

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Tereza Musilová

Samizdatové překlady z němčiny do češtiny

Translations produced as part of the so-called Samisdat literature,
from German to Czech

Praha 2019

Vedoucí práce: PhDr. et Bc. Tomáš Svoboda, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Ústav:	Ústav translatologie
Vedoucí práce:	PhDr. et Bc. Tomáš Svoboda, Ph.D.
Ředitel práce:	Tereza Musilová
Název práce v češtině:	Samizdatové překlady z němčiny do češtiny
Název práce v angličtině:	Translations produced as part of the so-called Samisdat literature, from German to Czech
Jazyk práce:	čeština
Akademický rok vypsání:	2017/2018
Datum zadání:	18. 05. 2018

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především PhDr. et Bc. Tomáši Svobodovi, Ph.D. za jeho vstřícnost, ochotu a cenné rady při vedení této práce. Zároveň děkuji panu Ivanu Chvatíkovi, Pavlu Koubovi a Ludvíku Fojtíkovi za poskytnuté rozhovory a v neposlední řadě panu Stanislavu Hlaváčovi z knihovny Libri Prohibiti za jeho ochotu při práci s knihovním katalogem.

Ráda bych poděkovala také své rodině a nejbližším přátelům za jejich podporu.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci žádného jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne

.....

.....

Tereza Musilová

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá překlady mimo oficiální nakladatelskou produkci v době komunistické totality v Československu v období let 1948–1989. Konkrétně se zaměříme na zmapování českých překladů německé literatury šířených v samizdatu v Československu a prozkoumáme sociologii překladu v samizdatové produkci. Na pozadí změn ve společnosti a v kulturní politice prozkoumáme kdy, kým, za jakých okolností a z jakého důvodu byla v samizdatu překládána díla německých autorů. Dále je cílem této práce zjistit, zda byla překladatelská práce v oblasti samizdatové literatury organizovaná, a pokud ano, jak taková organizace probíhala. Smyslem je také zjistit, zda existovala nějaká nakladatelská politika v oblasti samizdatového překladu, nebo se překládalo bez strategie. K výzkumu je použita metoda orální historie, na základě níž byly realizovány rozhovory s pamětníky. Z poznatků získaných z rozhovorů je dále zkoumána činnost překladatelů, kteří jsou následně zasazeni do silového pole dle sociologického modelu Pierra Bourdieu. Závěr shromažďuje poznatky o tom, jak probíhal proces překládání německy psané literatury do češtiny v době samizdatu a tyto poznatky jsou následně vyhodnoceny a analyzovány z několika hledisek.

KLÍČOVÁ SLOVA

cenzura, samizdat, literární produkce v komunistickém Československu, dějiny překladu, překlad z němčiny do češtiny, orální historie

ABSTRACT

This thesis deals with the translations beyond official publishers during the era of Communism in Czechoslovakia from 1948 to 1989. More particularly, the thesis is focused on mapping Czech translations of German literature published in samisdat during the Communist era and on understanding a sociology of translation in the samisdat production. Taking into account the social changes and cultural politics, the author explores when, by whom, in what circumstances and for what reason were the German texts translated. Furthermore, the aim of this thesis is to determine whether the translation work in samisdat was coordinated, and if so, to find out by whom. Another aim is to find out whether there was a publishing strategy during the samisdat translations. A method of oral history is used in order to interview the contemporary witnesses. Findings based on these interviews are later grouped into a force field using Pierre Bourdieu's sociological model. The conclusion consists of findings about the process of translating German literature to Czech during the samisdat era. These data are then evaluated and analysed from several points of view.

KEY WORDS

censorship, samisdat, literary production in communist Czechoslovakia, history of translation, translation from German into Czech, oral history

Obsah

Úvod	10
1 Vymezení zkoumané problematiky	12
1.1 Současný stav bádání	12
1.2 Samizdat	14
1.3 Dovoz publikací ze zahraničí	17
1.4 Fenomén pokrývání	18
1.5 Knihovna Libri prohibiti	19
2 Metodika zkoumání	19
2.1 Orální historie	20
2.1.1 Metoda orální historie	20
2.1.2 Charakteristika a definice orální historie	20
2.1.3 Příprava a uskutečnění rozhovorů	21
2.1.4 Analýza a interpretace rozhovoru	22
2.2 Sociologický model Pierra Bourdieua	23
2.3 Další přístupy v oblasti teorie překladu	25
2.3.1 Anton Popovič	25
2.3.2 Manipulační škola Andrého Lefevera	25
2.4 Individuální metoda aplikovaná v rámci aktuálního výzkumu	26
3 Oficiální produkce překladů z němčiny do češtiny v letech 1948–1989	27
3.1 Cenzura	28
3.2 Obecně k překladům vydaným oficiálně v letech 1948–1989	31
3.2.1 Překládání autoři	32
3.2.2 Překladaatelé	36
3.2.3 Pokrývači	41
3.2.4 Nakladatelství	41
4 Samizdatová produkce překladů z němčiny	46
4.1 Obecně k překladům šířeným v samizdatu	50
4.1.1 Překládání autoři	51
4.1.2 Překladaatelé	57
4.1.3 Edice	60
4.2 Okrajově o překladech z češtiny do němčiny	63
5 Komparace oficiální vs. samizdatové produkce knižních překladů	64
5.1 Překlady odborné vs. umělecké literatury	64
5.2 Autoři vydávaní oficiální i samizdatovou cestou	64

6	Empirické šetření.....	66
6.1	Aktéři.....	66
6.1.1	Ivan Chvatík	66
6.1.2	Pavel Kouba.....	68
6.1.3	Ludvík Fojtík	69
7	Vyhodnocení empirického šetření.....	71
7.1	Analýza dle modelu Pierra Bourdieu.....	72
7.1.1	Postavení Ivana Chvatíka v silovém poli	72
7.1.2	Postavení Pavla Kouby v silovém poli.....	73
7.1.3	Postavení Ludvíka Fojtíka v silovém poli.....	74
8	Výhled pro další zkoumání.....	76
9	Závěr.....	77
10	Bibliografie.....	80
11	Přílohy	I
11.1	Příloha č. 1	II
11.2	Příloha č. 2	XXIV
11.3	Příloha č. 3	XLV
11.4	Příloha č. 4	LIV
11.5	Příloha č. 5	LXI
11.6	Příloha č. 6	LXVIII
11.7	Příloha č. 7	LXXVI

Seznam zkratk

ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa

ČSSR – Československá socialistická republika

HSTD – Hlavní správa tiskového dohledu

ÚTI – Ústav pro tisk a informace

KSČ – Komunistická strana Československa

NSR, SRN – Spolková republika Německo

SNKLHU – Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění

Úvod

Diplomová práce *Samizdatové překlady z němčiny do češtiny* se zabývá českými překlady německé literatury mimo oficiální nakladatelskou produkci v době komunistické totality v Československu. Předmětem zkoumání je zmapovat samizdatové překlady, prozkoumat, jak vypadal proces překládání německých knih do češtiny v době samizdatu, za jakých okolností a z jakého důvodu byla díla německy píšících autorů do češtiny překládána. V neposlední řadě se diplomová práce zaměřuje také na sociologii překladu.

Jako výchozí otázky jsme si stanovili, zda byla překladatelská práce v oblasti samizdatové literatury organizovaná, zda se překládalo bez strategie, jak vypadal nakladatelský a překladatelský proces v širším slova smyslu, v jakých edicích byly samizdatové překlady z němčiny vydávány, zda se překládalo týmově a zda samizdatové překlady podléhaly korektuře či další redakci.

V první kapitole diplomové práce se zabýváme základními pojmy zkoumané problematiky. Uvádíme, do jaké úrovně byla námi zkoumaná problematika zatím probádána. Zabýváme se rovněž termínem samizdatu a samizdatové literatury, jež jsou pro naši práci klíčové, a dotýkáme se i fenoménu pokrývání, který hrál v letech 1948–1989 taktéž významnou roli. Protože velká část tohoto výzkumu byla prováděna v knihovně Libri prohibiti, v tomto oddíle se také krátce věnujeme i jejímu vzniku a činnosti.

Druhá kapitola popisuje metodiku diplomové práce. Rešerší v dostupných pramenech se ukázalo, že je po různých článcích a publikacích roztroušeno pár zmínek k samizdatové produkci překladů z němčiny do češtiny, které zdaleka nepokrývají obsah zde zkoumané problematiky a zatím není k dispozici publikace, která by se samizdatovým překladům z němčiny do češtiny věnovala systematicky. Proto byla k dalšímu výzkumu využita mimo jiné metoda orální historie, jejíž postupy a realizace jsou popsány v kapitole 2. Kromě toho představuje tato kapitola sociologický model Pierra Bourdieua, pomocí něhož je v následujících kapitolách analyzována činnost, postavení, zájmy a vlivy aktérů činných v oblasti překládání německých knih v samizdatu. V neposlední řadě se také zabývá pojmy praxeologie Antona Popoviče a manipulační školou Andrého Lefevera, které jsou pro tuto práci taktéž relevantní.

Třetí kapitola se věnuje oficiální produkci překladové literatury z němčiny, která podléhala tehdejší praktikované cenzuře, na základě níž vznikl paralelní oběh literatury v samizdatu. V tomto oddíle se zabýváme podobou procesu překládání v oficiálních

nakladatelstvích, cenzurou, „pokrývanými“ překladateli a vybrané vydané překlady oficiální cestou komentujeme z hlediska vydávaných autorů, překladatelů a nakladatelství.

Ve čtvrté kapitole se zabýváme samizdatovou produkcí překladů z němčiny do češtiny. Na základě provedeného výzkumu uvádíme, jak probíhal proces překládání v samizdatu, zda a z jakého důvodu byla díla německých autorů překládána, zda samizdatové překlady podléhaly korektuře, jak distribuce samizdatových překladů probíhala, komentujeme překlady z hlediska autorů, překladatelů a uvádíme, v jakých edicích byly samizdatové překlady vydávány.

Samizdatovou a oficiální produkci překladů pak celkově srovnáváme v následující kapitole. Uvádíme, který druh literatury ve vydávání knih daných nakladatelství převládal, a zkoumáme, zda existoval nějaký německý autor, který v letech 1948–1989 vyšel v překladu jak oficiální cestou (s předpokládanou cenzurou), tak i bez cenzury v samizdatu.

Medailony jednotlivých aktérů jsou uvedeny v šesté kapitole, na níž navazuje další kapitola, která v rámci vyhodnocení empirického šetření díky realizovaným rozhovorům metodou orální historie také zasazuje interviewované aktéry do sociálního pole dle sociologického modelu Pierra Bourdieua, na jehož základě zkoumá tzv. habitus aktérů, popisuje jejich tzv. kapitál, zájmy a analyzuje jejich činnost.

Součástí diplomové práce je i oddíl, v němž navrhujeme možnosti dalšího zkoumání problematiky samizdatových překladů. V závěru shromažďujeme veškerá hlavní poznání provedeného výzkumu.

Cílem práce je přispět k poznání v oboru dějin a sociologie českého překladu a podat informace o překladech z němčiny do češtiny mimo oficiální nakladatelskou produkci v letech 1948–1989. S ohledem na omezený rozsah práce naší ambicí naopak není provést translatologickou analýzu samizdatových překladů z němčiny do češtiny.

1 Vymezení zkoumané problematiky

1.1 Současný stav bádání

Tématem samizdatu se zabývá množství teoretických prací, ať již z hlediska zkoumání konkrétního autora či konkrétního časového období. Výzkum dané problematiky z oblasti samizdatu je komplexní práce vzhledem k tomu, že se stále jedná o poměrně mladé dějiny, o fenomén, o kterém se v období komunismu raději příliš nemluvalo. Ne jinak tomu bylo i v našem případě při zkoumání překladů německé literatury do češtiny. Naše práce spojuje téma samizdatu s translatologií, což je problematika, kterou se zatím zabývalo pouze omezené množství prací.

Tématem překladu v oficiální produkci v době totality se věnuje např. Anthony Pym ve své publikaci *Translation Solutions for Many Languages. Histories of a Flawed Dream*, v níž se zabývá procesem překladu v jednotlivých zemích, jejichž režimy do činnosti překladatelů nějakým způsobem zasahovaly, tedy rozebírá i proces překladu do češtiny právě v době komunistického Československa. Tématu překladu v komunistickém Československu se taktéž věnuje Jaroslav Špirk ve svém článku *Translation and Censorship in Communist Czechoslovakia*, v němž se také krátce zabývá fenoménem samizdatu, cenzury a také krátce překlady z angličtiny, němčiny, francouzštiny, ruštiny, španělštiny a portugalštiny v pozadí kulturní politiky Československa. Údaje o překladatelském procesu v oficiální knižní produkci překladů lze čerpat rovněž z publikace *Slovo za slovem*, která na základě uskutečněných rozhovorů s pamětníky uvádí cenné informace o vydavatelské praxi a procesu překladu v oficiálních vydavatelstvích.

Z vědeckých prací, které se věnují cenzuře, která byla právě důvodem, proč vznikaly paralelní oběhy literatury, jako byl samizdat, jmenujme především rozsáhlou publikaci *V obecném zájmu I + II.: Cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014* (2015), která detailně popisuje proměny cenzury české literatury od 18. do 21. století, přičemž se také obsáhle zabývá cenzurou a vším s ní spojenou v období vlády jedné strany v Československu v letech 1948–1989. Dále uveďme vědecké práce z oblasti translatologie, které se také věnují tématu cenzury, jedná se např. o práci Nike K. Pokornové *Postsocialist translation practices: ideological struggle in children's literature* (2012), disertaci Jaroslava Špirka *Ideologie, cenzura, nepřímé překlady a nepřekládání: Česká literatura v Portugalsku ve 20. století* (2011) či disertaci Petry Mračkové Vavroušové *Recepce české literatury ve Španělsku s přihlédnutím ke zprostředkující roli němčiny* (2016).

Tématu samizdatových překladů z němčiny se zatím nejvíce věnovala německy psaná diplomová práce Petry Fajtové *Samizdat in der Tschechoslowakei: Übersetzungen aus dem Deutschen ins Tschechische*, která byla obhájena na konci roku 2018 na Vídeňské univerzitě a vznikala paralelně s naší prací. Tato práce se obsáhle věnuje samizdatu jako československému fenoménu, popisuje ho z různých hledisek a zabývá se obecně překládáním v samizdatu z různých jazyků. Korpus zkoumaných překladů tvoří 49 překladů z němčiny do češtiny, u nichž diplomandka zkoumá např. poměr překladatelů mužů a žen, počet přeložených stránek u jednotlivých překladatelů, v jakých edicích vyšlo kolik překladů atd., tedy výzkum je spíše kvantitativního charakteru. Náš přístup se od diplomové práce Petry Fajtové liší v tom, že jsme se snažili z různých hledisek popsat co nejvíce samizdatových překladů z němčiny do češtiny (celkem se jedná o korpus více než 150 překladů), které jsme konstatovali v rámci našeho zkoumání, dále se naše práce soustředí také na porovnání samizdatových překladů s oficiální produkcí knižních překladů z němčiny do češtiny v letech 1948–1989. Oproti zmíněné diplomové práci naše práce zkoumá navíc také sociologii překladu u jednotlivých překladatelů samizdatu a používá metodu orální historie, díky které přináší nové poznatky o této problematice.

Mezi další práce, ve kterých je zmíněno téma samizdatových překladů z němčiny, se řadí diplomová práce Lucie Markové z Ústavu české literatury a literární vědy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy z roku 2011 *Josef Hiršal: monografická studie*, kde autorka pouze v krátké kapitole rozebírá činnost Josefa Hiršala jako překladatele z němčiny v samizdatové a exilové produkci (1980-1989). Podobně je na tom diplomová práce z roku 2012 *Josef Hiršal jako překladatel experimentální poezie z němčiny* Michaly Vinšové z Ústavu translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Také v této diplomové práci je Hiršalova překladatelská činnost v samizdatové produkci zmíněna pouze okrajově.

Dále uvádíme výběrově například článek z roku 2002 *Souostroví Samizdat* nebo *Tschechischer und slowakischer Samisdat der siebziger und achtziger Jahre* z roku 1994, které kromě velmi důležitých informací o samizdatu obsahují také pár krátkých zmínek o tehdejších německých autorech, kteří byli v době samizdatu překládáni a v neposlední řadě také článek Jiřího Gruntoráda *Samizdatová literatura v Československu sedmdesátých a osmdesátých let*, který vyšel v roce 2001 ve sborníku *Alternativní kultura - Příběh české společnosti 1945–1989*.

Cenným zdrojem poznatků je rovněž kniha *Po Devětaosmdesátém: rozpomínání a přemítání* (2015), v níž autor Petr Pithart, činný také v oblasti samizdatové literatury, vzpomíná na samizdat a v neposlední řadě se zmiňuje i o překladech z němčiny do češtiny; či stať od

Zbyňka Fišera *Brecht píše česky aneb Zamlčovaný překladatel Ludvík Kundera* ze sborníku *Literatura určená k likvidaci III* (2006), v níž je konkrétně o překladateli Ludvíku Kunderovi pojednáno i jako o překladateli v samizdatu.

Podle zmíněných publikací a článků je tedy patrné, že existuje pouze jedna práce, která se přímo věnuje samizdatovým překladům z němčiny do češtiny. Informace o této problematice jsou doposud spíše roztroušené po různých článcích, v knihách, a to často velice povrchně, nebo dané texty poskytují informace o konkrétním autorovi, který se v překládání v samizdatu nějakým způsobem angažoval.

K nejdůležitějším internetovým zdrojům využívaným při zpracování této práce patří bezpochyby Databáze uměleckého překladu po roce 1945 (<http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/ZZJO/JOnemecka.htm>) a Slovník české literatury po roce 1945 (<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/>). Pro přístup k datům o oficiálně i samizdatově vydávaných překladech byla využívána databáze Národní knihovny České republiky (<https://www.nkp.cz/>).

Seznam veškerých pramenů citovaných v této diplomové práci se nachází na jejím konci v kapitole *Bibliografie*.

1.2 Samizdat

Termín samizdat je pro naši diplomovou práci klíčový. Než tedy začneme se samotným zkoumáním problematiky překladu textů z němčiny do češtiny v samizdatu, je třeba nejprve přesně definovat, co se pod pojmem samizdat rozumí a jaké jsou jeho základní rysy. Při charakteristice samizdatu vycházíme zejména ze zmíněného článku Jiřího Gruntoráda *Samizdatová literatura v Československu sedmdesátých a osmdesátých let* z roku 2001. Gruntorád v tomto článku charakterizuje samizdat a popisuje jeho vývoj. Gruntorád je, jakožto ředitel a zakladatel knihovny Libri prohibiti, která chrání a zpřístupňuje největší sbírku samizdatové a exilové literatury v České republice, a jako vydavatel samizdatové literatury, významnou osobností v oblasti samizdatu. Jeho článek je zde tedy považován za spolehlivý. Dále čerpáme např. z publikace *Cesty českého katolického samizdatu* (2009) či článku *Souostroví Samizdat* (2002).

Fenomén samizdatu býval a bývá skloňován v mnoha oblastech, při mnoha příležitostech. Jednou z nich může být i letošní rok 2019, na něhož připadá 30. výročí sametové revoluce. Pojem samizdat se běžně používá nejen u nás, ale i v dalších zemích světa. I dnes se s ním

můžeme setkat například ve Vietnamu, na socialistické Kubě či v komunistické Číně. (Gruntorád 2001: 494)

Etymologii slova samizdat můžeme nalézt v ruském jazyce, konkrétně tenkém svazku básní ruského spisovatele Nikolaje Glazkova, který tento druh copyrightové formule použil již ve 40. letech. Glazkov tehdy na přední stranu doplnil *samsebjazdat*, což má znamenat: vydáno sebou samým. (Eichwede 2002: 5) Za samotným vznikem slova samizdat ovšem stojí okruh osob kolem Alexandra Ginzburga a Jurije Galanskova. Ti totiž od roku 1960 po dobu šesti let vydávali v Leningradě časopis *Féniks*, u kterého se jako nakladatelství uvádělo právě *Samizdat*. Tento termín se v Sovětském svazu začal šířit v průběhu šedesátých let a ujal se tehdy skoro v celém východním bloku kromě Polska. (Holečková 2009: 55n) Zajímavý je tedy fakt, že samizdat dosáhl svého největšího rozmachu právě v Polsku, kde byla označována za literaturu *drugiego obiegu*. Například v Bulharsku nebyl samizdat tak běžný, týkal se pouze několika vzdělců, v Rumunsku to byla aktivita velice nebezpečná, až sebevražedná, protože vlastnění psacích strojů se tehdy stavělo na stejnou úroveň s vlastněním zbraní. (Gruntorád 2001: 494)

Zmínili jsme, že v Polsku se termín samizdat neuchytil, což pro Československo neplatilo. Ovšem i u nás se tento fenomén pojmenovával různými dalšími názvy, mezi něž se řadila např. pojmenování „neoficiální literatura, zakázaná, paralelní, podzemní, nezávislá či ineditní; ilegální, protizákonné nebo závadové písemnosti“ (Gruntorád 2001: 495).

Hlavním znakem samizdatu je tedy opisování, ilegální, nekontrolované, spontánní šíření textů mimo oficiální produkci, jejichž téma či autor se nějakým způsobem znelíbili nebo nevyhovovali režimu. Existence cenzury a znemožnění publikování děl autorů, jejichž tvorba nesplňovala dané požadavky, zavdala příčinu k vzniku paralelního oběhu literatury – tedy právě i samizdatu. V Československu vydávaly zakázané publikace tzv. edice, o kterých v souvislosti s vydáváním německých překladů samostatně pojednává kapitola 4 a podkapitola 4.1.3, zatímco v Polsku a Maďarsku se zakládala neoficiální nakladatelství, která svou knižní produkci nedávala ke schválení příslušným orgánům, které měly na starost cenzuru (Eichwede 2002: 5).

Nutno podotknout, že prostřednictvím samizdatu se nešířila pouze literatura, ale také magnetofonové záznamy a videozáznamy, které byly dokonce rozšířenější než psané slovo. Kromě hudebních záznamů se ve společnosti šířilo například i vysílání zahraničních rozhlasů nebo nahrávky ze sezení na soukromých bytových seminářích. Samizdat se ovšem šířil taktéž na pohlednicích, taškách, plakátech nebo dokonce i na kraslicích. (Gruntorád 2001: 495) Významnou roli hrál také letákový samizdat. Samizdat se totiž v Československu vyvíjel

v několika etapách, z nichž první z nich bylo právě období letákového samizdatu v letech 1948–1967. Jednalo se o příležitostné šíření hesel, výzev k demonstraci, anekdot, vtipů, ve společnosti také kolovaly opsané zprávy z relací zahraničního rozhlasu. V tomto období, přesněji mluvíme o 50. letech, vznikaly texty i ve věznicích, jednalo se o opisy vězeňských přednášek, které si mezi sebou vězni a vězeňkyně běžně půjčovali. V první polovině 60. let si lidé jen těžko mohli obstarat psací stroj, komplikované bylo sehnat i papír, kterého bylo nedostatek a režim jeho spotřebu přísně kontroloval, tudíž vězni, kteří se znovu vrátili do běžného života, sotva mohli vydávat texty neoficiální cestou. (Holečková 2009: 61)

Samizdat začal nabývat různých nových podob po roce 1969, kdy se konalo dubnové plénum ÚV KSČ a Alexandra Dubčeka v jeho funkci prvního tajemníka ÚV KSČ vystřídal zvolený Gustav Husák. Tehdy se ve společnosti začaly objevovat nejrůznější politické výzvy, literární a publicistické práce a na scénu přicházejí také samizdatové překlady. (Gruntorád 2001: 496)

I přesto, že samizdat nebyl levnou záležitostí, našel si velké množství zájemců, kteří často požadovali více, než jaká byla skutečná nabídka. Knihy, které v samizdatu kolovaly, lidé opisovali na psacích strojích v průklepech, přičemž jeden takový opis čítal sedm až patnáct kopií, přičemž byl text na poslední kopii sotva čitelný. Kromě samotných editorů texty opisovaly i profesionální písárky. Cena za jejich práci, za papír a další náklady na výrobu se tedy mnohdy pohybovala v takových hodnotách Kčs, že si samizdatové knihy nemohl pořídit každý. I z toho důvodu se někteří ze čtenářů stali nakladateli a knihu opsali, okopírovali či přeložili a šířili dále mezi své přátele. (Gruntorád 2001: 498)

V rámci samizdatu se mimo jiné pořádaly bytové semináře, o nichž se zmíníme ve čtvrté kapitole diplomové práce. Tyto semináře se postupem času staly natolik proslulé, že kvůli nim do Československa přijížděli i významní myslitelé, jako byli např. Jürgen Habermas, Ernst Tugendhat, Roger Scruton, André Glucksmann, aj.

Co nelze opomenout, je také zmínka o trestech, které mohly postihnout osoby, jež se jakýmkoli způsobem podílely na opisování či šíření samizdatových knih v ČSSR, tedy i překladů. Ten, kdo se nějakým způsobem podílel na vydávání samizdatu, ať už opisováním, vydáváním, či překládáním, riskoval, že bude odhalen a stíhán dle paragrafů trestního zákona. I přesto, že byly taktiky podílejících se osob často velice dobře promyšlené, ne vždy se jim podařilo všechno utajit. Vydavatelé, redaktoři a distributoři byli často trestáni např. za pobuřování (paragraf 100 trestního zákona), dále za tzv. podvracení republiky či za poškozování zájmů republiky v cizině v případě vývozu samizdatu do zahraničí nebo se také

ukládaly tresty za tzv. nedovolené podnikání (což se týkalo např. Jazzové sekce, o níž se zmiňujeme v souvislosti s Pavlem Koubou v podkapitolách 4.1.1 a 6.1.2). (Gruntorád 2001: 502)

1.3 Dovoz publikací ze zahraničí

Další otázkou, kterou je třeba zodpovědět, je neoficiální dovážení knih ze zahraničí, díky nimž vůbec překlady šířené v samizdatu mohly vznikat. Existovalo několik kanálů, přičemž u mnohých z nich se dodnes přesně neví, kdo je organizoval. Jedním z nich je kanál organizovaný Janem Kavanem, původně ve spolupráci s Jiřím Müllerem, poté Petrem Pithartem, později Jiřinou Šiklovou. Díky tomuto kanálu byly do Československa především v období normalizace pašovány knihy ze zahraničí a na zpátečních cestách publikace z naší republiky, např. samizdatové publikace, rukopisy, letáky aj. Jedním ze způsobů, jak byly zahraniční knihy dopravovány do Československa, byl dovoz pomocí karavanů a první karavan Pithartova zmíněného kanálu, který do Československa dorazil, ukrýval především *Listy* Jiřího Pelikána či *Svědectví* Pavla Tigrida, o nichž se také zmínil Ludvík Fojtík v našem rozhovoru (viz Příloha 6). Tímto kanálem bylo do republiky v letech 1971–1989 dovezeno bezmála 20 tun literatury, několik rozmnožovacích strojů, vinylové desky zakázaných zpěváků atd. Na zpátečních cestách se do zahraničí dostaly stovky samizdatových knih i časopisů, rukopisy zakázaných autorů apod. (Kavan 2015)

Zmiňovaná socioložka Jiřina Šiklová organizovala pašování nejen literatury díky ochotě některých diplomatů mimo jiné i z německé ambasády. V zahraničí shromažďoval exilovou a samizdatovou literaturu Vilém Prečan na zámku v západoněmeckém městě Scheinfeld. (Drda c2017-2019)

Publikace ze zahraničí, konkrétně z Polska, se do Československa dostávaly také díky konkrétně smluveným schůzkám. Alexandr Vondra v jednom internetovém rozhovoru uvedl, že od Poláků dostávali kódy míst, na kterých se s nimi tajně scházeli a vzájemně si vyměňovali knihy. Odtud si Češi na zpáteční cestě vedle tiskařských strojů odnášeli především polské knihy, které poté překládali do češtiny. (Gazdík 2018)

Cizojazyčné publikace se do Československa dostávaly také díky zahraničním kontaktům. Prostřednictvím pracovních návštěv či návštěv přátel se naskytla další cesta, jak získat běžně nedostupné knihy, z nichž pak mohly vznikat překlady.

1.4 Fenomén pokrývání

Dalším fenoménem, typickým pro předlistopadové překladatelství, bylo tzv. pokrývání. Brzy po roce 1969, kdy nastalo období husákovské normalizace, probíhaly stranické prověrky, na základě nichž bylo některým překladatelům z důvodu ohrazování se vůči okupaci Československa v roce 1968 a její kritiky oficiálně zakázáno překládat. To byl později důvod, proč docházelo k tzv. pokrývání. Autoři, kteří tehdy neměli možnost publikovat pod svým jménem a obvykle ani ne pod smyšleným pseudonymem, využívali toho, že svá díla či překlady vydávali pod jménem někoho, kdo se vůči režimu neprohřešil, jehož jméno tudíž nemělo vzbuzovat žádné podezření, kdo neměl strach a kdo uměl lhát. „Pokrývači“ kupříkladu s vydavatelstvím uzavřeli smlouvu, dostávali korektury, dostávali pozvánky a honoráře za překlad, jejich jméno bylo uvedeno v kolonce překladatele atd. (Rubáš 2012: 78, 230)

O těchto praktikách, které se běžně odehrávaly napříč nakladatelstvími, se zpravidla vědělo, bylo to takzvané veřejné tajemství, o kterém nikdo nemluvil. Jmenné seznamy pokrývačů totiž neexistovaly, překladatelé si o nich zápisky obvykle nevedli, aby nebyli odhaleni. (Rubáš 2012: 14n) Josef Čermák, tehdejší šéfredaktor nakladatelství Odeon (dříve Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění SNKLHU, resp. SNKLU), např. v jednom rozhovoru uvedl, že se občas stalo, že se pokrývající a pokrytý potkali u piva, kde zapomněli důkazný předmět a všimla si toho Státní bezpečnost, která se následně v nakladatelství dožadovala vysvětlení. (tamtéž: 32)

O překladatelích, kteří se po nástupu normalizace svým jménem nemohli podepsat pod své překlady, vyšla samostatná publikace *Zamlčování překladatelé*. Tato publikace vydaná Obcí překladatelů v roce 1992 poskytuje souhrnný bibliografický soupis zakázaných překladatelů a jejich pokrývajících. Vzešla z iniciativy profesora Antonína Přídala, jenž byl sám pokrýván, a pro dějiny překladu je bezesporu významnou publikací, která alespoň dodatečně rozkrývá jména těch, kteří se nesměli přihlásit ke své práci, a těch, kteří se nebáli propůjčit své jméno, přestože mnoho riskovali.

Celkově nemohla být v době normalizace v tiráži uvedena jména nejméně 126 překladatelů a autorů, pokryto bylo 531 knih, 41 časopiseckých překladů, 75 divadelních a televizních inscenací a 15 rozhlasových pořadů (Janiš 2017).

V kapitole 3.2.3 budou uvedeni konkrétní překladatelé z němčiny, kterým pokrývači po nástupu normalizace propůjčili svá jména.

1.5 Knihovna Libri prohibiti

Pro účely této práce jsme provedli rozsáhlý předběžný výzkum v knihovně Libri prohibiti v Praze, jejíž existence je natolik významná, že se o ní zde alespoň krátce zmíníme.

Knihovna Libri prohibiti založená Jiřím Gruntorádem poskytuje největší sbírku samizdatových a exilových knih, dokumentů a dalších materiálů (např. pohlednic, letáků atd.) v České republice (Gruntorád 2001: 507). Tuto sbírku začal Gruntorád shromažďovat již od konce 70. let, kdy sám samizdatovou literaturu vydával ve své edici Popelnice a 22. října 1990 se mu podařilo spolu s dalšími důležitými kulturními představiteli otevřít pro veřejnost knihovnu Libri prohibiti, která původně sídlila v Podskalské ulici v Praze. V současné době se knihovna nachází na Senovážném náměstí v centru Prahy a čítá celkem 41820¹ knihovních jednotek. Fond knihovny je rozsáhlý a velice významný, ne však zcela vyčerpávající, protože se jedná o knihy z nedávné minulosti, které se dosud mohou stále skrývat v domácích knihovnách, na půdách, v antikvariátech. I přesto ovšem knihovna Libri prohibiti plní svůj cíl, za jehož účelem vznikla, a sice se jí daří kompletovat produkci exilových i samizdatových vydavatelů. O významnosti a nezastupitelnosti Libri prohibiti vypovídá i fakt, že byla její kolekce samizdatových periodik v roce 2013 zařazena do registru UNESCO do programu Paměť světa.²

2 Metodika zkoumání

Zde uvedený výzkum produkce samizdatových překladů z němčiny do češtiny, překladatelského procesu a vydavatelské praxe je především kvalitativního charakteru. V úvodu kapitol o oficiální a samizdatové produkci překladů z němčiny do češtiny jsme k popisu, jakým způsobem se překlady vydávaly v oficiální a samizdatové produkci, použili metodu deskripce. Bibliografie oficiálně a neoficiálně vydaných českých překladů z němčiny v letech 1948–1989 a jejich překladatelů jsme sestavili kompilačním postupem. Následně jsme na základě metody komparace porovnávali obě překladatelské produkce.

Jak probíhal překladatelský proces a proces vydávání knih v samizdatu, proč byly k překladu vybírány ty které knihy, jsme zjišťovali v rámci rozhovorů s pamětníky prostřednictvím metody orální historie. K posuzování pozorovaných jevů a jejich uvedení do souvislostí jsme si zvolili sociologický model francouzského sociologa Pierra Bourdieu.

¹ Údaj z výroční zprávy z r. 2017. V době odevzdání diplomové práce výroční zpráva za rok 2018 ještě nebyla vyhotovena.

² Informace z Výroční zprávy knihovny Libri prohibiti za rok 2017.

2.1 Orální historie

Pro účely zkoumání dané problematiky v diplomové práci jsme se kromě jiného rozhodli použít metodu orální historie. Prostřednictvím zmíněné metody získáme důležité informace, na základě nichž budeme moci dále analyzovat činnost jednotlivých pamětníků (aktérů), přičemž bude v sedmé kapitole každý z nich zasazen do pole ve smyslu sociologického modelu Pierra Bourdieua.

2.1.1 Metoda orální historie

Metoda orální historie byla zvolena z důvodu, že téma překladu knih z němčiny do češtiny v samizdatu není doposud dostatečně probádáno. Existující publikace o tomto tématu pojednávají často spíše povrchově, proto považujeme za přínosné se o překládání v samizdatu dozvídat přímo od osob, které se na celém procesu podílely. Námi vybraní respondenti se tedy přímo účastnili zkoumaného procesu, počínaje samotným přístupem k zahraničním publikacím přes způsob překládání a konče u vydávání přeložených textů, a vědí tak nejlépe, jak celý proces překládání a vydavatelská praxe fungovaly.

2.1.2 Charakteristika a definice orální historie

Orální historii bychom mohli charakterizovat jako soubor postupů, díky nimž získává badatel prostřednictvím ústního projevu pamětníků nové informace. Badatel zkoumá osobní prožitky, zkušenosti a názory pamětníka, které poté využívá k dotváření obrazu o dané problematice a slouží tak k jejímu dalšímu analyzování. Hlavním znakem orální historie je rozhovor realizovaný z očí do očí, přičemž je celý jeho průběh zaznamenáván na nahrávací zařízení. Rozhovor probíhá mezi tzv. tazatelem, který se vyzná v problematice, pro jejíž účely rozhovor realizuje, a zná základní údaje o dotazované osobě. Na druhé straně stojí tzv. narátor, tedy vypravěč, který vypráví o svých zkušenostech, zážitcích, které se týkají historické události zkoumané tazatelem. Nahráný rozhovor, který je následně přepsán a analyzován, tak dále slouží jako zdroj významných informací pro případné badatele zajímající se o zkoumanou oblast. (Vaněk, et al. 2007: 75) ³

Orální historie je jednou z výzkumných metod, která je uplatňována mj. v oblasti sociologie, historie, dějinách umění a dalších humanitních oborech. Co se týče našeho bádání, tuto výzkumnou metodu jsme uplatnili v rámci oboru dějin překladu. Lze ji využít právě

³ Většina informací v tomto oddílu pochází z výše citované Vaňkovy publikace: především ze stran 11–13, 15, 20–21, 76, 79–81, 83.

v případě, pokud je zkoumána nějaká problematika z minulosti, k níž je možno najít dotazované osoby ochotné poskytnout badatelovi rozhovor.

Pojmenování orální historie vychází z termínu oral history, jehož přeložená verze se v češtině ujala nejlépe i přesto, že v českých zemích existovaly tendence českých historiků, kteří usilovali o zavedení jiného pojmu např. „vyprávěné dějiny“ (Milan Otáhal a Miroslav Vaněk) nebo „mluvená historie“ (Zdeněk Beneš).

Metodu orální historie můžeme využít ve dvou hlavních formách, a to ve formě interview (rozhovoru) nebo ve formě životního příběhu. Interview se obvykle vztahuje k dané historické události, kterou dotazovaná osoba prožila a má na ni určitý názor. V průběhu interview tazatel narátorovi pokládá otázky, aby získal co nejvíce zpřesňujících, konkrétních informací o daném tématu. Pomocí otázek tazatel koriguje směr rozhovoru, aby narátor stále zůstal u probíraného tématu. Zájem o dotazovanou osobnost ovšem není zcela potlačen. V případě životního příběhu narátor vypráví o celém průběhu svého života.

V této práci byla zvolena metoda interview, občas ovšem otázky směřovaly i k životnímu příběhu interviewovaného, a to zejména z důvodu, že informace získané v rozhovorech byly důležité pro zasazení pamětníků (aktérů) do pole ve smyslu sociologického modelu Pierra Bourdieua a pro konstatování jejich kapitálů. Vaněk (2007) tvrdí, že díky orální historii získává badatel informace o prožitcích dotazovaného, které jsou ovlivněny prostředím, jeho osobními motivy, tudíž jsou získané informace subjektivní, což ovšem nemá být vnímáno jako nevýhoda, protože tato metoda do dějin vnáší rozměr každodennosti a je to nezbytná kvalita, kvůli které jsou vůbec rozhovory primárně realizovány. I v této práci je metoda orální historie vnímána jako způsob, jímž lze získat primární informace, protože, jak již bylo zmíněno, daná oblast dějin překladu ještě není dostatečně probádána, a proto nelze vycházet pouze z literatury. Metoda orální historie zde slouží jako způsob, jak získat informace v literatuře dosud dostatečně nezachycené.

2.1.3 Příprava a uskutečnění rozhovorů

Jak již bylo uvedeno v předchozích odstavcích, vhodné narátory pro realizaci interview je třeba zvolit tak, abychom se dobrali poznatků relevantních pro naše další zkoumání. Volba vhodných narátorů pro tuto práci probíhala rozsáhlou rešerší v samizdatové knihovně Libri prohibiti. Konstatovali jsme tak řadu osob, které v letech 1948–1989 překládaly do češtiny německy psané knihy, které vycházely (nebo jejich části) v samizdatu. Protože ovšem velké množství z těchto potenciálních narátorů v současné době bohužel již nežije, nebo se pouze

částečně podíleli na překladu nějakého díla, pro účely našeho výzkumu jsme se nakonec rozhodli realizovat rozhovor se třemi narátory, tedy s Ivanem Chvatíkem, Pavlem Koubou a Ludvíkem Fojtíkem.

Abychom mohli provést adekvátní interview, museli jsme se na rozhovor nejprve vhodně připravit. Proto tedy bylo třeba se dobře zorientovat v daném historickém období a zjistit si o zmíněných narátorech co nejvíce dostupných informací.

Zmíněné pamětníky jsme nejprve kontaktovali prostřednictvím e-mailu. V e-mailové zprávě jsme sdělili, proč je kontaktujeme, jak jsme se dobrali jejich jmen, za jakým účelem s nimi chceme vést rozhovor, a zeptali jsme se, zda by byli ochotni nám rozhovor poskytnout. Nejprve jsme se setkali s negativními odpověďmi, které Vaněk (2007) uvádí jako důvody k odmítnutí rozhovoru, jako např. že už jim paměť tolik neslouží, tudíž mají obavy, že nejsou vhodným kandidátem, nebo byli skromní a tvrdili, že toho nepřeložili zdaleka tolik, aby rozhovor s nimi byl přínosný pro tuto práci. Nakonec ovšem s rozhovorem souhlasili všichni. Rozhovory probíhaly buď na pracovišti narátora nebo v kavárně. Každé z interview trvalo průměrně 90 minut. Přesná data a místa konání jednotlivých uskutečněných rozhovorů jsou uvedena v Přílohách 4, 5 a 6.

Z jednotlivých rozhovorů vznikly samostatné nahrávky, ze kterých byly následně vyhotoveny přepisy rozhovorů. Podle Vaňka by přepis měl zachytit především přesný smysl a obsah rozhovoru a také stylistická a jazyková specifika narátora, výplňková slova mají být v přepisu uvedena pouze v případě, pokud dokreslují narátorův slovní projev. Z toho důvodu jsme při přepisu prováděli drobné změny: vynechávali jsme výplňková slova, upravovali jsme nespisovné koncovky a také jsme do přepisu nezanesli nedokončené věty. Nakonec jsme přepisy rozhovorů zaslali narátorům, aby se k nim vyjádřili s případnými připomínkami.

2.1.4 Analýza a interpretace rozhovoru

Podle týmu autorů již zmíněné publikace *Naslouchat hlasům paměti* (2007) tkví největší přínos výzkumu metodou orální historie právě v tazatelově analyzování (rozboru) a interpretování (výkladu) přepisu realizovaných rozhovorů. Analýzu rozhovoru Vaněk (2003: 43) definuje jako „*ty postupy při zpracování rozhovoru (vyprávění), které rozčleňují dění a specifikují celek rozhovoru (vyprávění) na určité úseky, části či prvky, jež jsou obsaženy v rozhovoru samém*“. Interpretace na druhé straně slouží k výkladu smyslu získaných informací a zaznamenávání jejich významu.

Jakým směrem se bude ubírat analýza a interpretace, jsme si objasnili již v předchozích kapitolách, v nichž jsme stanovili, jaký smysl a cíl má tato diplomová práce. Podle toho také probíhala příprava otázek k rozhovorům, které jsme vytvářeli tak, abychom získali adekvátní materiál k analýze. Rozhovor jsme částečně museli analyzovat již v průběhu samotného rozhovoru, kdy jsme narátorovi museli položit doplňující otázku, pokud byla jeho výpověď nejasná nebo nám v jeho výpovědi něco scházelo. Další analýza následovala po přepisu rozhovoru, při níž jsme rozčlenili rozhovor na jednotlivé tematické celky, abychom si usnadnili porovnávání získaného materiálu z jednotlivých rozhovorů.

Přepisy jednotlivých rozhovorů jsou k nalezení jednotlivě v Přílohách 4, 5 a 6.

2.2 Sociologický model Pierra Bourdieua

Dle francouzského sociologa Pierra Bourdieua sociologie pouze nerekonstruuje objektivní vztahy, ale také zkoumá subjektivní zkušenosti a orientaci aktérů. Jeho model je tedy díky skutečnosti, že jde o praxeologický přístup, který má překonávat tradiční dualismus mezi makro a mikro úrovní, užíván výzkumníky v různých oborech, tedy také v teorii překladu. (Šubrt 2001: 105) Bourdieuův sociologický model umožňuje zasadit aktéry do silového pole a tím tak vymezit jejich úlohu a uvést je do sociálních souvislostí (Bourdieu 1998: 14). V této diplomové práci se i my oprostíme od samotného textu a prozkoumáme sociologii překladu německých titulů do češtiny v samizdatové produkci, vnější faktory, které hrály roli při výběru a šíření překladu v samizdatu, činnost překladatele a mocenské vztahy. Nejprve je ovšem třeba Bourdieuův model popsat a představit základní pojmy.

Klíčovým pojmem Bourdieuovy teorie je habitus, který se i přes svou významnost v Bourdieuových pracích objevuje ve složitých definicích. Jedná se o pojem, který se zakládá na individuálních a kolektivních zkušenostech, je jakýmsi pojítkem sociální struktury a myšlení a chování jednotlivců. Habitus se vyvíjí v průběhu socializace a vytváří subjektivní systém zvnitřněných struktur, který je historicky a společensky podmíněn a utvářen. (Šubrt 2001: 106) Aktéři během socializace zaujímají na své životní dráze určité pozice, čímž si vytváří svůj habitus, tedy dispozice dané jeho sociálním původem (Bourdieu 1998: 55). Jinak také řečeno je habitus „*generativní a jednotící princip, který z charakteristických vztahových rysů, vlastních určitému postavení, vytváří jednotný životní styl, to jest celek, v němž se sjednocuje volba osob, statků i praktických činností*“. (Bourdieu 1998: 16)

Dalším klíčovým pojmem Bourdieuovy teorie je pole, tedy strukturovaný rámec, v němž je realizována z habitu utvářená praxe. Struktury takového sociálního pole vykonávají na aktéry

nátlak, proto je toto pole označováno také jako silové nebo mocenské. Možnosti praxe aktérů jsou tedy omezovány jak externími tlaky, jež jsou dány strukturními vztahy uvnitř sociálního pole, tak také tlaky interními habituálně podmíněnými. (Šubrt 2001: 106) V závislosti na postavení ve struktuře pole (na rozdělení specifického symbolického kapitálu) se aktéři prostřednictvím základních dispozic jejich habitusu uchylují k uchování či změně struktury tohoto rozdělení. Na pole taktéž působí vnější faktory, vůči kterým má sociální pole ovšem „lomivý“ účinek, tedy má vůči nim určitý stupeň své autonomie. (Bourdieu 1998: 47).

Aktéry v poli dále omezují tlaky, které plynou z nedostatku zdrojů, kterými aktéři disponují. O tyto zdroje, které Bourdieu pojímá jako tzv. kapitály, o jejich přivlastnění a udržení vedou aktéři v poli ustavičný boj v rámci přijatých pravidel pole. Jako vlastníci kapitálu aktéři tvoří elementy struktury silového pole a kolem aktérů se silnějším kapitálem pak vznikají mocenská centra. (Bourdieu 1998: 40)

Bourdieu zmíněný kapitál, který je taktéž klíčovým pojmem jeho teorie, nechápe pouze jako vyjádření peněžních a věcných prostředků k produkci zboží, ale také i mimo oblast peněžních vztahů. Bourdieu rozlišuje celkem čtyři základní druhy kapitálu: ekonomický, kulturní, sociální a symbolický. Ekonomickým kapitálem Bourdieu označuje různé formy materiálního bohatství, takový kapitál je směnitelný za peníze. Kapitál kulturní zahrnuje vzdělání a znalosti, sociálním kapitálem Bourdieu rozumí síť vztahů, k nimž se aktér může uchýlit, pokud potřebuje podporu jednotlivých aktérů či skupin, a kapitálem symbolickým míní čest a prestiž, používání symbolů statusu. V závislosti na specifickém kapitálu aktéři v poli zaujímají určité pozice a mají určitý habitus. Druhy kapitálů jsou rovněž kritériem odlišnosti specifických polí. (Šubrt 2001: 109nn)

Výše popsany sociologický model Pierra Bourdieua je vhodný taktéž pro analýzu celého kontextu procesu překladu v samizdatu. Silovým polem je v tomto případě právě proces vzniku a recepce překladu v samizdatu a těchto vazeb se účastní mnoho aktérů. Ti zaujímají v poli určitou sociální pozici, mají určité zájmy a cíle. Aktéři současně produkují a přetvářejí svůj kapitál, který jim dává určitou moc, vzájemně se ovlivňují, střetávají a tím ovlivňují strukturu sociálního pole. Jedním z cílů této diplomové práce je tedy zjistit, jaké postavení jednotliví aktéři v poli zaujímají, popsat jejich habitus, cíle, zájmy, analyzovat jejich různé druhy kapitálu a vliv v rámci silového pole.

2.3 Další přístupy v oblasti teorie překladu

Než přistoupíme k samotnému zkoumání samizdatových překladů, připomeneme si i další přístupy z oblasti teorie překladu, které jsou pro naši práci relevantní.

2.3.1 Anton Popovič

Anton Popovič byl toho názoru, že s překladem souvisí i jiné disciplíny, že na proces překladu působí i množství vnějších faktorů, např. že kulturní politika má vliv na překladatelský program a překladatelské podnikání. Popovič si také uvědomoval, že by teorie překladu měla vedle porovnávací lingvistiky a porovnávací stylistiky být doplněna rovněž o poznatky ze sémiotiky a kulturní antropologie. Vědecké zkoumání překladu by se tedy nemělo zastavit pouze na úrovni stylistiky, ale mělo by proces překladu hodnotit i jako kulturní a společenský fenomén. (Popovič 1975: 22n) Proto do svého rozdělení teoretických disciplín zařazuje i tzv. praxeologii překladu, která pojednává právě o vnějších vlivech a která do této disciplíny zahrnuje sociologii překladu, redakční praxi překladu a metodologii kritiky. (tamtéž: 20)

Do praxeologie překladu pak Popovič vlivy přímé či nepřímé rozděluje do pěti skupin, podle nichž se překladatelský program má analyzovat dle toho, jaký vliv má na překladatelský program a překladatelské podnikání kulturní politika, dále je dle Popoviče nutné překladatelský program analyzovat z hlediska knižního trhu, prozkoumat specifickou funkci kritiky uměleckého překladu a překladatelských institucí a v neposlední řadě má na tvorbu překladu jistě vliv i redaktor. (Popovič 1975: 239n)

Sociologie překladu a redakční praxe navíc dle Popovičovy teorie mají vliv na to, jaký text je k překladu vybrán na základě kulturní politiky, zájmů překladatele či potřeb knižního trhu, a také jak bude samotný překladový text vytvářen podle názorů, postojů a zkušenostního komplexu překladatele. (Jettmarová 2009: 80)

Pro zde zkoumanou problematiku je Popovičův přístup inspirativní v tom, že se jeho praxeologie překladu zaměřuje na vnější okolnosti překladu, např. právě na sociokulturní podmínky, proto se zdá být ideálním východiskem pro zkoumání překládání v samizdatu. Tuto metodu aplikujeme zejména v závěru práce.

2.3.2 Manipulační škola Andrého Lefevera

V teorii překladu hraje významnou roli také manipulační škola, v rámci které se Lefevere podle Hermanse (1999) inspiroval Popovičovým metatextem, a jejíž vznik je datován do 80. let 20. století. Tehdy v r. 1985 byl vydán soubor nejvýznamnějších prací teoretiků jako Andrého

Lefevera, Susan Bassnettové či Josého Lamberta, kteří se od r. 1975 setkávali a pořádali translatologické konference, pod titulem *The Manipulation of Literature*. Na základě tohoto souboru prací publikovaného od Thea Hermanse bylo uskupení zmíněných teoretiků, kteří se vyznačovali literárněvědnou orientací, zvláště zájmem o dějiny literárního překladu a prospektivní orientací, tedy zaměřením na cílovou kulturu, pojmenováno jako manipulační škola. (Šmrha 2013: 21n)

Podle Lefevera neprofesionální čtenář většinou nečte původní text, nýbrž text od tzv. přepisovatele (= rewriter), čímž jsou čtenář i originální text účinně manipulováni. Překladatel (rewriter – přepisovatel) na základě dobových konvencí a ideologie vybírá překladatelskou strategii, čímž do určité míry adaptuje výchozí text pro cílovou kulturu, manipuluje s ním, stejně tak manipuluje s příjemcem textu, kterému je prezentován určitý obraz daného spisovatele a díla, jehož vhodnost si čtenář neovládající jazyk výchozího textu nemůže ověřit. (Lefevere 1992: 4-9) Překlad, respektive přepisování se tak stává jistou hybnou silou literárního vývoje, manipulací ve službách moci tzv. mecenáše/patrona a může i pozitivním způsobem ovlivnit vývoj literatury i společnosti (Šmrha 2013: 30).

Pro zkoumání samizdatového překládání a jeho okolností je manipulační škola relevantní především z toho důvodu, že manipulace ať už ze strany překladatele, dobové poetiky či ideologie hraje pro tuto problematiku významnou roli. Touto metodou postupujeme zejména v závěru práce.

2.4 Individuální metoda aplikovaná v rámci aktuálního výzkumu

Kromě výše zmíněných čtyř metod jsme uplatnili individuální metodu, na jejímž základě jsme ve čtvrté kapitole k popisu faktických souvislostí ohledně samizdatového překládání vycházeli z poznatků získaných především z rozhovorů s pamětníky, jež byly uskutečněny v rámci metody orální historie. Ty jsme následně doplnili o informace získané ze sekundární literatury.

3 Oficiální produkce překladů z němčiny do češtiny v letech 1948–1989

Abychom lépe pochopili, proč vůbec docházelo k šíření literatury v paralelním oběhu, je třeba se blíže zaměřit na vydavatelskou praxi v rámci oficiální produkce knižních překladů z němčiny do češtiny a cenzuru, kterou se museli vydavatelé řídit. Při popisu historických a faktických souvislostí vycházíme převážně z publikace Michaela Wögerbauera *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014*, která vyšla v roce 2015 a v níž se Wögerbauer spolu s kolektivem autorů podrobně zabývá literární cenzurou uplatňovanou v jednotlivých obdobích od poloviny 18. až do 21. století. Poznatky jsme dále čerpali z knihy Stanislava Rubáše *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*, jež díky rozhovorům s překladateli poskytuje cenné informace o vydavatelské a překladatelské praxi nejen v době komunistického Československa.

Překladová díla, která vycházela oficiální cestou, podléhala, stejně jako tehdy veškeré oficiálně vydávané knihy, přísné cenzuře. O tom, co se bude překládat, rozhodovali redaktori, kteří návrhy, co by se mělo vydat, dostávali mnohdy i od překladatelů. Navržené tituly museli posoudit lektori a vypracovat k nim minimálně dva posudky podle typu a významnosti knihy. Dále se k posudkům vyjádřil redaktor, následně editor konkrétní edice, poté vedoucí redaktor a závěrečné rozhodnutí, zda bude překladová kniha zařazena do edičního plánu či nikoli, záviselo na šéfredaktorovi. Sestavené ediční plány musela nakladatelství pravidelně odevzdávat ministerstvu kultury, které je následně muselo schválit. Často bylo ovšem obtížné překlady děl na ministerstvu prosadit. (Rubáš 2012: 88)

Co se týče překladatelů, navrhovali je redaktori. Již v 50. letech totiž mnozí z nich nesměli pokračovat ve své činnosti a po stranických prověrkách, které se prováděly po nástupu husákovské normalizace, se seznam zakázaných jmen postupně rozšiřoval z důvodu, že se někteří překladatelé negativně vyslovili vůči režimu či se ohrazovali vůči srpnové okupaci Československa v r. 1968. Informace o povolených a zakázaných překladatelích se sdělovaly důvěrně ředitelům nakladatelství telefonicky či osobně. Následně tato informace putovala na ministerstvo kultury, které vydalo zákaz jejich činnosti. Dodnes je v některých tirážích knih uvedeno pouze „přeloženo z ...“ bez jména překladatele, protože byl zákaz vydán až ve chvíli, kdy byl již titul ve výrobě. (Rubáš 2012: 13)

Již při překladu se překladatelé museli potýkat s několika dilematy, např. zda může být v cílovém textu zachován slang hlavního hrdiny dělníka, když se u československého dělníka předpokládá spisovné vyjadřování, zda mají politicky závadný obsah v překládaném titulu přeformulovat nebo úplně vypustit. Redaktoři se museli vypořádat s otázkou, zda může být vydáno cizojazyčné dílo, v němž se vyskytla nějaká negativní poznámka o Československu, a lektori s otázkou, jak v politicky pochybném díle nalézt u autora jeho sociální cítění atd. (tamtéž: 13)

Za zmínku stojí i fakt, že existovaly způsoby, aby se povedlo určitou knihu na ministerstvu kultury prosadit. Redaktoři se mnohdy domlouvali např. s profesory na fakultách, kteří měli dobrou politickou pozici, ale také určité politické a kulturní smýšlení, aby v posudku na knihu, kterou bylo třeba prosadit, vydání daného díla podpořili. V doslovecích knih vydaných za komunismu lze např. nalézt poznámky o autorově lidovosti nebo o jeho sociálním cítění, a proto je kniha pokroková. (Rubáš 2012: 50)

Zaměříme-li se na množství oficiálně přeložených knižních překladů, mezi lety 1948–1989 bylo v Československu do češtiny přeloženo celkem 23 258 knih. (Špirk 2008)

O překládaných autorech a překladatelích v oficiální produkci překladů budeme blíže pojednávat v následujících podkapitolách.

3.1 Cenzura

Tato kapitola pojednává o cenzuře, kterou se musela v letech 1948–1989 řídit veškerá oficiální nakladatelství. Tématem cenzury se z různých hledisek zabývá mnoho prací, v oblasti translatologie jmenujme např. práci Nike K. Pokornové *Postsocialist translation practices: ideological struggle in children's literature* (2012), dále např. sborník *Translation and Censorship in Different Times and Landscapes* (2008), disertaci Jaroslava Špirka *Ideologie, cenzura, nepřímé překlady a nepřekládání: Česká literatura v Portugalsku ve 20. století* (2011) či disertaci Petry Mračkové Vavroušové *Recepce české literatury ve Španělsku s přihlédnutím ke zprostředkující roli němčiny* (2016). V této diplomové práci se proto o cenzuře zmíníme jen krátce, abychom dokreslili fakta, jimiž se v našem výzkumu zabýváme.

Jedním z důvodů, proč vůbec vznikl paralelní oběh literatury v samizdatu, je právě existence cenzury, která se v Československu uplatňovala v době komunistické vlády. Důvodem pro zasahování do textu děl bylo přesvědčení, že literatura má vliv na mysl čtenářů. Literatura vydávána v letech 1948–1989 měla za úkol budovat z československé společnosti společnost socialistickou, měla čtenáře vychovávat. Knižní politika v Československu byla po

sovětském vzoru řízena rozptýlenou cenzurní soustavou, jež s obměnami fungovala po celé trvání socialistické diktatury v letech 1948–1989. Hlavní institucí předběžné literární cenzury byla Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD), která vznikla jako oddělení ministerstva vnitra a jejíž činnost ovšem trvala pouze od roku 1953 do doby pražského jara, tj. roku 1968. Později se uplatňoval systém autocenzury a veškerou odpovědnost tedy měli autoři a následně nakladatelství. V roce 1968 totiž vznikl Ústav pro tisk a informace (ÚTI), který v roce 1980 vystřídal Federální úřad pro tisk a informace, a ty kontrolovaly „závadnost“ textu až zpětně. (Gruša 1992: 4n; Wögerbauer et al. 2015:1112)

Rozptýlená cenzurní soustava zasahovala do textů, ať už se jednalo o úpravu pravopisu, vyškrtnutí určitých slov nebo pasáží, pozměnění mluvy některé z postav či úplný zákaz vydání díla. Hranice přijatelného tématu, uměleckých prostředků apod. se v čase měnila a neustále se projednávalo, jakou podobu mají mít díla vydaná v socialistickém státě, což ovlivňovalo mnoho faktorů. Představy o „správnosti“ literatury byly stále méně jednoznačné a postupem času se utvářela oblast témat a motivů, kterým se bylo lepší v nakladatelství při vydávání vyhnout. (Rubáš 2012: 36, 135)

Speciální přístup musely mít po nástupu komunistické vlády v únoru 1948 státní orgány k publikacím dovezeným ze zahraničí, protože na jejich import neměly žádný vliv. Změna nastala o rok později, kdy veškerý dovoz knih podléhal organizaci a kontrole národního podniku Orbis. Do Československa se po roce 1949 zahraniční publikace dostávaly pouze na základě žádostí vědeckých institucí či knihoven, jejichž vhodnost musela být odpovídajícím odborem ministerstva řádně projednána. Takový proces se praktikoval poté, co byla organizace dovozu knih nově svěřena do rukou podnikům Artia a Sovětská kniha. (Wögerbauer et al. 2015: 1121)

Mysl českého čtenáře v období komunismu měla být formována dle modelu literární komunikace, který měl homogenizovat čtenářskou obec. Cenzurní mnohastupňová schvalovací řízení měla zaručit, aby díla uvedená na knižní trh čtenáře nesváděla ke starému buržoaznímu řádu. Jednotná pravidla ovšem neplatila pro veškerou čtenářskou obec, protože se někteří recipienti museli podílet na výběru „nezávadných“ knih. Těmi byli kupříkladu zaměstnanci Ústavu dějin KSČ, kteří v rámci selekce knih měli přístup k textům, které se na tehdejší běžný knižní trh nedostaly. (tamtéž: 1122n)

V centrálně řízené nakladatelské činnosti vznikaly praktiky čtení, které měly zajišťovat, aby si čtenáři díla správně interpretovali, aby jim rozuměli stejně. Také proto se přisuzovala velká důležitost úvodům a doslovům děl, které měly recipientovi usnadnit si myšlenku díla

vyložit správně a které se staly běžnou součástí překladů. Na tuto praktiku se kladl obzvlášť velký význam u literatury pro děti. (tamtéž: 1123)

3.2 Obecně k překladům vydaným oficiálně v letech 1948–1989

V této podkapitole bychom rádi souhrnně popsali překlady německých autorů, které u nás v letech 1948–1989 vycházely oficiální cestou. Informace jsme čerpali z elektronické *Databáze uměleckého překladu po roce 1945* z webových stránek Obce překladatelů, přičemž nás konkrétně zajímala německá jazyková oblast. Tyto shromážděné údaje jsme dále srovnávali s databází Národní knihovny, která čítá celkem 4341 jednotek překladů z němčiny do češtiny vydaných v letech 1948–1989 a na stránkách organizace UNESCO Index Translationum.

V rámci srovnávání údajů se ukázalo, že počet knižně vydaných překladů se v každém zdroji liší a že bibliografický soupis na webu Obce překladatelů slouží spíše jako orientační, ovšem ne vyčerpávající zdroj. Obsáhlým a zřejmě nejspolehlivějším zdrojem informací o oficiálně vydaných překladech se jevila databáze Národní knihovny České republiky. Protože ve zmíněném období vyšlo relativně velké množství překladů z němčiny, rozhodli jsme se, že ambicí práce nebude zpracovat ucelený přehled publikační produkce. Při vytváření přehledu o oficiálně vydaných překladech z němčiny jsme tedy vycházeli ze sekundární literatury, konkrétně z příspěvku Jiřího Veselého (2002) o českých překladech po roce 1945 z německy psané literatury, který nám poskytl stručný a ucelený pohled na oficiálně vydané překlady děl německy píšících autorů v letech 1948–1989. Rešerší ve výše zmíněných databázích jsme tento přehled rozšířili, získali jsme díky nim údaje o dalších překládaných autorech, konkrétních překladatelích jednotlivých autorů či děl a také údaje o roce vydání překladu.

Pro účely vytvoření představy, která díla a kteří němečtí autoři mohli být vydáváni oficiální cestou, neboť jejich tvorba nebyla vnímána jako prostředek pro rozvracení republiky, jsme se rozhodli okomentovat vydané překlady z hlediska překládaných autorů, překladatelů a jednotlivých nakladatelství.

3.2.1 Překládání autoři

Obecně řečeno se v letech 1948–1989 překládala díla klasických autorů německého socialistického realismu a především literatura z Německé demokratické republiky, která byla pro tehdejší české cenzory přijatelná. Německy psaná literatura ze Spolkové republiky Německo, Rakouska a Švýcarska na druhé straně podléhala přísné cenzuře. (Špírk 2008: 2017)

Pokračovalo se ve vydávání **Remarquea**, vycházela díla **Egona Erwina Kische** v překladech Jarmily Haasové-Nečasové, **Liona Feuchtwangera** a také překlady děl např. **Arnolda Zweiga**, **Bertolta Brechta** či **Anny Seghersové**, tedy spisovatelů, kteří byli považováni za klasiky německého socialistického realismu. Českým čtenářům byla zpřístupněna také díla propagandistická, jmenujme např. *Der Sonderführer* z r. 1943 (v českém překladu *V stalingradském kotli*, 1950) od **Williho Bredela**, autobiografické vyprávění proletáře *Ein Prolet erzählt* z r. 1930 (v češtině vyšlo pod názvem *Tak jsme žili* v r. 1951) od **Ludwiga Tureka**, román o budování socialismu *Menschen an unserer Seite* z r. 1951 (česky jako *Lidé po našem boku*, 1952) od **Eduarda Claudia**, či **Marxův Kapitál** z r. 1954 (z německého originálu *Kapital* vydaného v r. 1883). Na český knižní trh byly později uvedeny i překlady děl kvalitnějších autorů, kupříkladu **J. R. Bechera**, **Christy Wolfové**, **Güntera Kunerta**, **Jureka Beckera**, **Johannesa Bobrowského** a dalších. Je ovšem třeba podotknout, že i vydávání děl některých zmíněných autorů záviselo na občasných prohrěscích, tedy když se některý z nich, např. Becker, Kunert, odstěhoval na Západ. (Veselý 2002: 180n)

V zásadě lze říci, že v době totality bylo nejjistější oficiální cestou vydávat překlady klasiků, jako byli např. **Johann Wolfgang Goethe**, **Friedrich Schiller**, **Heinrich Heine**, **Georg Büchner**, **E. T. A. Hoffmann** či **Heinricha von Kleista**, jejichž díla se na knižním trhu v letech 1948–1989 objevovala pravidelně. Kromě těchto autorů byly naprostou jistotou kupříkladu pohádky bratří **Grimmů** nebo dobrodružné knihy, především ty od Karla Maye. (Veselý 2002: 180nn)

Vydávali se také autoři německého realismu, jako např., **Theodor Fontane** a jeho dílo *L'Adultera a Stine* (1882) do češtiny přeložené jako *Cizoložnice* (1970) Jarmilou Fromkovou, či *Frau Jenny Treibel* (1892) v českém překladu *Paní Jenny Treibelová* (1976) od Anny Siebenscheinové; **Gottfried Keller** a kupříkladu jeho *Züricher Novellen* z r. 1877 (*Curyšské novely*, 1953), *Romeo und Julia auf dem Dorfe* z r. 1856 v češtině jako *Romeo a Julie na vsi* (1953) nebo *Kleider machen Leute* z r. 1874 přeložené do češtiny jako *Šaty dělají člověka* (1953), přičemž všechny tyto zmíněné knihy přeložila Marie Kornelová (nebyla však jedinou překladatelkou G. Kellera); dále pravidelně vycházela v překladu Anny Siebenscheinové díla

např. **Adalberta Stiftera** *Der Nachsommer* z r. 1857 (do češtiny přeloženo jako *Pozdní léto*, 1968), *Brigitte* z r. 1844 (*Brigita*, 1970) nebo *Die Nachkommenschaften* z r. 1959 (v češtině vyšlo v r. 1972 pod titulem *Potomci*). V 80. letech byla také vydána díla **Wilhelma Raabeho**: *Die schwarze Galeere* z r. 1861 (*Černá galéra*, 1982) v překladu Miroslava Petříčka, či *Die Chronik der Sperlingssgasse; Die Gänse von Bützow* z r. 1856 (v překladu Jiřího a Gabriely Veselých *Kronika vrabčí uličky – Husy z Bützowa*, 1981). Vydáván byl i autor lyrických básní **Theodor Storm** a jeho *Immensee* (1849) v českém překladu *Včelí jezero* (1966) od Zdeňka Kalisty, Kamily Jiroudkové, Jaroslava Pokorného, Anny Siebenscheinové nebo *Pole Poppenspäler* (1874) do češtiny jako *Pavel loutkář* (1959) v překladu Pavla Eisnera.

Co se týče dalších významných autorů německého naturalismu, vycházela u nás díla **Gerharta Hauptmanna** jako např. *Der Narr in Christo Emanuel Quint* (1910) jako *Blázen v Kristu Emanuel Quint* (1975) v překladu Jiřího Stacha, *Der Biberpelz* (1892–1893) jako *Bobří kožich* (1953) přeložený Pavlem Eisnerem a také např. drama *Vor Sonnenuntergang* (1889) v českém překladu jako *Před západem slunce* (1957) od překladatelky Jitky Fučíkové.

Hojně, především v 60. letech, vycházela také díla **Heinricha Bölla**, např. *Und sagte kein einziges Wort* (1953) česky jako *A neřekl jediné slovo* (1958) či *Das Brot der frühen Jahre* z roku 1955 (*Chléb mladých let*, 1959) obojí v překladu Bohumila Černíka, *Billiard um halb Zehn* (1959) v češtině jako *Biliár o půl desáté* (1962) od překladatele Vladimíra Kafky nebo *Wo warst du, Adam?* (1951) v češtině známé pod názvem *Kdes byl, Adame?* (1961) v překladu Ludvíka Kundery. Křesťanská orientace Heinricha Bölla režimním cenzorům při nedůkladném čtení unikla, a dokonce jim vyhovovala jeho kritičnost, kterou mohli interpretovat jako kritiku kapitalismu, čemuž tak ovšem nebylo (Veselý 2002: 182). Zajímavá je skutečnost, že Böllova tvorba u nás byla vydávána i přesto, že žil v tehdejší NSR. Po vpádu vojsk Varšavské smlouvy bylo navíc Böllovo dílo zakázáno vydávat, protože celou událost invaze sledoval z okna jednoho z domů na Václavském náměstí v Praze, kde byl v tu dobu náhodou ubytován, a popsal ji r. 1968 v reportáži *Der Panzer zielte auf Kafka*⁴. Na konci šedesátých bylo tedy posledním dílem, které u nás od Bölla ještě stihlo vyjít, *Ende einer Dienstfahrt* (1966) jako *Konec jedné služební jízdy* (1968) v překladu Evy Pilařové. Jeho dílo u nás znovu začalo vycházet až po roce 1989. (Veselý 2002: 183)

Obezřetně se postupovalo při vydávání překladů ze západního Německa, mezi něž patřila tvorba autora Výmarské republiky **Leonharda Franka**, jako např. *Der Bürger* z r. 1924 (česky

⁴ Český překlad reportáže vyšel 7. 11. 1989 ve 3. čísle samizdatového časopisu *Dej to dál* pod názvem *Tank mířil na Kafku*, překladatel nebyl uveden. Oficiálně reportáž v češtině vyšla v roce 1998 v překladu Vlastislavy Žihlové jako *Tanky míří na Kafku*.

vyšlo jako *Měšťák*, 1957), *Mathilde* (1957) jako *Matylda* (1972) nebo *Die Jünger Jesu* (1947) pod titulem *Dvanáct spravedlivých* (1960) všechna v překladu Jiřího Stacha. Poslední zmíněné dílo vydané nakladatelstvím Naše vojsko se setkala s komplikacemi: v překladu mělo původně vyjít pod názvem *Učedníci Ježíšovi*, což vojáky v nakladatelství kvůli Ježíši v názvu nebylo schváleno, tudíž Božena Koseková, tehdejší redaktorka nakladatelství, nakonec tento název musela změnit (Rubáš 2012: 222).

Totalitní politika nepřála mimo jiné ani pražské německé literatuře. Zatímco díla tzv. socialistických spisovatelů jako **Egona Erwina Kische** nebo **Franze Carla Weiskopfa** u nás vycházela, nejvíc na striktní pravidla knižní politiky doplácel **Franz Kafka**, který byl považován za typicky buržoazního spisovatele, který tehdejšímu čtenáři neměl co nabídnout (Veselý 2002: 183). Tuto situaci ovšem změnila Liblická konference konaná v květnu roku 1963 u příležitosti Kafkových 80. narozenin. Cílem této konference bylo Kafkovo dílo posoudit z hlediska marxismu-leninismu a zbavit jeho díla podezření, že poškozuje marxistické smýšlení. (Endres 2008) V 60. letech se poté na knižním trhu objevila Kafkova stěžejní díla jako jeho nedokončený román *Der Verschollene* z r. 1927 (v češtině přeloženo r. 1962 jako *Amerika* Dagmar Eisnerovou⁵), *Der Prozess* z r. 1925 (*Proces*; dříve 1958 v překladu Pavla Eisnera; 1965, v překladu Pavla a Dagmar Eisnerových), *Die Verwandlung* z r. 1915 (*Proměna*, 1963, překlad Zbyňka Sekala), *Die Erzählungen* (v českém překladu *Povídky*, 1964, překlad Vladimíra Kafky), *Das Schloss* (1926) jako *Zámek* (1964, přeložil Vladimír Kafka) a *Briefe an Milena* (1966) jako *Dopisy Mileně* (1967, přeložili František Kafka a Dagmar Eisnerová).

V roce 1983, kdy uběhlo sto let od narození Franze Kafky, se očekávalo, že Prahu za účelem oslav Kafkova navštíví řada kafkologů a budou se divit, že na pultech knihkupectví není žádné nové české vydání některého z Kafkových titulů. Tehdejší ministr kultury Milan Klusák nakonec svolil Kafkovo dílo vydat, ovšem ne navrhovaný *Proces*, který byl příliš problematický, nýbrž reedici Kafkových *Povídek* (Rubáš 2012: 37n). V roce 1989 byl vydán *Zámek* (překlad Vladimíra Kafky) a teprve v 90. letech se Kafka opět měl šanci dostat do povědomí českých čtenářů díky jako např. v r. 1990 *Nezvěstný* (v překladu z r. 1962 vyšlo česky pod titulem *Amerika*, viz výše) od překladatele Josefa Čermáka, v r. 1991 *Dopisy Felici* (z něm. originálu *Briefe an Felice* z r. 1967 vyšlo v překladu Ivany Vízdalové) a další (Veselý 2002: 183). Podobně na tom byl i **Gustav Meyrink**, jehož díla v českém překladu vycházela buď ve 20. letech nebo až po roce 1989. Výjimkou je Meyrinkův román *Der Golem*, který v překladu *Golem* od Evy Pátkové vyšel v r. 1971, a výbor z povídek *Černá koule* (výbor z německých

⁵ Později známé také pod názvem českého překladu *Nezvěstný*.

originálů *Fledermäuse* z r. 1916 a *Des deutschen Spiessers Wunderhorn* z r. 1922), vydaný poprvé v r. 1967 a podruhé v r. 1986, obojí v překladu Františka Marka. Díla **Maxe Broda** stejně jako u Franze Kafky se v letech normalizace také přestala objevovat na knižním trhu, naposledy v 60. letech např. *Streibares Leben. Autobiographie* z r. 1960 (česky vyšlo jako *Život plný bojů*, 1966, přel. Bedřich Fučík) nebo *Prager Sternenhimmel* z r. 1966 (česky jako *Pražské hvězdné nebe. Hudební a divadelní zážitky z dvacátých let*, 1969, též překladatel).

Díla autorů německé moderny byla vybírána s větší ostražitostí, nejvíce překladů vyšlo v šedesátých letech vzhledem k uvolněnější atmosféře chystané politiky pražského jara. Jednalo se o tvorbu **Hermannu Hesseho**, **Christiana Morgensterna** (v překladu Josefa Hiršala), **Ericha Kästnera** (zejména překlady Jitky Fučíkové), **Thomase Manna** (překlady převážně od Jitky Fučíkové či Pavla Eisnera), **Kurta Tucholskeho**, **Arthura Schnitzlera**, hojně díla **Friedricha Dürrenmatta** (především v překladu Jiřího Stacha nebo Bohumila Černíka) a dalších. (Veselý 2002: 184)

S autory věhlasných jmen, jako byli např. nositel Nobelovy ceny **Günter Grass** či poválečný autor **Paul Celan**, se čtenář v době komunismu setkal pouze výjimečně. Zatímco od Celana před rokem 1989 vyšel pouze výbor z básní *Gedichte I, Gedichte II, Gedichte III, Prosa, Reden* (1975) v českém překladu *Sněžný part* (1986, přeložil Ludvík Kundera), od **Güntera Grasse** na knižní trh pronikly kupříkladu krátká divadelní hra *Beritten hin und zurück* z r. 1954 (do češtiny přeloženo jako *Koňmo tam a zpátky*, 1965, překlad od Jitky Bodlákové), *Die Blechtrommel* (1959) v českém překladu od Vladimíra Kafky *Plechový bubínek* (1969) nebo druhý díl Grassovy Gdaňské trilogie *Katz und Maus* (1961) do češtiny přeložený jako *Kočka a myš* (1968, překlad Zbyňka Sekala). Díla obou autorů si své české čtenáře mohla získávat opět až teprve po pádu komunismu.

Podíváme-li se blíže na literaturu SRN, zjistíme, že i přesto, že tito autoři žili na Západě, byla některá z jejich děl překládána do češtiny. (Veselý 2002: 182) Jmenujme **Wolganga Borcherta**, od něhož v češtině vyšel např. výbor z próz *Das Gesamtwerk, Die traurigen Geranien* v českém překladu *Smutný studený svět* (1976, přel. Josef Čermák, Bohumila Grögerová, Josef Hiršal) nebo další výbor z těchto děl *Venku přede dveřmi* (1965, též překladatelé). Dále zmiňme např. **Martina Walsera** a české překlady jeho souboru krátkých povídek *Ein Flugzeug über dem Haus und andere Geschichten* (1955) do češtiny přeložených jako *Spoluúčast při mém konci* (1967, přel. Jiří Janovský) nebo *Ehen in Philippsburg* z r. 1957 (v českém překladu Sergeje Machonina jako *Philippsburské svazky manželské*, 1980) aj. Mimo jiné **Siegfrieda Lenze** a jeho *Deutschstunde* (1968) do češtiny přeložené jako *Hodina němčiny*

(1974, přel. Jan Scheinost) či *Heimatmuseum* z r. 1978 (česky vyšlo r. 1984/5 v překladu Anny Siebenscheinové jako *Vlastivědné muzeum*) a v neposlední řadě také zmiňme **Alfreda Andersche**, jehož knihy u nás v období normalizace také vycházely: např. román *Sansibar oder Der letzte Grund* z r. 1957 v češtině pod názvem *Zanzibar aneb Poslední důvod* (1969 v překladu Věry Poppové), *Winterspelt*, román z r. 1974, který vyšel v českém překladu od Jana Scheinosta pod názvem *Bouře v Ardenách* v r. 1979.

3.2.2 Překladaatelé

Oficiálních překladatelů německé literatury působilo v letech 1948–1989 relativně velké množství. V databázi obce překladatelů, ze které jsme čerpali⁶, je pro oblast německy mluvících zemí uvedeno 285 překladatelů. Protože se tato databáze týká překladů/překladatelů po roce 1945, lze tuto informaci použít jako určitý indikativní údaj, ovšem je třeba zdůraznit, že se jedná pouze o zlomek z celkového počtu překladatelů, kteří by eventuálně splňovali dané kritérium.

Z tohoto důvodu jsme se rozhodli, že se budeme zabývat jmény, s nimiž jsme se v rámci naší rešerše setkávali nejčastěji. Podrobněji se budeme zabývat překladateli, kteří se nějakým způsobem angažovali i v rámci samizdatu, nebo kteří o sobě v rozhovorech v knize Stanislava Rubáše *Slovo za slovem* (2012)⁷ prozradili zajímavé informace, které v této diplomové práci stojí za zmínku.

Josef Čermák

Jedním z překladatelů, kteří pracovali v oficiální produkci českých překladů, byl právě i Josef Čermák, který překládal především z němčiny a francouzštiny. V nakladatelství Odeon pracoval od jeho samotného vzniku v roce 1953.

V šedesátých letech se spolu s Vladimírem Kafkou podílel na vydávání několika děl Franze Kafky, přičemž Josef Čermák vybral Kafkovo dílo, které mělo být vydáno, připravil a komentoval a Vladimír Kafka ho následně překládal. V Odeonu se jim podařilo připravit Kafkovy spisy celkem v osmi svazcích, u pátého z nich se ovšem zjistilo, že Kafkovo dílo je z hlediska režimu nevyhovující. Od toho okamžiku od Kafky nesmělo být vůbec nic vydáno a jeho jméno pomalu ani nesmělo být vysloveno, a pokud ano, pak pouze v negativním slova smyslu.

⁶ Dostupné z: <http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/ZZOSO/OSOnemecka.htm>.

⁷ Z této publikace vychází většina informací z následujících odstavců jednotlivých medailonků překladatelů.

V roce 1983, kdy uběhlo sto let od narození Franze Kafky, zaslal Josef Čermák dopis na ministerstvo kultury s doporučením, aby byla vydána alespoň jedna Kafkova kniha, protože do Prahy plánovalo za účelem oslav Kafkova stého výročí přijet množství kafkologů. Tehdejší ministr kultury Milan Klusák nakonec svolil Kafkovo dílo vydat, ovšem ne navrhovaný *Proces*, který byl příliš problematický, nýbrž *Povídky*. To byl pro vydávání Kafkovy tvorby zásadní moment, protože poté byl v roce 1989 vydán *Zámek* a Kafka se tak především v 90. letech opět mohl dostat do povědomí českých čtenářů.

Ludvík Kundera

Ludvík Kundera (* 22. března 1920, † 17. srpna 2010) pocházel z Brna, kde úspěšně absolvoval studium bohemistiky a germanistiky na Masarykově univerzitě.

Ludvík Kundera je jedním z těch, kteří se znelíbili režimu a nesměli svá díla vydávat, natož pak překládat díla z jiných autorů. Po opakovaných zákazech publikování byl Kundera znovu zařazen na seznam zakázaných autorů a nemohl tedy překládat, ani vydávat své básně znovu od roku 1970. Předtím Ludvík Kundera překládal především z němčiny, dále z francouzštiny, slovenštiny a dalších jazyků. Významné jsou i Kunderovy překlady z češtiny do němčiny jako např. antologie *Einen Tee darüber hinaus. Gedichte zum Tee*. či výbor z české lyriky *Die Sonnenuhr. Tschechische Lyrik aus 11 Jahrhunderten* (1. vydání 1987). (Fišer 2006: 143n)

Brecht, s jehož básněmi se Ludvík Kundera poprvé setkal po roce 1945 v jednom vídeňském literárním časopise, udělil právě jemu a Rudolfo Vápeníkovi výlučná práva na překlad, oni ovšem od sedmdesátých jako překladatelé uvedení být nemohli. Doba, kdy se Ludvík Kundera stal tzv. „zamlčovaným překladatelem“, nastala v roce 1973, kdy sedmý svazek spisů Bertolta Brechta *Prózy* vyšel, aniž bylo uvedeno jméno překladatele. Tehdy, když vyšel svazek spisů *Krejcarový román* a *Obchody pana Julia Caesara*, se žertovalo, že se Brecht naučil česky. V té době L. Kundera stále nesměl překládat, ani vydávat své básně, a aby nakladatelství Odeon nemuselo přerušit vydávání překladů *Spisů* Bertolta Brechta, jejichž autorizovaným překladatelem byl právě L. Kundera, brechtovské překlady vycházely dále, ovšem bez zmínky o překladateli. Od té doby tak vycházela díla L. Kundery buď anonymně, nebo bylo později místo jeho jména uvedeno jméno někoho z jeho známých či přátel. (Fišer 2006: 143nn) Jeho jméno bývalo v knihách pokryto mnoha osobami, pokrývali ho např. Rudolf Vápeník, či Zdena Lacinová (Rachůnková 1992: 88n), z nichž se většina z nich starala o to, aby honorář obdržel Ludvík Kundera (Rubáš 2012: 230).

Josef Hiršal

Josef Hiršal (* 24. července 1920, † 15. září 2003) je jedním z překladatelů děl vydávaných v oficiální produkci v letech 1948–1989, sám ovšem taky publikoval svá díla, z nichž některá vyšla i v samizdatu. Hiršal byl básníkem, prozaikem, překládal především, ale nejen z němčiny a psal knížky pro děti. Mimo jiné také pracoval jako redaktor např. v nakladatelství *Naše vojsko* nebo *Český spisovatel*. (Vinšová 2012: 36nn)

Josef Hiršal se věnoval zejména Christianu Morgensternovi, také např. Helmutu Heißenbüttelovi a Ernstu Jandlovi. Velká část jeho překladu vyšla teprve v politicky umírněnějších šedesátých letech. Jmenujme např. kromě překladů zmíněné Morgensternovy tvorby díla Wolfganga Borcherta, Gottfrieda Augusta Bürgera či Ericha Kästnera.

Po nástupu normalizace v 70. a 80. letech bylo Hiršalovi stejně jako celé řadě dalších spisovatelů a překladatelů zakázáno jakkoliv oficiálně publikovat. Jediným způsobem, jak uvést světové klasiky na světlo světa, bylo vydávat své překlady pod jmény známých a přátel, tzv. pokrývačů, jejichž jména se na černé listině neobjevovala a o nichž se zmíníme v následující podkapitole Pokrývači.

Josef Hiršal byl za svou překladatelskou činnost i několikrát oceněn: v roce 1964 nakladatelskou cenou Státního nakladatelství krásné literatury a Mladé fronty, o 4 roky později cenou nakladatelství Odeon a Albatros. (Vinšová 2012: 54)

Jindřich Pokorný

Jindřich Pokorný (* 12. dubna 1927 Praha, † 23. srpna 2014) byl jedním z nejvýznamnějších českých germanistů a překladatelem nejen z němčiny, ale také francouzštiny a latiny. V období komunismu působil Jindřich Pokorný jako překladatel oficiální produkce překladových knih, přičemž mezi jeho překlady patří např. *Píseň o Nibelunzích* vydaná v Odeonu (SNKLHU) v r. 1974, Bürgerovy *Balady* (1964), Goethova *Fausta* (1982) nebo několik děl Heinricha von Kleista. Byl ovšem aktivní také v oblasti samizdatu, kdy na začátku 80. let založil Kolegium pro podporu nezávislé vědy, umění a vzdělání.

Věra Saudková

Věra Saudková (* 27. března 1921, † 3. srpna 2015), mimo jiné i neteř Franze Kafky, byla překladatelkou z němčiny a nakladatelskou redaktorkou v nakladatelství Svoboda a v letech 1981–1983 také pracovala v redakci Odeonu (SNKLHU). Věra Saudková, ač byla členkou komunistické strany, svým jménem také pokrývala množství zakázaných překladatelů, mimo jiné jako své jméno propůjčovala Sergeji Machoninovi, o němž se zmíníme níže jako o

překladateli, který své překlady mimo jiné vydával v samizdatu. V době komunismu z němčiny přeložila např. dílo Jakoba Wassermanna *Kašpar Hauser* (1973) od (orig. *Caspar Hauser oder Trägheit des Herzens*), *Holubí věž* (1974) od Stefana Anderse, *Děti periferie* (1984) či *Klokot velkoměsta* (1986) od Karla Hermanna Roehrichta.

Vratislav Jiljí Slezák

Vratislav Jiljí Slezák (* 29. února 1932) je stále aktivním překladatelem z němčiny, je držitelem literárních ocenění, jako je např. Cena Josefa Jungmanna. K překládání se dostal na začátku sedmdesátých let, tehdy byl na základě jeho diplomové práce o Hermanu Hesseovi někdejší šéfredaktorem Odeonu (SNKLHU) osloven, aby se v nakladatelství účastnil soutěže na překlad *Stepního vlka* (orig. *Der Steppenwolf*), kterou nakonec i vyhrál. Na překlad díla Hermanna Hesseho poté zaměřil především. V době komunismu Slezák kromě Hesseho přeložil i díla Heinricha von Kleista (*Souboj, Svatá Cecílie aneb síla hudby*), Heinricha Bölla (*Ztracená čest Kateřiny Blumové*) či Friedricha Dürrenmatta (*Tunel, O jazyce osobně*).

Sergej Machonin

Sergej Machonin (* 29. 12. 1918, † 24. 11. 1995) byl kromě divadelního kritika také překladatelem německé literatury v oficiální produkci, ale také v produkci samizdatové. V letech 1945-1947 byl redaktorem nakladatelství Mladá fronta a od poloviny sedmdesátých let spolu se svou manželkou opisoval a šířil samizdatové knihy. (Trávníčková 1998)

V oficiální knižní produkci se postaral o překlady děl Franze Josefa Degenhardta (*Spáleniště, Doutnák*) nebo Rainera Marii Rilkeho (*Příběhy o milém Pánubohu*), Martina Walsera (*Philippsburské svazky manželské*), Johanna Nepomuka Nestroye (*Dva náměsíčníci aneb Nezbytné a nadbytečné*), Stefana Zweiga (*Opojení z proměny*) či Johannese Roberta Bechera (*Loučení*). Od sedmdesátých let muselo být i jeho jméno pokrýváno, což pravděpodobně i důvod, proč Machoninovy překlady z angličtiny a němčiny byly vydávány v samizdatu.

Mezi další překladatele oficiální produkce překladů patřil taktéž **Vladimír Kafka**, známý především jako překladatel Franze Kafky (*Zámek, Povídky*), Heinricha Bölla (*Klaunovy názory, Biliár o půl desáté*) či přeložil *Plechový bubínek* od Güntera Grasse. Překladatel, jehož jméno se v rámci rešerše hojně objevovalo, byl **Pavel Eisner**, který překládal Heinricha Heineho, Gerharta Hauptmanna (*Bobří kožich. Zlodějská komedie ve čtyřech dějstvích*), také Franze

Kafku (*Proces*), Heinricha von Kleista (*Rozbitý džbán*) či Thomase Manna (*Buddenbrookovi. Úpadek jedné rodiny*, *Doktor Faustus*, *Josef Živitel* či *Lota ve Výmaru*).

Často opakovaným jménem byla i překladatelka **Jitka Fučíková**, která se v letech 1948–1989 postarala o překlad především pohádek bratří Grimmů (např. *Pohádky bratří Grimmů. Pohádky, Děti Pána Boha* aj.), děl Ericha Kästnera (*Emil a detektivové*, *Emil a tři dvojčata*, *Když jsem byl malý kluk*, *Létající třída*, *Matýsek z krabičky od zápalek* a další) či Thomase Manna (např. *Mário a kouzelník*, *Tonio Kröger*, *Vyvolený*).

Významným překladatelem Bertolta Brechta byl vedle Ludvíka Kundery také **Rudolf Vápeník**. Společně s Ludvíkem Kunderou Brechta z Brechtovy tvorby přeložili např. díla *Domácí učitel*, *Don Juan*, *Hovory na útěku* aj. Díky překladům Rudolfa Vápeníka si čtenáři v době totality mohli přečíst díla autorky Anny Seghersové (např. *Přes oceán. Příběh jedné lásky* či *Transit*) nebo Bruna Travena (např. *Česáči bavlny*, *Diktatura*, *Most v džungli*, *Pochod do říše mahagonu*).

Pro oficiální nakladatelství překládala i **Anna Siebenscheinová**, překladatelka především Heinricha Heineho (např. *Dopisy*, *Německo – Zimní pohádka a Atta Troll-Předmluvy*, *Paměti*), dále Siegfrieda Lenze (*Cvičiště*, *Vlastivědné muzeum*), Roberta Musila (*Esejismus*, *Muž bez vlastností*, *Plechová huba*), Thomase Manna (*Královská Výsost*, *Lotta ve Výmaru*) či Adalberta Stiftera (např. *Brigita*, *Horský křišťál*).

Friedricha Dürrenmatta (např. *Dvojník*, *Proces o oslí stín*, *Slib*) a také pár děl Franze Werfela překládal v době komunismu **Bohumil Černík**. Egona Erwina Kische pro oficiální produkci překládala **Jarmila Haasová-Nečasová** (např. *Pražská dobrodružství*, *První a poslední reportáž*, *Ukradená Praha* a další).

3.2.3 Pokrývači

V první kapitole bylo popsáno, jak za normalizace fungovalo tzv. pokrývání. Praktikovalo se z důvodu nemožnosti některých překladatelů se podepsat pod své překlady, a proto vedle paralelního oběhu literatury překladatelé využívali ochoty svých známých a přátel, kteří jim propůjčovali svá jména, aby mohli s překládáním pokračovat. Z publikace *Zamlčování překladatelé* (1992), která poskytuje souhrnný bibliografický soupis pokrývaných překladatelů, v této podkapitole uvádíme jako ilustraci několik příkladů.

Sergeji Machoninovi, který byl činný jak v oficiální produkci, tak v samizdatu, propůjčili svá jména Zdeněk Frýbort, Květuše Hyršlová, Věra Saudková, Zuzana Krejčová či Dagmar Martincová. Překladateli Rudolfu Vápeníkovi pokrývala jeho překlady Anna Vovsová. Ludvík Kundera, jemuž bylo po roce 1969 také znemožněno publikovat, využil odvahy a ochoty pokrývačů Josefa Suchého a Zdeny Lacinové. Josefu Balvínovi i Jiřímu Grušovi poskytla k pokrytí své jméno Eva Dlabáčová, přičemž J. Balvínovi pravidelně. Překlad Josefa Balvína svým jménem pokrýval i Zdeněk Bláha a Věra Saudková. I Josef Hiršal se musel uchýlit k využití tohoto fenoménu prostřednictvím Michaely Jacobsenové. Pokrýván byl také Augustin Palát, a sice Zlatou Černou, Rudolfa Mertlíka pokrývala Margot Richterová a Jaroslava Bílého Jarmila Fronková. Ani Olga Jeřábková nesměla publikovat pod svým jménem, pod její překlady se podepisovala Jana Ondřejčková či Pavla Peřinová. Lubě a Rudofovi Pellarovým své jméno propůjčila Zuzana Krejčová či Anna Nováková, Bohumile Grögerové Bohumila Geussová.

Seznam veškerých překladatelů a konkrétních děl, u nichž bylo jméno skutečného překladatele pokryto, je uveden v Příloze 3.

3.2.4 Nakladatelství

V této části práce se blíže zaměříme na nakladatelství, v nichž oficiálně vycházely překlady německých knih v letech 1948–1989, abychom uvedli do souvislostí, proč zmíněná díla v daných nakladatelstvích vyšla.

V březnu roku 1949 byl přijat nový nakladatelský zákon: *Zákon o vydávání a rozšiřování knih, hudebnin a jiných neperiodických publikací*, což v praxi znamenalo, že vydávání knih bylo přísně řízeno státem a soukromí podnikatelé dále nesměli provozovat svou činnost. Každému nakladatelství byla svěřena určitá oblast knižní produkce a postupně spadala do vlastnictví politických stran. (Wögerbauer 2015: 1100n)

Tento centralizovaný systém se formoval v letech 1949–1952 a ustálil se roku 1953, kdy bylo vydávání knih řízeno rozptýlenou cenzurní soustavou, což trvalo až do roku 1989. Součástí schvalovacího procesu rozptýlené cenzurní soustavy bylo zhodnocení knihy k vydání: dílo muselo odpovídat společenské potřebnosti, mělo být ideově-politicky správné, mělo odpovídat odborné a umělecké kvalitě a také charakteru nakladatelství. Literární cenzuru měl na starosti úřad předběžné cenzury Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD), která ovšem na rozdíl od ostatních států východního bloku, jako bylo Polsko nebo Německá demokratická republika, fungovala pouze do roku 1968. Od poloviny 60. let měl státní publikační monopol slábnoucí tendence, až se v období pražského jara 1968–1969 na několik měsíců zhroutil. Situace byla v šedesátých letech umírněnější, čeští čtenáři si mohli vybírat z širší palety české i zahraniční literatury. Tento nadějný vývoj byl po nástupu normalizace opět omezován, vydavatelská činnost znovu podléhala přísné kontrole, jak jsme již uvedli výše v kapitole 3.1. (Wögerbauer 2015: 1101)

Veškerou literaturu, která vycházela, mělo pod správou Ministerstvo kultury, které zároveň kontrolovalo vydavatelskou činnost nakladatelství, ediční plány a distribuci literatury v předešlém roce. Tím se dále zabývaly orgány ÚV KSČ a následně vyhotovovaly zprávy, v nichž se projednávaly v jednotlivé oblasti vydavatelské činnosti, tedy i oblast překladů, uváděly se příklady problematických děl apod. Z těchto zpráv dostávala nakladatelství doporučení pro další rok, která témata by se v edičních plánech měla objevit, a především byla vytyčena důležitá jubilea, u jejichž příležitosti měla nakladatelství přizpůsobit své ediční plány. (tamtéž: 1118)

Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění

Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (dnes Odeon) je považováno za jedno z nejvýznamnějších nakladatelství poválečného období. Nakladatelství se začalo utvářet již v srpnu roku 1952, když bylo založeno přípravné pracoviště. Samotné nakladatelství tedy vzniklo oficiálně v lednu roku 1953 pod oficiálním názvem Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění – SNKLHU. Jednalo se tehdy o politickou záležitost, kdy bylo rozhodnuto vytvořit centrálně řízenou nakladatelskou činnost. Měla vzniknout státem řízená produkce podle sovětského vzoru a SNKLHU mělo být kopií moskevského nakladatelství umělecké literatury. Tehdy vše v nakladatelství, včetně názvů redakčních úseků, napodobovalo sovětský vzor. Poté, co v prosinci roku 1952 vznikl systém státních nakladatelství, mělo nakladatelství SNKLHU vydávat domácí klasickou literaturu, překlady zahraniční klasické

literatury a současnou světovou beletrii a převzalo i hudební a výtvarnou redakci z Národního hudebního a Výtvarného nakladatelství Orbis. V roce 1961, kdy nakladatelství byla odebrána kompetence pro vydávání knih o hudbě a hudebninách, byl název upraven na Státní nakladatelství krásné literatury a umění (1961-1965). Od 1. ledna 1966 nakladatelství změnilo svůj název na Odeon.

Ze SNKLHU, které mělo zpočátku vydávat původní beletristickou literaturu a literaturu překladovou, se poté stalo nakladatelství, jež vydávalo především překlady současné literatury ze všech koutů světa (překlady např. z eskymáčtiny či perštiny). Mezi významné edice patří např. edice Vybraných spisů, v níž mimo jiné vyšlo dílo Liona Feuchtwangera či Stefana Zweiga aj. Činnost SNKLHU byla pro vydávání překladové literatury jak z němčiny, tak z dalších jazyků skutečně významná. (Halada 2007: 241nn)

Nakladatelství Svoboda

Nakladatelství Svoboda vzniklo v květnu 1945 jako účelová instituce Komunistické strany Československa, jehož úkolem bylo vydávání především politické a pokrokové literatury. V roce 1948 mělo být nakladatelství významně pozměněno, měl vzniknout velký tiskařsko-nakladatelský koncern se dvěma složkami. Jednou z nich byly Tiskové podniky Svoboda, ke kterým patřily pražské tiskárny a ostravská tiskárna Melantrichu, brněnské tiskárny Rovnost, Zář, Typos a Lidová tiskárna. Dalšími přičleněnými tiskárnami byly ty v Českém Těšíně, Havlíčkově Brodě, Hradci Králové, Jihlavě a Strakonici. Původní nakladatelství Svoboda tehdy tedy z hlediska provozního a výrobního patřilo pod nový koncern Svoboda-Rudé právo, ovšem ideově bylo stále podřízeno kulturně-propagačnímu oddělení Ústředního výboru Komunistické Strany Československa. (Burget 2013)

Nakladatelství Svoboda do roku 1953 provozovalo tři redakce: redakci beletrie se zaměřením na literaturu SSSR, redakci politické a vědecké literatury, tj. díla teoretiků marxismu-leninismu, publikace o SSSR či vzpomínkové knihy členů KSČ, a redakci umělecké a literární kritiky. Od ledna roku 1953 se veškerého majetku a činnosti chopil národní podnik *Státní nakladatelství politické literatury (SNPL)*, což byl i nový název nakladatelství, a jako jediný mohl vydávat politickou a společenskovědní literaturu, autory marxismu-leninismu, knihy členů komunistických stran (např. spisy Gustava Husáka, L. I. Brežněva), publikace o historii komunistických stran, ovšem také beletrii a literaturu faktu. Mezi vydávané edice patřily např. Knihovna výstavby strany a stranické práce, Knihnice marxismu-leninismu a další. Od druhé poloviny šedesátých let se vydávané edice začaly měnit, vycházela díla i

neomarxistických filozofů, mezi něž patřil např. i německý filozof Erich Fromm. (Halada 2007: 322n)

Československý spisovatel

Dalším nakladatelstvím, jež v letech 1948–1989 vydávalo překlady německých knih, byl právě *Československý spisovatel*. Nakladatelství bylo založeno v roce 1949 na základě sloučení *Nakladatelství a knihkupectví František Borový s Nakladatelským družstvem Máj* a *Evropským literárním klubem*. Nakladatelství *Československý spisovatel* je považováno za tehdejší kmenové nakladatelství české beletrie a literární vědy; na knižní trh uvádělo především původní českou prózu a poezii, klasickou a moderní literaturu, také literárněvědné studie. (Příbáň 2013) *Československý spisovatel* ovšem vydával, jak bylo zmíněno výše, i překlady děl německých spisovatelů. Uvedme např. poezii J. R. Bechera v překladech Jaroslava Janů nebo díla Bertolta Brechta v překladu Ludvíka Kundery, J. W. Goetheho, několik děl Heinricha Heineho, Franze Kafky a dalších.

Mladá fronta

Důležitým nakladatelstvím, které v období vlády KSČ vydávalo překladovou literaturu, bylo právě nakladatelství Mladá fronta, které existuje do dnešních dob. Vzniklo v roce 1945 jako zařízení Svazu československé mládeže, později po roce 1969 Socialistického svazu mládeže. Mladá fronta vydávala edice určené pro mládež, ale i detektivní literaturu či literaturu faktu. Co se německých autorů týče, nakladatelství Mladá fronta vydávalo dílo Heinricha Bölla (zastupujícího člena tehdejší literární skupiny *Gruppe 47*), od poloviny šedesátých let byly vydávány překlady, které často vyšly pouhý rok po vydání originálu.) Ty vycházely v edicích, kterým dominovaly překlady děl německých autorů, např. Johannese Bobrowského, Maxe Frische či Martina Walsera. (Jareš 2013) V češtině zde poprvé vyšel Grassův *Plechový bubínek*, novela *Zmatky chovance Törlesse* od Roberta Musila či povídky Ingeborg Bachmannové.

Naše vojsko

Dalším nakladatelstvím, v němž v námi zkoumaném období vycházely oficiální překlady německých děl, je Naše vojsko, založené v prosinci roku 1945. Po roce 1951, kdy byla Ministerstvem informací a osvěty ustanovena tzv. typizace, bylo Naše vojsko pověřeno vydáváním zejména neperiodických publikací z oblasti vojenství a branné výchovy, což bylo od roku 1953 díky restrukturalizaci vydávání obohaceno také o vydávání beletrie s tématem výchovy vojska. Podobně jako např. u SNKLHU mělo Naše vojsko napodobovat sovětský vzor nakladatelství. (Burget 2012)

Ve 40. a 50. letech vydávalo toto nakladatelství především překlady sovětských autorů, ovšem v edici Štít vyšel v roce 1954 reportážní román Güntera Halleho *Cizinecká legie: reportáž podle zážitků a dokumentů navrátilců z Vietnamu* v překladu šéfredaktora Našeho vojska Břetislava Chrtky pod pseudonymem Jitka Janáková, který se od charakteru edice poněkud odchýlil. Čtenářsky oblíbené tituly, jejichž vydání by se v jiných nakladatelstvích jen sotva prosazovalo, bylo možno uvést na knižní trh právě v tomto nakladatelství vojenského charakteru. Do této populární řady se počítá také válečný román *Zkáza šesté armády* od Alexandera Klugeho, který vyšel v českém překladu od Karla Richtera v r. 1970 s doslovem Ludvíka Kundery. (Burget 2012) K nejvydávanějším autorům edice *Živá kniha* se řadil taktéž Erich Maria Remarque, od něhož v *Našem vojsku* vyšlo např. *Nebe nezná vyvolených* (1969) v překladu Věry Houbové a Karla Houby.

4 Samizdatová produkce překladů z němčiny

V období Pražského jara ve společnosti začaly masově kolovat různé letáky a materiály, které se tvořily v prostředí opozice a mnohdy se jednalo o překlady děl, ke kterým v tehdejším Československu nebyl přístup. Jak bylo uvedeno v podkapitole 1.2, české překlady německy psané literatury se v paralelním samizdatovém oběhu významněji začaly šířit až po roce 1968. (Gruntorád 2001: 496) Je však třeba podotknout, že se ve společnosti jednotlivě objevovaly již v 50. letech, jak jsme zjistili v rámci provedeného výzkumu a jak uvedeme v podkapitole 4.1.1.

Protože v oficiální knižní produkci překladů platila přísná pravidla cenzury pro vydávání jednotlivých zahraničních autorů a témat, jednotlivé pasáže se musely z důvodu ohrožení socialistického smýšlení čtenářstva přeformulovat nebo dokonce vynechat či musela být mluva jednotlivých postav změněna, začaly v samizdatu vedle knih domácích autorů kolovat i překladové tituly.

Přístup k cizojazyčným textům

Otázkou zůstává, jak se k nám dostávala díla zakázaných zahraničních autorů, neboť díla přivážená ze zahraničí podléhala přísné kontrole státních orgánů nebo na žádost vědeckých institucí či knihoven (Wögerbauer 2015: 1121). V předchozích kapitolách jsme již uvedli, že k nám byla díla zahraničních autorů pašována přes jisté organizované kanály (tamtéž: 1220). Kromě toho k nim překladatelé získali přístup také díky svým sítím kontaktů, např. od diplomatů, přátel či známých, kteří cestovali na západ a cestou zpět do Československa se jim podařilo nějakou knihu propašovat. Ochoty diplomatů využívala např. Jiřina Šiklová (Drda c2017-2019), díky rozhovorům s pamětníky se ukázalo, že literaturu např. Ludvíku Fojtíkovi či Ivanu Chvatíkovi ze zahraničí přiváželi jejich přátelé, sám Chvatík také využíval své pracovní pozice v Továrnách strojírenské techniky, díky níž se k zahraničním titulům dostával. Nepochybně těchto praktik využívalo mnoho osob, které v samizdatu překládali literaturu nejen z němčiny, a námi interviewované osoby jsou toho zřejmým důkazem.

Výběr textů k překladu

O tom, co se bude překládat většinou rozhodovali překladatelé sami, neboť si sami vybírali díla k překladu ať už z důvodu jejich zájmu, či zájmu někoho jiného, kdo o překlad takového díla stál. Například Ludvík Fojtík díla překládal, jak sám sdělil, protože měl zájem něco poznat, také aby našel odpověď na své otázky, které ho tehdy trápily, a v neposlední řadě proto, že ho jungovská psychologie nadchla a připadala mu zajímavá. Ivan Chvatík překládal

díla rovněž z důvodu, že s filozofem Janem Patočkou na jeho semináři dílo Martina Heideggera probírali a když Patočka v r. 1977 zemřel, Chvatík si Heideggerovo dílo chtěl probrat dál, protože pochopil, že „*když se to neprobere slovo od slova, takže se do toho vlastně nějakým povrchním způsobem nedá dostat*“. I Pavel Kouba, se kterým jsme vedli rozhovor, dílo Friedricha Nietzscheho přeložil ze svého čirého zájmu, sympatií, které choval k Nietzscheově tvorbě.

Co se samizdatových edic týče, ty vybíraly překlady rovněž podle určitého klíče. Jmenujme např. brněnskou edici *Prameny*, která vydávala odbornou literaturu a chtěla čtenářům zpřístupnit české překlady odborných textů z oblasti přírodních a společenských věd a filozofie, které nebyly omezovány marxistickým světovým názorem, které čtenáře měly podnítit ke kritickému uvažování a které se zabývaly smyslem a možnostmi lidské existence (Přibáňová 2012).

Týmové překládání

Zásadním zjištěním našeho výzkumu byl fakt, že se v samizdatu překládalo týmově, ve skupinách. Na postupy skupinové práce při překládání se zde proto zaměříme podrobněji, byť se poznatky o postupech týmového překládání objevují i v jiných kapitolách diplomové práce.

Takovým případem je právě týmové překládání díla Martina Heideggera *Sein und Zeit*. Námi interviewovaný Ivan Chvatík totiž na základě svého zájmu o filozofii navštěvoval semináře filozofa Jana Patočky. Po Patočkově smrti v r. 1977, kdy vznikaly filozofické kroužky, si Chvatík uvědomil, že ti, kteří dostanou do rukou takovou složitou přednášku, jako byla *Sein und Zeit*, jí bez takové analýzy, jakou měli oni na semináři s Patočkou, vůbec nemohou rozumět. Proto se Chvatík rozhodl, že *Sein und Zeit* postupně přeloží a pro zmíněné filozofické kroužky se rozhodl Heideggerovo dílo vydat v sešitovém vydání.

Proces překládání *Sein und Zeit* tedy začínal u Chvatíka, který určité části přeložil a tento svůj koncept po předchozí domluvě předložil svým přátelům/kolegům, konkrétně Pavlu Koubovi, Miroslavu Petříčkovi a také Jiřímu Němcovi, který později emigroval do Vídně. Ti pak tento pracovní překlad opatřili poznámkami také proto, že filozofii rozuměli. Poté se tato skupina po nocích pravidelně scházela a celý překlad díla pak všichni společně procházeli, měnili, analyzovali slovo od slova, revidovali, diskutovali o věčných problémech. Nutno podotknout, že terminologie celého přeloženého textu se nestanovila dopředu, ale byla ponechána vývoji v kontextu slov, aby se až po celém spise ukázalo, který termín se v češtině jeví jako nejvhodnější.

Zkontrolované přeložené texty následně vycházely v podobě sešitů a o jejich tisk se staral Ivan Chvatík, jehož přítel pracoval na tehdejší ministerstvu financí v rozmnožovně, a díky tomu mohli konkrétně v letech 1978–1989 vytvářet kopie textů.

O jiných týmových postupech při překládání se sekundární literatura nezmiňuje, nicméně u některých samizdatových překladů byl uveden více než jeden překladatel (např. překladatelé Karel Šprunk, Petr Rezek, Miroslav Petříček u díla *Malé dějiny filozofie* od H. J. Störiga). Je tedy možné, že týmové překládání bylo mezi překladateli praktikováno častěji.

Samostatné překládání

V samizdatu se ovšem překládalo i samostatně, což se ukázalo díky rozhovoru s Ludvíkem Fojtíkem, který překládal většinu sešitů edice Jungiana, své překlady si rovněž sám redigoval a celou edici následně i sám vydával. Je tedy zřejmé, že korektura překladů závisela převážně na uvážení daného překladatele, který se buď rozhodl pro redigování od někoho druhého, nebo si překlad z různých důvodů redigoval sám.

Důkazem, že běžným procesem redigování neprošlo množství samizdatových knih, včetně překladů, dokládá i Červenka (2009: 26): „*Pro mne je četba každého samizdatového textu především konjekturovou mučírnou*“, čímž má na mysli také důsledky nesprávného opisování, mimo jiné i překladu, „*jehož autor věnoval hodiny na znovustvoření rytmické struktury alexandrinu a jemuž opisovači tu přidali, tam ubrali slabiku*“. Je třeba zmínit, že i v rámci zkoumání samizdatových překladů z němčiny do češtiny se v textu často objevovaly poznámky k opravě textu tužkou. Nechť je příkladem např. oprava *i když* na *i když* nebo *kde a jakém způsobem* na *kde a jakým způsobem* nebo doplnění chybějící části věty v knize *Dopisy z vězení* od Dietricha Boenhoffera.

Distribuce samizdatových překladů

Distribuce samizdatových překladů podle námi zjištěných informací neprobíhala nijak zvlášť organizovaně. Překladové publikace se šířily především na různých soukromých přátelských setkáních, oslavách narozenin nebo svátku či mezi přáteli, kteří je dále předávali svým známým. Místem pro distribuci samizdatové domácí literatury i literatury překladové byly již zmíněné bytové semináře, které fungovaly jako kanál pro výměnu samizdatových textů. Kolem každého samizdatového časopisu či samizdatové edice byl určitý okruh lidí a pokud se jednalo o filozofii, lidé se scházeli, společně četli nějaké knihy nebo o nich intenzivně diskutovali. Kupříkladu Pavel Kouba v námi realizovaném rozhovoru uvedl, že se např. s takovou skupinou lidí scházeli po dobu sedmi let každý čtvrtek u jisté paní Hlaváčkové na

Malé Straně a společně četli Platóna. Podle Kouby takový druh kanálu pro výměnu samizdatových knih fungoval velice dobře.

Čtenáři si mezi sebou knihy půjčovali a knihy často museli vracet během krátké doby, aby literatura mohla v samizdatovém oběhu kolovat. Mnohdy docházelo k takovým situacím, že čtenář dostal do rukou několikasetstránkovou knihu (Pavel Kouba uváděl např. ruského spisovatele Solženicyna), kterou musel vrátit obratem další den, tudíž je zřejmé, že čtenáři samizdatu byli často nuceni rychle číst.

Ludvík Fojtík v uskutečněním rozhovoru také uvedl, že některé ze samizdatových publikací se šířily i tak, že se posílaly poštou, alespoň tedy edice Jungiana. Další příležitost, jak získat přístup k samizdatové překladové literatuře, nabízel i trh překladu a nejrozličnějších knih, který byl, jak uvedl Fojtík, „*natolik utajený, že se vlastně dodnes neví, kdo to byl a proč to dělal*“.

Četnost samizdatových překladů z různých jazyků

V rámci zkoumání nás taktéž zajímala informace o četnosti překladů z jednotlivých cizích jazyků do češtiny v samizdatu. Zjistili jsme, že rešerše, která by tvořila podklad pro zodpovězení této otázky, čítá přes 2610 záznamů⁸, což činí 17,19 % z celkového množství samizdatové sbírky v knihovně. Práce na tomto tématu by tedy patrně vydala na menší studii. Práce se tedy v rámci zachování přiměřeného rozsahu touto otázkou nezabývá, ovšem považujeme za nutné tuto informaci zmínit pro další badatele, kteří by se tímto tématem případně chtěli zabývat.

⁸ Přesný údaj o množství překladové literatury v knihovně Libri prohibiti nelze zjistit, protože pro takový dotaz v knihovním katalogu neexistuje pole, v němž by se dalo souhrnně vyhledávat. Zmíněné číslo nám ovšem alespoň dává představu o četnosti překladové literatury v samizdatu

4.1 Obecně k překladům šířeným v samizdatu

Tato kapitola se zabývá překlady německé literatury, které byly šířeny v samizdatu. Níže uváděné informace byly získány na základě rešerše v knihovně Libri prohibiti v Praze, která byla uskutečněna v rámci několika návštěv. Abychom se dobrali námi požadovaných výsledků, bylo třeba v katalogu knihovny, který není dostupný online, ale pouze z počítače v knihovně, vyhledávat informace pomocí konkrétních hesel, které bylo nutné zkombinovat tak, abychom se dopátrali co možná největšího množství knižních překladů z němčiny, které se v knihovně nacházejí. Uváděný seznam samizdatových překladů německé literatury ovšem není vyčerpávající z hlediska samizdatu jako fenoménu, ale je vyčerpávající z hlediska toho, jak je uchopen v knihovně Libri prohibiti, neboť se jedná o historii zatím poměrně nedávnou a množství překladů šířených v samizdatu pravděpodobně prozatím leží na půdách, v domácích knihovnách, antikvariátech apod. Jedná se tedy o zdoluhavý proces.

V rámci rešerše byla použita klíčová slova jako „německého“, „němčiny“, ale protože v katalogu Libri prohibiti pro takový dotaz neexistuje vyhledávací pole, u některých překladů není uvedeno „přeloženo z němčiny“ či „z německého originálu“, ale pouze název německého originálu v němčině ve formě „Orig.: ...“ nebo pouhé „překladatel neuveden“, průběh rešerše byl touto skutečností poměrně ztížen. Nakonec jsme se tedy museli uchýlit k ručnímu probírání veškerých záznamů o překladech ze všech jazyků, kterých je v katalogu knihovny více než 2610. Překlady z němčiny jsme také vyhledávali na základě zadání jmen překladatelů a autorů, kteří se v záznamech katalogu vyskytli v dřívější rešerši.

Informace jsme také získali z databáze Národní knihovny České republiky, která samizdatovou literaturu uchovává v rámci Národního konzervačního fondu, který je kvůli své archivní funkci uživatelům zpřístupňován pouze za zvláštních podmínek.

Je třeba podotknout, že ne u všech děl byl v tiráži uveden přesný rok vydání překladu, místo vydání či název originálu, tudíž v případě, že u zmiňovaného díla neuvádíme jedno z výše zmíněných, nejedná se o chybu.

4.1.1 Překládání autoři

Kapitola se věnuje německým autorům, jejichž díla se dostávala do oběhu v samizdatu. V rámci prováděného výzkumu se ukázalo, že v samizdatu kolovala nejen díla autorů z oblasti filozofie, přírodních a společenských věd, která tvoří značnou část nalezených překladů, ale i německá beletrie. Tvorba autorů z oblasti beletrie se v rešerši ovšem objevovala jednotlivě, mnohdy jsme se u jednoho spisovatele dobrali pouze jednoho či dvou děl.

Značné množství českých překladů z němčiny tvořily v období existence samizdatu překlady filozofické. Filozofem, jehož dílo bylo šířeno v samizdatu, byl německy píšící polský filozof **Josef Maria Bocheński**, v rámci rešerše jsme objevili samizdatový překlad jeho díla *Wege zum philosophischen Denken* (*Cesty k filozofickému myšlení*), které vyšlo r. 1980 v samizdatové edici *Duch a život*, a *Marxismus-leninismus: Wissenschaft oder Glaube*, jehož český překlad *Marxismus-leninismus: Věda nebo víra* vyšel v brněnské edici *Prameny* r. 1989 a také *Europäische Philosophie der Gegenwart* v českém překladu *Současná evropská filozofie*. V samizdatu se objevovaly také překlady filozofa a teologa **Dietricha Bonhoeffera**, z nichž česky vyšlo *Widerstand und Ergebung* (1951) pod názvem *Úvahy, dopisy rodičům a básně z let 1942–1944* a v edici *Expedice* vyšly *Dopisy z vězení* (název německého originálu neuveden, 1979). V jedné z edic ThDr. Oty Mádra vycházela v českém překladu díla **Arna Anzenbachera**, např. *Einführung in die Philosophie* z r. 1981 (do češtiny jako *Úvod do filozofie*, 1989). Významné a rozsáhlé byly překlady tvorby německého filozofa **Martina Heideggera**, především jeho stěžejního díla *Sein und Zeit* (vycházelo v češtině pod titulem *Bytí a čas*), které v samizdatu vycházelo formou sešitů zhruba o 20 stranách, jichž do roku 1989 vyšlo celkem 17, což celkově tvořilo zhruba tři čtvrtiny významného obsáhlého díla. Každý ze sešitů byl na titulní straně opatřen poutavým citátem z textu díla, u některých z nich zdobila obálku sešitu rytina od Oldřicha Kulhánka či nějaký obrázek⁹. Kromě zmíněného díla v samizdatu vyšlo Heideggerovo dílo *Hölderlin a podstata básnictví* (1962), *Die Sprache* (v češtině vyšlo jako *Řeč*, 1981), *Das Ding* (do češtiny přeloženo jako *Věc*, 1950), v češtině dílo *Was ist das - die Philosophie?* (1955) do češtiny přeložené *Co je to filosofie* (v edici *Expedice*, 1977), také překlad přednášky „...*Dichterisch wohnt der Mensch...*“ (1951) do češtiny přeložené jako „...*Básnický bydlí tak člověk...*“ (1978), *Hebel der Hausfreund* (1957) do

⁹ První sešit, který byl opatřen ilustrací na obálce, byl pátý, protože v textu stála Heideggerova věta, že v poslední době se montují na auta červené otočné šipky. A protože si podle Chvatíkových slov tenkrát nikdo ze studentů, kteří docházeli na jeho seminář, neuměl představit, co to znamená, nakreslil jim na obálku sešitu obrázek. Viz. Příloha č. 7.

češtiny jako *Hebel – domácí přítel* (1979), *Der Feldweg* (1945) do češtiny přeloženo jako *Polní cesta* (1978), z úvahového díla *Unterwegs zur Sprache*, *Pfullingen* (1982) byla přeložena část *Das Wort* do češtiny pod názvem *Slovo* (po r. 1982). V samizdatu vyšly kromě Heideggerových děl překlady rozhovorů s ním. Jedním z nich je překlad interview “*Nur noch ein Gott kann uns retten*“, který Heidegger v září r. 1966 poskytl časopisu *Spiegel* s komentářem Jana Patočky a do češtiny byl přeložen jako “*Už jenom nějaký bůh nás může zachránit*“ nebo překlad televizního rozhovoru Heideggera s Richardem Wisserem a zmíněného rozhovoru pro časopis *Spiegel* v publikaci v češtině nazvané jako *Rozhovory* (v edici Expedice, 1984).

Dalším filozofem, k jehož tvorbě byl v samizdatu přístup, byl **Friedrich Nietzsche**. Z jeho děl vyšly *Nečasové úvahy* (z něm. orig. *Unzeitgemässe Betrachtungen*, 1872), tedy soubor Nietzscheových textů, které k uveřejnění připravovala Jazzová sekce PPSH těsně před tím, než byla její činnost nuceně přerušena; dále *Vom Nutzen und Nachteil der Historie für das Leben* z knihy *Nečasové úvahy* v českém překladu *O užitku a škodlivosti historie pro život* nebo publikace vydaná ke 100. výročí úmrtí Richarda Wagnera *Der Fall Wagner* (1888) v českém překladu jako *Případ Wagner* (1983). Jmenujme také německého filozofa **Friedricha Wilhelma Josepha Schellinga**, od něhož v samizdatu vyšlo v překladu dílo *Philosophische Untersuchungen über das Wesen der menschlichen Freiheit und die damit zusammenhängenden Gegenstände* (1809) česky jako *Filosofická zkoumání bytnosti lidské svobody a s tím souvisejících předmětů* (rok vydání neuveden) nebo teologa **Bernharda Häringa** *Bioetika* (název originálu neuveden) v edici Duch a život v roce 1983 či 1984.

Významnou sbírku v pražské knihovně Libri prohibiti tvoří také tzv. edice *Jungiana* (o níž bude pojednáno v části práce 4.1.3), která v letech 1980-1988 vydávala překlady děl švýcarského psychologa **Carla Gustava Junga**, jeho žáků, následovníků a také díla autorů myšlenkově podobného zaměření. V edici vyšlo 13 českých překladů Jungovy tvorby, z níž jmenujme např. článek *Ziele der Psychotherapie* z r. 1929 do češtiny přeložený jako *Co je cílem psychoterapie?* (1983), *Die Ehe als psychologische Beziehung* (1925) přeloženo jako *Manželství jako psychologický vztah* (1980), *Psychotherapie a světonázor* (1984), přednášku *Analytische Psychologie und Weltanschauung* (1927) do češtiny přeloženou jako *Analytická psychologie a světonázor* (1985), pasáže z knihy *Erinnerungen, Träume, Gedanken* (1961) pod názvem *Konfrontace s nevědomím* (1987), překlad přednášky *Die Bedeutung der Psychologie für die Gegenwart* (1933) do češtiny pod názvem *Hledání ztracené duše* (1980) a další. Mimo edici *Jungiana* vyšlo např. *Po katastrofě* (19??).

Skutečnost, že v samizdatu byl značný zájem o odbornou literaturu, dokresluje i samizdatové šíření děl psychologa **Ericha Fromma**. Je třeba podotknout, že překlady jeho děl byly v samizdatu vydávány z anglických i německých zdrojových textů. My uvádíme pouze překlady vzniklé z německých zdrojových textů, konkrétně *Mít nebo být?* (1983, Brno) a *Strach ze svobody* (1987)¹⁰. Dílo *Nespoutání iluzí* (1985?) a další verze *Mít nebo být* či *Budete jako bohové* (1980?) v tiráži obsahují informaci o německém a anglickém vydání. Překladařem těchto děl je buď Egon Bondy, nebo Bedřich Placák, z nichž oba překládali jak z němčiny, tak z angličtiny, nebo v knize překladař není uveden. Lze tedy jen stěží odhadnout, zda tyto překlady pocházejí z německého, nebo anglického originálu, a uvádíme je proto spíše pro zajímavost.

Kromě děl z oblasti filozofie a psychologie v samizdatu kolovala i díla z oblasti duchovní a náboženské literatury. V rámci provedené rešerše jsme objevili poměrně rozsáhlou sbírku z němčiny do češtiny přeložených děl **Anselma Grüna**, např. *Traüme auf dem geistlichen Weg* (v českém překladu vyšlo pod názvem *Sny na duchovní cestě*) nebo *Der Umgang mit dem Bösen* (do češtiny přeložené jako *Jak zacházet se zlem*), **Elie Wiesel** *Geschichten gegen die Melancholie* (v českém překladu vyšlo jako *Historie proti melancholii*), **Mahátma Gándhího** a jeho *Handeln aus dem Geist* z r. 1977 (v českém překladu *Jednat z ducha*), **Elmara Grubera** *Gott erleben* z r. 1979 (v českém překladu *Prožitkem poznat Boha*) nebo *Jahr und Tag. Besinnungen zum Leben* z r. 1979 (v českém překladu *Rok a den. Zamyšlení nad životem a pro život*), **Adolfa Köberleho** *Das geheimnisvolle Reich der Seele. Erfahrungen der Psyche in den Grenzbereichen des Lebens* z r. 1984 (v českém překladu *Tajemná říše lidské duše. Psychické zkušenosti v mezních oblastech života*), **Williamu Johnstona** *Silent Music. The Science of Meditation* z r. 1973 (z německého originálu vyšlo v českém překladu pod názvem *Zvuk ticha*), *Zen - ein Weg für Christen* z r. 1977 (do češtiny přeloženo jako *Zen – cesta pro křesťany*), přičemž se ani u jednoho ze zmíněných překladů nepodařilo ze speciální databáze Národní knihovny České republiky zjistit, ze kterého roku je překlad přesně pořízen; u titulů byl pouze uveden nakladatelský údaj „mezi 1948 a 1989“. K překladům z oblasti duchovní literatury můžeme zahrnout i esej **Rudolfa Bultmanna** *Was ist der Sinn unseres Weihnachtsfestes heute?* (v českém překladu *Jaký je smysl křesťanských vánoc dnes?* vyšlo r. 1985). V edicích ThDr. Oty Mádra v 80. letech vycházela v českém překladu díla **Desmonda Doiga** *Mutter Theresa* z r. 1978 (do češtiny přeloženo jako *Matka Tereza*, 1984), dále pak knížka o křesťanské meditaci **Klemense Tilmanna** *Leben aus der Tiefe* z r. 1979 (v češtině pod titulem *Život*

¹⁰ U obou těchto děl je v tiráži uveden název originálu v angličtině, tj. *To have or to be?* a *Escape from Freedom*, ovšem níže je uvedena informace, že se jedná o překlad z němčiny.

z hloubky, 1981) či díla **Waltera Nigga** jako *Der Mann von Assisi: Franziskus und seine Welt* z r. 1981 (v češtině vyšlo jako *Muž z Assisi: František a jeho svět* v r. 1982) nebo *Katharina von Siena. Die Lehrerin der Kirche* (v češtině vyšlo pod názvem *Učitelka církve* v edici Přátelé r. 1984). Dále uveďme např. knihy německého kněze a spisovatele **Wilhelma Hünermanna** a např. jeho životopisný román *Pekařský učeň ze Znojma P. Hofbauer / Znojemský pekařský učeň* (u obou neuveden rok vydání), *Farnost vyznavačů* (rok vydání neuveden), *Boj o dívčí čest* (po r. 1950), *Boží hradba* (po r. 1950), *Hořící oheň* (po r. 1954), dále např. dílo Waltera Kaspera *Einführung in den Glauben* (v češtině vyšlo v r. 1973 pod názvem *Co znamená věřit*), kniha Heinze Manfreda Schulze *Was macht der Gott den ganzen Tag?* (do češtiny přeloženo jako *Co dělá Bůh celý den?*, 1988) či dílo německého teologa Johannese Gründela *Die Zehn Gebote in der Erziehung* (vyšlo r. 1980 v edici Duch a život v překladu *Desatero přikázání pro naši současnost*).

Dále v samizdatu kolovaly i překlady z oblasti přírodních a společenských věd. Z oboru biologie bylo samizdatově vydáno kupříkladu také stěžejní dílo **Adolfa Portmanna** *O nové horizonty v biologii* (1979 v Edici Expedice). Edice *Prameny* kromě filozofických překladů vydávala také např. překlady spisů rakouského fyzika **Erwina Schrödingera** nebo prací rakouského psychiatra **Viktora Emila Frankla**, např. jeho dílo o psychologovi, který zažil koncentrační tábor, „...trotzdem Ja zum Leben sagen“ („...a přesto říci životu ano“, 1986). V překladu později politicky činného ekonoma Tomáše Ježka vycházela díla rakouského ekonoma a filozofa **Friedricha Augusta von Hayeka**, mimo jiné odpůrce socialismu, od něhož v 80. letech v samizdatu kolovalo jeho *Recht, Gesetz und Freiheit* (1979) do češtiny přeloženého jako *Právo, zákonodárství a svoboda*¹¹. Dále jsme v rámci rešerše objevili dílo německého politologa Rudolfa Bahra *Alternative. Studie*. (česky vyšlo jako *Alternativa: Ke kritice reálně existujícího socialismu*, edice Jiřího Müllera, po r. 1978). V samizdatu také kolovaly texty příručkového charakteru jako např. *Gesundheit aus der Apotheke Gottes (Zdraví z Boží lékárny. Rady a zkušenosti s léčivými rostlinami*, po r. 1982) od Marie Treben.

Co se týče autorů beletrie, v samizdatu koloval překlad vybraných básní pod českým názvem *Později* od autora poválečné poezie **Güntera Eichy**; dále báseň *Prolog* od rakouského autora **Huga von Hofmannsthala**, sbírka básní **Christiana Morgensterna** *Galgenlieder* z r. 1905 (v češtině vyšlo v překladu *Šibeniční písně*, v edici Půlnoc, 1951) nebo jeho další básnická

¹¹ Díla tohoto rakouského ekonoma a filozofa získávala od diplomatů ze západu Rita Klímová, rozená Budínová, jež byla dcerou levicového politika činného v KSČ Stanislava Budína. Dostupné z: <https://ekonom.ihned.cz/c1-59623710-klaus-me-oznacoval-za-zradce-tomas-jezek-odpovidal-v-on-line-rozhovoru-ekonomu> [cit. 2019-02-11]

sbírka *Palmström* (1959, název originálu neuveden). Dále výběr z básní **Paula Celana** *Gedichte I, Gedichte II, Gedichte III, Prosa, Reden* (1975), které vyšly v češtině pod názvem *Sněžný part*. Od pražského rodáka **Rainera Marii Rilka** bylo v samizdatu šířeno jeho vrcholné dílo, básnická skladba *Duineser Elegien* z r. 1922 v českém překladu *Elegie z Duina* vydaná edicí Kvart v r. 1979 či jeho divadelní hra *Píseň o životě a smrti* (1988/89, název originálu neuveden) nebo také sbírka Rilkových básní, která byla vydána v češtině jako *Herbsttag. Podzimní den. Třináct českých překladů* v roce 1972 (Fišer 2007: 144). V samizdatu bylo také možné dostat do rukou novelu švýcarského dramatika a prozaika **Friedricha Dürrenmatta** *Pád*¹² (jednalo se o opis překladu z němčiny vydaného v r. 1977 v exilovém nakladatelství ve švýcarském Curychu, název originálu neuveden), povídku **Gustava Meyrinka** *Der Uhrmacher* z r. 1936-7 (v českém překladu *Hodinář*, 1989); od **Roberta Walsera** *Povídky* (název na knize přímo není uveden, jedná se o výběr povídek, např. *Nervózní*, *Sněženky* apod.; vydáno ve Znojmě po r. 1967). Vydáno bylo i dílo *Die Welt von Gestern. Erinnerungen eines Europäers* z r. 1975 (v českém překladu *Welt von Gestern: Věčně mladá Paříž*); *První hodiny války* (Olomoc, 1977) od „mistra novely a krátké povídky“ (Munzar 2007: 20) **Stefana Zweiga** nebo *Povídky* (1985, název originálu neuveden) od **Wenera Bergengruena**. V samizdatu byla rovněž představena sbírka básní **Friedricha Hölderlina** pojmenovaná po jeho známé básni *Hälfte des Lebens: Jedenáct překladů*, jejíž strojopis byl vytvořen na konci roku 1982 (Fišer 2007: 144). V roce 1985 byl v českém překladu vydán sborník tří próz, konkrétně *Světadiv* od Hanse Arpa, *Blok II, světnice 66* od Gottfrieda Benny a *Rozhovor v pohoří* od Paula Celana¹³. V samizdatovém překladu byla vydána i sbírka básní od expresionistické spisovatelky a básnířky **Rose Ausländer** *Andere Zeichen: Auswahl aus dem Werk* (v českém překladu *Jiná znamení: Výbor z díla*, 1981).

Díla autorů, jejichž jména v době komunistického Československa stála pravidelně v edičních plánech oficiálních nakladatelství, se objevila i v rámci samizdatu. Konkrétně se jedná o dílo **Friedricha Schillera** *Listy o estetické výchově* nebo rozhlasová hra od **Heinricha Bölla** *Signály na zed'*¹⁴ (na obálce stojí název *Klepání na zed'*).

Zajímavou skutečností je, že v samizdatu vyšla v českém překladu mimo jiné i německy psaná díla českých autorů, jmenujme např. významného českého filozofa **Jana Patočku** a jeho dílo *Nebezpečí technizace ve vědě u E. Husserla a bytostné jádro techniky jako nebezpečí u M.*

¹² Naskenované ukázky tohoto díla jsou uvedeny v příloze č. 7.

¹³ U těchto básní jsme nedohledali originální německý název, ale s největší pravděpodobností báseň v překladu L. Kundery *Blok II, světnice 66* je překladem výchozího textu *Block II, Zimmer 66* a Celanův *Rozhovor v pohoří* je překladem jeho básně *Gespräch im Gebirg*.

¹⁴ Naskenované ukázky tohoto díla jsou uvedeny v příloze č. 7.

Heideggera (1979) a také z němčiny přeložené dílo českého spisovatele **Oty Filipa Kavárna** *Slavia* (1989).

V rámci prováděného výzkumu se ukázalo, že v prostředí samizdatu se objevovaly i překlady z druhé ruky. Jedním z nich je dílo *Světové názory rosikrucianů, nebo Mystické křesťanství* dánsko-amerického autora **Maxe Heindela**, u něhož je uvedeno, že bylo přeloženo z němčiny, ovšem v knize je uvedena informace o anglicky psaném originálu; také *Poselství Maharašiho* od Swamiho Siddheswarranandy, které bylo přeloženo z německého překladu; nebo původně v angličtině psaná a z německého překladu do češtiny přeložená studie od **Paula Johnsona** *Člověk v nesnázi a jeho rádce* (Olomouc, 1972). Další překlady, jejichž zdrojovým textem byl německý překlad z jiného jazyka (zpravidla z angličtiny), uvádíme v příloze.

Souhrnný přehled veškerých děl zjištěných v rámci prováděného výzkumu je podle jmen autorů abecedně seřazen v Příloze č. 1.

4.1.2 Překladaelé

Tato podkapitola uvádí informace o osobách, které překládaly německou literaturu za účelem jejího dalšího šíření v samizdatu. Na základě rozsáhlé a nelehké rešerše v knihovně Libri prohibiti jsme se dopátrali množství překladů, u nichž bylo v tiráži často uvedeno pouze „přeloženo z němčiny“ či „překladatel z němčiny neuveden“ nebo „překladatel neuveden“. Poslední varianta nám výzkum značně ztěžovala, protože jsme následně museli zkoumat, z jakého jazyka byl překlad pořízen, což se i přes fakt, že se jedná o překlad díla německého autora, někdy nedalo s jistotou konstatovat.

Mezi zjištěnými se objevila známá jména překladatelů, jejichž překlady vycházely i v oficiální produkci nebo kteří byli aktivní i v jiných sférách samizdatu, např. knihy sami psali. Často jsme ovšem narazili na jméno osoby, která přeložila pouze jedno dílo nebo jednu jeho část. Tím ovšem nezpochybňujeme významnost jejich počínání, protože tak svou činností poskytli společnosti literaturu, ke které by v tehdejší době jinak takřka nikdo neměl přístup.

Mezi překladateli v samizdatu se, co se německé oblasti týče, objevila známá i méně známější jména. Jmenujme **Egona Bondyho** (vlastním jménem Zbyněk Fišer), výraznou osobnost českého literárního samizdatu, který z němčiny přeložil Morgensternovo dílo *Šibeniční písně*. Jeho jméno jako překladatele se v rámci našeho výzkumu objevovalo i u většiny děl Ericha Fromma, lze ovšem stěží říci, zda překlad vznikl z německého či anglického zdrojového textu, protože Bondy překládal z obou jazyků a u titulů v knihovně byla zmínka o překladateli, nikoli ovšem o jazyku originálu.

Dalším překladatelem, který se výrazně podílel na šíření a vzniku nejen překladových knih je žák významného českého filozofa Jana Patočky **Ivan Chvatík**, o jehož životě a činnosti bude pojednáno v následujících kapitolách. Chvatík překládal dílo německého filozofa Martina Heideggera, především jeho stěžejní dílo *Sein und Zeit* (v češtině v *Bytí a čas*) v sešitovém vydání, dále pak *Co je to filosofie?*, přeložil i rozhovor s Heideggerem pro magazín Spiegel *Už jenom bůh nás může zachránit*, ale také v jeho překladu vyšlo německy psané Patočkovo dílo *Nebezpečí technizace ve světě u E. Husserla a bytostné jádro techniky jako nebezpečí u M. Heideggera*. Heideggerovo *Slovo* z knihy *Unterwegs zur Sprache* přeložil Jiří Michálek (jeho jméno je ovšem v knize uvedeno pouze v iniciálech J. M.).

Pavel Kouba překládal dílo Friedricha Nietzscheho, např. jeho *Nečasové úvahy* či *Případ Wagner* a taktéž se účastnil skupinového překládání díla Martina Heideggera *Sein und Zeit* společně s Ivanem Chvatíkem.

Dalším překladatelem v oblasti filozofických titulů byl **Miroslav Petříček**, který přeložil dílo Friedricha Wilhelma Josepha Schellinga *Filosofická zkoumání bytnosti lidské svobody a s tím souvisejících předmětů*. Překladatelka **Dagmar Pohunková** přeložila *Bioetiku* Bernharda Häringa a dílo Josefa Marii Bocheňského *Cesty k filozofickému myšlení*.

K překladatelům německé literatury v samizdatu se řadí i **Ludvík Kundera**, který mimo fenoménu pokrývání využíval i jiné způsoby, jak svá díla a překlady publikovat, mezi než patřil právě i jeho vlastní samizdat. Své básně a překlady různých autorů začal pro svou rodinu a přátele vydávat už ve čtyřicátých letech. Co se týče překladů z němčiny, které vyšly v samizdatu, jednalo se o významná díla, která buď z části, nebo celé přeložil Ludvík Kundera. Kundera svým překladem přispěl k vydání díla *Herbsttag. Podzimní den. Třináct českých překladů* německého autora Rainera Marii Rilkeho, které vydal v Olomouci Spolek českých bibliofilů v roce 1972.

Dále se Kundera svým překladem editorsky podílel na díle Friedricha Hölderlina *Hälfte des Lebens, Jedenáct překladů.*, které spolu s Ludvíkem Kunderou připravil i Mojmir Trávníček a vydali v roce 1980. V samizdatu byla podobně Kunderou a Trávníčkem vydána i publikace od Johanna Wolfganga Goetheho: *Über allen Gipfeln. Čtrnáct překladů.*, která vyšla v roce 1982. V samizdatu vydal Kundera výběr z básní Güntera Eichy pod názvem jedné z nich *Později*. Sbíрка vyšla v r. 1984 v Kunštátu s ilustracemi Ludmily Jandové. Dalším významným dílem, které L. Kundera samizdatově představil v roce 1985, byl sborník tří próz v jeho překladu. Konkrétně se jednalo o *Světadiv* od Hanse Arpa, *Blok II, světnice 66* od Gottfrieda Benny a *Rozhovor v pohoří* od Paula Celana. Při našem výzkumu jsme dále zjistili, že Ludvík Kundera vybral a přeložil i Celanových 12 pozdních básní pod názvem *Sněžný part*¹⁵, v tomto samizdatovém výtisku ovšem nebyl uveden rok vzniku. Mimo jiné L. Kundera společně s Radovanem Lukavským přeložil z němčiny divadelní hru *Píseň o životě a smrti* od Rainera Maria Rilkeho; překlad vyšel v letech 1988/1989 v Brně. V roce 1989 vyšla v Kunderově překladu i povídka Gustava Meyrinka: *Hodinář*, u níž ovšem není uvedeno místo vydání.

Rilkovy *Duineser Elegien* pro samizdatové vydání přeložil do češtiny jako *Elegie z Duina* v samizdatu aktivní **Jiří Gruša**, mimo jiné spoluzakladatel edice Petlice. **Vojtěch Gaja**¹⁶, který překládal i oficiálně vydávané knihy, přeložil *Povídky* od Wernera Bergengruena.

Rozsáhlé dílo C. G. Junga, které kolovalo v samizdatu překládal především **Ludvík Fojtík**, známý také pod svým pseudonymem Rudolf Starý (R.S.). Překlady Junga jsou ovšem

¹⁵ Vyšlo i v Odeonu v roce 1986 v nákladu 1500 ks.

¹⁶ <http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/ZZPREKLADY/totalnemcina.htm>

také dílem **Maity Arnautové** (uváděna jako A. L.), **Heleny Bauschneiderové** (uváděna jako B. C.) a překladatelů, jejichž jméno v tiráži knih nebylo uvedeno.

Významným překladatelem knih samizdatové duchovní literatury z němčiny byl **Josef Hermach**, jehož překlady v rámci zkoumání tvořily významnou sbírku knih. Z německého jazyka přeložil knihy autorů, jako byli např. Anselm Grün, Elmar Gruber, Helmut Thielicke nebo Adolf Köberle. Náboženskou literaturu z němčiny v edicích ThDr. Oty Mádra překládal např. **Karel Šprunk** (*Co převyšuje veškeré poznání: Úvahy o křesťanské víře* od Waltera Kaspera nebo *Úvod do filozofie* od Arna Anzenbachera), **Alžběta Sirovátková** (*Bible – pro mě?* od Gerharda Debbrechta či *Můj problém: Karl Rahner odpovídá mladým lidem* od Karla Rahnera) nebo **Miroslav Kratochvíl** (*Muž z Assisi: František a jeho svět* od Waltera Nigga). Díla německého kněze a spisovatele Wilhelma Hünermanna pro samizdat z němčiny překládal **Josef Jančík**.

V rámci prováděného výzkumu se ukázalo, že v prostředí samizdatu se objevovaly i překlady z druhé ruky. Jmenujme např. český překlad od **Václava Hrdiny** *Světové názory rosikruciánů, nebo Mystické křesťanství* dánsko-amerického autora Maxe Heindela nebo *Poselství Maharašiho* od Swamiho Siddheswarranandy v překladu **S. Maňákové**.

Osoby známých i méně známých jmen, které se v našem výzkumu samizdatových překladatelů objevily pouze jednou, byli **Sergej Machonin** (Filipova *Kavárna Slavia*), **Ivan Marianov** (*Nepokoj lásky* od Josefa Heinzmanna), spisovatelka a překladatelka **Pavla Moudrá** (*Země zaslíbení* od Manfreda Kybera), filozof **Petr Rezek** (*Psychiatrie a filosofie* od E. Strause), **A. J. Mourek** a **J. Mrzout** (Frommův *Strach ze svobody*), **Jiří Musil** (*Pád* od Friedricha Dürrenmatta), **Václav Benda** (dílo Adolfa Portmanna *O nové horizonty v biologii*), **Miluše Plevová** (*Dům pod jabloní* od Josefine Stegbauer), a další, jež uvádíme v Příloze č. 2.

V rámci diplomové práce, jak již bylo uvedeno, byly realizovány rozhovory s výše zmíněnými překladateli samizdatové produkce, konkrétně s **Ivanem Chvatíkem**, **Pavlem Koubou** a **Ludvíkem Fojtíkem** (pseudonym Rudolf Starý). Jejich medailonky jsou uvedeny v kapitole č. 6, zasazení do silového pole podle sociologického modelu Pierra Bourdieua v kapitole č. 7, přepisy nahraného rozhovoru s Ivanem Chvatíkem uvádíme v Příloze 4, s Pavlem Koubou v Příloze 5 a s Ludvíkem Fojtíkem v Příloze 6.

4.1.3 Edice

Edice českého literárního samizdatu svou vydavatelskou činností narušovaly aktivity státního publikačního monopolu, i přesto se ovšem snažily konat v mezích zákona. V edici Petlice, kterou organizoval Ludvík Vaculík, měly být titulní strany kopií šířených děl označeny prohlášením *Rukopis! Opisování není povoleno. Přepisování rukopisu zakázáno. Výslovný zákaz dalšího opisování rukopisu*, kterými se autoři i nakladatelé bránili před případným trestem, pokud dílo uniklo z uzavřeného oběhu samizdatu. (Wögerbauer 2015: 1209)

Zaměříme-li se na edice, které primárně vydávaly překlady, konkrétně tedy překlady z němčiny do češtiny, dobereme se závěru, že většina překladů vycházela mimo edice. I přesto ovšem existovaly edice, díky nimž byly samizdatové překlady šířeny.

Alef

V edici *Alef* během let její existence 1982-1990 v Praze vyšlo pár beletristických, ale i odborných knih, které byly převážně rozmnožovány strojopisem, nebyly označeny názvem edice. Edice vydala české překlady děl německých autorů, jimiž byli Martin Buber (*Chasidské příběhy. Díl 1 a 2*), Gutmann Klemperer (*Pražský rabinát*), Else Lasker-Schülerová (*Tvé srdce je moje nebeská říše. Básně z let 1910-1920*), Friedrich Weinreb (*Symbolika biblického jazyka*). (Hanáková 1997: 273)

Prameny

Další ze samizdatových edic, jež vydávala překlady německých děl především z oboru filozofie, přírodních a společenských věd, byla brněnská samizdatová edice *Prameny*, kterou v r. 1985 založil a organizoval Jiří Müller, mimo jiné jeden z klíčových článků kanálu pašujícího knihy do Československa a zpět (Hanáková 1997: 296).

Záměrem edice *Prameny* bylo vydávat české překlady odborné literatury, která nebyla omezena marxistickým světovým názorem, čtenáře podněcovala ke kritickému uvažování a která se zabývala otázkami smyslu a možností lidské existence. (Příbáňová 2012)

Knihy této edice byly rozmnožovány pomocí počítačové tiskárny. Edice v českém překladu vydala díla Josepha Marii Bochenskiho (*Marxismus-leninismus*), Erwina Schrödingera (*Duch a hmota*), Viktora Frankla (*Lékařská péče o duši*). (Hanáková 1997: 296)

Kvart

Překlady německé literatury vycházely dále v edici *Kvart*, kterou založil v roce 1975 v Praze Jan Vladislav, po jehož odchodu do exilu připravené knihy v edici *Kvart* vydávala

Edice Petlice. Pro edici *Kvart* byla typická pečlivost redakční práce a čtvercový formát vydávaných titulů o velikosti 21 × 21 cm. V edici *Kvart* vyšly např. *Elegie z Duina* od Rainera Marii Rilka, či *Úvod do sociologie hudby* od T. W. Adorna. (Hanáková 1997: 310)

Edice Jungiana

V letech 1980-1988 v Praze vycházela edice *Jungiana*, kterou založil Ludvík Fojtík, který je také známý pod svým pseudonymem Rudolf Starý. V této edici vycházely především překlady a výtahy z děl zakladatele analytické psychologie Carla Gustava Junga, jeho žáků a následovníků. Texty vycházely v sešitovém vydání formátu A5, označeny pořadovým číslem a názvem edice, byly pouze vloženy do rychlovazače a rozmnožovány pomocí průklepového papíru a psacího stroje. Žádanější sešity se tiskly pomocí xeroxu a byly sešity sešívačkou. Celkem v této edici vyšlo 32 sešitů. (Gruntorád 1991: 76)

Edice Expedice

Ze známějších samizdatových edic vydávala překlady německé literatury i pražská *Edice Expedice*, kterou založil v r. 1975 Václav Havel. Typickou pro ni byla signatura vydavatele Václava Havla v každé knize, přičemž knihy v období, kdy byl Havel vězněn, signovala jeho žena Olga Havlová¹⁷. Především se edice soustředila na vydávání děl autorů mladší generace, kromě toho vydávala tvorbu undergroundu a knihy převzaté z jiných samizdatových edic. (Hanáková 1997: 279) V edici Expedice tedy vedle tvorby převážně českých autorů, vycházely i české překlady německých autorů, jako byli Martin Heidegger (*Co je to filosofie?*, *Už jenom nějaký bůh nás může zachránit*, *Rozhovory*), Carl Gustav Jung (*Analytická psychologie a světonázor*) Dietrich Bonhoeffer (*Dopisy z vězení*), Adolf Portmann (*O nové horizonty v biologii*).

Oikoumené

Tato edice byla založena r. 1985 v Praze Ladislavem Hejdánkem. Soustředila se především na vydávání literatury teologické a filozofické, přičemž kromě domácích autorů vydávala také literaturu překladovou. Publikace se v různých formátech množily strojopisem a xeroxem. V edici Oikoumené vyšlo např. dílo Friedricha Nietzscheho *Nečasové úvahy* (1987).

Duch a život

Tuto edici, jež rovněž vydávala české překlady německé literatury, založil jako součást svého samizdatového vydavatelství na začátku osmdesátých let ThDr. Oto Mádra za účelem

¹⁷ V knihách konkrétně stálo: *V roce ... pro sebe a své přátele opsala Olga Havlová.*

zaplňování bílých míst v oblasti náboženské literatury v duchu pokoncilního katolictví. Knihy edice tiskla oboustranně na cyklostylový papír a vydala celkem 26 svazků. (Gruntorád 2001: 504) V edici vycházela tvorba autorů Josefa Marii Bocheňského (*Cesty k filozofickému myšlení*), Arna Anzenbachera (*Úvod do filozofie*), Johannese Gründela (*Desatero přikázání pro naši současnost*), Klemense Tilmanna (*Život z hloubky*) a dalších.

Přátelé

Ediční řada vycházela také od začátku osmdesátých let a vydávala knihy o světcích a významných křesťanských osobnostech moderní doby. Celkem vyšlo v edici 13 titulů.¹⁸ Vyšla zde díla např. Paula Gaechtera (*Marjam*) či Waltera Nigga (*Matka Chudých*).

Alfa Omega

Ediční řada Alfa Omega se soustředila na mladé čtenáře a z překladů německé literatury vydávala např. Karla Rahnera (*Můj problém*) či Gerharda Debrechta (*Bible – pro mě?*).

Edice Milana Jelínka

Zmínme také tuto spontánně vzniklou brněnskou samizdatovou edici někdejšího prorektora Masarykovy univerzity Milana Jelínka, která se soustředila na vydávání beletrie a odborných titulů z oblasti společenských věd a v níž se také objevily překlady německých literatury. Vydávané knihy neobsahovaly žádné zmínky o příslušnosti k edici či o roku vydání. Knihy tato edice vydávala v letech 1981–1989, přičemž se za počátek fungování edice považuje vydání právě překladu knihy německého politologa Rudolfa Bahra *Alternativa*, což bylo v roce 1981. Knihy z němčiny v edici překládal olomoucký sociolog Vladimír Jochmann. (Přibáňová 2011)

O dílech vydaných zmíněnými edicemi je detailněji pojednáno v kapitole Překládání autoři.

¹⁸ Dostupné z: <http://scriptum.cz/cs/periodika/edice-oty-madra-duck-a-zivot-alfa-omega-psi-pratele-k-orientace-aj>. Online [cit. 2019-02-15]

4.2 Okrajově o překladech z češtiny do němčiny

Překlady z češtiny do různých cizích jazyků jsou v samizdatu okrajovým jevem a rovněž v případě exilové literatury se jedná spíše o méně četný jev. V rámci námi prováděné rešerše se ukázalo, že kniha, jejíž text by byl celý pouze v němčině, knihovna Libri prohibiti v samizdatu neeviduje. V průběhu zkoumání jsme však narazili na pár publikací, jež obsahují texty, které byly zřejmě přeloženy z češtiny do němčiny, jedná se však o minimum případů, např. o sbírku básní *Eumenidy* od Josefa Kostohryze, v jejímž vydání jsou některé básně přeloženy do němčiny. Překlady z češtiny do němčiny jsou v samizdatu tedy výjimečné. Knih, které obsahují text či texty v němčině, katalog Libri prohibiti eviduje 34, což je 0,22 % z celkového počtu samizdatových knih, které knihovna eviduje. Ve většině případů jde ovšem o pouhý opis originálního německého textu či o text psaný originálně v němčině např. *Přirozený svět a pohyb lidské existence* či *Umění a filosofie* od Jana Patočky, nikoli tedy o překlad z češtiny do němčiny.

V případě exilové literatury ovšem existuje několik případů, kdy exilové nakladatelství vydalo překlad původně české knihy v němčině.

Spisovatelé, jejichž jména se objevila na černé listině zakázaných autorů, hledali alternativu, která by jim dopomohla k publikaci jejich děl, což pro ně bylo dříve zcela samozřejmé. Jedním ze způsobů byla právě publikace jejich tvorby v zahraničí. Zahraniční nakladatelské smlouvy autorů z ČSSR zprostředkovávala agentura Dilia, která doposud platná pravidla zpřísnila nástupem jejího nového ředitele Karla Bouška v r. 1971. Ten nařídil, aby byly kontakty zahraničních nakladatelství s československými autory, kteří psali politicky nežádoucí díla, omezeny. Zakázaným autorům tedy nebyla kompletně odebrána možnost, jak své dílo vidět v papírové formě, ovšem kvůli omezenému kontaktu se se svými zahraničními překladateli jen stěží domlouvali. Díky zaměstnanci německého nakladatelství Bucher Jürgena Braunschweigera se podařilo ještě před nástupem nového vedení v Dilií uzavřít smlouvu s Jiřím Grušou, Alexandrem Klimentem, Edou Kriseovou, Jiřím Štolou, Ludvíkem Vaculíkem a Ivanem Klímou, jehož německý překlad novely *Malomocní* a jiných tří povídek vyšel kupříkladu ve švýcarském nakladatelství Reich. (Wögerbauer 2015: 1216n) Významné jsou i Kunderovy překlady z češtiny do němčiny jako např. antologie *Einen Tee darüber hinaus. Gedichte zum Tee.* či výbor z české lyriky *Die Sonnenuhr. Tschechische Lyrik aus 11 Jahrhunderten* (1. vydání 1987). (Fišer 2006: 143n)

5 Komparace oficiální vs. samizdatové produkce knižních překladů

5.1 Překlady odborné vs. umělecké literatury

Nejvýznamnějším rozdílem mezi překlady, které vycházely v letech 1948–1989 oficiální cestou a překlady samizdatovými, je bezesporu fakt, že v samizdatu kolovaly překlady především odborné literatury, tj. z oblasti společenských a přírodních věd, překlady náboženské a duchovní literatury a hojně také překlady filozofických děl, zatímco v oficiální produkci vycházely knižní překlady jak umělecké, tak i odborné literatury, jež byly v edičních plánech schváleny ministerstvem kultury.

Co se beletrie týče, v rámci námi prováděného výzkumu se ukázalo, že překlady umělecké literatury německy píšících autorů byly v oblasti samizdatu šířeny jen zřídka. V rámci rešerše v knihovně Libri prohibiti, která disponuje největší sbírkou samizdatových a exilových knih v České republice, ve speciální databázi NKP a v dalších pramenech, které obsahovaly informace o samizdatových překladech německé literatury, jsme narazili celkem na 23 titulů umělecké literatury přeložených z němčiny do češtiny.

5.2 Autoři vydávání oficiální i samizdatovou cestou

Pokud se zaměříme na další společné faktory samizdatové a oficiální produkce, zjistíme, že někteří autoři německé literatury vycházeli jak oficiálně, tak v samizdatu. Jedná se zejména o autory umělecké literatury, z nichž jmenujme např. Güntera Eicha, od něhož v samizdatu vyšel výběr jeho básní pod názvem *Později* (1984) a oficiální cestou vyšly jeho *Träume* (Sny, 1964, Dilia), *Gesammelte Werke I* (Víceméně, 1987, Odeon), *Die Mädchen aus Viterbo* (Děvčata z Viterba – Sabeth, 1965, Dilia). Od Heinricha Bölla, jehož tvorba se v oficiální knižní produkci překladů především v 60. letech objevovala pravidelně, v samizdatu vyšla rozhlasová hra od *Signály na zed'* (na obálce stojí název *Klepání na zed'* a rok 1960). Od Paula Celana vyšla v samizdatu i oficiální cestou dokonce stejná sbírka básní *Sněžný part* (obojí v překladu Ludvíka Kundery), jež obsahovala výběr ze Celanových *Gedichte I*, *Gedichte II*, *Gedichte III*, *Prosa*, *Reden*, oficiálně vyšla v Odeonu v roce 1986, ovšem u samizdatového titulu rok vydání není uveden. Mezi další autory, u nichž jsme našli shodu ve vydání překladů jejich knih jak oficiálně, tak v samizdatu, patří Werner Bergengruen, jehož *Der Großtyrann und das Gericht* (1966, Lidová demokracie) vyšlo oficiálně a samizdatově pak jeho dílo *Povídky* (název originálu neuveden, 1985), dále pak Christian Morgenstern a jeho *Galgenlieder*, které vyšly pod českým názvem *Šibeníční písně* (SNKLHU, 1958) oficiálně v překladu Bohumily Grögerové a Josefa Hiršala a samizdatově pod tímž názvem v překladu od Egona Bondyho

(Zbyňka Fišera). Zmiňme dále Gustava Meyrinka, jehož dílo *Der Golem* (*Golem*, Mladá fronta 1971) vyšlo oficiálně a *Der Uhrmacher* (*Hodinář*, 1989) v samizdatu. I Stefan Zweig, jehož tvorba hojně vycházela v oficiálních nakladatelstvích, a Friedrich Hölderlin, se objevili v samizdatovém oběhu literárních překladů.

Díla Huga von Hofmannsthala vyšla vedle oficiální produkce jednotlivě také v samizdatu, ovšem u něho v tiráži nebylo uvedeno, že se jedná o překlad z německého originálu, takže ho zmiňujeme pouze okrajově, protože pouze předpokládáme, že byl překlad pořízen z německého výchozího textu. Přesto tuto informaci uvádíme, protože autorů, jejichž tvorba byla vydána jak oficiálně, tak v samizdatu, jak se ukázalo, není mnoho.

V samizdatu a v oficiální produkci vycházely i překlady z oblasti filozofie. Konkrétně tvorba Ericha Fromma, která vycházela od poloviny šedesátých let také v nakladatelství Svoboda (Halada 2007: 323), v nakladatelství Mladá fronta vyšlo jeho dílo *Lidské srdce* (1969), u něhož nelze s jistotou říci, zda byl překlad pořízen z německého originálu, protože překladatelem je Miroslav Zůna, který sice vystudoval anglistiku, ovšem např. dílo Franze Kafky *Při stavbě čínské zdi* přeložil z němčiny. V nakladatelství Orbis pak vyšlo Frommovo *Umění milovat* (1966), překlad, který byl pořízen z anglického originálu. Frommova tvorba byla tedy, jak je patrné, dostupná především v samizdatu, ovšem i v oficiální produkci se poskrovnu některá z jeho děl objevila. Knihy *Mít nebo být?* a *Strach ze svobody*, které samizdatově vyšly jako překlady německého originálu, oficiální nakladatelství vydala teprve po roce 1989.

6 Empirické šetření

V rámci sběru materiálů v samizdatové knihovně Libri prohibiti jsme, jak již bylo zmíněno výše v kapitole 4, narazili na značné množství osob, které se v době samizdatu angažovali v překládání knih z němčiny do češtiny. Z této skupiny jsme si vybrali tři pamětníky, konkrétně Ludvíka Fojtíka, Ivana Chvatíka a Pavla Koubu, s nimiž byly metodou orální historie uskutečněny rozhovory, v průběhu nichž byly kladeny konkrétní otázky, které byly podkladem pro další zkoumání na základě sociologického modelu Pierra Bourdieua.

Důvodem, proč byly rozhovory realizovány pouze se třemi pamětníky, je především skutečnost, že osoby, které se objevily ve výčtu překladatelů německých publikací v samizdatu, často přeložily pouze jednu knihu nebo některou její část. Tím nechceme říct, že by jejich přínos byl nějak zanedbatelný, naopak, ovšem z rozhovorů s takovými pamětníky bychom zřejmě nezískali veškeré požadované informace pro účely zkoumání této práce. Dalším důvodem je také fakt, že mnoho z těch, kteří v samizdatu překládali německé knihy do češtiny, bohužel již nežije.

Následující podkapitola uvádí medailony jednotlivých pamětníků, v nichž je doloženo, proč právě oni byli k rozhovoru vyzváni. Zároveň je třeba informace o životě níže zmíněných překladatelích znát, aby mohly být v následující sedmé kapitole provedeny analýzy dle sociologického modelu Pierra Bourdieua.

Informace o níže zmiňovaných pamětnících jsme získali z webu společnosti Post Bellum, konkrétně ze stránek jejich projektu *Příběhy 20. století*, a ze samotných rozhovorů uskutečněných v rámci výzkumu.

6.1 Aktéři

6.1.1 Ivan Chvatík

Ivan Chvatík se narodil v Olomouci 15. září roku 1941. Jeho otec František pracoval jako bankovní úředník a jeho matka byla z rodiny statkáře z Velkého Týnce, vesnice blízko Olomouce. V roce 1947 se Chvatíkova rodina musela z pracovních důvodů otce Františka přestěhovat do Žatce, tentýž rok ovšem Chvatíkova otce našli na toaletách v bance zastřeleného. Matka Jindřiška se o několik měsíců později předávkovala barbituráty a Ivan Chvatík se tak již v šesti letech stal sirotkem. (Vrbová 2018¹⁹)

¹⁹ Informace pocházejí z rozhovoru s Ivanem Chvatíkem ze dne 20. 3. 2018, který natočila a zpracovala v rámci zmíněného projektu *Příběhy 20. století* Eliška Vrbová.

Po této nešťastné události se ho ujali prarodiče Kloboukovi, u kterých bydlel ve Velkém Týnci. Nakonec se o malého Ivana starala jeho teta Marie Řihošková se svým manželem Miroslavem Řihoškem, s nimiž se Ivan Chvatík přestěhoval do centra Prahy, kde pokračoval v navštěvování základní školy, která tehdy sídlila ve Vladislavově ulici. (Vrbová 2018)

Po studiu na gymnáziu byl Ivan Chvatík přijat na fakultu jaderné fyziky, kde ovšem již v druhém ročníku pochopil, že studium podle svých slov „*není taková moudrost*“, jak si představoval, když se na tento obor z gymnázia hlásil. Z toho tedy usoudil, že svá studia bude muset propojit i s něčím jiným. V tehdejší době bylo ovšem zřejmé, že se člověk něčím musí živit a že jistě filozofie, která navíc není marxistická, nebyla tím nejvhodnějším oborem, takže Chvatík nakonec studium jaderné fyziky úspěšně absolvoval.

Ivan Chvatík se zajímal o kybernetiku a tehdy ho dokonce přijal na aspiranturu významný profesor Antonín Svoboda, který ovšem v době, kdy byl Chvatík na vojně, emigroval. Chvatík se tedy poté ucházel o práci, kterou získal v pražském podniku Aritma, do kterého musel pravidelně hodinu dojíždět. Při svých nekonečných cestách autobusem tam a zpět Chvatík mimo jiné četl Kosíkovu *Dialektiku konkrétního* a Patočkův *Úvod do Husserlovy fenomenologie*. Zmíněná díla podrobně studoval a dospěl k tomu, že i když tomu vůbec nerozuměl, bylo by zajímavé to vše pochopit. (Vrbová 2018)

Po třech letech Chvatík z Aritmy odešel a začal pracovat v Továrnách strojírenské techniky, kde se ujal funkce vedoucího technického oddělení výpočetního střediska. Tam se v letech 1967–1989 staral o chod švédského počítače Datasab, který pro účely modernizace zakoupilo Generální ředitelství. (Vrbová 2018) Tato změna zaměstnání pro něj byla zásadní, protože díky němu dojížděl do Švédska, kde absolvoval školení a kromě toho, že se mu podařilo propašovat např. magnetofony, si domů navíc přivážel cenné kontakty se Švédy, kteří nejen Chvatíkovi vozili množství knih.

Chvatík se s filozofií do bližšího kontaktu dostal až díky setkání s Janem Patočkou, jehož přednášky a následně bytové semináře pravidelně navštěvoval. Poté, co Patočka r. 1977 zemřel, ukryl Chvatík společně s Miroslavem Petříčkem, Jiřím Michálkem a Jiřím Polívkou Patočkovu filozofické dědictví. (Vrbová 2018) Do roku 1989 samizdatově vydával Patočkovu dílo, překládal Heideggerovo stěžejní dílo *Sein und Zeit*, které v samizdatu vycházelo v podobě sešitů. Postaral se ovšem i o překlady dalších Heideggerových přednášek, z nichž spolu se zmíněnými sešity mohl díky svému kamarádovi, který pracoval v rozmnožovně na tehdejším ministerstvu financí, vytvářet kopie určené pro samizdat.

Také se díky svým dalším kontaktům spoluúčastnil organizace tajných návštěv věhlasných filozofů, kteří do Československa jezdili přednášet přes Julia Tomina. (tamtéž)

V současné době Ivan Chvatík působí jako vedoucí Archivu Jana Patočky, který spolu s Pavlem Koubou založili v lednu roku 1990.

Přepis realizovaného rozhovoru je uveden v Příloze č. 4, naskenované ukázky překladu *Bytí a čas* jsou k nahlédnutí v Příloze č. 7.

6.1.2 Pavel Kouba

Pavel Kouba se narodil 23. dubna roku 1953 v Písku. Poté, co v roce 1972 absolvoval studium na gymnáziu v Písku a na střední knihovnické škole v Praze, zahájil v roce 1975 čtyřleté studium germanistiky a rusistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Filozofii se začal věnovat už na konci svého studia, ve své diplomové práci psal o překladu Kantovy *Kritiky čistého rozumu* (celý název práce: *Kantova „Kritik der reinen Vernunft“ a její český překlad*²⁰). Od roku 1973 navštěvoval filozofické přednášky Jana Patočky.

Z iniciativy Petra Rezka Kouba přeložil povídku do knihy, která vyšla v Jazzové sekci ke stému výročí smrti Richarda Wagnera v roce 1983, *Richard Wagner v Bayreuthu*²¹. Jednalo se o sborník Nietzscheovských textů o Richardu Wagnerovi. Tímto překladem se Pavel Kouba tehdy tedy dostal k samotnému překládání, potažmo Nietzschemu, jehož Nečasové úvahy později také přeložil a které vyšly v samizdatu, protože v roce 1984 byla činnost Jazzové sekce zakázána.²² Sám uvedl, že např. *Nečasové úvahy* přeložil posléze proto, že se mu velice líbily také proto, že Nietzscheův styl byl úplně jiný než ten Heideggerův.

Po Patočkově smrti r. 1977 se scházel na bytových seminářích u Ivana Chvatíka, jehož překlad Heideggerova *Sein und Zeit* (*Bytí a čas*) Kouba společně s Miroslavem Petříčkem a Jiřím Němcem (před jeho emigrací do Vídně) opatřili poznámkami a posléze text podrobně slovo od slova probírali a vylepšovali předtím, než byl vydán v samizdatu.

V současné době Pavel Kouba působí jako zástupce vedoucího Archivu Jana Patočky, který společně s Ivanem Chvatíkem založil v lednu roku 1990. Od roku 2003 je profesorem na Ústavu filozofie a religionistiky FF UK a předsedá oborové radě doktorského studia.

Přepis realizovaného rozhovoru je uveden v Příloze č. 5.

²⁰ Dostupné z: <http://ufar.ff.cuni.cz/8/prof-pavel-kouba>. Online: [cit. 2019-01-04].

²¹ Dostupné z: <https://jazzova-sekce.cz/pripad-wagner/>. Online: [cit. 2019-01-04].

²² Dostupné z: <https://jazzova-sekce.cz/nas-pribeh/>. Online: [cit. 2019-01-04].

6.1.3 Ludvík Fojtík

Ludvík Fojtík známý také pod svým pseudonymem Rudolf Starý se narodil 19. prosince roku 1939 v Rohatci na jižní Moravě v rodině vrchního četnického strážmistra. Vystudoval gymnázium v Mikulově, poté úspěšně absolvoval magisterské studium na Vysoké škole ekonomické v Praze, kde získal titul inženýr.

Léta, která následovala, označil za léta zoufalého a cynického hledání svého místa ve světě, který mu připadal falešný a zkorumpovaný. Velice se omlouval, ale odmítal o nich hovořit. Ve společném rozhovoru sdělil:

„Můj skutečný život začal v okamžiku, kdy jsem byl jako zaměstnanec Ústředí pro vědeckotechnické informace spolu se svými kolegy obviněn z protistátní činnosti a skončil jako obsluha výměňkových stanic v Motolské nemocnici. Bylo mi pětatřicet a před sebou jsem neměl žádnou profesní budoucnost. Ocitl jsem se v situaci, o níž vyprávěla jedna z mých nejoblíbenějších pohádek, která se jmenovala Jdi tam, nevím kam a přines to, nevím co. Nevěděl jsem, kam bych měl jít, a co bych měl hledat. A tak jsem četl vše, co se mi dostalo do rukou, byl jsem omnivorní, četl jsem Konec civilizace Aldouse Huxleye, Bendovu Zradu vzdělců, Vzpoudu davů Ortegy y Gasset, Orwellovu Zvířecí farmu a 1984, Solženicyna, Patočku, Teilharda de Chardin, Mistra Eckharta, Platona, Freuda a mnoho dalších, které momentálně nedokážu vyjmenovat, a tím autorem, v němž jsem okamžitě našel svého guru, byl Jung.“

V Univerzitní knihovně v době komunistického Československa nebylo jediné Freudovo dílo, zato tam bylo několik knih od Junga, jehož jméno tehdejší cenzor zřejmě neznal. A tak Fojtík konečně našel cestu, po níž se mohl ubírat. Konečně mohl konfrontovat svou vlastní zkušenost s někým, kdo podává své názory osobně podmíněným způsobem a dotýká se problémů, které Fojtíka samého zajímaly a trápily.

Tehdy se domníval, že jde o problematiku, která se týká celé jeho generace, jejíž myšlení bylo zdevastováno materialismem a pozitivismem a která hledá východisko z duchovní krize. To byl důvod, proč začal na kotelně překládat Junga a vyrábět kopie na psacím stroji. Tak se zrodil projekt sešitů, které Ludvík Fojtík nazval Jungiana. Asi nejvýznamnějším sešitem byl první výbor z Jungových statí a jednotlivých kapitol knih, nazvaný *Jungovská psychologie a světónázor*.

Ve studiu Jungovy psychologie Fojtík pokračoval i v následujících letech a téměř ve všech knihách, které uveřejnil, se nacházejí pasáže věnované výkladu jeho základních pojmů a teorií.²³

Po našem rozhovoru pan Fojtík sdělil:

„Přiznám se, že když jste mi ukázala seznam všech sešitů z edice Jungiana, byl jsem šokován, protože jsem téměř na vše zapomněl. Jak jsem vám řekl, jde o vsutku reprezentativní výběr nejdůležitějších Jungových textů, který by dnes zdobil každý časopis této úrovně. Ale byly tam i texty mnoha dalších autorů, například Martina Bubera, Tillicha, Gugenbühl-Craiga, Maslowa, Poppera a dalších. Byl tam i počátek mé knihy Potíže s hlubinnou psychologií, ale ten jsem nemohl nikde najít, nemá ho ani pan XY. Uvědomil jsem si při tom, že tímto směrem se intelektuální vývoj v této zemi dál neubíral, o čemž svědčí i to, že o mé jungovsky zaměřené knihy nebyl na knižním trhu zájem, takže vycházejí v nepatrném nákladu jen pro přátele a známé.“

Jak bylo zmíněno výše, Ludvík Fojtík vystupuje také, tedy lépe řečeno spíše, pod pseudonymem Rudolf Starý, který začal používat v době, kdy měl poprvé možnost svými filmovými recenzemi přispívat do Kritického sborníku Jana Lopatky. Knihy, které píše, taktéž vydává pod svým pseudonymem.

V současné době žije Ludvík Fojtík v podhůří Jeseníků a provozuje nakladatelství Sagittarius, jímž mimo jiné navazuje na vydávání samizdatové edice Jungiana, kterou vydával v 80. letech. Co se překladatelské činnosti týče, Fojtík již aktivně nepřekládá. Pouze pokud některé pasáže C. G. Junga cituje ve svých knihách, překládá si je sám.

Přepis realizovaného rozhovoru je uveden v Příloze č. 6, naskenované ukázky překladů ze samizdatové edice Jungiana jsou k nahlédnutí v Příloze č. 7.

²³ Dostupné z webových stránek Fojtíkova nakladatelství Sagittarius: <http://www.sagittarius-rs.cz/>

7 Vyhodnocení empirického šetření

Překladová literatura v samizdatu hrála významnou roli, ačkoli stála spíše v pozadí samizdatové literatury domácích autorů. Rešerše, která byla prováděna v knihovně Libri prohibiti ukázala, že překladová literatura tvoří ve zhruba 15 000 jednotkách samizdatové literatury, které knihovna eviduje, přes 17 %, tedy jedná se o více než 2610 záznamů. Přesný údaj o množství překladové literatury v knihovně Libri prohibiti nebylo možné určit, protože, jak bylo zmíněno, pro takový dotaz v knihovním katalogu neexistuje pole, v němž by se daly samizdatové překlady souhrnně vyhledávat. Zmíněné číslo nám ovšem alespoň může poskytnout určitou představu o četnosti překladové literatury v tomto paralelním oběhu.

Co se týče samizdatových překladů z němčiny do češtiny, na základě námi provedeného výzkumu jsme zjistili, že odborná německy psaná literatura byla pro samizdat překládána ve značně větší míře než beletrie, konkrétně jsme v rešerši konstatovali 131 (85 %) překladů děl odborné literatury a 23 (15 %) překladů beletristických děl.

Mezi nejstarší doložené samizdatové překlady z němčiny do češtiny patří přednáška Martina Heideggera *Věc*, která v překladu vyšla v roce 1950, dále *Šibeniční písně* Christiana Morgensterna, které byly samizdatově v českém překladu vydány r. 1951. Tato skutečnost tedy vyvrací tvrzení Jiřího Gruntoráda v článku *Samizdatová literatura v Československu sedmdesátých a osmdesátých let*, že se překlady v samizdatu začínají objevovat po roce 1969.

Počet překladatelů konstatovaných na základě rešerše činil celkem 51²⁴, přičemž se podle zjištěných poznatků často jednalo o překladatele, kteří se v samizdatu angažovali i jiným způsobem, např. sami vydávali svá díla či samizdat organizovali (jmenujme např. J. Hiršala, L. Kunderu či Z. Fišera), nebo se jednalo o osoby, které se dané oblasti, jíž se překlad týkal, přímo věnovaly (např. filozofové Pavel Kouba a Ivan Chvatík, Ludvík Fojtík, ekonom Tomáš Ježek, kněz či teolog Josef Hermach aj.).

²⁴ Jak jsme již uvedli v kapitole 4.1, rešerše v katalogu knihovny byla omezena skutečností, že u mnoha textů nebylo uvedeno, z jakého originálu byl překlad pořízen, nebo v tiráži bylo uvedeno pouhé „překladatel neuveden“, aniž by byl jazyk výchozího textu zmíněn.

7.1 Analýza dle modelu Pierra Bourdieua

7.1.1 Postavení Ivana Chvatíka v silovém poli

Ivan Chvatík měl v silovém poli samizdatového překladu poměrně významnou roli. Ivan Chvatík v poli disponoval především sociálním kapitálem, čímž jsou myšleny jeho kontakty se zahraničím (konkrétně se Švédy), které získal díky svému zaměstnání, další vazby na významné zahraniční filozofy, s nimiž organizoval bytové semináře a na jejichž návštěvy byl zván díky Juliu Tominovi. Díky těmto kontaktům a školením, kterých se musel Chvatík ve Švédsku zúčastnit, a docentům, přijíždějícím do Prahy, Chvatík do Československa přivážel publikace, magnetofony a další věci, ke kterým běžný občan ČSSR tehdy neměl přístup. V neposlední řadě spadá do jeho sociálního kapitálu také vazba na přítele, který pracoval v rozmnožovně na ministerstvu financí a umožnil mu tak v letech 1978–1989 rozmnožit značné množství kopií. Dále Ivan Chvatík disponoval kulturním kapitálem, tj. vzděláním a znalostmi z oboru filozofie, díky kterým mohl překládat odborné texty, konkrétně tedy díla německého filozofa Martina Heideggera. Bezesporu vlastnil Chvatík i symbolický kapitál, který představoval jistou autoritu. Měl totiž jistou formu odpovědnosti jak vůči sobě, tak vůči Miroslavu Petříčkovi, Pavlu Koubovi a Jiřímu Němcovi, když překlady finalizované společně s nimi rozmnožoval u kamaráda v rozmnožovně na tehdejší ministerstvu financí, čímž se vystavoval riziku, že bude za tyto protiprávní praktiky potrestán. Jeho přátelství bylo ovšem patrně natolik kvalitní, protože jeho přítel jeho praktiky nikdy nevyzradil.

V silovém poli překladu Ivan Chvatík zaujímal významné postavení rovněž z důvodu, že právě on vybíral zdrojový text k překladu, rozhodl, která část díla *Sein und Zeit* v daném sešitě bude, a mimo jiné rozhodl, že podobu terminologie se svými kolegy ponechají vývoji kontextu slov, aby se až po celém spise ukázalo, který nápad je nejlepší.

Na základě kapitálu, kterým disponoval, Ivan Chvatík uplatňoval vliv na jednotlivé aktéry. Podle toho, jak rychle překládal, se na společných schůzkách probíraly příslušné již přeložené pasáže, rozhodoval o různých záležitostech, např. o výše zmiňovaném výběru slov.

Jeho hlavní snahou bylo, aby díky překladům bylo možno do Heideggerova *Sein und Zeit* „proniknout“, aby studenti, kteří navštěvovali tehdejší filozofické kroužky, takovým složitým přednáškám, jako je tato, porozuměli, a aby rovněž pokračoval v Patočkově odkazu, jehož přednášky navštěvoval.

Pole ovlivňovaly také vnější faktory, tedy externí tlaky v podobě existence cenzury a kontroly Státní bezpečnosti, tedy celkový politický režim, vůči kterému bylo silové pole

samizdatového překladu částečně autonomní. I přes existenci cenzury a přísné kontrolování dovozu zahraničních publikací do Československa Chvatíkovi švédští přátelé či kolegové přivezli knihy, které potřeboval, nebo Chvatík Heideggerovo dílo objednával oficiálně přes Státní nakladatelství technické literatury, tedy pololegálním způsobem, protože tehdejší Komunistická strana Československa netušila, že se přes nakladatelství objednávaly takové druhy knih.

7.1.2 Postavení Pavla Kouby v silovém poli

Pavel Kouba zaujímal v silovém poli samizdatového překladu poměrně slabou pozici. Dílo Friedricha Nietzscheho začal překládat z iniciativy Petra Rezka, který díky svému symbolickému kapitálu v samizdatu podle Koubových slov nutil nejen své známé, aby do samizdatu jak psali, tak také překládali. A byl to právě Rezek, kterého napadlo přeložit sborník *Der Fall Wagner* (do češtiny přeložený jako *Případ Wagner*), protože ho zajímala hudba a zvláště opera a osoba Richarda Wagnera. Na základě toho pak Pavel Kouba přeložil i Nietzscheho dvě *Nečasové úvahy*, k jejichž překladu se uchýlil také z důvodu, že se mu styl Friedricha Nietzscheho v jeho dílech líbil.

Pavel Kouba disponoval v silovém poli samizdatového překladu především sociálním kapitálem, protože se znal s Petrem Rezkem, díky kterému získal přístup k Nietzscheho tvorbě a měl možnost je tak přeložit, a s Ivanem Chvatíkem, se kterým diskutoval nad rozpracovaným překladem díla *Sein und Zeit* od Martina Heideggera a podrobně ho probírali. Do sociálního kapitálu spadá vedle přátelství s Petrem Rezkem i Koubův kontakt s Ladislavem Hejdánkem, který se postaral o vydání zmíněných pár Koubových překladů, a s přáteli, kteří pořádali různé oslavy a přátelská setkání, jichž se Kouba mohl účastnit a mít tak přístup k samizdatové literatuře. V neposlední řadě Pavel Kouba disponoval nepochybně také kulturním kapitálem. Měl totiž odborné znalosti z oboru filozofie, o kterou se aktivně zajímal, a navštěvoval semináře filozofa Jana Patočky. Rovněž vystudoval germanistiku a rusistiku, tudíž měl patřičné jazykové znalosti k tomu, aby se v oblasti samizdatového překladu mohl angažovat.

Snahou Pavla Kouby bylo proniknout při překládání do díla jak Friedricha Nietzscheho, tak Martina Heideggera, lépe pochopit jejich filozofii a poskytnout těm, co navštěvovali filozofické přednášky a bytové semináře, překlad, díky kterému by složitým filozofickým dílům a přednáškám rozuměli.

Jak jsme již uvedli, zvnějšku pole ovlivňoval tehdejší politický režim, kvůli kterému Kouba ani příliš nepátral po průběhu vydavatelské praxe překladů, protože, jak sám sdělil, „*čím méně toho tehdy člověk věděl, tím lépe*“.

7.1.3 Postavení Ludvíka Fojtíka v silovém poli

Ludvík Fojtík zaujímal v sociálním poli samizdatového překladu významnou pozici, protože založil vlastní samizdatovou edici, která vydávala překlady děl Carla Gustava Junga a děl jeho žáků, čímž významně podporoval samizdatovou produkci překladů.

Fojtík disponoval především sociálním kapitálem, protože měl pro svou činnost vydávání edice cenné kontakty se známými či přáteli, které žádal, aby mu přivezli/poslali knížky z Německa, když tam zrovna jeli či přímo emigrovali. Navíc díky skutečnosti, že byl zván na přátelská setkání či oslavy svých známých a přátel a dokud pracoval na Ústavu vědeckotechnických informací, mohl sešity z edice Jungiana v samizdatu šířit dalším aktérům v poli. Postupně si tak v rámci pole vytvořil určitou pověst, tedy získával symbolický kapitál. Ludvík Fojtík měl rovněž jistý ekonomický kapitál. Za dovážené knížky z Německa totiž musel platit často nemalé částky, samotnou edici Jungiana Fojtík poskytoval zdarma a honoráře, které dostával za filmové recenze, které psal do Kritického sborníku, dával písarkám, které je přepisovaly na stroji.

Hlavní kapitál, který uplatňoval v silovém poli samizdatového překladu, byl kapitál kulturní, tedy odborné znalosti v oblasti psychologie a filozofie. V období totalitního režimu v Československu četl Ludvík Fojtík knihy, které oficiálně vycházely a týkaly se filozofie. Mnoho času předtím, než pracoval ve zmíněné kotelně, trávil v univerzitní knihovně a hledal odpovědi na své otázky, které ho v souvislosti s tehdejším politickým režimem trápily.

Jeho hlavní snahou bylo šířit Jungovu tvorbu a tvorbu jeho žáků, protože v ní především nalézal odpovědi na otázky, které ho zajímaly. Také z jeho přesvědčení, že Jungovy přednášky a myšlenky, které ve zmíněných sešitech vydával, budou zajímat i ostatní. Dalším důvodem byla skutečnost, že přes nemožnost vydávat knihy, se snažil vydávat alespoň sešity.

Zvnějšku na pole působily další faktory, tedy externí tlaky v podobě tehdejšího politického režimu, který publikaci knih a jejich dovoz ze zahraničí přísně kontroloval a vůči kterému bylo silové pole samizdatového překladu částečně autonomní. I přes existenci těchto kontrol se Fojtík k zahraničním publikacím dostával, ať už v univerzitní knihovně, kde byla tvorba Carla Gustava Junga k dispozici, protože ji podle slov Ludvíka Fojtíka cenzor nejspíše

přehlédli nebo neznali, tak od svých známých a přátel, a i přes soudobý politický režim se mu podařilo literaturu paralelního oběhu vydávat a šířit.

8 Výhled pro další zkoumání

Protože se do této doby českými překlady německy psané literatury v samizdatu částečně věnovala pouze jedna práce, bylo naším hlavním cílem toto téma obsáhnout komplexně, ovšem náš výzkum i s ohledem na rozsah práce nutně nemůže zahrnout veškeré aspekty celé problematiky, kterou lze prozkoumat i z jiných hledisek.

Badatelé zde na základě námi zjištěných poznatků mohou nalézt další podklady např. na vypracování translatologické analýzy samizdatových překladů pro účely práce v oblasti dějin překladu.

Zajímavým podnětem k dalšímu zkoumání by mohlo být porovnání překladu, který vyšel jak v samizdatu, tak i v oficiální knižní produkci po roce 1989 od stejného překladatele. V rámci zkoumání se podařilo zjistit, že několik takových překladů existuje.²⁵

Na námi provedený výzkum lze taktéž navázat zkoumáním četnosti překladů z jednotlivých jazyků v samizdatu, protože, jak jsme již uvedli v kapitole č. 4, práce na tomto tématu by vzhledem k neexistujícímu vyhledávacímu poli v databázi knihovny Libri prohibiti jistě vydala na menší studii.

V neposlední řadě by pro dějiny českého překladu bylo nepochybně přínosem, kdyby podobný výzkum vznikl na téma samizdatových překladů z jiného cizího jazyka, např. z angličtiny, s níž jsme se mimochodem v rámci výzkumu v knihovně Libri prohibiti pravidelně setkávali.

²⁵ Např. se jedná o Rilkovy *Elegie z Duina* v překladu Jiřího Gruši, Heideggerovo dílo *Bytí a čas* v překladu Ivana Chvatíka či Grünovo *Jak zacházet se zlým* přeložené Josefem Hermachem.

9 Závěr

Cílem této práce bylo zmapovat samizdatové překlady německy psané literatury do češtiny, prozkoumat, jak vypadal celý proces překládání německých knih do češtiny v době samizdatu, za jakých okolností a z jakého důvodu byla díla německy píšících autorů do češtiny překládána. V neposlední řadě bylo ambicí práce se zaměřit také na sociologii překladu samizdatu. Věříme, že jsme tento cíl práce naplnili, protože jsme se především díky rozhovorům s pamětníky a výzkumu v samizdatové knihovně Libri prohibiti dobrali informací, které poznatky o tomto tématu významně obohacují.

Protože se naše práce soustředí na samizdatové překlady, nejprve jsme se v podkapitole 1.2 pokusili charakterizovat samizdat jako fenomén, abychom v dalších kapitolách mohli faktické informace uvést do souvislostí. Pro účely pochopení, proč vůbec paralelní oběh samizdatových překladů vznikl a proč se překládaly ty které knihy, bylo třeba se v práci zabývat i oficiální produkcí českých překladů z němčiny (srov. kapitola 3). Pokud jde totiž o oficiální produkci, manipulace se v jejím rámci zřetelně projevovala uplatňováním cenzury, na základě níž se zasahovalo do textů, prováděly se úpravy pravopisu, škrtila určitá slova či části knih, pozměňovala se mluva postav nebo bylo vydání překladu díla úplně zakázáno. Tento manipulační charakter při vydávání oficiálních překladů z němčiny do češtiny zavalil příčinu právě k tvorbě samizdatových překladů, jejichž tvůrci se z pohledu manipulační školy odmítali podřizovat mecenáši, jímž byl tehdejší komunistický režim.

Samizdatové překlady z němčiny do češtiny ve společnosti běžně kolovaly až po nástupu normalizace, nicméně na základě rešerše v knihovně Libri prohibiti se ukázalo, že se objevovaly již v 50. letech (srov. kapitola 4), čímž jsme vyvrátili tvrzení ze sekundární literatury, že se překlady z němčiny v paralelním oběhu literatury objevovaly až po roce 1968.

Jedna z našich výzkumných otázek se rovněž týkala tématu, jak se do Československa dostávala zahraniční literatura, díky které mohly samizdatové překlady vůbec vznikat. Zjistili jsme, že způsobů bylo mnoho, jak bylo blíže popsáno v podkapitole 1.3 a v přílohách 4 a 6. Jednak existovaly organizované „kanály“, kterými byla zahraniční literatura do ČSSR pašována, jednak lidé také často využívali své pracovní pozice, díky které knihy ze zahraničí objednávali pololegálním způsobem. Využívány byly ať už pracovní, tak přátelské kontakty na osoby, které do ČSSR cizojazyčné publikace dovážely.

Charakter a druh překládané německy psané literatury jsme zkoumali prostřednictvím rešerše v samizdatové knihovně Libri prohibiti. Na základě zmíněného výzkumu můžeme

konstatovat, že české překlady z němčiny tvořila v samizdatu především odborná literatura z oblasti filozofie, psychologie, duchovní a náboženské literatury a jiných společenských věd (srov. kapitola 4 a příloha 1), s níž se běžný čtenář v oficiální knižní produkci většinou nesetkal (např. díla filozofa Martina Heideggera *Bytí a čas*, *Co je metafyzika?*, překlady prací Carla Gustava Junga, z nichž jmenujme např. *Analytická psychologie a světonázor*, Frommovo *Mít či být?*, či duchovní literatura Anselma Grüna, např. jeho díla *Jak zacházet se zlem* či *Sny na duchovní cestě*). Z hlediska manipulační školy tento druh zahraniční literatury nebyl pro tehdejší vládnoucí autoritu žádoucí, protože v souladu s tehdejší vládnoucí ideologií bylo cílem překladu čtenáře prostřednictvím manipulovaného textu vychovávat a posilovat u něho socialistické smýšlení. Nutno ovšem podotknout, že se v samizdatu objevovaly jednotlivě i překlady umělecké literatury (např. *Elegie z Duina* od Rainera Marii Rilka, *Šibeniční písně* od Christiana Morgensterna nebo *Povídky* od Roberta Walsera), přičemž se většinou jednalo o výběr textů či básní z daného díla či básnické sbírky.

Procesy praxe překládání jsme blíže zkoumali především metodou orální historie (srov. kapitola 2.1), prostřednictvím níž jsme realizovali rozhovory s vybranými pamětníky, kteří na základě předem provedené analýzy splňovali kritéria pro zodpovězení stanovených otázek našeho výzkumu. Z informací získaných z rozhovorů a také krátce ze sekundární literatury bychom překladatelskou praxi v samizdatu mohli shrnout následovně: Texty k překladu byly vybírány na základě osobních preferencí a zájmů či zájmů někoho druhého, kdo o překlad stál. Většinou tedy o tom, co bude přeloženo do češtiny, rozhodovali sami překladatelé. K popisu tohoto jevu se hodí to, jak Popovič rozpracoval praxeologii překladu, podle níž má sociologie překladu a redakční praxe překladu vliv na výběr textu k překladu. Překladatelé si tak text k překladu vybírali podle toho, co jim na oficiálním knižním trhu za dob komunismu chybělo a co kulturní politika neschvalovala. Samizdatové edice vydávaly překlady děl podle určitého klíče, podle Popovičovy teorie lze konstatovat, že naplňovaly potřeby recipientů. Edice se většinou zaměřovaly na nějakou konkrétní oblast, např. vydávaly české překlady odborné literatury, která nebyla omezována marxistickým světonázorem.

V samizdatu překladatelé mimo edice překládali samostatně, své překlady si převážně redigovali sami a následně je i sami vydávali, resp. je šířili dále mezi své přátele a kolegy. Zásadním zjištěním našeho zkoumání ovšem bylo, že se v samizdatu objevil i fenomén týmového překládání, v rámci něhož se překladatelé scházeli a nad překladem diskutovali (srov. kapitola 4 a přílohy č. 4 a 5). Překlady vydávaly jednotlivé samizdatové edice, které často spravoval pouze jeden člověk, avšak vycházely i mimo tyto edice. Distribuce samizdatových překladů probíhala na různých přátelských setkáních, oslavách, bytových seminářích, lidé je

šířili je i mezi své kolegy nebo byly překlady zasílány poštou, což se týkalo především sešitových vydání.

Z poznatků z rešerše v Libri prohibiti a z údajů z dostupných materiálů vyplývá, že překladatelé, kteří pro samizdat překládali do češtiny německy psanou literaturu, byli v samizdatu činní i jiným způsobem, např. vydávali svá díla nebo se jednalo o vzdělané osoby v dané oblasti, které se překlad týkal (např. filozofové, teologové, ekonomové, o nichž je pojednáno v podkapitole 4.1.2 a v příloze č. 2).

Věříme, že tato práce je malým, ovšem hodnotným příspěvkem pro dějiny českého překladu a že námi zjištěné poznatky se stanou podkladem pro další zkoumání tématu samizdatových překladů.²⁶

²⁶ O možnostech dalšího zkoumání samizdatové problematiky pojednává osmá kapitola.

10 Bibliografie

Tištěné zdroje

BACHOVÁ, Jana. *Cenzura, svoboda projevu a svobodný přístup k informacím*. Praha, 2007. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze.

BEYRAU, Dietrich, BOCK, Ivo. *Samizdat in Osteuropa und tschechische Schreibmaschinen-Kultur*. München: Oldenbourg, 1988.

BOCK, Ivo, Heidrun HAMERSKY a Vilém PREČAN, ed. *Samizdat: eseje: alternativní kultura ve střední a východní Evropě - šedesátá až osmdesátá léta 20. století: Berlin, Akademie umění: 10.9.-29.10.2000, Praha, Národní muzeum: 6.6.-25.8.2002, Brusel, Evropský Parlament: 5.-15.11.2002*. Praha: Výzkumný ústav pro východní Evropu, 2002. ISBN 3-936604-03-7.

BOURDIEU, Pierre. *Teorie jednání*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998. 179 s. ISBN 80-7184-518-3.

ČERVENKA, Miroslav: Dvě poznámky k samizdatu. In: *Kritický sborník 1981–1989: výbor ze samizdatových ročníků*, ed. K. Palek, 1. vyd. Praha: Triáda, 2009, str. 21–29.

EICHWEDE, Wolfgang. Souostroví Samizdat. In: *Samizdat. Eseje. Alternativní kultura ve střední a východní Evropě – šedesátá až osmdesátá léta 20. století*. Brémy 2002.

FÍŠER, Zbyněk. Brecht píše česky aneb Zamlčovaný překladatel Ludvík Kundera. In: *Literatura určená k likvidaci III. Sborník příspěvků z konference pořádané v Brně 7.-8. listopadu 2006*. 1. vyd. Praha: Obec spisovatelů, 2007. s. 143-148, 6 s. ISBN 80-239-8500-0.

GRUNTORÁD, Jiří. Edice Jungiana. In: *Kritický sborník*. Roč. XI, č. 4 (1991), s. 76-80.

GRUNTORÁD, Jiří. Samizdatová literatura v Československu sedmdesátých a osmdesátých let. In: *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 494-507. ISBN 80-7106-449-1.

GRUŠA, Jiří. *Cenzura a literární život mimo masmédia: V.Z.D.O.R. výstava nezávislé literatury v samizdatu a exilu 1948-1989: Praha, leden-červen 1992*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, 1992. 26 s.

HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-165-3.

HANÁKOVÁ, Jitka. *Edice českého samizdatu 1972-1991*. Praha: Národní knihovna České republiky, 1997. ISBN 80-7050-283-5.

HERMANS, Theo. *Translation in systems: descriptive and systematic approaches explained*. Manchester: St. Jerome, 1999.

HOLEČKOVÁ, Marta Edith. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2009. 217 s. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-983-6. (sklad Klementinum SF II 078995)

JETTMAROVÁ, Zuzana. *Kontexty (v) překladovosti*. Praha, 2009. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze.

KAVAN, Jan. O velkém dobrodružství, které však probíhalo poněkud jinak. In: *Respekt*. 2015, (30), 26-27.

LEFEVERE, André, 1992. *Translation, Rewriting, and the Manipulation of Literary Fame*. 1st publ. London: Routledge. ISBN 0-415-07700-1.

MARKOVÁ, Lucie. *Josef Hiršal: monografická studie*. Praha, 2011. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.

PALEK, Karel, ed. *Kritický sborník 1981-1989: výběr ze samizdatových ročníků*. Vyd. 1. Praha: Triáda, 2009. xix, 763 s. Paprsek; sv. 16. ISBN 978-80-87256-02-2.

PETRUŽELKOVÁ, Adéla. *Sebrané spisy Jana Patočky jako ediční problém*. Praha, 2016. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze.

PHILLIPSOVÁ, Zdenka. *Tschechischer und slowakischer Samisdat der siebziger und achtziger Jahre: Bestandskatalog*. Bremen: Universität, 1994. Dokumentationsreihe der Forschungsstelle Osteuropa an der Universität Bremen. ISBN 3-86108-312-4.

PITHART, Petr. *Po Devětaosmdesátém: rozpomínání a přemítání*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2504-3.

POPOVIČ, Anton. *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava: Tatran, 1975.

- PYM, Anthony. 1998. *Method in Translation History*. Manchester: St. Jerome.
- RAABE, Paul. a Hellmut G. HAASIS. *Der Zensur zum Trotz: das gefesselte Wort und die Freiheit in Europa*. Weinheim: VCH Acta Humaniora, c1991. ISBN 35-271-7826- 0.
- RACHŮNKOVÁ, Zdeňka. *Zamlčování překladatelé: bibliografie 1948-1989*. Praha: I. Železný, 1992.
- RUBÁŠ, Stanislav, ed. *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2012. 450 s. Paměť; sv. 47. ISBN 978-80-200-2054-3. (doma)
- ŠMRHA, Jan, 2013. *André Lefevere a jeho manipulační škola*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.
- ŠPIRK, Jaroslav. Translation and Censorship in Communist Czechoslovakia. In: *SERUYA, Teresa a Maria Lin MONIZ. Translation and censorship in different times and landscapes*. Newcastle, UK: Cambridge Scholars, 2008. ISBN 9781847184740.
- ŠUBRT, Jiří. *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie: sociologické teorie druhé poloviny 20. století*. Praha: ISV, 2001. Sociologie (ISV). ISBN 80-85866-77-3.
- VANĚK, Miroslav, Pavel MÜCKE a Hana PELIKÁNOVÁ. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7285-089-1.
- VANĚK, Miroslav. 2003. *Orální historie: metodické a "technické" postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- VESELÝ, Jiří. České překlady z německy psané literatury: Výhled do období po roce 1945. In: *Kapitoly z dějin českého překladu*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN isbn80-246-0386-1.
- VESELÝ, Jiří. Tschechen und Deutsche. Wechselseitige literarische Rezeption. In: *Tschechen, Slowaken und Deutsche: Nachbarn in Europa*. Hannover: Niedersächsische Landeszentrale für politische Bildung, 1995.
- VINŠOVÁ, Michala. *Josef Hiršal jako překladatel experimentální poezie z němčiny*. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.

WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2491-6.

ZAPLETALOVÁ, Ivana. *Christian Morgenstern v českých překladech*. Praha, 2008. Magisterská diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.

Internetové zdroje

BURGET, Eduard. Naše vojsko. In: *Slovník české literatury* [online]. 2012 [cit. 2019-02-01]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1885&hl=na%C5%A1e+vojsko>

BURGET, Eduard. Svoboda. In: *Slovník české literatury* [online]. 2013 [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1743&hl=svoboda>

DRDA, Adam. Jiřina ŠIKLOVÁ (*1935). In: *Tváře vzdoru* [online]. c2017-2019 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <http://tvare-vzdoru.vaclavhavel-library.org/en/profile/58/jirina-siklova-1935>

ENDRES, Martin. Liblická konference v roce 1963. In: *Zipp – česko-německé kulturní projekty* [online]. 2008 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.projekt-zipp.de/cz/kafka/edice/magazin/liblicka-konference>

GAZDÍK, Jan – POLÁČEK, Dan. Obrazem: Doba samizdatu a disidentů 80. let. Poláci nás učili bojovat, vzpomínají. In: *Aktuálně.cz* [online]. 2018 [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/obrazem-doba-samizdatu-a-disidentu-80-let/r~825efe5ed15111e899900cc47ab5f122/?redirected=1551348849>

TOMÁŠ, Ježek. Klaus mě označoval za zrádce. Tomáš Ježek odpovídal v on-line rozhovoru Ekonomu. In: *Hospodářské noviny* [online]. 2013 [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://ekonom.ihned.cz/c1-59623710-klaus-me-oznacoval-za-zradce-tomas-jezek-odpovidal-v-on-line-rozhovoru-ekonomu>

JANIŠ, Viktor – PŘIDAL, Antonín: Čtrnáctero překladatelských zastavení In: *iLiteratura.cz* [online]. Praha, 2017. [cit. 2019-01-15]. Dostupné z:

<http://www.iliteratura.cz/Clanek/38793/pridal-antonin-ctrnactero-prekladatelskych-zastaveni-in-host>

JAREŠ, Michal. Mladá fronta. In: *Slovník české literatury* [online]. 2013 [cit. 2019-02-01].

Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1656&hl=mlad%C3%A1+fronta>

MUNZAR, Jiří – KOPŘIVA, Roman – MAREČEK, Zdeněk. *Úvod do studia německé literatury a literárněvědné germanistiky* [online]. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007 [cit. 2019-02-07]. Elportál. Dostupné z: <<http://is.muni.cz/elportal/?id=718502>>. ISSN 1802-128X.

PŘIBÁŇ, Michal. Československý spisovatel. In: *Slovník české literatury* [online]. 2013 [cit. 2019-02-09].

Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1635&hl=%C4%8Deskoslovensk%C3%BD+spisovatel+>

PŘIBÁŇOVÁ, Alena. Edice Milana Jelínka. In: *Slovník české literatury* [online]. 2011 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1831>

PŘIBÁŇOVÁ, Alena. Prameny. In: *Slovník české literatury* [online]. 2012 [cit. 2019-02-01]. Dostupné z <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1847>

TRÁVNÍČKOVÁ, Markéta. Sergej Machonin. In: *Slovník české literatury* [online]. 1998 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=938&hl=machonin+>

VRBOVÁ, Eliška. Ivan Chvatík. In: *Paměť národa* [online]. Praha: Post Bellum, 2018 [cit. 2019-01-03]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/chvatik-ivan-20180320-0>

Databáze a knihovny

Databáze českého uměleckého překladu po roce 1945 [online], 2019. Obec překladatelů [cit. 2019-01-03-]. Dostupné z:

<http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/ZZJO/JOnemecka.htm>

Online katalog Národní knihovny ČR [online]. 2019 [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: http://aleph22.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkc

Katalog knihovny Libri prohibiti, 2019. Libri prohibiti. Dostupný fyzicky na místě.

Index Translationum [online], 2019. *UNESCO* [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: <http://www.unesco.org/xtrans/>

Další zdroje

Rozhovor s Ivanem Chvatíkem ze dne 19. 4. 2018.

Rozhovor s Pavlem Koubou ze dne 22. 10. 2018.

Rozhovor s Ludvíkem Fojtíkem (pseud. Rudolfem Starým) ze dne 29. 11. 2018.

11 Přílohy

Příloha 1: Překládání autoři německé literatury v samizdatu

Příloha 2: Překladaelé samizdatových překladů z němčiny

Příloha 3: Pokrývaní překladatelé

Příloha 4: Přepis rozhovoru s Ivanem Chvatíkem

Příloha 5: Přepis rozhovoru s Pavlem Koubou

Příloha 6: Přepis rozhovoru s Ludvíkem Fojtíkem

Příloha 7: Ukázka samizdatového překladu z němčiny do češtiny z Libri prohibiti

11.1 Příloha č. 1

Překládání autoři německé literatury v samizdatu (z rešerše z knihovny Libri prohibiti²⁷)

ANZENBACHER, Arno

Úvod do filozofie; přeložil [Karel Šprunk], - [1. pův. vyd.]. - Praha: Edice LOGOS, 1989. - 304 s.; 21 cm. - Na titulní straně uvedeno: Přeloženo z originálu A. ANZENBACHER: Einführung in die Philosophie, 2. vydání Verlegergemeinschaft Neues Schulbuch. - Kniha byla vytištěna v Rakousku ofsetem z předlohy připravené v Praze (náklad 3 000 + 2 000 dotisk). - Bibliografický záznam pořízen dle dotisku. Tímto titulem vrcholí činnost edice. [Systematicky koncipovaný úvod do všech problémů západní filozofie.

ASSAF-NOWAK, Ursula

Lodě k druhému břehu [rukopis]: Libanonská poesie / Vybrala, přeložila a uvedla Ursula Assaf-Nowak; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 99 s. Originál: [Schiffe ans andere Ufer. Dichtung aus dem Libanon]. Freiburg, Herder 1980. 126 s.

AUSLÄNDER, Rose

Jiná znamení: Výbor z díla = Andere Zeichen: Auswahl aus dem Werke; Vybral, přeložil, uspořádal a doslov napsal Otto František Babler. - Olomouc: b.n., 1981. - 174, [1] s., [2] s. obr. příl.; 21 x 26 cm. - Bibliografická poznámka. - Dvojjazyčné německo – české vydání. - Obsahuje fotografie. - Režná plátěná vazba bez tisku. [Sbírka básní]

BAHR, Rudolf.

Alternativa: Ke kritice reálně existujícího socialismu. Jiří Müller, Brno, po 1978. Překladatel neuveden. Orig.: Die Alternative. Studie.

BEN-CHORIN, Šalom

Má víra – můj osud [rukopis]: Židovské zkušenosti; rozhovor s Karl-Heinz Fleckensteinem; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 141 s. Originál: [Mein Glaube – mein Schicksal. Jüdische Erfahrungen mitgeteilt im Gespräch mit Karl-Heinz Fleckenstein]. Freiburg, Herder 1984.

²⁷ Forma uvedení informací o dílech se liší v závislosti na informacích získaných z katalogu knihovny Libri prohibiti.

BERGENGRUEN, Werner

Povídky; z němčiny přeložil PhDr. Vojtěch Gaja. - Štěpánov: [s.n.], 1985. - 17 s.; 21 x 21 cm. - Na titul. listě uvedeno: Štěpánov 1985. - Před titul. listem 2 listy dopisního papíru, na jednom nalepen pruh žlutého kartonu, na rubu druhého barevný motiv 3 kruhů žlutým fixem. - Obsahuje povídky *Žlutá funebračka*; *Hlava*. - Obsah neuveden. - Psáno na kancel. papíře.

BERRYOVÁ, Patricia

Únos Démétrý–Persefóny a neuróza (Překlad článku *Der Raub der Demeter-Persephone und die Neurose*, Gorgo 1979), č. 2, s. 21–35. Edice Jungiana, 1984.

BOCHEŇSKI, Josef Maria

Cesty k filozofickému myšlení; překlad [Dagmar Pohunková]; redakce [Karel Palek]; tisk [Radim Hložánka]. - [Praha: Duch a život, 1980]. - 104 s.; 21 cm. - Orig.: *Wege zum philosophischen Denken*. - Na titul. listě uvedeno: Přeloženo z 6. vydání, Herder-Bücherei, 1965. - Tištěno oboustranně. - Předśádka krémový předśádkový papír. - Modrá (4260), resp. hnědá celastiková vazba bez tisku. [Přednášky]

Současná evropská filosofie 173, [2] s.; 30 cm. - Přeloženo z německého vydání *Europäische Philosophie der Gegenwart*, Bern 1947. - Překladatel neuveden. [Studie]

BÖLL, Heinrich

Signály na zed'; Překlad Karel Trusina. - [S.l.: s.n., 19--]. - 13 s.; 22 cm. - Obálkový název: *Klepání na zed'*. [Rozhlasová hra]

BONHOEFFER, Dietrich

*Úvahy, dopisy rodičům a básně z let 1942 - 1944: /Widerstand und Ergebung/. 1. část; Předmluva J. B. Souček; Předmluva vydavatele k prvnímu vydání *Widerstand und Ergebung* Eberhard Bethge; verše přeložil Václav Renč. - [Jaroměř: Jan Hrudka, 19--]. - 84 s.; 30 cm. - Poznámka o autorovi. - Zčásti husté řádkování. [Úvahy, korespondence, básně] [Sborník]*

BOSMANS, Phil

Mám tě rád [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 68 s. Originál: [Ich hab' dich gern]. Freiburg, Herder [1986].

BRANTSCHEN, Johannes B.

Bůh je větší než naše srdce. Edice Duch a život, 1988. Orig.: *Gott ist größer als unser Herz*.

BUBER, Martin

Chasidské příběhy. Praha: Krameriova expedice, 1987. Orig: Erzählungen der Chassidim.

BUBER-NEUMANN, Margarete

Kafkova přítelkyně Milena; překlad z němčiny Ivo Řezníček; úvod Jaroslav Dresler. - [S.l: s.n., po 1982]. - 240 s.; 18 x 23 cm. - Xerokopie pův. vyd. v nakl. Sixty-Eight Publishers, Toronto 1982. [Životopis]

BULTMANN, Rudolf

Jaký je smysl křesťanských vánoc dnes? [A] – 1985. - [6] s.; 21 cm. - Orig.: Was ist der Sinn unseres Weihnachtsfestes heute?. - Na titul. listě uveden vznik: Vánoce 1985. - Překladatelka neuvedena. - V textu německé citace. - V tiráži údaje o německém originále. – [Esej]

CÂMARA, Hélder

Udělej ze mne duhu [rukopis]: Půlnoční meditace; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] [Originál: Mach aus mich einen Regenbogen. Mitternächtlche Meditationen. Zürich, Pendo 1981].

CANETTI, Elias.

Svědomy slov. Přel. Mojmir Hrbek. Úryvek z knihy Das Gewissen der Worte. 1988?

CELAN, Paul

Sněžný part: 12 pozdních básní; přeložil Ludvík Kundera. - 19--. - Frontipis, [13] s.; 21 cm. - Na frontispisu nalepená fotografie. - Široké řádkování. - Psáno na kancelářském papíře. - Titulní list a předsádka, resp. frontispis na olivovém kartonu. [Básně]

DE MELLO, Anthony

Proč pták zpívá [rukopis]: Aneb: jak správně žít; Kresby Jules Strauber; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 106 s. Originál: The song of de bird.

DEBBRECHT, Gerhard

Bible - pro mě?: odpovědi na otázky / Gerhard Debbrecht; přeložila [Alžběta Sirovátková]. - [1. pův. vyd.]. - [Praha]: [Alfa – Omega], 1986. - 48 s.; 30 cm. - Přeloženo z originálu: Bibel – für mich? Antworten auf Fragen junger Menschen, Herder, Freiburg im Breisgau, 1984. - Značka edice řeckými písmeny Α Ω. [Vznik, obsah Starého a Nového zákona,

výklad nejasností, odpovědi na námitky formou korespondence s mladou dvojicí. Obsahuje několik grafů.]

DJILAS, Milovan.

Nedokonalá společnost. Brno, Jiří Müller. Orig.: Die unvollkommene Gesellschaft (Orig. 1969)

DOIG, Desmond

Matka Tereza: Život a dílo; přeložila [Alžběta Sirovátková]. - [1. pův. vyd.]. - [Praha]: Přátelé, 1984. - 88 s.: 2 fot; 20 cm. - Přeloženo z německého vydání Mutter Teresa, St. Benno – Verlag, Leipzig, 1978. Originál vyšel v Londýně 1976. Český text je poněkud zkrácen, jsou zde reprodukovány dva snímky z pražské návštěvy. [Vyprávění o Matce Tereze a jejích misionářkách lásky, s předmluvou a doslovem.]

DREISSEN, Josef – STEFFENS, Hans

Bohoslužby slova: pro měsíc květen; z německého originálu přeložil P. Bertrand Šnobl O. P. - 2. vyd., 1968. - 102 s.; 21 cm. - Na titul. listě uvedeno: II. vydání, 1968. - Za textem uvedeno: S církevním schválením. - Obsah nadvakrát (na str. 78-79, 102). - Jednostranný cyklostyl na ofsetovém papíře. - Na rubu některých listů značka AM. - Čtyři archy nesešitých listů (12493), exempl. s př. č. 16669 pouze do str. 79 (24 kázání). [Liturgické texty, kázání]

Májové bohoslužby: pro měsíc květen; překlad [P. Bertrand Šnobl OP.], 19--]. - 66 s.; 29 cm. - Bez titulního listu. - Obsah neuveden. - Zčásti husté řádkování. - Cyklostyl na cykl. papíře. - Vazba šedý karton s černým plátnem na hřbetě a nalepeným štítkem (bez textu). - Ve srovnání s exemplářem s př. č. 12493 obsahuje navíc předmluvu autorů a variantu bohoslužby č. 31. [Liturgické texty, kázání]

DREWERMANN, Eugen

Podstatné je neviditelné [rukopis]: Hloubkově psychologický rozbor "Malého prince", Ingrid Neuhaus; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 141 s. Originál: [Das Eigentliche ist unsichtbar. Der Kleine Prinz tiefenpsychologisch gedeutet].

DÜRCKHEIM, Karlfried

Má cesta k středu [rukopis]: Rozmluvy s Alfonsem Goettmanem / Karlfried Graf Dürckheim; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 197 s. Z francouzského originálu Dialogue sur le chemin initiatique přeložila do němčiny Bettine Braunn. Titul německého vydání: [Mein Weg zur Mitte. Gespräche mit Alphonse Goettmann]. Freiburg, Herder 1985.

DÜRRENMATT, Friedrich

Pád [z německého originálu přeložil Jiří Musil]. – [po 1977]. - 95 s.; 20 cm. - Na titul. listě údaj o pův. vyd. v nakl. Konfrontace, Curych 1977. - Titulní list na zeleném průklepovém papíře. - Vazba lesklý bílý karton bez tisku se žlutou izolepou na hřbetě. [Novela]

EICH, Günter

Později. Vybral a přeložil Ludvík Kundera; ilustrace Ludmila Jandová. - Kunštát: [Ludvík Kundera], 1984. - Frontispis, [32] s.; 21 cm + [1] list A6. - Na titul. listě uveden vznik: Kunštát 1984. - V tiráži signováno překladatelem. - Na frontispisu graf. list. - Psáno na arších průklep. papíru. - Vloženo vánoční přání s ilustrací L. Jandové. - Sešito v bílém papíře. - Obálka tyrkysový karton s chlopněmi bez tisku (LP). - Jiný opis téhož vydání, viz exemplář s př. č. 13977.[Básně]

FILIP, Ota

Kavárna Slavia. překlad z němčiny sg [Sergej Machonin]. 1989. - 469 s.; 21 cm. - (EP; 380). - Na rubu titul. listu: V.z.d.o.r. - 1989 - Šedá plátěná vazba s bílým tiskem na hřbetě (LV), resp. světle zelený karton se zelenou naruby (LP, NKP, PNP a Brémy), resp. lesklou šedou (CSDS) plátěnou páskou na hřbetě. - Jiný opis téhož vydání, viz exemplář s př. č. 5334.

FROMM, Erich

Anatomie lidské destruktivity - B.m.n.d. - 125 s.; 29 cm. - Překladatel neuveden. - Obsahuje též studii Mít či být? - Část textu na modrém a růžovém průklepovém papíře. - Exemplář s př. č. 5938 na volných listech. [Výtah]

Budete jako bohové: (interpretace Starého zákona a jeho tradice); přeložil [Egon Bondy]. - [19--]. - 164 s.; 31 cm. - V poznámkách k textu husté řádkování. - Titul. list na kanc. papíře. - Hnědé plastické desky se šroubky. [Výklad]

Mít či být?: Duchovní základy nové společnosti; doslov Ruth Nanda Anshenová. - [Brno: Jiří Müller, 1980]. - 345, [4] s.; 21 cm. - Orig.: To have or to be?. - Překladatel z němčiny neuveden. - Překlad stejný jako u většiny vydání v LP kromě exempl. s př. č. 888. - Na titul. listě údaje o pův. anglickém a německém vydání. - Připraveno pro vazbu, zabaveno StB. [Studie]

Nespoutání iluzí: Moje setkání s Marxem a Freudem; Překlad [Bedřich Placák]. - B.m.n., [1985?]. - 170 s.; 29 cm. [Studie]

GAECHTER, Paul

Marjam. překladatel neuveden. - [1. pův. vyd.]. - [Praha]: Přátelé, [1982]. - 92 s. + 1 s.; 20 cm. - Přeloženo z originálu: Das Mädchen Marjam, Innsbruck, 1970. - Vázáno. [Krátká biblická mariologie. Autor se obrací na věřící lidi a chce jim poskytnout solidní podklad pro osobní a živý vztah k Panně Marii, nezatížený sentimentalitou. S předmluvou autora a ediční poznámkou.]

GÁNDHÍ, Mahátma

Jednat z ducha [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 81 s. Originál: [Handeln aus dem Geist. Ausgewählt und eingeleitet von Getrude und Thomas Sartory. Freiburg, Herder 1977].

GEIGER, HELMUT a DONAT, Hans.

Seminář pro křesťanské rodiče. Olomouc, 1978. Orig.: Das christliche Elternseminar.

GIBRAN, Khalil

Zlomená křídla [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: Gebrochene Flügel. Olten und Freiburg im Bresgau, Walter 1985.

GIEGERICH, Wolfgang

O vysvobození z proudu dění. Orig.: Die Erlösung aus dem Strom des Geschehens. Edice Jungiana, 1987. Přeložil R.S. = Rudolf Starý

GRIFFITHS, Bede

Návrat k středu [rukopis]: Co je východní a západní spiritualitě společné; Předmluvu napsal Hugo M.Enomiya-Lassalle; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 159 s. Originál: "Return to the Centra", London, C-by William Collins a Co Ltd 1976. Přeloženo z německého vyd. z r. 1987.

GRÜN, Anselm

Jak zacházet se zlem [rukopis]: Boj s démony ve starém mnišství; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 81 s. Originál: Der Umgang mit dem Bösen. Der Dämonenkampf im alten Mönchtum. Münsterschwarzach, Vier-Türme-Verlag 1979.

O mlčení [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 66 s. Originál: Der Anspruch des Schweigens. Münsterschwarzach, Vier-Türme-Verlag 1984.

Půst [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Fasten. Beten mit Leib und Seele.] Münsterschwarzach, Vier-Türme-Verlag 1984.

Sny na duchovní cestě [rukopis] / Anselm Grün; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Traäume auf dem geistlichen Weg.] Münsterschwarzach, Vier-Türme-Verlag 1989.

GRÜNDEL, Johannes

Desatero přikázání pro naši současnost; přeložil [Miloslav Máša]. [Praha]: Duch a život, [1980]. Titul originálu: Die Zehn Gebote in der Erziehung.

GRUBER, Elmar

Prožitkem poznat Boha [rukopis]: Meditativní pomoc víře; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Gott er-leben. Meditationen als Glaubenshilfe. München, Don Bosco 1979].

Rok a den [rukopis]: Zamyšlení nad životem a pro život; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Jahr und Tag. Besinnungen zum Lebem.] München, Don Bosco 1979.

HÄRING, Bernhard

Bioetika; přeložily [Michaela Freiová, Dagmar Pohunková]. - [Praha]: Duch a život, [1983]. - 68 s.; 31 cm. - Předmluva k českému vydání a poznámky k textu. - Psáno na perliče. - Tištěno oboustranně. - Cyklostyl. - Vazba béžový karton. - Exemplář s př. č. 1368 xerokopie, modrá plátěná vazba s propisotem. [Studie]

HEIDEGGER, Martin

"...Básnický bydlí tak člověk...": Přednáška proslovená dne 6. října 1951 na "Bühlerhöhe" / Martin Heidegger. - [S.l.: s.n., po 1978]. - 18 s.; 31 cm. - Orig.: "...Dichterisch wohnet der Mensch...". - Na titulním listě uveden vznik: Praha 1978, dále poznámka o pův. vydání. - Překladatel neuveden. - Sešito v světlezeleném kartonu se štítkem. [Přednáška]

"Už jenom nějaký bůh nás může zachránit": Rozhovor, jenž redaktorům časopisu Spiegel poskytl dne 23. září 1966 M. H. / [Martin Heidegger]; redaktori Rudolf Augstein, Georg Wolf; komentář Jan Patočka. - Praha: Edice Expedice, 1978. - 7, 110 s.; 21 cm. - (sv. 26). - Na titulním listě uvedeno: Rozhovor komentuje Jan Patočka. - Signoval Václav Havel. - Desky s tiskem. [Rozhovor, komentář]

Bytí a čas: Sešitové vydání prvního českého překladu nejdůležitějšího filosofického díla od dob Platóna a Aristotela. Sešit 1-17; přeložil [Ivan Chvatík]. - [Praha: Ivan Chvatík, 1983-]

1989]. - 17 sv., 371 s.; 30 cm. - Orig.: Sein und Zeit. - Svazky č. 5, 6 a 10-17 s ilustrací na obálce. - Jednostranný, od č. 12 oboustranný xerox na kancel. papíře. - Sešité listy. - Exempl. s př. č. 913(1) na průklep. papíře s výjimkou obálky a listu s dedikací. - Na Hrádečku sešity 1-14. [Studie]

Co je metafyzika? - [po 1978]. - 55 s; 29, resp. 30 cm. - Na titul. listě uveden vznik: Praha 1978. - Překladatel neuveden. - Rozmnoženo jednostranně xeroxem na ofset. papíře. - Vazba krémový (3376 a KVH), resp. béžový (14678) karton bez tisku s oranžovou (3376 a KVH), resp. tmavě modrou (14678) plátěnou páskou na hřbetě. - V Brémách 2012 nenalezeno. [Studie]

Co je to filosofie?: Sborník překladů; Přeložil a sestavil [Ivan Chvatík]. - [Praha]: Edice Expedice, 1977. - 96 s.; 21 cm.; (sv. 27). - Na titulním listě uvedeno: Nově přeloženo s přihlédnutím ke starším překladům. Věnováno Jiřímu Němcovi. - Signoval Václav Havel. - Desky s tiskem.

Dvě interview; přeložil [Ivan Chvatík]. - [Praha?: s.n., 1978?]. - 26 s.; 30 cm. - Na titul. listě uveden vznik: Praha 1978. - Překladatel neuveden. - Obsahuje: J. Patočka: Heidegger; Martin Heidegger v rozhovoru s Richardem Wisserem; Francouzské interview s Martinem Heideggerem. - Zčásti husté řádkování. - Sešité listy (LP). [Studie, rozhovory]

Hebel – domácí přítel. - [19--]. - 15, [1] s.; 29 cm. - Orig.: Hebel der Hausfreund. - Překladatel neuveden. - Na titulním listě uvedeny údaje o původním německém vydání. - Sešité listy. [Studie]

Hölderlin a podstata básnictví. [Humpolec: Ivan Martin Jirous], 1962. - [19] s.; 21 cm. - (Opsáno na Brancourově). - Překladatel neuveden. - Použito papíru 70 g/m2.

Polní cesta; Přeložil Arthur Geuss. - [19--]. - [6] s.; 21 cm. - Orig.: Der Feldweg. - Psáno na perliče. - Vazba žlutý karton. [Esej]

Rozhovory. úvod a doslov Jan Patočka; přeložil a sestavil [Ivan Chvatík]. - Praha: Edice Expedice, 1984. - Patitul, 132 s., [1] list obr. příl.; 24 cm. -; (sv. 168). - Bez souborného titul. listu. - Název v tiráži a na hřbetě knihy. - Obsahuje: J. Patočka: Heidegger; Martin Heidegger v rozhovoru s Richardem Wisserem, vysílaný něm. televizí 26. 9. 1969; Francouzské interview s Martinem Heideggerem, L'Express, 26. 10. 1969; Rozhovor Martina Heideggera pro časopis Der Spiegel, z 23. 9. 1966, uveřejněný 31. 5. 1976; s článkem (J. Patočka: Martin Heidegger - myslitel lidskosti), komentářem a diskusí s J. Patočkou, které se zúčastnili [Ivan Chvatík], [Jiří Michálek], [Jaromír Kučera] a [Jiří Polívka]. - V obr. příloze fotografie M. Heideggera. - Zčásti husté řádkování. - Patitul a tiráž na růžovém průklep. papíře. - Předśádka krémový papír, z

jedné strany hlazený. - Režná plátěná vazba bez tisku s hnědým štítkem se strojopisem na hřbetě (LP).

Řeč. [2. vyd.]. - [Praha: s.n., po 1981]. - S. 11-33, 11-33, [1] s. = [48] s.; 21 cm. - Orig.: Die Sprache. - Titul. list vysazen propisotem. - Překladatel neuveden. - Ediční poznámka. - Poznámka překladatele. - Každá strana souběžně německy. - Stránkování začíná číslem 11, souběžné strany (německá i česká) stránkovány stejným číslem. - Oproti 1. vyd. v českém překladu místy změny. - Jednostranný xerox na kancel., resp. dopisním papíře (u exempláře s př. č. 15132 i titul. list xeroxem). - Vazba světle zelený karton bez tisku s hnědou plátěnou páskou na hřbetě (LP). [Přednáška]

Slovo přeložil J. M. [Jiří Michálek?]. - po 1982]. - 14 s.; 30 cm. - Na titulním listě uvedeno: (Z knihy Unterwegs zur Sprache, Pfullingen 1982, Das Wort s. 217-238). - Za textem uvedeno: Přeložil: J.M./1975 [sic!]. - Volné listy. - Xerokopie. [Úvahy]

Věc. [Praha: Viktor Sekyt, 19--]. - 4, 36 s.; 28 cm. - Orig.: Das Ding. - Překladatel neuveden. - Doslov autora. - Na titulním listě uvedeno původní německé vydání. - Barevná předsádka. - Vazba tuhý karton s barevným papírem. [Esej]

HEINDEL, Max.

Poselství hvězd. Orig.: Die Botschaft der Sterne.

HEINZMANN, Josef

Nepokoj lásky: Alfons Maria de Liguori 1696–1787; Z němčiny přeložil Ivan Marianov. - [1986]. - Frontispis, 219 s. + 3 listy; 22 cm. - Obsahuje Poznámku k českému překladu. - Přiložen průvodní dopis a text s nápěvem písně od sv. Alfonse. - Ivan Marianov vl. jménem Ján Mastiliak. - Na frontispisu fotografie obrazu sv. Alfonse, pod ní uvedeno: 1787–1987 Jubilejní rok sv.; Alfonsa, dále tužkou uvedeno: obraz Červenka. - Zelená celastiková vazba se zlatotiskem. [Životopis]

HOFMANNSTHAL, Hugo von

Prolog; přeložil Ivan Wernisch. - [Praha: Ivan Wernisch, 1984]. - [5] s.; 21 cm. - ([Loretánská va]). - Široké řádkování. - Psáno na kancel. papíře. - Sešité listy v archu bílého papíru s kresbou na přední straně (LP). [Báseň]

HOMBACH, Raphael

Sám pro všechny [rukopis]: Slova mnicha pro mnichy; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach]; Předmluvu napsal Drutmar Cremera Originál: [Einsam für alle. Mönchsworte. Freiburg, Herder 1978].

HÜNERMANN, Wilhelm

[*Boj o dívčí čest*] [19--]. - 70 s.; 22 cm. - Bez titul. listu. - Název ani jméno autora neuvedeny. - Překladatel neuveden. - Beleztrizovaný životopis sv. Marie Goretti, překlad téměř stejný jako u exempl. s př. č. 10722, s občasnými redakčními zásahy. - Husté řádkování. - Psáno jednostranně na polovině přeloženého archu průklep. papíru. - Přeložené volné listy vloženy do archu kancel. papíru, to celé v béžovém kartonu s rukopisem (Sv. Marie Gorettiová) (LP). - Exemplář s př. č. 15556 neúplný (pouze do str. 70). [Životopis]

Hořící oheň: Papež Pius X.]. - [po 1954]. - 173 s.; 31 cm. - Orig.: Brennendes Feuer - Papst Pius X. - Bez titul. listu. - Za textem uveden autor, název originálu a údaje o pův. vydání. - Dále tužkou uvedeno: Přeložil: Jos. Prágr [?], farář Chřešťovice. - Str. 1 opsána též rukou (oboustranně na link. papíře); vlastní str. 1 psána na kanc. papíře. - Husté řádkování. - Sešito hnědou nití ve čtyřech arších. - Vloženo do starorůžových kartonových desek (LP). - Překlad stejný jako u exempl. s př. č. 15523 a 16326. [Román]

Boží hradba. - [po 1950]. - 211, [1] s.; 21 cm. - Orig.: Die Herrgottsschante. - Překladatel neuveden. - Za textem poznámka o rakouském vydání. - Psáno oboustranně na kancelářském papíře. - Husté řádkování. - Předsádka růžový papír. - Hnědá plátěná vazba bez tisku. [Román]

Pekařský učedník ze Znojma: Román ze života sv. Klimenta Marie Hofbauera / Vilém Hünermann. - [19--]. - 316 s.; 22 cm. - Překladatel neuveden. - Překlad jiný než překlad Dr. Josefa Jančíka. - S předmluvou autora. - Husté řádkování. - Předsádka šedý předsádkový papír. - Modrá plátěná vazba se zlatotiskem i na hřbetě (LP). [Životopis]

Pekařský učeň ze Znojma P. Hofbauer. Přeložil [Josef Jančík]. - [19--]. - 3 sv., 282 s.; 20 cm. - Orig.: Der Bäckerjunge von Znaim P. Hofbauer. - Na titul. listě uveden původní název a poznámka o německém vydání. - Obsahuje předmluvu autora a tři díly: Stupně k oltáři, Těšitel lidu a Apoštol Vídně. - Husté řádkování. - Ormig na kancel. papíře. - Předsádka růžový piják. - Vazba měkký přírodní karton bez tisku (LP). - U exempláře s př. č. 14399 chybí 3. sv. [Životopis]

CHEAVENS, Frank

Šach depresi [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: Schach der Depression. Freiburg, Herder 1978.

JOHNSON, Paul

Člověk v nesnázi a jeho rádce: /Psychologie poskytování rad/; Z němčiny přeložil Rudolf Smahel. - Olomouc: CMBF, 1972. - 39 s.; 29 cm. - Název originálu: Person and Counselor. - Na titulním listě uvedeno: Studijní text z pedagogiky I. Jen pro vnitřní potřebu! - Obálka s tiskem. [Studie]

JOHNSTON, William

Zen – cesta pro křesťany [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: Zen - ein Weg für Christen. Mainz, Matthias-Grünwald 1977.

Zvuk ticha [rukopis]: Meditace v lékařství a mystice / William Johnston; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: Silent Music. The Science of Meditation.

JUNG, Carl Gustav

Pozdní myšlenky. Přeložila A. L. [Maita Arnautová]. - Praha: Jungiana, 1985. - 35, [3] s.; 22 cm. -; (Sešit 20). - Na titulním listě uvedeno: /Späte Gedanken, kapitola z knihy Erinnerungen, Träume, Gedanken von C. G. Jung, zaznamenala a vydala Aniela Jaffé; Walter 1979, s.330-356/. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1–20). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký růžový, resp. oranžový karton bez tisku. - Exemplář s př. č. 3467 xerokopie. [Studie]

Analytická psychologie a světonázor. Přeložil R. S. [Rudolf Starý]. - Praha: Jungiana, 1985. - 36, [2] s.; 22 cm.; (Sešit 18). - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Na titulním listě uvedeno: /Překlad přednášky Analytische Psychologie und Weltanschauung /1927/; v: C.G. Jung, Seelenprobleme der Gegenwart, Rascher 1969, s.209-234; Ges. Werke VIII./. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 18). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký oranžový karton bez tisku. - Xerokopie. [Přednáška]

Básník. Přeložil R. S. [Rudolf Starý]. - Praha: Jungiana, 1982. - 10, [2] s.; 22 cm. -; (Sešit 7). - Obsahuje poznámky k textu. - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Na titulním listě uvedeno: (Překlad 3.části stati Psychologie und Dichtung, 1930/1950). - Za textem poznámka o původním německém vydání. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 10). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký nažloutlý karton bez tisku. - Xerokopie. [Studie]

Co je cílem psychoterapie? Přeložil R. S. [Rudolf Starý]. - Praha: Jungiana, 1983. - 26, [2] s.; 22 cm. -; (Sešit 1). - Orig.: Ziele der Psychotherapie. - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Na titulním listě uvedeno 1929; v: Seelenprobleme der Gegenwart, Rascher 1969, s.67-85.; Gesammelte Werke XVI./. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 11). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký nažloutlý, resp. zelený karton bez tisku. - Exemplář s př. č. 1778 xerokopie. [Studie]

Duše a smrt. Přeložil R. S. [Rudolf Starý]. - Praha: Jungiana, 1988. - 16, [1] s.; 22 cm. -; (Sešit 29). - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Na titulním listě uvedeno: Seele und Tod, in: Wirklichkeit der Seele, Walter 1978, s.153-164. Poprvé vyšlo v časopise Europäische Revue X/1934. Gesammelte Werke VIII/1967. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 25 - 30). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký nažloutlý karton bez tisku. - Xerokopie. [Studie]

Freud kontra Jung. Přeložil R. S. [Rudolf Starý]. - Praha: Jungiana, 1985. - 12, [2] s.; 22 cm. -; (Sešit 16). - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Na titulním listě uvedeno: /Překlad článku Der Gegensatz Freud und Jung /1929/; v: Seelenprobleme der Gegenwart, Rascher 1969, s.57-65; Ges. Werke IV./. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 16). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký nažloutlý karton bez tisku. - Exemplář s př. č. 3462 xerokopie (místy obsahuje oxeroxované vpisky, které nejsou u strojopisného exempláře s př. č. 11265). [Studie]

Hledání ztracené duše. Úvod R. S. [Rudolf Starý]. - [Praha]: Jungiana, 1980. - 11, [1] s.; 23 cm. -; (Sešit 2). - Orig.: Die Bedeutung der Psychologie für die Gegenwart. - Na titul. listě uvedeno: / zkrácený překlad přednášky Die Bedeutung der Psychologie für die Gegenwart z r. 1933 / a dále Sešit 2 Jungiana 1980. - Překladatel neuveden. - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 6). - Husté řádkování. - Psáno perličkou. - Rozmnoženo jednostranně xeroxem z předlohy A4. - Vazba světle zelený rychlovazač bez tisku (LP). [Přednáška]

Manželství jako psychologický vztah. Překlad A. L. [Maita Arnautová]. - Praha: Jungiana, 1980. - 19, [1] s.; 22 cm. -; (Sešit 6). - Na titulním listě uvedeno: (překlad článku z r.1925, Ges.Werke X). - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 6). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký nažloutlý karton bez tisku. - Xerokopie. [Studie]

Po katastrofě; Doslov - Po katastrofě; Psychoterapie a světový názor; Životní obrat / Carl Gustav Jung. - [Brno: Jiří Müller, 19--]. - 137 s.; 22 cm. - Orig.: Die Lebenswende. - Obsah

neuveden. - Překladatel neuveden. - Obsahuje údaje o původních vydáních jednotlivých příspěvků. - Předsádka krémový karton. - Zelená plátěná vazba bez tisku (LP).

Psychologické aspekty mateřského komplexu (u ženy). Přeložil B. C. - Praha: Jungiana, 1982. - 22, [2] s.; 22 cm. -; (Sešit 8). - Obsah neuveden. - Na titulním listě uvedeno: (Překlad části přednášky Die psychologischen Aspekte des Mutterarchetypus). - Za textem poznámka o anglickém vydání, dále uvedeno: (přeloženo z anglické verze). - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 10). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký růžový karton bez tisku. - Xerokopie. [Přednáška]

Psychoterapie a světonázor. - Praha: Jungiana, 1984. - 12, [2] s.; 22 cm. -; (Sešit 14). - Překladatel neuveden. - Na titulním listě uvedeno: /Překlad 3.kapitoly knihy Aufsätze zur Zeitgeschichte /1946/ , Psychotherapie und Weltanschauung; původně přednáška z r.1943; v: Welt der Psyche, Kindler 1973, s.55-64; Ges. Werke X./. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 14). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký zelený karton bez tisku. - Xerokopie. [Přednáška]

Význam psychologie pro současnou dobu. - Praha: Jungiana, 1984. - 35 s. -; (Sešit 2). - Překlad přednášky Die Bedeutung der Psychologie für die Gegenwart.

Základní problém současné psychologie. - Praha: Jungiana, 1984. - 28, [2] s.; 22 cm. -; (Sešit 15). - Překladatel neuveden. - Na titulním listě uvedeno: /Překlad přednášky Das Grundproblem der gegenwärtigen Psychologie /1931/; in: Wirklichkeit der Seele, Walter 1978, s.9-28; Ges. Werke VIII./. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 15). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký růžový karton bez tisku. - Xerokopie. [Přednáška]

Konfrontace s nevědomím. Přeložil R. S. [Rudolf Starý]; úvod Aniela Jafféová. - Praha: Jungiana, 1987. - 59, [1] s.; 22 cm. -; (Sešit 27). - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Na titulním listě uvedeno: /Úvod, Prolog a 6. kapitola z knihy Erinnerungen, Träume, Gedanken, Walter 1979, s.1-9; 10-12; 174-203./. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 20 - 28). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký zelený, resp. nažloutlý karton bez tisku. - Exemplář s př. č. 1782 xerokopie. [Studie]

JÜNGER, Ernst

Chůze lesem; Přiblížení (výbor). Překlad [Jiří Němec]. - B.m.n., [19--]. - 85 s.; 29 cm. - Překladatel neuveden. - Poznámka o autorovi. - Vazba karton. - Exemplář s př. č. 8858 je strojopisnou předlohou tohoto vydání. - Exemplář s př. č. 7285 převázán Viktorem Sekytem. [Studie]

KÄMPCHEN, Martin

Všude žije František [rukopis]: Jeho bratří ve světových náboženstvích / Martin Kämpchen; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Überall lebt Franziskus. Seine Brüder in den Weltreligionen.] Freiburg, Herder 1987.

KASPER, Walter:

Co převyšuje veškeré poznání: Úvahy o křesťanské víře. Přeložil [Karel Sprunk], - [1. pův. vyd.]. - [Praha]: Duch a život, 1989. - 64 s.; 20 cm. - Vydáno k druhému roku Desetiletí duchovní obnovy, který má ústřední téma Víra v moderním světě. - Přeloženo z originálu: Was alles Erkennen übersteigt. Besinnung auf den christlichen Glauben. Herder, 1987. [Přednášky o katolické víře, rozdělené do sedmi kapitol: 1. Výzva adresovaná víře, 2. Zpochybňování víry, 3. Cesty k víře, 4. uskutečnění a cesta víry, 5. Pravda víry, 6. Síla víry odhaluje a mění skutečnost, 7. Společenství věřících. Kniha začíná krátkým úvodem autora a končí poznámkou o něm. Tiskem vyšlo pod názvem O víře Brno, Cesta 1990.]

Co znamená věřit. Po 1973. Orig.: Einführung in den Glauben

KRANZ, Gisbert

Zakladatel jezuitů: Ignác z Loyoyi. Přeložila [Alžběta Sirovátková?]. - [1. pův. vyd.]. - [Praha]: Přátelé, 1988. - 34 s.; 20 cm. - Originál: Sie lebten das Christentum. Pustet, Regensburg, 1980, s. 222 -239.

KUHN, Johannes

Sluneční píseň Františka z Assisi [rukopis] / [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Sonnengesang des Franz von Assisi.] Lahr, E. Kaufmann 1985.

KUNZE, Reiner

Podivuhodné roky [19--]. - [17] s.; 21 cm. - Překladatel neuveden. - Titulní list na kancelářském papíře. - Sešité listy.[Prózy]

KYBER, Manfred

Země zaslíbení. Přeložila z němčiny: Pavla Moudrá. - [S.l.: s.n., 19--]. - 21 s.; 30 cm. - Bez titulního listu. - Za textem kromě údajů o autorovi a překladatelce dále uvedeno: Vyšlo v roce 1933, Opis: 1945 - Poutník. - Obsah neuveden. - Stránkování špatně patrné. - Husté řádkování. - Cyklostyl na cykl. papíře (str. 2 kancelářský pap.). - Svázáno s texty Sankaracharyi a K. Minaříka (tmavý vzorovaný papír, hřbet zelené plátno), jednotlivé texty odděleny bílým kartonem, na předsádce rukou autor a název prvního z nich. [Próza]

LAO-CE

Vně pojmenovatelného [rukopis]: Úsloví a kresby podle Tao-Te-King od Lindy von Keyserlingk / Lao-Ce; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Jenseits des Nennbaren. Sinnsprüche und Zeichnungen nach dem Tao Te King von Linde v. Keyserling.] Freiburg, Herder 1979.

LAPIDE, Pinchas

Židé a křesťané [rukopis]: Impulsy k dialogu / Pinchas Lapide; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Juden und Christen. Verleitung zum Dialog.] Zürich, Benzinger 1976.

LEPPICH, Johannes.

Cesta kolem světa. Orig.: Gott zwischen Götzen und Genossen: Weltreise, ganz anders. 1958.

LINDENBERG, Wladimir

Mysterium setkání [rukopis] / [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 96, 25 s.

LISS, Bernhard.

Trvalá láska: Myšlenky o manželství z křesťanského hlediska. po 1979

LORENZ, Erika

Od Karmy ke Karmelu [rukopis]: Zážitky na vnitřní cestě; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 144 s. Originál: Vom Karma zum Karmel - Erfahrungen auf dem inneren Weg. Bresgau 1989.

LUDWIG, Emil

Syn člověka: Život proroka; přeložila Pavla Moudrá. - [198-?]. - Patitul, 184, [3] s., [15] listů obr. příl.; 21 cm. - Xerokopie vydání z r. 1928 v Melantrichu, Praha. - Na titul. listě a v tiráži uvedeno pův. vydání. - V obraz. příloze reprodukce Rembrandtových kreseb. - Seznam vyobrazení. - Errata. - Jednostranný xerox na ofset. papíře. - Předsádka přírodní karton. - Vínová plátěná vazba se zlatotiskem i na hřbetě (LP). [Román]

MANGOLDT, Ursula von

Odvaha k životu a jak ji získat [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 84 s. Originál: Lebensmunt gewinnen. Freiburg, Herder 1978.

MARSCH, Michael.

Uzdravení skrze svátosti. po 1987. Orig.: Heilung durch die Sakramente.

MEYRINK, Gustav

Hodinář. Překlad Ludvík Kundera; Ilustrace Ivan Komárek. - B.m.: Miloslav Navrátil, 1989. - [10] s.: 1 il.; 21 cm. - Číslované výtisky. - Ve fondu LP výtisk č. 23.[Povídka]

MORGENSTERN, Christian

Palmström. Přeložil [Josef Hiršal]. - [Praha: Josef Hiršal, 1959]. - [84] s.; 22 cm. - Obsah neuveden. - Široké řádkování. - Psáno na kancel. papíře. - V pozn. překladatele údaje o orig. vydání, o překladu a dále připojena báseň Feuerprobe v němčině. - Vazba šedý kartonový rychlovač bez tisku (LP). [Sbírka básní]

Šibeniční písně. Přeložil Egon Bondy. - Praha: [Půlnoc], 1951. - 100, [5] s.; 21 cm. -; (sv. 6). - Překlad pořízen podle kompletního vydání: Alle Galgenlieder, Berlin 1933. - Ve fondu LP xerokopie. [Sbírka básní]

MÜHLEN, Heribert.

Zácvik do křesťanství. Orig. Einübung in die christliche Grunderfahrung.

NEUMANN, Erich:

Psychologická stadia ve vývoji ženy (Překlad článku Die psychologischen Stadien der weiblichen Entwicklung; in: Zur Psychologie des Weiblichen, Kindler 1975, s. 9–58); přel. A. L. = Maita Arnautová) 1982.

NIETZSCHE, Friedrich

Dvě nečasové úvahy 19--]. - 148 s.; 29 cm. - Obsahuje: Schopenhauer jako vychovatel; Richard Wagner v Bayreuthu. - Překladatel neuveden. - Obsah neuveden. - Psáno na různých psacích strojích (každá studie /předloha/ na jiném). - Do s. 20 jednostranný, od s. 21 oboustranný xerox na kancel. papíře. - Vazba zelený karton bez tisku se zelenou kobercovou páskou na hřbetě (LP). [Studie]

Nečasové úvahy. Přeložili Pavel Kouba, Jan Krejčí. - [S.l.: s.n., 19--]. - 311, [1] s.; 28 cm. - Na rubu titul. listu uvedeno (psáno perličkou): Tento soubor textů připravovala k uveřejnění Jazzová sekce PPSH těsně před násilným přerušением své činnosti. - Každá úvaha opatřena vlastním titul. listem. - Ediční poznámka. - Obsahuje: Schopenhauer jako vychovatel; O užitku a škodlivosti historie pro život; David Strauss, vyznavač a spisovatel; My filologové.

- Oboustranný xerox. - Předsádka měkký krémový karton. - Vazba černý celastik bez tisku (LP). [Úvahy]

Případ Wagner / Editor Petr Rezek; Překlady Pavel Kouba, Otokar Fischer, Arnošt Procházka. - Praha: Jazzová sekce, [1983]. - 281 s.; 21 cm. - (Jazzpetit; sv. 21). - Název uveden pouze na obálce. - Vydáno ke 100. výročí úmrtí R. Wagnera.

NIEWENHUIS, Jan

Výchova k víře. Přel. F. Moravský. 1974. Orig. Gläubige Erziehung

NIGG, Walter

Muž z Assisi: František a jeho svět. Přeložil [Miroslav Kratochvíl]. - [1. pův. vyd.]. - [Praha]: Přátelé, [1982]. - 46 s.; 20 cm. - Přeloženo z originálu: Der Mann von Assisi: Franziskus und seine Welt. Herder, Freiburg - Basel - Wien, 1981 (13. vyd.). [Životopis sv. Františka z Assisi v osmnácti krátkých kapitolách s úvodem editora. Tiskem vyšlo Brno, Cesta 1990.]

Matka chudých: Alžběta Uherská. Přeložila [Alžběta Sirovátková]. - [1. pův. vyd.]. - [Praha]: Přátelé, [1983], - 59 s.; 20 cm. - Přeloženo z originálu Elisabeth von Thüringen. Die Mutter der Armen. Herder, Freiburg im Breisgau, 1981 (2. vyd.). [Životopis sv. Alžběty Durynské, patronky křesťanské lásky, s poznámkou k českému vydání.]

Učitelka církve. Edice Přátelé, 1984. Orig. Katharina von Siena. Die Lehrerin der Kirche

ÖBERLE, Adolf

Tajemná říše lidské duše [rukopis]: Psychické zkušenosti v mezních oblastech života / Adolf Köberle; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Das geheimnisvolle Reich der Seele. Erfahrungen der Psyche in den Grenzbereichen des Lebens.] Freiburg, Herder 1984.

PATOČKA, Jan

Nebezpečí technizace ve vědě u E. Husserla a bytostné jádro techniky jako nebezpečí u M. Heideggera. Překlad [Ivan Chvatík], [Ivan Santar]. - [Praha: Ivan Chvatík, 1979]. - 15 s.; 29, resp. 30 cm. - Orig.: Die Gefahren der Technisierung in der Wissenschaft bei E. Husserl und das Wesen der Technik als Gefahr bei M. Heidegger. - Na titulním listě uvedeno: V Praze 21. prosince 1979. - Sešito v lososovém, resp. žlutém kartonu. - Exemplář s př.č. 12209 s nápisem p.f. 1980 na obálce.[Studie]

PORTMANN, Adolf

O nové horizonty v biologii. Z němčiny přeložili bn [Václav Benda], nb [Zdeněk Neubauer]. - [Praha]: Edice Expedice, 1979. - 426 s., [30] s. obr. příl.; 21 cm. -; (sv. 73). - Obsahuje: Cesta do neviditelného světa; Celek a jeho část; Niternost; Přírodní útvar a technická forma; Hierarchie; Jev; Evoluce; Pořádek životních znaků. - Signovala Olga Havlová. [Studie]

RAHNER, Hugo

Homo ludens [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 68 s.

RAHNER, Karl

Můj problém. Karl Rahner odpovídá mladým lidem. Přeložila [Alžběta Sirovátková], - [1. pův. vyd.]. - [Praha]: Alfa - Omega, 1989. - 89 s.; 20 cm. - Přeloženo z originálu: Mein problem, Karl Rahner antwortet jungen Menschen. Herder, 1982. Poznámka Oto Mádra O Karlu Rahnerovi. [Významný teolog odpovídá na autentické dopisy mladých lidí a řeší jejich duchovní problémy. Tiskem vyšlo Brno, Cesta 1990.]

Zbožnost dnes a zítra. Přel. Z. Š. Oig. Frömmigkeit heute und Morgen.

RATZIŇGER, Joseph

Struktury křesťanství: Exkurs z knihy Úvod do křesťanství. Olomouc 1980. Einführung in das Christentum.

RILKE, Rainer Maria

Elegie z Duina. Přeložil Jiří Gruša. - [Praha]: Kvart, [1979]. - 52, [1] s.; 21 x 21 cm. - Na titul. listě signováno překladatelem (1591 a Brémy). - Poznámka překladatele datovaná leden 1979. - Předsádka světle zelený (1591), resp. šedý a cihlový (1501) papír, resp. krémový karton (CSDS). - Vazba karton s tapetou (imitace dřeva LP a Brémy), resp. se žlutě květovanou tapetou (CSDS) a s nalepenými světle modrými štítky se strojpisem (LP, CSDS a Brémy).

Píseň o životě a smrti. Dramatizace Jiří Balcárek; Překlady Radovan Lukavský, Ludvík Kundera. - B.m.: [Miroslav Toušek], [1989]. - 19 s.; 30 cm. - Na titulním listě uvedeno: Studio v Klubu, Brno 1988/1989. [Div. hra]

SARTORY, Gertrude

Klíč k tajemství světa [rukopis]: Meditační cvičení k tarokům / Vybráno a uvedeno Gertrudou Sartory; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 195 s.; 21 cm

Mistři cesty ve velkých světových náboženstvích [rukopis]: vyprávění o Mistrech z kruhů starokřesťanských Otců pouště / Gertruda a Thomas Sartory; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach]

SCHELLING, Friedrich Wilhelm Joseph

Filosofická zkoumání bytnosti lidské svobody a s tím souvisejících předmětů. Přeložil [Miroslav Petříček jr.]. - [19--]. - 70 s.; 30 cm. - Orig.: Philosophische Untersuchungen über das Wesen der menschlichen Freiheit und die damit zusammenhängenden Gegenstände. - Na titul. listě uveden vznik: 1809 a dále název originálu a údaje o původ. vydání. - Překladatel neuveden. - Předloha pro xerox. vyd. viz exempl. s př. č. 14082. - Psáno na zeleném (4507), resp. bílém (4003) průklep. papíře. - Titul. list rozmnožen xeroxem (4507), resp. psán rukou (4003) na kancel. papíře. - Volné listy, exempl. s př. č. 4003 v oranžových chlopňových deskách s rukou psaným názvem O podstatě lidské svobody a jménem překladatele (LP). [Studie]

SCHILLER, Friedrich

Listy o estetické výchově. Přeložil Valter Feldstein. - [po 1964]. - xxxi, [1], 5-181, [1] s.; 21 x 25 cm. - Na titul. listě uvedeno: /Se statí K.H. Volkmanna-Schlucka/. - Název úvodní statí: Umění a člověk. - Úvod přeložen z něm. vydání Frankfurt/M., V. Klostermann 1964. - Obsah neuveden. - Za textem poznámka o překladu. - Poznámky k textu (hustě řádkovány). - Předsádka měkký krémový karton. - Černá plátěná vazba bez tisku (LP a KVH). [Úvahy]

SCHMITT, August.

Můj osobní ideál. Překl. neuveden. 19?? Orig.: Mein persönliches Ideal.

SCHULZ, Heinz Manfred

Co dělá Bůh celý den? Překlad: Vladimír Matějček. 1988. Orig.: Was macht der Gott den ganzen Tag?

SIDDHESWARANANDA, Swami

Poselství Maharišiho. Z německého překladu přeložila S. Maňáková. - [19--]. - 28 s.; 30 cm. - S předmluvou překladatelky a předmluvou k angl. vydání. - Obsah neuveden. - Husté řádkování. - Sešito v béžovém kartonu s propisotovým tiskem (LP). - V LP xerokopie. [Rozhovor, výklad]

STEGBAUER, Josefine

Dům pod jabloní. Zněmčiny přeložila Miluše Plevová. - [S.l.: s.n., 19--]. - 155 s.; 21 cm.
- Na titul. listě chybně uvedeno: Dum. - Husté řádkování. - Předsádka modro-žlutá vzorovaná tapeta. - Vazba karton polepený červeným vzorovaným papírem bez tisku (LP). [Román]

STEEGGINK, Otger

Františkův sluneční zpěv [rukopis]: Píseň jednoho života / Otger Steggink; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 56 s.: il. Originál: Het Zonnenlied van broeder Frans van Assisi. Nijmegen, G. Gottmer 1982.

STEINER, Rudolf

Jak poznáme vyšší světy? Přel. J. Přikryl. 19??. Orig.: Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten?

STEINOVÁ, Edith

Edith Steinová / Překlad [Duňa Marie Šimáčková]. - Olomouc: [Duňa Marie Šimáčková], 1981. - [8] s.; 30 cm. - Název originálu: Edith Stein, eine grosse Frau unseres Jahrhunderts. - Rukopisná dedikace vydavatelky. [Část monografie]

Od časného k věčnému: Myšlenky pro každý den; uspořádala Maria Amata Neyer; překlad [Dana Němcová]; ilustrace [Jiří Němec]. - [1. vyd.]. - Praha: [Popelnice], 1985. - Frontispis, 67 s.; 21 cm. - Na titul. listě uveden vznik: Praha 1985. - Biografická a vydavatelská poznámka. - Husté řádkování. - Na frontispisu fotografická reprodukce linorytu. - Vazba krémový karton s chlopněmi bez tisku (LP). [Úvahy]

STEPHAN, Lydia

Osamělá cesta Daga Hammarskjölda [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] [100] s.

STERN, Josef Peter.

Hitler: Vůdce a národ; přeložil Vladimír Jochmann. Edice Prameny, 1986. Orig.: Hitler – Der Führer und das Volk.

STÖRIG, Hans Joachim.

Malé dějiny filozofie. Přel. Karel Šprunk, Petr Rezek, Miroslav Petříček. Oikoumene, 1988. Orig.: Kleine Weltgeschichte der Philosophie in zwei Banden

STRAUS, E.

Psychiatrie a filosofie. Přeložil Petr Rezek. Vyšlo 1987. Stat' ze sborníku Psychiatrie der Gegenwart (1963)

SUDBRACK, Josef

Duchovní vedení; překladatel neuveden. - [1. pův. vyd.]. - [Praha]: Duch a život, [1983]. - 63 s.; 20 cm. - Přeloženo z originálu: Zur Frage nach dem Meister, dem geistlichen Degleiter und Gottes Geist, Herder, Freiburg im Breisgau, 1981. [Pojednání poskytující na úrovni současné teologie podstatný pohled do duchovního vedení i do duchovního života vůbec.]

THIELICKE, Helmut

Křesťan ve stavu ohrožení [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach], 126 s.

TILMANN, Klemens

Život z hloubky: Stručný návod k ponoření do vlastního nitra a ke křesťanské meditaci. Překladatel neuveden. - [1. pův. vyd.]. - [Praha]: Duch a život, [1981]. - 48 s.; 20 cm. - Přeloženo z originálu: Leben aus der Tiefe. Kleine Anleitung zur inneren Versenkung und christlichen Meditation, 5. vyd., Benziger Verlag, 1979. Některé texty jsou vyňaty z druhého dílu knihy Die Führung zur Meditation, 1978. [Praktická cvičení a příklady každodenního života ze základních vnitřních zdrojů. apitoly: 1. Cesta do hloubky, 2. V prostoru vnitřní hloubky, 3. Jiná cesta do hloubky, 4. Zkušenost jiných lidí z hloubky, 5. Kristovský růženec jako cesta do hloubky, 6. Jak se setkat s Bohem, který je základem světa, 7. Všední život z vnitřního základu, 8. Lidé žijící z hloubky, 9. Tajemství naší hloubky, doplněno základní literaturou k meditaci.]

TREBEN, Maria.

Zdraví z Boží lékárny. Rady a zkušenosti s léčivými rostlinami. Po 1982. Orig. Gesundheit aus der Apotheke Gottes.

WAERLAND, Are.

Moc myšlenek. Orig. Macht der Gedanken (1985)

WALSER, Robert

Povídky. Přeložil [Vladimír Šiler]; obálka a vazba [Drahomíra Kotoučová]. - [Znojmo: Josef Plotzer, po 1967]. - [12] s.; 21 cm. - Přeloženo z knihy: Der Spaziergang, Diogenes Verlag Zürich, 1967. - Bez titul. listu. - Obsah neuveden. - Obsahuje: Basta; Nervózní; Sněženky;

Dopis jednoho muže jednomu muži a poznámku o autorovi. - Husté řádkování. - Vazba černý karton s ručním popisem bílou pastelkou (LP). [Povídky]

WEIGL, Alfons Maria

"Rosa Mystica" [A]: Montichiari - Fontanelle; překlad z německého originálu J. F. - [po 1975]. - 162 s.; 22 cm. - Na titul. listě uvedena poznámka o dekretu Urbana VIII., a dále imprimatur. - Husté řádkování. - Předsádka měkký růžový karton. - Světle modrá plátěná vazba se zlatotiskem (LP). [Výklad]

WEIST, Otakar. LANGER, František. ČAPEK, Josef. EDGAR, Emil. ČAPEK, Karel, ČERNÝ, František. JIRÁSEK, F.

Zahradník Karel Čapek. Z němčiny přeložil Antonín Širmer. - Rakovník: [Václav Kapoun], 1984. - [84] s.: il.; 21 cm. - Některé fejetony podepsány šiframi K. Čapka: F. a G. - Obsahuje dvě reprodukce dobových fotografií z Čapkovy zahrady nalepené na kancel. papíře. - Bez průběžného stránkování. - Strana [2] psána přes růžový kopírovací papír. - Z větší části husté řádkování. - Vazba lesklý bílý karton bez tisku (LP). [Vzpomínky, fejetony]

WIESEL, Elie

Historky proti melancholii [rukopis]: Moudrost chasidských Mistrů / Elie Wiesel; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 152 s. Originál: Geschichten gegen die Melancholie.

ZWEIG, Stefan

Welt von Gestern: Věčně mladá Paříž; První hodiny války / Stefan Zweig; Překlad Duňa Marie Šimáčková; Linoryt na obálce Jana Krejčová. - [Olomouc: Petr Mikeš, 1977]. - 15, [1] s.; 21 cm. - Původní vyd.: Die Welt von Gestern. Fischer Taschenbuch Verlag 1975. - Bez titulního listu. - Ilustrace na obálce. [Prózy]

bez udání autora

Sedm meditací o politickém sadomasochismu [A] / Z němčiny přeložil Pavel Janský. - B.m.n.d. - 47 s.; 30 cm. - Obsahuje sedm meditací a text Proč jsme anarchisté z prohlášení členky souboru Living Theatre Judith Malinové. - Originál s rukopisnou dedikací překladatele. - Xerokopie strojopisu.

Meditace k tarokům [rukopis] [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach], 252 s. Originál: Die grossen Arcana des Tarot – Meditationen. Base, Herder 1983.

11.2 Příloha č. 2

Překladařelé samizdatových překladař z němčiny (z rešerše z knihovny Libri prohibiti²⁸)

ARNAUTOVÁ, Maita

JUNG, Carl Gustav

Pozdní myšlenky. Přeložila A. L. [Maita Arnautová]. - Praha: Jungiana, 1985. - 35, [3] s.; 22 cm. -; (Sešit 20). - Na titulním listě uvedeno: /Späte Gedanken, kapitola z knihy Erinnerungen, Träume, Gedanken von C. G. Jung, zaznamenala a vydala Aniela Jaffé; Walter 1979, s.330-356/. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 20). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký růžový, resp. oranžový karton bez tisku. - Exemplář s př. č. 3467 xerokopie. [Studie]

JUNG, Carl Gustav

Manželství jako psychologický vztah. Překlad A. L. [Maita Arnautová]. - Praha: Jungiana, 1980. - 19, [1] s.; 22 cm. -; (Sešit 6). - Na titulním listě uvedeno: (překlad článku z r.1925, Ges.Werke X). - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 6). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký nažloutlý karton bez tisku. - Xerokopie. [Studie]

BAUSCHNEIDEROVÁ, Helena

JUNG, Carl Gustav

Psychologické aspekty mateřského komplexu (u ženy). Přeložil B. C. [Helena Bauschneiderová]- Praha: Jungiana, 1982. - 22, [2] s.; 22 cm. -; (Sešit 8). - Obsah neuveden. - Na titulním listě uvedeno: (Překlad části přednášky Die psychologischen Aspekte des Mutterarchetypus). - Za textem poznámka o anglickém vydání, dále uvedeno: (přeloženo z anglické verze). - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 10). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký růžový karton bez tisku. - Xerokopie. [Přednáška]

²⁸ Forma uvedení informací o dílech se liší v závislosti na informacích získaných z katalogu knihovny Libri prohibiti.

BONDY, Egon

MORGENSTERN, Christian

Šibeniční písně. Přeložil Egon Bondy. - Praha: [Půlnoc], 1951. - 100, [5] s.; 21 cm. -; (sv. 6). - Překlad pořízen podle kompletního vydání: *Alle Galgenlieder*, Berlin 1933. - Ve fondu LP xerokopie. [Sbírka básní]

FROMM, Erich

Budete jako bohové: Interpretace Starého zákona a jeho tradice. Překlad [Egon Bondy]. - [S.l.: s.n., 1980?]. - 208 s.; 30 cm. - Široké řádkování, v poznámkách husté. - Předsádka krémový karton. - Režná plátěná vazba s béžovým plátěným štítkem se strojopisem na hřbetě (LP). - V kazetě z režného kartonu s béžovým plátnem. [Studie]

FREIOVÁ, Michaela

HÄRING, Bernhard

Bioetika. Přeložily [Michaela Freiová, Dagmar Pohunková]. - [Praha]: Duch a život, [198-]. - 66, [1] s.; 30 cm. - Předmluva k českému vydání. - Mezi stranu 54 a 55 vlastního textu vtištěna Vsuvka Josefa Zvěřiny. - Husté řádkování. - Oboustranný cyklostyl na dopisním papíře. - Sešité listy. [Studie]

HERMACH, Josef

FRANKL, Viktor Emanuel

„...a přesto říci životu ano“; Deutscher Taschenbuch Verlag München. 5. vydání 1986. Titul originálu: „...trotzdem Ja zum Leben sagen“ /Ein Psychologe erlebt das Konzentrationslager/.

STEEGGINK, Otger

Františkův sluneční zpěv [rukopis]: Píseň jednoho života / Otger Steggink; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 56 s.: il. Originál: *Het Zonnenlied van broeder Ftrans van Assisi*. Nijmegen, G. Gottmer 1982.

WIESEL, Elie

Historky proti melancholii [rukopis]: Moudrost chasidských Mistrů / Elie Wiesel; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 152 s. Originál: *Geschichten gegen die Melancholie*.

RAHNER, Hugo

Homo ludens [rukopis] / Hugo Rahner; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach], 68 s.

GRÜN, Anselm

Jak zacházet se zlem [rukopis]: Boj s démony ve starém mnišství; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 81 s. Originál: Der umgang mit dem Bösen. Der Dämonenkampf im alten Mönchtum. Münsterschwarzach, Vier-Türme-Verlag 1979.

GÁNDHÍ, Mahátma

Jednat z ducha [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 81 s. Originál: [Handeln aus dem Geist. Ausgewählt und eingeleitet von Getrude und Thomas Sartory. Freiburg, Herder 1977].

SARTORY, Gertrude

Klíč k tajemství světa [rukopis]: Meditační cvičení k tarokům / Vybráno a uvedeno Gertrudou Sartory; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 195 s.; 21 cm

THIELICKE, Helmut

Křesťan ve stavu ohrožení [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach], 126 s.

ASSAF-NOWAK, Ursula

Lodě k druhému břehu [rukopis]: Libanonská poesie / Vybrala, přeložila a uvedla Ursula Assaf-Nowak; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 99 s. Originál: [Schiffe ans andere Ufer. Dichtung aus dem Libanon]. Freiburg, Herder 1980. 126 s.

DÜRCKHEIM, Karlfried

Má cesta k středu [rukopis]: Rozmluvy s Alfonsem Goettmanem / Karlfried Graf Dürckheim; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 197 s. Z francouzského originálu Dialogue sur le chemin initiatique přeložila do němčiny Bettine Braunn. Titul německého vydání: [Mein Weg zur Mitte. Gespräche mit Alphonse Goettmann]. Freiburg, Herder 1985.

BEN-CHORIN, Šalom

Má víra – můj osud [rukopis]: Židovské zkušenosti; rozhovor s Karl-Heinz Fleckensteinem / Šalóm Ben-Chorin; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 141 s. Originál: [Mein Glaube - mein Schicksal. Jüdische Erfahrungen mitgeteilt im Gespräch mit Karl-Heinz Fleckenstein]. Freiburg, Herder 1984.

BOSMANS, Phil

Mám tě rád [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 68 s. Originál: [Ich hab' dich gern]. Freiburg, Herder [1986].

SARTORY, Gertrude

Mistři cesty ve velkých světových náboženstvích [rukopis]: vyprávění o Mistrech z kruhů starokřesťanských Otců pouště / Gertruda a Thomas Sartory; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach]

GRÜN, Anselm

O mlčení [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 66 s. Originál: Der Anspruch des Schweigens. Münsterschwarzach, Vier-Türme-Verlag 1984.

LINDENBERG, Wladimir

Mysterium setkání [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 96, 25 s.

LORENZ, Erika

Od Karmy ke Karmelu [rukopis]: Zážitky na vnitřní cestě; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 144 s. Originál: Vom Karma zum Karmel – Erfanrungen auf dem inneren Weg. Bresgau 1989.

GRIFFITHS, Bede

Návrat k středu [rukopis]: Co je východní a západní spiritualitě společné / Bede Griffiths; Předmluvu napsal Hugo M.Enomiya-Lassalle; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 159 s. Originál: "Return to the Centra", London, C-by William Collins a Co Ltd 1976. Přeloženo z německého vyd. z r. 1987.

MANGOLDT, Ursula von

Odvaha k životu a jak ji získat [rukopis] / Ursula von Mangoldt; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 84 s. Originál: Lebensmunt gewinnen. Freiburg, Herder 1978.

STEPHAN, Lydia

Osamělá cesta Daga Hammarskjölda [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] [100] s.

DREWERMAN, Eugen

Podstatné je neviditelné [rukopis]: Hlubkově psychologický rozbor "Malého prince"; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 141 s. Originál: [Das Eigentliche ist unsichtbar. Der Kleine Prinz tiefenpsychologisch gedeutet].

DE MELLO, Anthony

Proč pták zpívá [rukopis]: Aneb:- jak správně žít; Kresby Jules Strauber; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] 106 s. Originál: The song of de bird.

GRUBER, Elmar

Prožitkem poznat Boha [rukopis]: Meditativní pomoc víře; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Gott er-leben. Meditationen als Glaubenshilfe. München, Don Bosco 1979].

GRÜN, Anselm

Půst [rukopis];[Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Fasten. Beten mit Leib und Seele.] Münsterschwarzach, Vier-Türme-Verlag 1984.

GRUBER, Elmar

Rok a den [rukopis]: Zamyšlení nad životem a pro život / Elmar Gruber; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Jahr und Tag. Besinnungen zum Lebem.] Munchen, Don Bosco 1979.

HOMBACH, Raphael

Sám pro všechny [rukopis]: Slova mnicha pro mnichy; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach]; Předmluvu napsal Drutmar Cremera Originál: [Einsam für alle. Mönchsworte. Freiburg, Herder 1978].

KUHN, Johannes

Sluneční píseň Františka z Assisi [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Sonnengesang des Franz von Assisi.] Lahr, E. Kaufmann 1985.

GRÜN, Anselm

Sny na duchovní cestě [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Traäume auf dem geistlichen Weg.] Münsterschwarzach, Vier-Türme-Verlag 1989.

CHEAVENS, Frank

Šach depresi [rukopis]; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: Schach der Depression. Freiburg, Herder 1978.

ÖBERLE, Adolf

Tajemná říše lidské duše [rukopis]: Psychické zkušenosti v mezních oblastech života / Adolf Köberle; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Das geheimnisvolle Reich der Seele. Erfahrungen der Psyche in den Grenzbereichen des Lebens.] Freiburg, Herder 1984.

CÂMARA, Hélder

Udělej ze mne duhu [rukopis]: Půlnoční meditace; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] [Originál: Mach aus mich einen Regenbogen. Mitternächtliche Meditationen. Zürich, Pendo 1981].

LAO-CE

Vně pojmenovatelného [rukopis]: Úsloví a kresby podle Tao-Te-King od Lindy von Keyserlingk / Lao-Ce; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach]. Originál: [Jenseits des Nennbaren. Sinnsprüche und Zeichnungen nach dem Tao Te King von Linde v. Keyserling.] Freiburg, Herder 1979.

KÄMPCHEN, Martin

Všude žije František [rukopis]: Jeho bratří ve světových náboženstvích; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Überall lebt Franziskus. Seine Brüder in den Weltreligionen.] Freiburg, Herder 1987.

JOHNSTON, William

Zen - cesta pro křesťany [rukopis] / William Johnston; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: Zen - ein Weg für Christen. Mainz, Matthias-Grünwald 1977.

GIBRAN, Kahlil

Zlomená křídla [rukopis] / Khalil Gibran; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: Gebrochene Flügel. Olten und Freiburg im Bresgau, Walter 1985.

JOHNSTON, William

Zvuk ticha [rukopis]: Meditace v lékařství a mystice / William Johnston; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: Silent Music. The Science of Meditation.

LAPIDE, Pinchas

Židé a křesťané [rukopis]: Impulsy k dialogu; [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach] Originál: [Juden und Christen. Verleitung zum Dialog.] Zürich, Benzinger 1976.

BEZ UDÁNÍ AUTORA

Meditace k tarokům [rukopis] [Z němčiny přeložil ThDr. Josef Hermach], 252 s. Originál: Die grossen Arcana des Tarot – Meditationen. Base, Herder 1983.

HLAVÁČEK, Josef

ADORNO, Theodor Wiesengrund

Úvod do sociologie hudby. Vybral a přeložil [Josef Hlaváček?]. - [Praha: Kvart], 1976. - 135 s.; 21 cm. - Obsahuje: Lehká hudba; Funkce; Komorní hudba; Moderna. - Uvnitř rukou uvedeno: Rukopis. O.n.d. - Vazba rezné plátno se štítkem na hřbetě. [Eseje]

ADORNO, Theodor Wiesengrund

Ta dvacátá lét. Vybral a přeložil [Josef Hlaváček]. - [S.l.: Josef Hlaváček, 1977]. - 9 s.; 30 cm. - Bez titulního listu. - Na obálce rukou: PF 1978 a signováno překladatelem. - Za textem poznámka o jeho původu. - V textu opravy rukou. - Široké řádkování. - Sešito v kanc. papíře (zadní díl obálky chybí?). Esej

CHVATÍK, Ivan

PATOČKA, Jan

Nebezpečí technizace ve vědě u E. Husserla a bytostné jádro techniky jako nebezpečí u M. Heideggera. Překlad [Ivan Chvatík], [Ivan Santar]. - [Děčín: Karel Lešanovský, po 1980]. - 15 s.; 31 cm. - Orig.: Die Gefahren der Technisierung in der Wissenschaft bei E.Husserl und des Wesen der Technik als Gefahr bei M. Heidegger. - Na titul. listě uvedeno: V Praze 21. prosince 1979. - Sešito v šedém kartonu se štítkem. [Studie]

HEIDEGGER, Martin

Bytí a čas: Sešitové vydání prvního českého překladu nejdůležitějšího filosofického díla od dob Platona a Aristotela. Sešit 1-17 / Martin Heidegger; přeložil [Ivan Chvatík]. - [Praha: Ivan Chvatík, 1983-1989]. - 17 sv., 371 s.; 30 cm. - Orig.: Sein und Zeit. - Svazky č. 5, 6 a 10-17 s ilustrací na obálce. - Jednostranný, od č. 12 oboustranný xerox na kancel. papíře. - Sešité listy. - Exempl. s př. č. 913(1) na průklep. papíře s výjimkou obálky a listu s dedikací. - Na Hrádečku sešity 1-14. [Studie]

HEIDEGGER, Martin

Co je to filosofie?: Sborník překladů; přeložil a sestavil [Ivan Chvatík]. - [Praha]: Edice Expedice, 1977. - 96 s.; 21 cm. -; (sv. 27). - Na titulním listě uvedeno: Nově přeloženo s

přihlédnutím ke starším překladům. Věnováno Jiřímu Němcovi. - Signoval Václav Havel. - Desky s tiskem.

HEIDEGGER, Martin

Rozhovory. Úvod a doslov Jan Patočka; přeložil a sestavil [Ivan Chvatík]. - Praha: Edice Expedice, 1984. - Patitul, 132 s., [1] list obr. příl.; 24 cm. -; (sv. 168). - Bez souborného titul. listu. - Název v tiráži a na hřbetě knihy. - Obsahuje: J. Patočka: Heidegger; Martin Heidegger v rozhovoru s Richardem Wisserem, vysílaný něm. televizí 26. 9. 1969; Francouzské interview s Martinem Heideggerem, L'Express, 26. 10. 1969; Rozhovor Martina Heideggera pro časopis Der Spiegel, z 23. 9. 1966, uveřejněný 31. 5. 1976; s článkem (J. Patočka: Martin Heidegger - myslitel lidskosti), komentářem a diskusí s J. Patočkou, které se zúčastnili [Ivan Chvatík], [Jiří Michálek], [Jaromír Kučera] a [Jiří Polívka]. - V obr. příloze fotografie M. Heideggera. - Zčásti husté řádkování. - Patitul a tiráž na růžovém průklep. papíře. - Předsádka krémový papír, z jedné strany hlazený. - Režná plátěná vazba bez tisku s hnědým štítkem se strojopisem na hřbetě (LP).

HEIDEGGER, Martin

Dvě interview. Přeložil [Ivan Chvatík]. - [Praha?: 1978?]. - 26 s.; 30 cm. - Na titul. listě uveden vznik: Praha 1978. - Překladatel neuveden. - Obsahuje: J. Patočka: Heidegger; Martin Heidegger v rozhovoru s Richardem Wisserem; Francouzské interview s Martinem Heideggerem. - Zčásti husté řádkování. - Sešité listy (LP). [Studie, rozhovory]

JEŽEK, Tomáš

VON HAYEK, Friedrich August

Právo, zákonodárství a svoboda; přeložil [Tomáš Ježek]. Titul originálu: Recht, Gesetz und Freiheit.

KOUBA, Pavel

REZEK, Petr

Případ Wagner. Editor Petr Rezek; Překlady Pavel Kouba, Otokar Fischer, Arnošt Procházka. - Praha: Jazzová sekce, [1983]. - 281 s.; 21 cm. - (Jazzpetit; sv. 21). - Název uveden pouze na obálce. - Vydáno ke 100. výročí úmrtí R. Wagnera. [Studie]

NIETZSCHE, Friedrich

Nečasové úvahy. Přeložili Pavel Kouba, Jan Krejčí. - [S.l.: s.n., 19--]. - 311, [1] s.; 28 cm. - Na rubu titul. listu uvedeno (psáno perličkou): Tento soubor textů připravovala k uveřejnění

Jazzová sekce PPSH těsně před násilným přerušením své činnosti. - Každá úvaha opatřena vlastním titul. listem. - Ediční poznámka. - Obsahuje: Schopenhauer jako vychovatel; O užitku a škodlivosti historie pro život; David Strauss, vyznavač a spisovatel; My filologové. - Oboustranný xerox. - Předsádka měkký krémový karton. - Vazba černý celastik bez tisku (LP). [Úvahy]

KREJČÍ, Jan,

NIETZSCHE, Friedrich

Nečasové úvahy. Přeložili Pavel Kouba, Jan Krejčí. - Praha: Oikoumene, 1987. - 311, [1] s.; 21 x 21 cm. - (sv. 9). - Na titul. listě uveden vznik: Praha 1987 a dále Oikoumené sv. 9 (oboje nalepeno dodatečně). - S předmluvou a ediční poznámkou. - Rozmnoženo oboustranně xeroxem na kancel. papíře. - Předsádka krémový karton. - Černá plátěná vazba bez tisku (LP a CSDS). [Eseje]

MICHÁLEK, Jiří

HEIDEGGER, Martin

Slovo. Přeložil J. M. [Jiří Michálek?]. - [S.l.: s.n., po 1982]. - 14 s.; 30 cm. - Na titulním listě uvedeno: (Z knihy Unterwegs zur Sprache, Pfullingen 1982, Das Wort s. 217-238). - Za textem uvedeno: Přeložil: J.M./1975 [sic!]. - Volné listy. - Xerokopie. [Úvahy]

PETŘÍČEK, Miroslav

SHELLING, Friedrich Wilhelm Joseph

Filosofická zkoumání bytnosti lidské svobody a s tím souvisejících předmětů. Přeložil [Miroslav Petříček jr.]. - [S.l.: s.n., 19--]. - 70 s.; 30 cm. - Orig.: Philosophische Untersuchungen über das Wesen der menschlichen Freiheit und die damit zusammenhängenden Gegenstände. - Na titul. listě uveden vznik: 1809 a dále název originálu a údaje o původ. vydání. - Překladaťel neuveden. - Předloha pro xerox. vyd. viz exempl. s př. č. 14082. - Psáno na zeleném (4507), resp. bílém (4003) průklep. papíře. - Titul. list rozmnožen xeroxem (4507), resp. psán rukou (4003) na kancel. papíře. - Volné listy, exempl. s př. č. 4003 v oranžových chlopňových deskách s rukou psaným názvem O podstatě lidské svobody a jménem překladaťele (LP). [Studie]

POHUNKOVÁ, Dagmar

HÄRING, Bernhard

Bioetika. Přeložily [Michaela Freiová, Dagmar Pohunková]. - [Praha]: Duch a život, [1983]. - 68 s.; 31 cm. - Předmluva k českému vydání a poznámky k textu. - Psáno na perliče.

- Tištěno oboustranně. - Cyklostyl. - Vazba béžový karton. - Exemplář s př. č. 1368 xerokopie, modrá plátěná vazba s propisotem. [Studie]

BOCHENSKI, Josef Maria

Cesty k filozofickému myšlení. Překlad [Dagmar Pohunková]; redakce [Karel Palek]. - [S.l.: s.n., 19--]. - 47 s.; 30 cm. - Orig.: [Wege zum philosophischen Denken]. - Na titul. listě uvedeno: Přeloženo z 6. vydání, Herder-Bücherei, 1965. - Krátká poznámka o autorovi. - Psáno na kancel. papíře perličkou. - Volné listy (LP). [Přednášky]

BENDA, Václav – NEUBAUER, Zdeněk

PORTMANN, Adolf

O nové horizonty v biologii. Z němčiny přeložili bn [Václav Benda], nb [Zdeněk Neubauer]. - [Praha]: Edice Expedice, 1979. - 426 s., [30] s. obr. příl.; 21 cm. -; (sv. 73). - Obsahuje: Cesta do neviditelného světa; Celek a jeho část; Niternost; Přírodní útvar a technická forma; Hierarchie; Jev; Evoluce; Pořádek životních znaků. - Signovala Olga Havlová. [Studie]

BOHUŠOVÁ, O.

Mazdaznanská cvičení. Část Vnitřní silou k vyššímu vývoji upravil Alexandr Sommer-Batěk; Část Mazdaznanská nauka o dechu z němčiny přeložila O. Bohušová. - Brno: Miluše Doležalová, 1987. - 48 s.: obr. v textu; 25,5 cm. - Obsahuje: Vnitřní silou k vnitřnímu vývoji: Katechismus mazdaznanu; Mazdaznanská nauka o dechu. - Názvy obou částí na modrém průklepovém papíře. - Desky s tiskem.

FORMÁNEK, Jan

GLOWATZKI, Herbert

Puzeni milosrdenstvím. Slova sv. Vincence z Pauly, sebraná z jeho dopisů a konferencí a uspořádaná jako vůdčí myšlenky na cestu těm, kteří jsou ve službách milosrdné lásky / od Herberta Glowatzkého CM; Z něm. orig. přeložil Jan Formánek. - B.m.n.d. - 51 s.; 21 cm. - Orig.: [Gedrängt vom Erbramen]. - Kniha na žlutém průklep. papíře.

GAJA, Vojtěch

BERGENGRUEN, Werner

Povídky. Z němčiny přeložil PhDr. Vojtěch Gaja. - Štěpánov: [s.n.], 1985. - 17 s.; 21 x 21 cm. - Na titul. listě uvedeno: Štěpánov 1985. - Před titul. listem 2 listy dopisního papíru, na jednom nalepen pruh žlutého kartonu, na rubu druhého barevný motiv 3 kruhů žlutým fixem. -

Obsahuje povídky *Žlutá funebračka*; *Hlava*. - Obsah neuveden. - Psáno na kancel. papíře. - Vazba šedý karton bez tisku s bílou papírovou páskou na hřbetě (LP).

GEUSS, Arthur

HEIDEGGER, Martin

Polní cesta. Přeložil Arthur Geuss. - [19--]. - [6] s.; 21 cm. - Orig.: *Der Feldweg*. - Psáno na perliče. - Vazba žlutý karton. [Esej]

GRUŠA, Jiří

RILKE, Rainer Maria

Elegie z Duina. Přeložil Jiří Gruša. - [Praha]: Kvart, [1979]. - 52, [1] s.; 21 x 21 cm. - Na titul. listě signováno překladatelem (1591 a Brémy). - Poznámka překladatele datovaná leden 1979. - Předsádka světle zelený (1591), resp. šedý a cihlový (1501) papír, resp. krémový karton (CSDS). - Vazba karton s tapetou (imitace dřeva LP a Brémy), resp. se žlutě květovanou tapetou (CSDS) a s nalepenými světle modrými štítky se strojopisem (LP, CSDS a Brémy).

HEJZLAR, Samuel

GRUBB, Norman P.

Trvalé probuzení; Z němčiny přeložil Samuel Hejzlar. - B.m.n.d. - 25 s.; 29 cm. - Název originálu: *Continuous Revival*.

HRDINA, Václav

HEINDEL, Max

Světové názory rosikrucianů, nebo Mystické křesťanství: Základní pojednání o minulém vývoji, o přítomném stavu a budoucím rozvoji lidstva: Jeho poselství a cíl: Soudný rozum. Citlivé srdce. Zdravé tělo / Max Heindel; z němčiny přeložil Václav Hrdina. - [Pardubice: s.n., 1954]. - 4 sv., 630, [1] s.: il. (někt. barev.); 21 cm. - Orig.: [The rosicrucian cosmo-conception or mystic Christianity: an elementary treatise upon man's past evolution, present constitution and future development]. - Na titul. listě uveden vznik: Pardubice 1953, ve 4. sv. za textem uvedeno: Soukromý opis pro náboženské studijní účely. V Pardubicích 1954. - Obsahuje: Díl I. Přítomný stav člověka a postup jeho vývoje; Díl II. Kosmogenezise a anthropogenezise; Díl III. Příští vývoj člověka a zasvěcení /iniciace/; Díl IV. Rejstřík. Abecední seznam hesel. Tabulky. Obsah. - Obsahuje věcný rejstřík. - Psáno na perliče. - Husté řádkování. - Předsádka hnědý balicí papír. - Kombinovaná vazba, vínovo-černá tapeta bez tisku, hřbet červené plátno s nalepeným štítkem se zlatotiskem, zde R.C. I.-IV. (LP). [Výklad]

JANČÍK, Josef

HÜNERMANN, Wilhelm

Pekařský učeň ze Znojma P. Hofbauer. Přeložil [Josef Jančík]. - [S.l.: s.n., 19--]. - 3 sv., 282 s.; 20 cm. - Orig.: Der Bäckerjunge von Znaim P. Hofbauer. - Na titul. listě uveden původní název a poznámka o německém vydání. - Obsahuje předmluvu autora a tři díly: Stupně k oltáři, Těšitel lidu a Apoštol Vídně. - Husté řádkování. - Ormig na kancel. papíře. - Předsádka růžový piják. - Vazba měkký přírodní karton bez tisku (LP). - U exempláře s př. č. 14399 chybí 3. sv. [Životopis]

HÜNERMANN, Wilhelm

Znojemský pekařský učeň. Přeložil: Msgre Dr. J. Jančík. - [S.l.: s.n., 19--]. - 126, [1], 72, [1], 79 s.; 22 cm. - Orig.: [Der Bäckerjunge von Znaim P. Hofbauer]. - Na titulním listě uvedeno: I.díl. - II. a III. díl vlastní titulní list a obsah. - Obsahuje autorovu předmluvu a tři díly: [Stupně k oltáři], Těšitel lidu a Apoštol Vídně. - Na prvním titulním listě chybně uvedeno Hünnermann. - Husté řádkování. - Zčásti psáno přes modrý kopírovací papír. - Kombinovaná vazba, modré plátno a mramorovaný papír bez tisku. [Životopis]

HÜNERMANN, Wilhelm

Hořící oheň: Papež Pius X. Přeložil z němčiny Msgre Dr J. Jančík. - [S.l.: s.n., po 1954]. - 373, [2] s.: 3 listy obr. příl.; 21 cm. - Orig.: Brennendes Feuer - Papst Pius X. - Za textem údaje o původním rakousko-německém vydání. - V obr. příl. 3 fotografie s portrétem Pia X. - Husté řádkování. - Psáno oboustranně, originál strojopisu jednostranně (16326). - Předsádka předsádkový papír se zlatým motivem lilie. - Hnědá (15523), resp. černá (16326) plátěná vazba bez tisku (LP). - Překlad životopisu stejný jako u exempl. s př. č. 13300. [Beletrizovaný životopis, modlitby]

JANSKÝ, Pavel

Sedm meditací o politickém sadomasochismu. Z němčiny přeložil Pavel Janský. - B.m.n.d. - 47 s.; 30 cm. - Obsahuje sedm meditací a text Proč jsme anarchisté z prohlášení členky souboru Living Theatre Judith Malinové. - Originál s rukopisnou dedikací překladatele. - Xerokopie strojopisu.

JOCHMAN, Vladimír

Hitler: Vůdce a národ; přeložil Vladimír Jochmann. Edice Prameny, 1986. Orig.: Hitler – Der Führer und das Volk.

KUNDERA, Ludvík

CELAN, Paul

Sněžný part [A]: 12 pozdních básní. Přeložil Ludvík Kundera. - [S.l.: s.n., 19--]. - Frontispis, [13] s.; 21 cm. - Na frontispisu nalepená fotografie. - Široké řádkování. - Psáno na kancelářském papíře. - Titulní list a předsádka, resp. frontispis na olivovém kartonu. - Volné archy vložené do vínových kartonových desek se štítkem se strojopisem. [Básně]

EICH, Günter

Později. Vybral a přeložil Ludvík Kundera; ilustrace Ludmila Jandová. - Kunštát: [Ludvík Kundera], 1984. - Frontispis, [32] s.; 21 cm + [1] list A6. - Na titul. listě uveden vznik: Kunštát 1984. - V tiráži signováno překladatelem. - Na frontispisu graf. list. - Psáno na arších průklep. papíru. - Vloženo vánoční přání s ilustrací L. Jandové. - Sešito v bílém papíře. - Obálka tyrkysový karton s chlopněmi bez tisku (LP). - Jiný opis téhož vydání, viz exemplář s př. č. 13977. [Básně]

RILKE, Rainer Maria

Píseň o životě a smrti. Dramatizace Jiří Balcárek; Překlady Radovan Lukavský, Ludvík Kundera. - B.m.: [Miroslav Toušek], [1989]. - 19 s.; 30 cm. - Na titulním listě uvedeno: Studio v Klubu, Brno 1988/1989. [Div. hra]

MEYRINK, Gustav

Hodinář. Překlad Ludvík Kundera; Ilustrace Ivan Komárek. - B.m.: Miloslav Navrátil, 1989. - [10] s.: 1 il.; 21 cm. - Číslované výtisky. - Ve fondu LP výtisk č. 23. [Povídka]

MACHONIN, Sergej

FILIP, Ota

Kavárna Slavia. Překlad z němčiny sg [Sergej Machonin]. 1989. - 469 s.; 21 cm. - (EP; 380). - Na rubu titul. listu: V.z.d.o.r. - 1989 - Šedá plátěná vazba s bílým tiskem na hřbetě (LV), resp. světle zelený karton se zelenou naruby (LP, NKP, PNP a Brémy), resp. lesklou šedou (CSDS) plátěnou páskou na hřbetě. - Jiný opis téhož vydání, viz exemplář s př. č. 5334. [Román]

MAŇÁKOVÁ, S.

SIDDHESWARANANDA, Swami

Poselství Maharišiho. Z německého překladu přeložila S. Maňáková. - [S.l.: s.n., 19--]. - 28 s.; 30 cm. - S předmluvou překladatelky a předmluvou k angl. vydání. - Obsah neuveden. - Husté řádkování. - Sešito v běžovém kartonu s propisotovým tiskem (LP). - V LP xerokopie. [Rozhovor, výklad]

MARIANOV, Ivan

HEINZMANN, Josef

Nepokoj lásky. Z němčiny přeložil Ivan Marianov. - 1986]. - Frontispis, 219 s. + 3 listy; 22 cm. - Obsahuje Poznámku k českému překladu. - Přiložen průvodní dopis a text s nápěvem písně od sv. Alfonse. - Ivan Marianov vl. jménem Ján Mastiliak. - Na frontispisu fotografie obrazu sv. Alfonse, pod ní uvedeno: 1787–1987 Jubilejní rok sv.; Alfonsa, dále tužkou uvedeno: obraz Červenka. - Zelená celastiková vazba se zlatotiskem. [Životopis]

MOUDRÁ, Pavla

KYBER, Manfred

Země zaslíbení. Přeložila z němčiny: Pavla Moudrá. - [19--]. - 21 s.; 30 cm. - Bez titulního listu. - Za textem kromě údajů o autorovi a překladatelce dále uvedeno: Vyšlo v roce 1933, Opis: 1945 - Poutník. - Obsah neuveden. - Stránkování špatně patrné. - Husté řádkování. - Cyklostyl na cykl. papíře (str. 2 kancelářský pap.). - Svázáno s texty Sankaracharyi a K. Minaříka (tmavý vzorovaný papír, hřbet zelené plátno), jednotlivé texty odděleny bílým kartonem, na předsádce rukou autor a název prvního z nich. [Proza]

LUDWIG, Emil

Syn člověka. Přeložila Pavla Moudrá. - [198-?]. - Patitul, 184, [3] s., [15] listů obr. příl.; 21 cm. - Xerokopie vydání z r. 1928 v Melantrichu, Praha. - Na titul. listě a v tiráži uvedeno pův. vydání. - V obraz. příloze reprodukce Rembrandtových kreseb. - Seznam vyobrazení. - Errata. - Jednostranný xerox na ofset. papíře. - Předsádka přírodní karton. - Vínová plátěná vazba se zlatotiskem i na hřbetě (LP). [Román]

MOUREK, A. J.

FROMM, Erich

Strach ze svobody. Překlad z němčiny A. J. Mourek, J. Mrzout. - B.m.n., 1987. - 125 s.; 31 cm. - Název originálu: *Escape from Freedom*. [Studie]

MRZOUT, J.

FROMM, Erich

Strach ze svobody. Překlad z němčiny A. J. Mourek, J. Mrzout. - B.m.n., 1987. - 125 s.; 31 cm. - Název originálu: *Escape from Freedom*. [Studie]

MUSIL, Jiří

DÜRRENMATT, Friedrich

Pád. Z německého originálu přeložil Jiří Musil. - [S.l.: s.n., po 1977]. - 47 s.; 21 cm. - Opis pův. vyd. v nakl. Konfrontace, Curych 1977. - Text na modrém průklepovém papíře. - Koláž na obálce. [Novela]

NĚMCOVÁ, Dana

STEIN, Edith

Od časného k věčnému: Myšlenky pro každý den; uspořádala Maria Amata Neyer; překlad [Dana Němcová]; ilustrace [Jiří Němec]. - [1. vyd.]. - Praha: [Popelnice], 1985. - Frontispis, 67 s.; 21 cm. - Na titul. listě uveden vznik: Praha 1985. - Biografická a vydavatelská poznámka. - Husté řádkování. - Na frontispisu fotografická reprodukce linorytu. - Vazba krémový karton s chlopněmi bez tisku (LP). [Úvahy]

NĚMEC, Jiří

JÜNGER, Ernst

Chůze lesem. Překlad [Jiří Němec]. - B.m.n., [19--]. - 85 s.; 29 cm. - Překladatel neuveden. - Poznámka o autorovi. - Vazba karton. - Exemplář s př. č. 8858 je strojopisnou předlohou tohoto vydání. - Exemplář s př. č. 7285 převázán Viktorem Sekytem. [Studie]

ORŠULÍK, Josef

Atharwaveda. Z německého originálu přeložili K. Berényi, V. Doláková, O. Doležal, J. Oršulík, V. Rychlík, M. Vomáčková, L. Vrla; Spolupráce M. Doležalová; Sestavil a poznámku k českému vydání napsal O. Doležal. - [Brno]: Otmar Doležal, 1984. - [163] s.; 27 cm. - Některé

části Atharwavedy uvedeny též v němčině. - Úvodní poznámky o díle na zeleném průklepovém papíře. - Desky s tiskem.

Matiné k 90. výročí narození Otmar Maliarika: Brno 16. 11. 1984 / Otmar Maliarik, Ján Maliarik; Překlady německých dopisů Josef Oršulík; Redigoval a úvod napsal Otmar Doležal. - Havlíčkův Brod: Miluše Žambochová, 1985. - 67, [2] s.: 2 fot., 2 s. faksimile rukopisu; 24 cm. - (Knihovna celozemského univerzálního státu; sv. 73. Spisy knaza Jána Maliarika a jeho žáků). - Otmar Maliarik znám též jako Otmar Widhalm. - Citace z díla Jána Maliarika na žlutém průklepovém papíře. - Desky s tiskem.

PLEVOVÁ, Miluše

STEGBAUER, Josefine

Dům pod jabloní. Z němčiny přeložila Miluše Plevová. - [S.l.: s.n., 19--]. - 155 s.; 21 cm. - Na titul. listě chybně uvedeno: Dum. - Husté řádkování. - Předsádka modro-žlutá vzorovaná tapeta. - Vazba karton polepený červeným vzorovaným papírem bez tisku (LP). [Román]

RENČ, Václav

BONHOEFFER, Dietrich

Úvahy, dopisy rodičům a básně z let 1942–1944: /Widerstand und Ergebung/. 1. část. Předmluva J. B. Souček; Předmluva vydavatele k prvnímu vydání Widerstand und Ergebung Eberhard Bethge; verše přeložil Václav Renč. - [Jaroměř: Jan Hrudka, 19--]. - 84 s.; 30 cm. - Poznámka o autorovi. - Zčásti husté řádkování. - Vazba bílý karton bez tisku s šedou páskou na hřbetě (LP). [Úvahy, korespondence, básně]

REZEK, Petr

STRAUS, E.

Psychiatrie a filosofie. Přeložil Petr Rezek. - [Praha: Doležalová-Štogr, 1987]. - 84 s.; 29 cm. - Stat' ze sborníku Psychiatrie der Gegenwart Bd I/2, Berlin-Göttingen-Heidelberg 1963. - Překlad pořízen v r. 1974. [Studie]

ŘEZNÍČEK, Ivo

BUBER-NEUMANN, Margarete

Kafkova přítelkyně Milena. Překlad z němčiny Ivo Řezníček; úvod Jaroslav Dresler. - [po 1982]. - 240 s.; 18 x 23 cm. - Xerokopie pův. vyd. v nakl. Sixty-Eight Publishers, Toronto 1982. [Životopis]

SMAHEL, Rudolf

JOHNSON, Paul

Člověk v nesnázi a jeho rádce. Psychologie poskytování rad. Z němčiny přeložil Rudolf Smahel. - Olomouc: CMBF, 1972. - 39 s.; 29 cm. - Název originálu: Person and Counselor. - Na titulním listě uvedeno: Studijní text z pedagogiky I. Jen pro vnitřní potřebu! - Obálka s tiskem. [Studie]

STARÝ, Rudolf

JUNG, Carl Gustav

Analytická psychologie a světónázor. Přeložil R. S. [Rudolf Starý]. - Praha: Jungiana, 1985. - 36, [2] s.; 22 cm. -; (Sešit 18). - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Na titulním listě uvedeno: /Překlad přednášky Analytische Psychologie und Weltaschaung /1927/; v: C.G. Jung, Seelenprobleme der Gegenwart, Rascher 1969, s.209-234; Ges. Werke VIII./. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 18). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký oranžový karton bez tisku. - Xerokopie. [Přednáška]

JUNG, Carl Gustav

Básník. Přeložil R. S. [Rudolf Starý]. - Praha: Jungiana, 1982. - 10, [2] s.; 22 cm. -; (Sešit 7). - Obsahuje poznámky k textu. - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Na titulním listě uvedeno: (Překlad 3.části stati Psychologie und Dichtung, 1930/1950). - Za textem poznámka o původním německém vydání. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 10). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký nažloutlý karton bez tisku. - Xerokopie. [Studie]

JUNG, Carl Gustav

Co je cílem psychoterapie? Přeložil R. S. [Rudolf Starý]. - Praha: Jungiana, 1983. - 26, [2] s.; 22 cm. -; (Sešit 1). - Orig.: Ziele der Psychotherapie. - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Na titulním listě uvedeno 1929;v: Seelenprobleme der Gegenwart, Rascher 1969, s.67-85.; Gesammelte Werke XVI./. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 11). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký nažloutlý, resp. zelený karton bez tisku. - Exemplář s př. č. 1778 xerokopie. [Studie]

JUNG, Carl Gustav

Duše a smrt. Přeložil R. S. [Rudolf Starý]. - Praha: Jungiana, 1988. - 16, [1] s.; 22 cm. -; (Sešit 29). - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Na titulním listě uvedeno: Seele und Tod, in: Wirklichkeit der Seele, Walter 1978, s.153-164. Poprvé vyšlo v časopise Europaeische

Revue X/1934. Gesammelte Werke VIII/1967. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 25 - 30). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký nažloutlý karton bez tisku. - Xerokopie. [Studie]

JUNG, Carl Gustav

Freud kontra Jung. Přeložil R. S. [Rudolf Starý]. - Praha: Jungiana, 1985. - 12, [2] s.; 22 cm. -; (Sešit 16). - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Na titulním listě uvedeno: /Překlad článku Der Gegensatz Freud und Jung /1929/; v: Seelenprobleme der Gegenwart, Rascher 1969, s.57-65; Ges. Werke IV./. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 16). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký nažloutlý karton bez tisku. - Exemplář s př. č. 3462 xerokopie (místy obsahuje oxeroxované vpisky, které nejsou u strojopisného exempláře s př. č. 11265). [Studie]

JUNG, Carl Gustav

Hledání ztracené duše. Úvod R. S. [Rudolf Starý]. - [Praha]: Jungiana, 1980. - 11, [1] s.; 23 cm. -; (Sešit 2). - Orig.: Die Bedeutung der Psychologie für die Gegenwart. - Na titul. listě uvedeno: / zkrácený překlad přednášky Die Bedeutung der Psychologie für die Gegenwart z r. 1933 / a dále Sešit 2 Jungiana 1980. - Překladatel neuveden. - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 6). - Husté řádkování. - Psáno perličkou. - Rozmnoženo jednostranně xeroxem z předlohy A4. - Vazba světle zelený rychlovazač bez tisku (LP). [Přednáška]

Hledání ztracené duše. Úvod R. S. [Rudolf Starý]. - [Praha]: Jungiana, 1980. - 11, [1] s.; 23 cm. -; (Sešit 2). - Orig.: Die Bedeutung der Psychologie für die Gegenwart. - Na titul. listě uvedeno: / zkrácený překlad přednášky Die Bedeutung der Psychologie für die Gegenwart z r. 1933 / a dále Sešit 2 Jungiana 1980. - Překladatel neuveden. - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 1 - 6). - Husté řádkování. - Psáno perličkou. - Rozmnoženo jednostranně xeroxem z předlohy A4. - Vazba světle zelený rychlovazač bez tisku (LP). [Přednáška]

Konfrontace s nevědomím. Přeložil R. S. [Rudolf Starý]; úvod Aniela Jafféová. - Praha: Jungiana, 1987. - 59, [1] s.; 22 cm. -; (Sešit 27). - Rudolf Starý vl. jménem Ludvík Fojtík. - Na titulním listě uvedeno: /Úvod, Prolog a 6. kapitola z knihy Erinnerungen, Träume, Gedanken, Walter 1979, s.1-9; 10-12; 174-203./. - Obsahuje seznam titulů edice Jungiana (seš. 20 - 28). - Husté řádkování. - Vazba rychlovazač, měkký zelený, resp. nažloutlý karton bez tisku. - Exemplář s př. č. 1782 xerokopie. [Studie]

ŠAVRDA, J.

Malá kočička násobilka. Z němčiny přeložil J. Šavrd. - 2. vyd. - Ostrava: [Libri prohibiti], 1986. - 25 s.; 21 cm. - Na titul. listě datováno: Ostrava, 1986 a dále uvedeno: II. vydání Vydała NERIANA CS, chovná stanice koček, pro vnitřní potřebu. - Opis J. Šavrd. - Psáno na perliče. - Široké řádkování. - Sešito v bílém kancel. papíře (LP). - Jiný opis téhož vydání, viz exemplář s př. č. 371. [Příručka]

ŠILER, Vladimír

WALSER, Robert

Povídky. Přeložil [Vladimír Šiler]; obálka a vazba [Drahomíra Kotoučová]. - [Znojmo: Josef Plotzer, po 1967]. - [12] s.; 21 cm. - Přeloženo z knihy: Der Spaziergang, Diogenes Verlag Zürich, 1967. - Bez titul. listu. - Obsah neuveden. - Obsahuje: Basta; Nervózní; Sněženky; Dopis jednoho muže jednomu muži a poznámku o autorovi. - Husté řádkování. - Vazba černý karton s ručním popisem bílou pastelkou (LP). [Povídky]

ŠIMÁČKOVÁ, Duňa Marie

ZWEIG, Stefan

Welt von Gestern: Věčně mladá Paříž; První hodiny války. Překlad Duňa Marie Šimáčková; Linoryt na obálce Jana Krejčová. - [Olomouc: Petr Mikeš, 1977]. - 15, [1] s.; 21 cm. - Původní vyd.: Die Welt von Gestern. Fischer Taschenbuch Verlag 1975. - Bez titulního listu. - Ilustrace na obálce. [Prozy]

STEINOVÁ, Edith

Edith Steinová. Překlad [Duňa Marie Šimáčková]. - Olomouc: b.n., 1981. - 5, [1] s.; 29 cm. - Název originálu: Edith Stein, eine grosse Frau unseres Jahrhunderts. - V tiráži uvedeno: Dar přátelům D. M. F. [Duňa Marie František]. [Část monografie]

ŠIMSA, HERYÁN, ČERNÝ

BONHOEFFER, Dietrich

Dopisy z vězení. Předmluva J. B. Souček; přeložili [Jan Šimsa, Miroslav Heryán, Miloš Černý]. - [Praha]: Edice Expedice, 1979. - Patitul, [1], 404, [1] s.; 21 cm. -; (sv. 60). - Na titul. listě údaje o původ. německém vydání. - V tiráži signováno Olga Havlová. - Na patitulu název edice. - Předšádka zelený papír. - Černá (prapor) plátěná vazba se zlatotiskem sítem (LP), resp. i na hřbetě (KVH). [Korespondence] LP: JS - 13.08.1994, JG - 22.07.2014

ŠIRMER, Antonín

Zahradník Karel Čapek / Otakar Weist, František Langer, Josef Čapek, Emil Edgar, Karel Čapek, František Černý, F. Jirásek; fotografie Jan Lukas; z němčiny přeložil Antonín Širmer. - Rakovník: [Václav Kapoun], 1984. - [84] s.: il.; 21 cm. - Některé fejetony podepsány šiframi K. Čapka: F. a G. - Obsahuje dvě reprodukce dobových fotografií z Čapkovy zahrady nalepené na kancel. papíře. - Bez průběžného stránkování. - Strana [2] psána přes růžový kopírovací papír. - Z větší části husté řádkování. - Vazba lesklý bílý karton bez tisku (LP). [Vzpomínky, fejetony]

ŠNOBL, F.

DREISSEN, Josef - STEFFENS, Hans

Bohoslužby slova: pro měsíc květen. Z německého originálu přeložil P. Bertrand Šnobl O. P. - 2. vyd. - [S.l.: s.n.], 1968. - 102 s.; 21 cm. - Na titul. listě uvedeno: II. vydání, 1968. - Za textem uvedeno: S církevním schválením. - Obsah nadvakrát (na str. 78-79, 102). - Jednostranný cyklostyl na ofsetovém papíře. - Na rubu některých listů značka AM. - Čtyři archy nesešitých listů (12493), exempl. s př. č. 16669 pouze do str. 79 (24 kázání), předsádka krémový předsádkový papír, vazba cihlový přešpán bez tisku, hřbet hnědé plátno (LP). [Liturgické texty, kázání]

DREISSEN, Josef - STEFFENS, Hans

Májové bohoslužby. Překlad [P. Bertrand Šnobl OP]. - [S.l.: s.n., 19--]. - 66 s.; 29 cm. - Bez titulního listu. - Obsah neuveden. - Zčásti husté řádkování. - Cyklostyl na cykl. papíře. - Vazba šedý karton s černým plátnem na hřbetě a nalepeným štítkem (bez textu). - Ve srovnání s exemplářem s př. č. 12493 obsahuje navíc předmluvu autorů a variantu bohoslužby č. 31. [Liturgické texty, kázání]

Promluvy: Výběr z kázání biskupa dr. Ferdinanda Piotka, Zhořelec 1964 / Z něm. originálu přeložil F. Šnobl. - B.m.n.d. - 257 s.; 21 cm. - Tištěno oboustranně. - Desky s tiskem.

ŠTĚPÁN A NEPOMUCEN

Eucharistická katecheze dětí: Příloha k oběžníku č. 8 / Autorský kolektiv německých katechetů; Z němčiny přeložili: br. Štěpán a P. Nepomucen z kongregace Bratří Nejsvětější Svátosti. - [S.l.: s.n., po 1970]. - i, 80 s.; 30 cm. - Orig.: Eucharistie und Katechese: Beiträge zur eucharistischen Erziehung der Kinder. - Na titulním listě uveden vznik: 1970 a informace o něm. vydání, dále Poznámka o citacích. - Husté řádkování. - Cyklostyl na cykl. papíře. - Volné listy. [Výklad]

TRUSINA, Karel

BÖLL, Heinrich

Signály na zed'. Překlad Karel Trusina. - [19--]. - 13 s.; 22 cm. - Obálkový název: Klepání na zed'. [Rozhlasová hra]

TUREK, Vladimír

BOCHENŃSKI, Josef Maria

Marxismus-leninismus. Redakce [Milan Jelínek]; překlad [Vladimír Turek]. - [Brno]: Edice Prameny, 1989. - 105, [2] s.; 22 x 21 cm. -; (sv. 10). - Orig.: *Marxismus-leninismus: Wissenschaft oder Glaube*. - Název originálu a vydavatelské údaje na dalším listě. - Překladač neuveden. - Obsahuje poznámku o autorovi a seznam vydaných a připravovaných titulů edice. - Počítačová sazba, tisk jehličková tiskárna. - Předsádka krémový karton. - Modrá resp. černá plátěná vazba bez tisku. [Studie]

11.3 Příloha č. 3

Seznam pokrytých překladatelů u konkrétních děl přeložených z němčiny (přepis z publikace *Zamlčování překladatelé* z r. 1992)

BOBROWSKI, Johannes

Litevské klavíry. Z něm. orig. Litauische Claviere a Boehendorff und Mäusefest přel. Jiří Votava. Předml. naps. Marie Dvořáková. 1. vyd. Praha. Naše vojsko 1979. 292 s. – Hvězda. Sv. 24. Správný údaj: přel. **Luděk Příhoda**.

BÖTTGER, Walter

Kultura ve staré Číně. Z něm. orig. Kultur im alten China přel. a doslov naps. Zlata Černá. Lektorovaly Zlata Černá a Marcela Kubešová. Autor fot. Jan Pícha. Kres. Sonja Wunderlichová. 1. vyd. Praha, Panorama 1984. 223 s., obr., fot. Stopy, fakta, svědectví. Velké civilizace. Správný údaj: Přel. a pozn. aparátem opatř. **Augustin Palát**. Doslov naps. Zlata Černá.

BRANT, Sebastian

Lod' bláznů. Vybr. a přel. z něm. orig. Das Narrenschiff s přihlédnutím k novodobému přepisu Margot Richterové. Doslov naps. Kurt Krolop. 1. vyd. Praha, Odeon 1973. 155 s. – Nesmrtelní. Sv. 86. Správný údaj: Vybr. a přel. **Rudolf Mertlík**.

BRAUN, Volker.

Zdatní synové Sisyfa. Z něm. výboru uspoř. autorem přel. Michaela Jacobsenová. Předml. naps. Hanuš Karlach. 1. vyd. Praha, Mladá fronta 1979. 156 s. Správný údaj: Přel. **Josef Hiršal** za jaz. spolupráce Michaely Jacobsenové.

BRECHT, Bertolt

Krejcarový román – Obchody pana Julia Caesara. Přel. z něm. orig. Dreigroschenroman a Die Geschäfte des Herrn Julius Caesar. Ilustr. Karel Teissig. 1. vyd. Praha, Odeon 1973. 387 s., obr. příl. – Brecht, Bertolt: Spisy. Sv. 7. Prózy. Sv. 1. Správný údaj: Přel. Rudolf Vápeník. Verše přel. a doslov (s. 381–387) naps. **Ludvík Kundera**.

DEGENHARDT, Franz Josef

Doutnák. Z něm. orig. Zündschnüre přel. Zdeněk Frýbort. Doslov naps. Květa Hyršlová. 1. vyd. Praha, Svoboda 1977. 186 s. – Jiskry. Správný údaj: přel. **Sergej Machonin**.

Spáleniště. Z něm. orig. Brandstellen přel. Dagmar Martinová. Doslov naps. Květuše Hyršlová. 1. vyd. Praha, Svoboda 1979. 234 s. – Jiskry. Správný údaj: přel. **Sergej Machonin**.

Zanedbání povinné péče. Z něm. orig. Die Misshandlung přel. Věra Saudková. 1. vyd. Praha, Svoboda 1984. 222 s. – Jiskry. Správný údaj: přel. **Sergej Machonin**.

FONTANE, Theodor

Cizoložnice. Z něm. orig. L'Adultera a Stine přel. a pozn. opatr. Jarmila Fromková. 1. vyd. v Lid. nakl. Praha, Lid. nakl. 1970. 253 s. – Knihy Srdce. Sv. 10. Správný údaj: přel. **Jaroslav Bílý** a **Jarmila Fromková**. **J. Bílý** přel. novelu Stina (s. 155-250). Pozn. opatr. J. Fromková.

FRIEDENTHAL, Richard

Goethe. Jeho život a jeho doba. Z něm. orig. Goethe, sein Leben und seine Zeit přel. a obr. mater. vybr. Rudolf Toman. (Verše přel.) (Josef Suchý.) 1. vyd. Praha, Odeon 1973. 735 s., fot. příl. – Život a umění. Sv. 32. Správný údaj: Verše přel. **Ludvík Kundera**.

FRÜHMANN, Franz

Dvaadvacet dní aneb Půle života. Z něm. orig. Zweiundzwanzig Tage oder Die Hälfte des Lebend přel. a doslov naps. Zdena Lacinová. 1. vyd. Praha, Odeon 1979. 257 s. – Odeon. Správný údaj: přel. **Zdena Lacinová**. Verše v textu přel. a doslov (Neobvyklé účtování, s. 253-257) naps. **Ludvík Kundera**.

Žonglér v kině. Z něm. souborů povídek Kšönig Ödipus a Der Jongleur im Kino oder Die Insel der Träume vybr. Kamila Jiroudková. Přel. a doslov naps. Zdena Lacinová. 1. vyd. tohoto výboru. Praha, Odeon 1974. 238 s. – Soudobá světová próza. Sv. 305. Správný údaj: přel. **Ludvík Kundera** a **Zdena Lacinová**. L. Kundera přel. povídky Kamarádi (s. 7-41), Indiánský zpěv (s. 193-202), Žonglér v kině neboli Ostrov snů (s. 205-219) a Můj poslední let (s. 221-231). Doslov (Prozatímní bilance, s. 233-238) naps. L. Kundera.

HACKS, Peter

Jarmark ve Voloprtech. Podle J. W. Goetha. Z něm. orig. Das Jahrmarktsfest zu Plundersweilern přel. Eva Dlabačová. 1. (vyd.) Praha, Dilia 1977. 53 s., not. příl. – Rozmn. Správný údaj: přel. **Josef Balvín** a **Jiří Gruša**. Těž. divad. inscenace – viz záz. č. 641

Rozhovor v domě Steinových o nepřítomném Goethovi. Z něm. orig. Ein Gespräch im Hause Stein über den abwesenden Herrn von Goethe přel. Eva Dlabačová. 1. (vyd.) Praha, Dilia 1976. 51 s. – Rozmn. Správný údaj: přel. **Josef Balvín**.

Rózička sní. Legenda o pěti dějstvích podle Hrosvithy von Gandersheim. Z něm. orig. Rosie träumt přel. Eva Dlabačová. 1. (vyd.) Praha, Dilia 1976. 60 s. – Rozmn. Správný údaj: přel. **Josef Balvín**.

HERBURGER, Günter

Let do srdce. Z něm. orig. Flug ins Herz přel. Zuzana Krejčová. Doslov naps. Květuše Hyršlová. 1. vyd. Praha, Svoboda 1982. 635 s. – Členská knižnice Nakl. Svoboda. Správný údaj: přel. **Sergej Machonin**.

HERLIN, Hans

Přátelé. Z něm. orig. Freunde přel. Dagmar Martincová. 1. vyd. Praha, Svoboda 1977. 275 s. – Jiskry. Správný údaj: přel. **Sergej Machonin**.

HERZFELDE, Wieland

Paměti veselého sirotka. Z něm. orig. Immergrün-merkwürdige Erlebnisse und Erfahrungen eines fröhlichen Waisenknaben přel. Věra Saudková. Doslov Sergeje Lvova přel. Marie Tábořská. 1. vyd. Praha, Mladá fronta 1975. 206 s. Správný údaj: přel. **Sergej Machonin**. Doslov přel. **Marie Tábořská**.

HOFMANNSTAHL, Hugo von

Neúplatný aneb Škola manželů. Veselohra o pěti dějstvích. Z něm. orig. Der Unbestechliche přel. Eva Dlabačová. 1. (vyd.) Praha, Dilia 1977. 72 s. – Rozmn. Správný údaj: přel. **Josef Balvín**. Těž divad. inscenace – viz záz. č. 643

HORVÁTH, Ödön von

Století ryb. (Mládež bez Boha – Dítě naší doby.) Z něm. orig. Jugend ohne Gott a Ein Kind unserer Zeit. přel. a předml. naps Lucy Topol'ská. Praha, Odeon -
1. vyd. 1984. 269 s. – Světová četba. Sv. 519.
2. vyd. 1986. 269 s. – Světová četba. Sv. 519.
Správný údaj: přel. **Lucy Topol'ská**. Předml. (Ödön von Horváth a jeho dílo, s. 9-25) naps. Ludvík Václavek.

KELLER, Werner

Etruskové. Z něm. orig. Denn sie entzündeten das Licht přel. Radislav Hošek. Doslov naps. Václav Marek. Praha, Orbis - 1. vyd. 1974. 386 s., fot., fot. příl. – Stopy, fakta, svědectví. 2. vyd. 1975. 386 s., fot., fot. příl. – Stopy, fakta, svědectví. Správný údaj: Přel. **Emil Sokol** a **Václav Marek**.

KLEINEIDAM, Horst

Večer před svatbou. Hra. Z něm. orig. Polterabend přel. Eva Dlabačová. 1. (vyd.) Praha, Dilia 1976. 114 s. – Rozmn. – Malá řada socialist. autorů. Sv. 37. Správný údaj: přel. **Josef Balvín**.

KNAUTH, Joachim

Slavík. Podle H. Ch. Andersena. Úkol pro herce a malý orchestr. Z něm. orig. Die Nachtigall přel. Zdeněk Bláha. Praha, Dilia 1975. 56 s. – Rozmn. Správný údaj: přel. **Josef Balvín**. Těž divad. inscenace – viz zázn. č. 614

KUCKOFF, Greta

Po smrti život. Z něm. orig. Vom Rosenkranz zur Roten Kapelle přel. Kristián Mikulejský. 1. vyd. Praha, Svoboda 1978. 241 s. – Úsvit. Světový sociální román. Správný údaj: přel. **Jaroslav Putík**

KUNERT, Günter

Jízda rychlodráhou. Z něm. orig. přel. Jan Scheinost. Pozn. naps. Zdena Lacinová. 1. vyd. Praha, Odeon 1973. 189 s. – Malá řada Soudobé světové prózy. Správný údaj: Pozn. (s. 185-189) naps. **Ludvík Kundera**.

LENZ, Jürgen

Bez pasu do Ria. Z něm. orig. Kein Pass für Rio přel. Kristián Mikulejský. 1. vyd. Praha, Svoboda 1977. 225. s. Správný údaj: přel. **Jaroslav Putík**.

LOERKE, Oskar

Panova hudba. Výbor z básní. Z něm. orig. vybr., přel. a doslov naps. Josef Suchý. 1. vyyd. Praha, Odeon 1975. 164 s. Správný údaj: Vybr. a přel. **Josef Suchý**. Doslov (Vůně soli ..., s. 149-164) naps. **Ludvík Kundera**.

MARTIN, Brigitte

Červený balón. Historky ze života Brigge Bemové. Z něm. orig. Der rote Ballon, Geschichten um Brigge Bem přel. Jana Odřejčková. 1. vyd. Praha, Lid. nakl. 1982. 110 s. – Knihy Srdce. Sv. 98. Správný údaj: přel. **Olga Jeřábková.**

MAY, Karl

Old Surehand. Z pův. něm. vyd. Old Surehand volně přel. a upr. Václav Hlouček. Ilustr. Zdeněk Burian. Pro čtenáře od 9 let. 1. vyd. Praha, Albatros 1971. 1. díl: 320 s., obr. 2. díl: 366 s., obr. Správný údaj: volně přel. a upr. **Vítězslav Kocourek.**

Poklad Inků. Z pův. něm. vyd. Das Vermächtnis des Inka volně přel. Jiří Miksa. Ilustr. Zdeněk Burian. 1. vyd. Praha, Albatros 1971. 443 s., obr. Správný údaj: volně přel. **Milan Korejs.**

Poklad ve Stříbrném jezeře. Z něm. orig. Der Schatz im Silbersee přel. Jaroslav Hulák. Ilustr. Gustav Krum. 1. vyd. Praha Olympia 1981. 398s., obr. Správný údaj: přel. **Vítězslav Kocourek.**

MAYRÖCKER, Friederike

Kočkodan samota. Z něm. orig. Blaue Erleuchtungen, AUsgewählte Gedichte, Die Abschiede, Gute Nacht, guten Morgen vybr. a přel. Bohumila Geussová. Doslov naps. Hanuš Karlach. 1. vyd. Praha, Odeon 1984. 96 s. – Plamen. Sv. 91. Správný údaj: vybr. a přel. **Bohumila Grögerová.**

MENZEL, Gergard W.

Molière a jeho komedianti. Z něm. orig. Die Truppe des Molière přel. Anna Nováková. 1. vyd. Praha, Svoboda 1979. 509 s. – Jiskry. Správný údaj: přel. **Luba a Rudolf Pellarovi.**

MORGNER, Irmtraud

Svatba v Cařihradu. Z něm. orig. Hochzeit in Konstantinopel přel. Věra Saudková. Ilustr. Rastislav Michal. 1. vyd. Praha, Práce 1974. 157 s., obr. – Erb. Bílá řada. Správný údaj: přel. **Josef Balvín.**

MUELLER, Harald

Tichá noc – Zimní cesta. Z něm. orig. Stille Nacht a Winterreise přel. Eva Dlabačová. 1. (vyd. Praha, Dilia 1977. 138 s. – Informativní edice (Sv.) 75. Správný údaj: přel. **Josef Balvín.**

MÜLLER, Heiner

Cement. Podle Gladkova. Z něm. orig. Zement přel. Eva Dlabačová. Praha, Dilia 1975. 123 s. – Rozmn. – Malá řada socialist. autorů. Sv. 19. Správný údaj: přel. **Josef Balvín.**

NESTROY, Johann Nepomuk

Náčelník Večerní vánek neboli Hody divých mužů. Hra se zpěvy o jednom dějství. Z něm. orig. Hauptling Abendwind oder das gräuliche Festmal přel. Jaromír Povejšil. Hudba: Pavel Blatný. Praha, Dilia 1975. 52 s., 29 s. not. příl. – Rozmn. Správný údaj: přel. **Karel Kraus.**

Namlouvání a ženění. Fraška se zpěvy o třech dějstvích. Z něm. orig. Liebesgeschichten und Heiratssachen přel. Eva Dlabačová. 1. (vyd.). Praha, Dilia 1976. 96 s. Rozmn. Správný údaj: přel. **Josef Balvín** též divad. inscenace – viz záz. č. 655

PFEIFFER, Hans

Mrtvá ramena. Detektivní román. Z něm. orig. Tote Strombahnen přel. Pavla Peřinová. 1. vyd. Praha, Lid. nakl. 1978. 180 s. – Lidová knihovna. Sv. 61. Správný údaj: přel. **Olga Jeřábková**

PLAUTUS, Titus Maccius – KNAUTH, Joachim

Miles Gloriosus aneb Tlučhuba. Antická komedie. Z něm. orig. Der Maulheld přel. Zdeněk Bláha. 1. (vyd.) Praha, Dilia 1976. 81 s. – Rozmn. Správný údaj: **Josef Balvín** Též divad. inscenace – viz záz. č. 657

SEGHERS, Anna

Přes oceán. Příběh jedné lásky. Z něm. orig. Überfahr přel. Anna Vovsová. 1. vyd. Praha, Naše vojsko 1976. 123 s. Živé knihy. Edice Čes. svazu protifašist. bojovníků. Sv. 103. Správný údaj: přel. **Rudolf Vápeník.**

Sedmý kříž. Z něm. orig. Das siebte Kreuz. 8. vyd. Praha, Melantrich 1973. 342 s. – Panoráma. Sv. 17. Správný údaj: přel. **Rudolf Vápeník**

Shledání. Z něm. orig. Erzählungen přel. Anna Vovsová. 1. vyd. Praha, Svoboda 1980. 223 s. – Členská knihovna Nakl. Svoboda. Správný údaj: přel. a red. pozn. naps. **Rudolf Vápeník.**

SCHIRMER, Bernd

Hra na doktora. Z něm. orig. Doktorspiel přel. Jana Ondřejčková. 1. vyd. Praha, Lid. nakl. 1978. 227 s. – Lidová knihovna. Sv. 62. Správný údaj: přel. **Olga Jeřábková**.

SCHLESINGER, Klaus

Michael. Z něm. orig. Michael přel. a doslov naps. Eva Pátková. 1. vyd. Praha, Odeon 1985. 223 s. – Malá řada Soudobí světové prózy. Správný údaj: přel. **Josef Balvín**. Doslov naps. Eva Pátková.

SCHNEIDER, Rolf

Nibelungova smrt. Záznamy německého uměleckého tvůrce Siegfrieda Amadea Wrucka. Z něm. orig. Der Tod des Nibelungen přel. a doslov naps. Miroslava Gregorová. 1. vyd. Praha, Svoboda 1975. 318 s. – Členská knižnice Nakl. Svoboda. Správný údaj: přel. a doslov (s 316 – 318) naps. **Jaroslav Putík**.

TIMM, Uve

Horké léto. Z něm. orig. **Heisser Sommer** přel. Zuzana Krejčová. Doslov naps. Květuše Hyršlová- 1. vyd. Praha, Svoboda 1978. 241 s. – Úsvit. Světový sociální román. Správný údaj: přel. **Luba a Rudolf Pellarovi**.

TRAVEN, B.

Česači bavlny. Z něm. orig. Die Baumwollpflücker a Der Ziegelbrenner přel., doslovem a vysvětl. opatř. Anna Vovsová. 1. vyd. Praha, Svoboda 1984. 189 s. Správný údaj: přel., doslovem (Proměna Reta Maruta v B. Travena. s 177-179) a vysvětl. opatř. **Rudolf Vápeník**.

Diktatura. Román o Mexiku za Porfíria Díaze. Z něm. orig. Regierung přel. přel. a doslov naps. Anna Vovsová. 1. vyd. Praha, Svoboda 1981. 254 s. – Členská knižnice Nakl. Svoboda. Správný údaj: přel. a doslov (Život plný převleků, s. 229-254) naps. **Rudolf Vápeník**

Generál přichází z džungle. Z něm. orig. Ein General kommt aus dem Dschungel přel. a doslov naps. Anna Vovsová. 1. vyd. Praha, Svoboda 1975. 276 s. - Členská knižnice Nakl. Svoboda. Správný údaj: přel. a doslov (Historické pozadí Travenovy revoluční epopeje, s. 273-276) naps. **Rudolf Vápeník**.

Kareta. Z něm. orig. Der Karren přel. Anna Vovsová. 1. vyd. Praha, Svoboda 1978. 237 s. – Omnia. Správný údaj: Přeložil a doslov naps. **Rudolf Vápeník**.

Noční návštěva. Z něm. orig. Erzählungen přel. a vydav. pozn. opatř. Anna Vovsová. 1. vyd. Praha, Svoboda 1977. 284 s. – Jiskry. Správný údaj: přel. vydav. pozn. a chronol. přehledem života a díla B. Travena opatř. **Rudolf Vápeník**

Pochod do říše mahagonu. Z něm. orig. Der Marsch ins Reich der Caoba přel. Anna Vovsová. Ilustr. Zdeněk Filip. 1. vyd. Praha, Svoboda 1982. 236 s., obr. – Členská knihnice Nakl. Svoboda. Správný údaj: přel. **Rudolf Vápeník**.

Poklad Sierry Madre. Z něm. textu Der Schatz der Sierra Madre přel. P. J. Var a V. F. Bláha. 2. [spr. 6] vyd. (ve Svobodě 1. vyd.). Praha, Svoboda 1973. 294 s. – Členská knihnice Nakl. Svoboda. Správný údaj: přel. **Rudolf Vápeník a Valter Feldstein**.

Vzpoura pověšenců. Přel. z něm. textu [Die Rebellion der Gehenkten]. 1. vyd. ve Svobodě. Praha, Svoboda 1974. 281 s. – Členská knihnice Nakl. Svoboda. Správný údaj: Přel. **Rudolf Vápeník**.

WALSER, Martin

Philippsburské svazky manželské. Z něm. orig. Ehen in Philippsburg přel. Dagmar Martincová. 1. vyd. Praha, Svoboda 1980. 264 s. – Jiskry. Správný údaj: přel. **Sergej Machonin**.

WANDER, Maxie

Dobré jitro, krásko. Z něm. orig. Guten Morgen, du Schöne přel. Jarmila Jarolímková, Jana Ondřejčková, Jana Pecharová a Břetislav Chrtěk. 1. vyd. Praha, Lid. nakl. 1981. 203 s. – Knihy Srdce. Sv. 94. Správný údaj: přel. **Jarmila Jarolámková, Olga Jeřábková, Jana Pecharová a Břetislav Chrtěk**. Překlad O. Jeřábkové (s. 32-41, 58-84) pod jménem **J. Ondřejčková**.

WITTGEN, Tom

Taková tichá dívka. Z něm. orig. Das sanfte Mädchen přel. Jana Ondřejčková. 1. vyd. Praha, Lid. nakl. 1977, 159 s, - Saturn. Sv. 94. Správný údaj: přel. **Olga Jeřábková**.

WOLF, Christa

Kassandra. Z něm. orig. Kassandra ořel. a doslov naps. Jaroslav Střítecký. 1 vyd. Praha, Odeon 1984. 165 s. – Malá řada Soudobé světové prózy. Správný údaj: přel. **Jaroslav Putík a Františka Faktorová**.

Návraty ke Christě T. Z něm. orig. Nachdenken über Christe T. přel. Jaroslav Střítecký, doslov naps. Jiří Hájek. 1. vyd. Praha, Odeon 1977. 229 s. – Malá řada Soudobí světové prózy. Správný údaj: přel. **Jaroslav Putík a Františka Faktorová.**

Vzory dětství. Z něm. orig. Kindheitsmuster přel. - Jaroslav Střítecký. Doslov naps. Jaroslav Kovář. 1. vyd. Praha, Odeon 1981. 474 s. – Soudobá světová próza. Sv. 351 Správný údaj: přel. **Jaroslav Putík a Františka Faktorová.**

ZWEIG, Stefan

Opojení z proměny. Z něm. orig. Rausch der Verwandlung přel. Věra Saudková. Doslov naps. Jaroslav Střítecký. 1. vyd. Praha, Odeon 1986. 234 s. – Klub čtenářů. Sv. 560. Správný údaj: přel. **Sergej Machonin.**

11.4 Příloha č. 4

IVAN CHVATÍK

Rozhovor s Ivanem Chvatíkem proběhl dne 19. 4. 2018 v místě jeho zaměstnání v Archivu Jana Patočky

Začíná sám...

No tak, my jsme napřed měli ty soukromé semináře u Patočky, když ho vyhodili z fakulty v r. 1972, kdy dovršil věk, kdy můžou poslat profesora do důchodu. A hlavně když se ho chtějí zbavit. Je to pojistka proti tomu, když už není při smyslech, ale oni to používali proto, aby se zbavili těch staříků, kteří ještě pamatovali jiné doby, ti byli po normalizaci velice nepohodlní. Patočku tedy vyhodili ke dni, kdy měl narozeniny, to byla poslední přednáška 1. června v roce 1972 a tím to skončilo. A my jsme k němu potom chodili na jeho semináře a tam jsme pozorně probírali Heideggerovo *Sein und Zeit*. Pak když Patočka v roce 1977 zemřel, tak jsem si říkal, že si chci toho Heideggera probrat dál, tak jsem začal překládat ty jeho pozdnější přednášky, protože jsem už při tom semináři pochopil, že když se to neprobere slovo od slova, takže se do toho vlastně nějakým povrchním způsobem nedá dostat. Takže jsem to začal dělat a tím jsem se zacvičil do překládání. Pochopil jsem, že ty věty mají nějaký rétorický rytmus a tím směřuju k tomu, že jsem pochopil (protože jsem si teda vybral takovou strašně těžkou přednášku), že smysl těch přeložených vět musí opravdu fungovat. Že to není překládání slovo od slova, protože obzvlášť v tomto žánru to vůbec nejde, stejně jako to nejde v básničkách. Takže aby se ta myšlenka v tom nesla, tak jsem si to začal psát do takových jako rytmických řádků, ne tam, kde je vedlejší věta, ale kde je ta myšlenka. Tak jsem si to celé takto přetvořil. Myslím, že v tomto tvaru to dokonce vydal Radim Palouš v jednom sborníčku, co mu tiskli někde v zahraničí a pak to přivezli zpátky. To byla ta přednáška *Věc*. No a mezitím vznikly další filozofické kroužky těch mladých lidí a já jsem si všiml dvou věcí. Jednak, že oni to čtou jako básničku, čili že jim ten smysl uniká, a za druhé, že když dostanou rovnou takovou pozdní složitou přednášku, tak jí nemůžou vůbec rozumět, když my jsme absolvovali ten několikaletý dril u Patočky s tím *Sein und Zeit*, takže oni to, co on Heidegger napsal o 20 let později, tak vůbec nemůžou sledovat. Říkal jsem si tedy, no dobře, je třeba splatit dluh a udělat to *Sein und Zeit*, takže jsem se do toho pustil a dělal jsem to teda pomaloučku, jak jsme potom při inauguraci toho říkali, že to bylo v době, kdy bylo času hodně a bytí málo, tedy bytí málo, ale hodně času.

Takže jsem pochopil, že to bude na dlouhou trať a že pro ty kroužky bude vhodné to udělat takovým sešitovým vydáním, kde by každý sešit byl už hotovým překladem, ne nějaké takové

nanečisto. A aby to bylo zajištěné, tak jsem si sjednal s několika kamarády, to znamená s Pavlem Koubou, s Mirkem Petříčkem a s Jiřím Němcem, že já vždy dodám ten svůj draft a oni to pročtou, opoznámkují a že to probereme slovo od slova společně. Vždy se to tak probíralo celou noc. Takhle jsme to opravdu dělali, pak Jiří Němec odjel do emigrace do Vídně, což bylo vlastně docela brzo. Pak jsme na to byli už jenom tři, ale opravdu jsme to takhle dělali až do toho 89. roku a stihli jsme asi tři čtvrtiny té knihy. Pak jsme měli jiné úkoly a starosti. Ten zbytek jsem udělal už pak jenom sám, myslím, že to bylo v létě 1995 a to už prohlížel jenom Pavel, protože Mirek už na to neměl vůbec čas a v r. 1996 to pak vyšlo. Takže to vám ukážu napřed teda ty staré přednášky, to potom vyšlo v Oikoumené v tomhle provedení, ve 3 svazcích proto, že každý z nakladatelů měl jiná práva na jiné věci. Ale jak říkám, každý zvlášť.

Tady je to Radimovo, takhle to vydal Radim Palouš, to je sborníček textů a tohle je moje *Věc* a když se tady podíváte, tak to je ten prozaický text z té přednášky provedený tímto způsobem na věcné členění těch vět. A oni si všichni mysleli, že je to básnička, takže se ukázalo, že to nesplňuje svůj účel. Pro mě ho to splnilo samozřejmě, protože mně to pomohlo vychytat si spoustu všelijakých detailů.

Potom jsem z toho dělal už takový soubor, který nakonec vyvezli do Anglie, tam byla Jan Hus Foundation a Roger Scruton a Timothy Garton Ash a takoví, co to tam organizovali... Takhle to mělo být. Tohle je zřejmě nějaký rozvázaný podklad pro nějaké xeroxování. Pak to teda vyvezli a vydali mi to. Já jsem to připravil jako dvojjazyčné vydání, protože jsem si vždycky říkal, že těžké věci by měl čtenář vidět i v tom originále, aby se v tom mohl orientovat a pochopit, jak jsem řešil všechny ty problémy. Ale když ti Angličani viděli ta německá písmenka, tak se jim to hnusilo, že jo, tak to německé vyhodili a udělali z toho jen svazek toho českého. Tady to je po xeroxování a tady je ta česká část. Já jsem si tady dal tehdy dvě křestní jména, která mám na rodném listě. Takže takhle to bylo připravené, ale bylo to dvojjazyčně, což tady taky někde mám... Ten anglický exemplář se jmenoval *Konec filosofie a úkol myšlení* a vyšel v roce 1984 v Oxfordu, , provedení bylo podobné jako tady Koubův překlad Nietzscheho. Jenom to bylo takové tmavohnědé a bylo tam tohle, co bylo pak rozdělené do tří různých svazků: *Co je metafyzika?* (1993), *Básnický bydlí člověk* (1993) a *Konec filosofie a úkol myšlení* (1993), což jsou dvojjazyčné, zrcadlové překlady, to se mi pak podařilo dojednat po revoluci s Heideggerovým synem v 90. letech.

A teď vám chci ukázat toho Heideggera, to sešitové vydání *Sein und Zeit*. To už jsou ty definitivní texty, které, když už to pak bylo hotové, jsme teda ještě na počítači zkontrolovali, jestli máme sjednocenou terminologii, což byla taky jedna z věcí, co jsem se rozhodl, že

nebudeme vymýšlet dopředu, ale že to necháme tomu vývoji v kontextu těch slov, aby se až po celém spise ukázalo, který nápad je nejlepší. Když to ustanovíte napřed, tak vás to strašně svazuje, protože se to ukazuje složitějším a vybrat to správné slovo v češtině, to jsme radši nechali až na konec. Takže tuhle obálku udělal Mirek Petříček pomocí tzv. propisotu, tohle je tedy jeho design.

První sešit, který byl opatřen obrázkem, byl pátý, protože tenkrát se ukázalo, že tam je taková Heideggerova věta, že v poslední době se montují na auta červené otočné šipky, protože tenkrát tady nejezdila ta retro auta pro turisty, takže nikdo z těch dětí, co jsem měl na semináři, nevěděl, co to znamená, tak jsem jim udělal ten obrázek.

No a pak mi můj spolužák Oldřich Kulhánec udělal podle fotografie rytinu a na poslední sešit se mi podařilo najít tuto karikaturu, kde je Husserl a Heidegger, který byl menší, to je od slavného malíře Orlíka, to byl židovský pražský Němec. Tady je ta proložená věta, tady je ještě navíc číslování starého vydání. Takže to bylo připraveno pro to dvojjazyčné vydání.

Ale tyhle ty sešity, jsem měl, pozor, kamaráda v rozmnožovně na ministerstvu financí a tam jsme od r. 1978 až do 1989 dělali nekonečné množství kopií, takže tohle mohlo vycházet ve 150 exemplářích zhruba. To se dělalo pořád dokola. No, takže tohle jsem pak používal při semináři s těmi mladými v podstatě každý týden a četli jsme si tento text, který jsme si následně vykládali. Takže jak říkám, k těm pozdním přednáškám jsme se vlastně už nikdy nedostali, protože tohle nám vydrželo na dlouho a vlastně to bylo užitečnější.

Ty pozdní přednášky jsem poté postupně nějak přeložil. Se dvěma z těch pozdních přednášek to bylo tak, že je Jirka Němec přinesl, že už je někdo přeložil a že to za nic nestojí a že abych to dal do pořádku. Takže jsem to úplně předělal, pak jsem měl s jednou paní dokonce konflikt, protože ona si myslela, že jsem jí to ukradl. Ale pak pochopila, že to s tím jejím původním textem nemá nic společného. A já jsem jí tenkrát v dobré víře dával ten další svůj překlad a ona říkala: no to mám taky doma v šuplíku hotový, doufám, že to není ono. No ale já jsem říkal, že v šuplíku je vám to houby platný. *(smích)* To byla Irena Michňáková.

Pane Chvatíku, jak jste se vlastně dostal k tomu Heideggerově dílu?

No tak to se tenkrát dalo sehnat, jak jsme měli spoustu kontaktů se zahraničím. Já jsem byl zaměstnán u švédského počítače v Praze²⁹, od r. 1967 až do 1989, takže ze začátku jsem ještě dojížděl do Švédska na ty školení tak do r. 1972, takže odtamtud jsem přivážel všelijaké věci, třeba hlavně ty magnetofonky philips, kazetáky, na které jsme nahrávali Patočkovy přednášky.

²⁹ kde byl vedoucím technického oddělení výpočetního střediska a tam se Chvatík staral o chod švédského počítače Datasab, který pro účely modernizace zakoupilo Generální ředitelství Továren strojírenské techniky.

Už jsou k dispozici i na webu archiv.janpatocka.cz, tam jsou ty zvukové nahrávky. Pak byly ještě nějaké věci z toho předrevolučního období, třeba tento rozhovor k narozeninám Heideggera, ten vyšel ve Spiegelu. To jsem ještě dělal před revolucí, to ještě Jirka Němec zkontroloval.

Mohla bych se ještě zeptat, jak vypadal výběr knih, co jste překládal. To vám někdo doporučil?

Tak ten rozhovor byl velice slavný a důležitý, ten jsme ještě četli s Patočkou, to vyšlo někdy v r. 1976, myslím, protože on to natočil deset let předtím, ale dal si podmínku, že to směji uveřejnit až po jeho smrti, protože on správně předpokládal, že jeho taková částečná angažovanost v nacistickém Německu je pořád problematická a že to vzbudí další vlnu námitek, takže si přál, aby to uveřejnili, až umře. On zemřel r. 1976 a hned potom to publikovali. My jsme si to ještě četli s Patočkou a říkali jsme mu, ať to přeloží a on říkal: „Jo, já to přeložím a oni budou říkat, že obhajuju nacistu, to mě ani nenapadne.“ Tak jsem to pak musel udělat já.

Ještě v tomto provedení je ta Heideggerova teze, když se ucházel o mimořádnou profesuru, tak napsal takovou studii o Aristotelolvi a jeho tradici. To předkládal v Göttingen, kde ho profesor Georg Misch odmítl. Zatímco Paul Natorp v Marburgu, ten pochopil, že je to docela slušné, ne-li geniální a ten mu tu profesuru dal. A protože Heidegger to měl napsané na psacím stroji, asi jen s jedním průklepem, tak to napřed půjčil svému žákovi Gadamerovi a ten se přiznal, že to během války ztratil a pak se to už nenašlo. Takže to bylo léta ztracené a až někdy r. 1989, 1990 to nějací američtí hoši našli, když prohlíželi pozůstalost nějakého historika. Tak to našli u něho, on byl strašný pedant a měl taky mimo jiné hromádku, kde bylo napsáno *Nečtené*. A tam měl vždy napsáno: *Nepřečteno*, *Odloženo* a tam dole našli tuto Heideggerovu tezi, takže to byla velká sláva, když to vydali i s tím Gadamerovým doslovem nebo předmluvou, kde se kaje, že to zašantročil a že to tak dlouho nebylo k dispozici.³⁰

Já vám ještě řeknu, jak to bylo s tím Patočkou... Já jsem původně studoval jadernou fyziku a ve druhém ročníku jsem pochopil, že to není taková moudrost, jak jsem si představoval na gymnáziu, když jsem se na to hlásil a že to teda budu muset propojit s nějakými takovými věcmi. Tenkrát ovšem bylo jasné, že se člověk něčím musí živit a že se těžko může živit filozofií, která navíc není marxistická, takže jsem to celé absolvoval. Pak jsem byl u toho švédského počítače, protože to bylo strašně šikovné. Jednak jsem se v tom r. 1967, 68, 69, 70 dostal do zahraničí.

³⁰ Míněno je dílo *Rozvrh fenomenologické interpretace Aristotela*

Potom v r. 1968 jsem si říkal, jestli nemám odjet, ale když jsem si prohlídl ty sylaby, co mají ve Švédsku na univerzitě na filozofii, nebo pak jsem měl jednoho kamaráda z Kalifornie, tak mi taky přinesl, co se tam dá studovat a mezitím se Patočka ukázal od r. 1968, že měl ty přednášky, tak jsem pochopil, že to není ono a že nemůžu odjet, když tady byl ten Patočka. Takže jsem si potom říkal v tom roce 1968, 1969, že bych si mohl zkusit vystudovat tu Filozofickou fakultu oficiálně. To ještě vypadalo, že by to pořád ještě mohlo jít. No ale ten seminář, co jsme měli s tím Patočkou, tak tam chodili všichni ti rozumnější docenti a profesori z té fakulty. I když profesori... Profesor tam snad žádný nebyl, to byla ještě ta komunistická škola. A když jsem jim říkal, protože jsme se znali z toho semináře, že se k nim přihlásím na fakultu, tak oni říkali, to je blbost, my vás tady nemůžeme nic naučit, musíte se přihlásit k Patočkovi na aspiranturu, tak jsem šel za Patočkou a ten mi řekl: „No, pane kolego, tak německy umíte, tak si přečtete *Kritiku čistého rozumu* a přijďte.“ Tak jsem si to přečetl, za tři čtvrtě roku jsem se konečně doučil německy a přišel jsem a on mi říká: „Já jsem to tak nemyslel, to jste mohl přijít dřív.“ Byla to vlastně moc dobrá škola, protože pak jsem mezitím pochopil, že překládat má smysl jedině ty primární autory, kde máte jistotu, že neříkají blbosti. To jsem jednou výjimečně zkoušel překládat, někdo si to objednal, nějakého sekundárního autora, ale člověk by ho musel předělávat. Já nemůžu přeložit něco, co nedává smysl, jen tak, že bych to tam napsal. U toho Kanta máte jistotu, že i když je ta věta na jeden a půl stránky nebo na dvě a dá vám dost práce vylustit, jak ty vedlejší věty spolu souvisí, tak to prostě funguje, je to správně, má to hlavu a patu.

Zrovna tak u toho Heideggera, tam jakmile zjistíte, že té větě nerozumíte a máte pocit, že je to tisková chyba nebo něco, tak je to vždycky vaše chyba. Musíte přijít opravdu na to, jak to myslel a tak dále. Jedinkrát se stalo, že jsem několik dní bádám na tom, jak je možné, že to nefunguje a opravdu to byla chyba tisku. Ale víte, kolik mi to dalo dní práce? Neměl jsem to hlavně s čím srovnat. Je tady prostě řádek, který patří jinam. Ale když ta řádka je tady a vy to čtete, tak to nedává smysl, ale zas je ta zásada, že Heidegger se nemýlí. (*smích*) Navíc zde je taky jiný řádek, než tam má být. Ale už nevím, jak jsem na to přišel, to už bylo ke konci...

Jak dlouho vám trvalo přeložit jeden sešit?

No, jak říkám, času bylo hodně, bytí málo, tak nevím, to se dá těžko říct. Pak to dostali ti tři, ti to proběhli, pak jsme několik nocí vždy ten sešit tady dělali. Začal jsem to, myslím v tom 84. roce, takže těch 17 paragrafů do toho r. 1989, no a potom jsem to dodělal v létě 1995 ve Finsku u jednoho kamaráda od švédského počítače, který mě tam tenkrát pozval a celé léto jsem tam měl chatičku u moře a celé léto jsem střídal Heideggera, moře a saunu. (*smích*)

Ještě bych chtěla upřesnit, co se toho vydávání týče... Vy jste říkal, že jste měl známého na ministerstvu financí...?

Tam měli velkou oficiální rozmnožovnu, on byl šéfem té rozmnožovny a po tatínkovi to byl takový skaut, byl ve straně, ale zároveň bylo jasné, že v té straně je jenom tak, aby mohl dělat šéfa rozmnožovny. Nikdy to na mě neřekl, v žádných policejních záznamech to nemají. Dělal jsem tam nejenom toto, ale i ty Patočkovy spisy. U Gruntoráda mám několik velkých přihrádek, to jsou ty xeroxy ode mě. Takže to bylo naprosto perfektní, protože ono to kopírování bylo přece jenom náročné. My jsme samozřejmě měli u počítače kopírku, ale tam jsem to nedělal, protože to se dalo snadno odhalit. Protože zvlášť když to nebylo úplně kvalitní, tak ten kopírovací válec byl poškrábaný a ty škrábance tam byly vidět, podle toho se to dalo snadno identifikovat, kde se to dělalo. Takže to jsem se bál dělat to u sebe. No a pak jsme už ke konci před tou revolucí dostali pár strojů ze zahraničí, takže to už jsem měl xerox u sebe doma, ty poslední dva roky... (*smích*) My jsme byli strašní dobrodruzi.

Pane Chvatíku, k této literatuře jste se tedy dostával v rámci toho, že jste měl možnost díky vašemu zaměstnání?

No jednak, a okolo toho roku 1968 to bylo všechno ještě poměrně volné, protože to utužování probíhalo postupně, takže ještě v roce 1969 nebylo ještě všechno znemožněno, takže se dokonce daly objednávat i Heideggerové i oficiálně i přes Státní nakladatelství vědecké literatury nebo technické literatury. No všelijakým takovým pololegálním způsobem. On byl vlastně legální, ale tak jako, že strana netušila, že se tam objednávají tyhle věci. Kdyby tušila, tak by to nedovolila, ale než to strana všechno zvládla, tak to utužení nastalo až tím Husákem po tom r. 1969. A pak jsem samozřejmě byl u toho počítače a měl jsem styk s těmi Švédy, takže když jsem potřeboval něco přivést, tak jsem řekl Švédům a ti mi to přivezli.

No a mezitím začaly jezdit ty filozofické návštěvy, co zorganizoval Julius Tomin, když emigroval do Anglie. Než emigroval, tak napsal takový dopis do Oxfordu, že jsme tady takhle utiskováni a aby nám pomohli, takže oni to zorganizovali a posílali sem docenty celkem pravidelně několika kanály. Jeden ten kanál jsem převzal od Petra Rezka, to organizoval Henri Veldhuis z Holandska, který v létě vždy přijel na takovou turistickou návštěvu, naplánovali jsme celý rok a pak jezdili ti profesori, kteří přijeli tak v sobotu nebo v pátek a odjeli v úterý. Napřed měli přednášku v neděli třeba u mě nebo u kamarádů pro ty, kteří se nechtěli exponovat na těch veřejných seminářích u Tomina nebo Hejdánka, kam mu přišla policie. Takže my jsme dělali takový tajný seminář a ti profesori pak šli v pondělí k tomu Hejdánkovi nebo Tominovi

a tam to většinou ta policie vybrala. Jednou přijel ten Jacques Derrida, toho vybrali hned na letišti a obvinili ho, že veze drogy. No a byl ve vazbě a musel zasáhnout prezident Mitterrand, aby ho propustili. To byla velká aféra. Tady bylo spousta věhlasných lidí, např. Theo de Boer, já si ty jména nepamatuju. Poslední přednášku měl Vetter z Vídně, ta byla u mě asi 18. nebo 19. listopadu, to bylo v tu neděli. 17. bylo v pátek nebo tak nějak, ano v pátek, protože druhý den bylo volno, a to jsme se byli koukat, co se děje na Národní a na rohu Spálenky jsme konstatovali takový ty parašutisty v těch bojových výstrojích s těma červenýma baretama a pak byla neděle a to on u nás měl přednášku, kterou měl tajně u nás. Takže ti nám taky vozili literaturu. Vozili nám spoustu knih.

Vzpomenete si na některé publikace, které vycházely jak v samizdatu, tak oficiálně?

To nevím. Překlady a beletrie byly na nejvyšší úrovni, protože lidi nesměli dělat nic jiného, takže tomu se věnovali nejlepší odborníci, někteří dokonce i pod pseudonymem. Takže vlastně úroveň překládání za komunismu byla daleko vyšší než třeba teď. Někdy se stane, že dostanete do ruky překlad a je to hrozné. Kus toho Heideggera *Sein und Zeit* vyšlo jako takový polotajný tisk na té tzv. Vokovické Sorboně na té VUML: Večerní univerzita marxismu-leninismu. No tzv. Vokovická Sorbona; to byla vysoká škola pro komunistické funkcionáře, takže tak tam to v rámci odstrašování od buržoazní pavědy vydali zřejmě s úmyslem opačným, aby se z toho Heideggera něco vytisklo, tak tam je nějaký úryvek z toho Heideggera, nějaké 2, 3 paragrafy. Tak to by byla taková paralela, ale to vyšlo už v nějakém 68., daleko dřív, než jsem to začal dělat.

Moc vám děkuji za rozhovor, pane Chvatíku.

(ukázka nahrávky rozhovoru s Ivanem Chvatíkem je na flash disku přiložena k diplomové práci)

11.5 Příloha č. 5

PAVEL KOUBA

Rozhovor s Pavlem Koubou proběhl dne 22. 10. 2018 v místě jeho zaměstnání v Archivu Jana Patočky

Pane Koubo, já jsem si na vás připravila pár otázek, uvidíte, co vás k tomu ještě napadne. A začala bych tedy takovou nejobecnější otázkou. Vy jste překládal v období samizdatu z němčiny a koukala jsem, že máte kromě germanistiky vystudovanou i rusistiku. Tak by mě zajímalo, kde jste se němčinu učil?

Já myslím, že jsem se učil jen nějak sám na přijímačky a pak až na katedře ve Šporku³¹. Na střední škole jsem dělal francouzštinu, pak jsem se několikrát nedostal na VŠ, protože začínala normalizace a já jsem se ještě ke všemu z naivity hlásil na filozofii, která už tenkrát přestávala existovat, nebo existovala v nějaké silně ideologizované podobě. Takže tam mě asi dvakrát nepřijali, říkali, abych vstoupil do SSM³² a šel na vojnu nebo něco takového. Potom s nějakým odstupem jsem byl po dvouleté knihovnické nástavbě přijat někdy v r. 1975 na němčinu/ruštinu a asi jsem se musel německy naučit v mezidobě. Možná na té knihovnické nástavbě. Ale určité jsem se učil hlavně až potom na té fakultě.

A můžu se tedy pro zajímavost zeptat, proč zrovna němčinu? Říkal jste, že na střední škole jste se učil francouzštinu...

To souviselo s tou filozofií, protože bez němčiny se filozofie nedá dělat vážně, i když to dneska už tak nevypadá. A mě zajímala od začátku filozofie, která vznikala v německé tradici a já už jsem tenkrát byl ve styku s Patočkou a ten byl odchovanec Husserla a Heideggera, specificky německé filosofie, tak... Takže bez té němčiny to nešlo. A to bylo asi všechno. Já jsem nebyl ani během studia v zahraničí, tam jsem nemohl. Nevyslali mě na žádný pobyt.

Já jsem se přece jen dočetla, že jste získal nějaká stipendia ve Vídni.

To bylo všechno až po 90. roce. Začátkem 90. let jsem byl přes Humboldtovu nadaci necelé tři roky v Německu, v Münsteru a pak opakovaně ve Vídni. Tam už jsem se snažil psát. To už jsem se ale jazyk neučil nebo nezdokonaloval cíleně.

³¹ Šporkův palác, kde tehdy sídlila Katedra překladatelství a tlumočnictví.

³² Socialistický svaz mládeže

Pak by mě zajímalo, právě proto, že se budu v diplomové práci věnovat překladům, jak jste se k těm překladům vlastně dostal, jak k tomu došlo?

Tam už moje paměť úplně nesahá. Já nevím, jaká je chronologie těch věcí. Tohle všechno vzniklo až později, ta spolupráce s Rezkem a s Jazzovou sekcí. Petr Rezek tenkrát byl takový spiritus agens a nutil lidi, aby jednak psali do samizdatu, jednak aby překládali. Ale já myslím, že už vlastně od r. 77, těsně po Patočkově smrti, jsme se začali scházet nad překladem *Sein und Zeit*. A to pak trvalo až do 90. let. Čili 20 let, samozřejmě s přestávkami. To vám určitě Ivan Chvatík říkal a možná vám i ukazoval ta sešitová vydání. Já si nepamatuju přesně, kdy jsme se začali scházet, ale bylo to brzo po Patočkově smrti, čili někdy koncem roku 1977, a muselo to být ještě předtím, než se odstěhoval Jiří Němec do Vídně, což bylo někdy začátkem 80. let, protože ten se s námi začal scházet také. Když se pak vystěhoval, tak jsme se scházeli ve třech na té observatoři, ve fyzikálním ústavu na meteorologické vížce a to trvalo hodně dlouho, protože to nebylo jen překládání. My jsme se sice scházeli nad tím pracovním překladem, ale diskutovali jsme hlavně o věcných problémech. Takže to šlo strašně pomalu. Mělo to formu semináře a překlad byl takový trochu vedlejší produkt diskuzí, které navázaly na čtení *Bytí a času* u Patočky v 70. letech. ... On měl doma dva velké semináře. Jeden se věnoval *Sein und Zeit* a druhý Husserlově *Krizi evropských věd*. Takže naše překládání navázalo na jeden ten seminář a to byla jenom četba samozřejmě, výklad, komentáře toho díla. A my jsme pak začali překládat, ale podrželi jsme jakoby seminární způsob těch diskuzí. To překládání šlo totiž hrozně pomalu. A myslím, že do roku 1989 jsme stihli touhle formou tak necelé 2/3. A pak jsme poslední část dodělávali s Ivanem Chvatíkem už v podstatě jenom ve dvou. Začátkem 90. let bylo hrozně těžké se k tomu dostat, protože všichni měli hodně práce a už nebyl nikdo ochotný se scházet takhle na dlouho... A často protože nebyl čas. Petříček byl na fakultě, já taky, Ivan Chvatík zakládal archiv a reformoval tady Ústav akademie, takže na tento typ pomalé práce už nikdo neměl čas.

Ty ostatní překlady, to se jen tak naskýtalo. Tohle byla základní dlouhodobá práce; Nietzsche, s tím opravdu přišel Petr Rezek. To se mi líbilo, protože to byl úplně jiný typ překladu. Heidegger je sice velký filozof, ale styl *Sein und Zeit* je takový technický a tuhý. A Nietzsche v *Nečasových úvahách*, to je úplně jiný žánr. Takže to se mi moc líbilo a překládal jsem snad nějak ještě během nebo ke konci studií, ty dvě *Nečasové*.

A to jste tedy překládal sám?

To jsem překládal sám. Vlastně kdybych nebyl tak umanutý s filozofií, tak bych překládal hrozně rád. Mně se zdá, že je to opravdu krásná práce. Když je to dobrý autor.

Vy jste zmiňoval jméno Petra Rezka. On byl ten, díky kterému jste se dostával k těm publikacím?

On přišel s tím nápadem udělat ten první sborník, *Případ Wagner*, protože ho zajímala opera, zajímala ho vždy hudba a Wagner zvlášť. Takže když bylo nějaké wagnerovské výročí, přišel s nápadem, že uděláme – tedy on udělá, já to jen překládal – sborník Nietzscheovských textů Wagnerovi. A to bylo něco z těch Nečasových úvah a pak pozdní texty, které překládal Arnošt Procházka, někdy už začátkem dvacátých let, ty které psal Nietzsche už proti Wagnerovi. To bylo ve svazku Jazzové sekce *Případ Wagner*. Pokračováním měl být zbytek *Nečasových úvah*. Ale to už Jazzovou sekci rozehnali, takže to pak Hejdánek vydal v samizdatu. Takže k Nietzscheovi a překládání jsem se opravdu dostal z iniciativy Petra Rezka a přes ten sborník *Případ Wagner*. Tady koukám, že tam jsou dokonce poznámky k té páté *Nečasové úvaze*, kterou Nietzsche už nenapsal. S Petrem Kitzlerem, klasickým filologem, jsme připravili nedávno druhé vydání malé knížky Nietzscheových raných textů o filologii, jmenuje se to *My filologové*. Čili stejně jako tahle nenapsaná *Nečasová úvaha*. A jsou tam zajímavé texty raného Nietzscheho o filologii, o Homérovi a jiné, které teď vycházejí v reedici.

Abych to tedy shrnula. Vy jste říkal, že jste se věnoval tedy tomu překladu *Případ Wagner*, což jsem našla i v *Libri Prohibiti*. Vzpomenete si tedy i zhruba, co jste ještě přeložil kromě těch, co jste zmiňoval?

Já myslím, že už toho moc nebylo. Překládal jsem asi jen proto, že se mně něco líbilo, například od Mandelštama esej *Jitro akméismu*, taky snad ještě na škole. Moc krásnou esej, kterou potom Ludmila Dušková dala do nějaké antologie, nebo dokonce do dvou antologií akméismu po 90. roce. A jinak myslím, že nic nevyšlo. Možná že Mandelštama jsem se ještě pokoušel překládat, ale ani to nevyšlo. A *Jitro akméismu*, to je krátký text, asi 15stránkový, o tom, co akméismus vlastně chce docílit v poezii. Jinak už jsem nic nepřeložil. Už jsem potom začal psát filozofické věci. A vrátil jsem se k tomu později, ovšem ne jako překladatel, ale jako redaktor, protože jsem to narařičil tak, že Nietzscheho začala překládat moje žena [Věra Koubová]. V podstatě všechno, co nebylo přeloženo mezi válkami, přeložila ona po roce 90 a protože ji zajímala spíše poezie a do filozofie se jí nechtělo, tak jsem jí slíbil, že to budu redigovat a to jsem vlastně celé ty roky dělal. To byla taková práce pomocná. A teď jsem v tom znovu, protože moje žena přeložila dva svazky Nietzscheho pozůstalosti, té pozdní, než se Nietzsche zhroutil. Ty teď rediguju. Takže i dneska jsem vlastně nepřímou s překládáním pořád nějak spojený.

Pokud jsem to tedy dobře pochopila, tak takovým vodítkem při výběru těch textů k překladu, bylo to, že se vám to líbilo.

Určitě, určitě. U Nietzscheho to byla nejdřív jen koincidence toho, že jsem se stýkal s Petrem Rezkem, a toho wagnerovského výročí, ale já se pak začal zabývat Nietzschem obsahově, už ne z hlediska překládání. A pak jsem se mu věnoval asi 10 let, psal jsem o něm knihu.

Sein und Zeit byla velká kolektivní práce, trvala dlouho a myslím, že měla i ohlas, vyšlo to v 5 vydáních. Pro studenty filozofie určitého zaměření je to taková bible, nebo alespoň byla. Takže tyhle překlady vznikaly na hranicích s filozofií. Diplomku jsem tehdy na Šporku psal o překladu *Kritiky čistého rozumu*, prostě jsem potřeboval nějakou filozofickou motivaci. *Kritiku čistého rozumu* jsem kvůli tomu přečetl opravdu důkladně několikrát. To je taky velká škola, když se člověk chce věnovat filozofii.

Ještě bych tedy měla dotaz ohledně toho, jak tehdy vlastně vypadala vydavatelská praxe, protože vy jste říkal, že jste přeložil ty věci, o kterých jsme mluvili, ale jak se to vydávalo a jak se to vlastně šířilo v samizdatu?

Sein und Zeit bylo specifické, protože nebylo součástí žádné z těch samizdatových řad, které začaly vznikat po roce 1977. *Sein und Zeit* bylo tehdy úplně bokem a my jsme ho tenkrát začali rozmnožovat po sešitech, protože o to měli lidi zájem a čekat, až se dokončí celé, to bylo v nedohlednu. Nikdo z nás si netroufl odhadovat, zda to vůbec doděláme a kdy. Takže sešity začal rozmnožovat Ivan Chvatík nějakým tajným způsobem a ty Nietzscheovské překlady vyšly v Jazzové sekci, což nebyl úplný samizdat; když pak její činnost ukončila policie, tak dal ten připravený svazek L. Hejdánek do své samizdatové edice Oikúmené. To vše bylo vždy v režii někoho jiného a byly na to celé „paralelní struktury“, písárky a vazárny. Ale jak říkám. Tím, že jsem toho dělal velice málo, a až na *Sein und Zeit* nesystematicky, tak jsem neměl žádné kontakty na to, jak se to potom vyrábělo a expedovalo; já jsem dostával až ty výsledky práce druhých, protože samizdat byl velice důležitý zdroj informací. Později se začaly objevovat nějaké časopisy, *Kritický sborník* nebo Bendův časopis *Paraf*. Tak to jsme všichni sledovali a někteří také přispívali, ale tam jsem to vždy jen sledoval. *Sein und Zeit* byl tedy specifický případ, který technicky zajišťoval Ivan Chvatík. Bohužel jsem to málo, co jsem věděl o samizdatovém provozu, zapomněl a tenkrát o tom člověk nechtěl vědět nebo po tom nepátral, protože čím méně toho věděl, tím lépe.

A jak vy jste se vlastně dostával k té samizdatové literatuře? Vy jste říkal, že jste se dostával až k těm výsledkům, tak to bylo přes pana Chvatíka?

No, tím, že jsem začal brzo poté, co jsem přišel po maturitě z Písku do Prahy, chodit k Patočkovi, Hejdánkovi. Konaly se tam semináře, kam chodila řada lidí a takových skupin byla celá řada. Tohle by pro vás možná bylo zajímavé, ale já tu knihu bohužel nemám. Dvě naše bývalé studentky vydaly knihu, která se jmenovala *Filosofie v podzemí*, myslím. Mapovaly tam činnost neoficiálních seminářů, které se konaly u Paloušů na Kampě nebo u malíře Pavla Brázdy, tam byl kroužek, kam chodil Zdeněk Neubauer a Jiří Němec. Já jsem se zdaleka neúčastnil všeho, ale vlastně do všech jsem zabrousil. Přes tyto kroužky člověk měl možnost poznat hodně z těch, kdo samizdat vyráběli, psali či organizovali.

Taky *Kritický sborník* byl důležitý, protože ho dělal Jan Lopatka, později s Karlem Palkem, který v tom ještě nějakou dobu pokračoval i po r. 1989. A kolem každého časopisu či každé samizdatové edice byl okruh lidí, kteří do něho jednak přispívali nebo s ním nějak pomáhali a když šlo o filozofii, tak se taky scházeli a diskutovali nebo četli společně nějaké texty. Takže tam byla živá a intenzivní komunikace, v níž se už později nikdy nepodařilo pokračovat, po r. 1989. Třeba jsme se scházeli u Hanky Hlaváčkové na Malé Straně a 7 let jsme každý čtvrtek večer četli Platóna. Po 17. listopadu jsme asi jednou ještě sešli naposledy a pak už se to nepodařilo, protože na to prostě nikdo neměl čas. Toto pravidelné scházení fungovalo i jako kanály pro výměnu literatury nebo samizdatů. To byl velice cílý ruch, který fungoval, myslím, velice dobře. Mělo to ještě další výhodu, že když jste měla třeba půjčeného Solženicyna nebo nějaký takový špalek, tak se musel vrátit třeba během dvou dnů, někdy dokonce přes noc. Lidi knihu dostali, přečetli a museli s tím běžet dál, takže byl člověk nucen poměrně rychle číst. Se čtením přes noc to byl extrém, ale bylo to míněno tak, aby to opravdu kolovalo, a to bylo takovým půjčováním zaručeno.

U samizdatových edic, mohlo být 10 průklepů, když se udělaly tři várky, tak toho bylo 30, max. 50 kopií. Já nevím, jaké byly ty náklady, ale dokud se nenašly cesty ke xeroxu, což se tenkrát právě Ivanu Chvatíkovi podařilo, tak to byly vázané strojopisné průklepy, a náklady byly nízké, tipoval bych mezi 30-50 kusy. Byly většinou dobře vázané, aby byly odolné, protože průklepák, já nevím, jestli to ještě pamatujete, to byl velice tenký papír.

Proto to bylo většinou dobře vázané a pak knihy skutečně tímhle způsobem rychle kolovaly, takže čtenářů potom se během let našlo stejně nebo možná více než u standardních knih. I když tenkrát když vyšla nějaká oficiální kniha, tak si vzpomínám, že to byla velká událost, třeba když Aloys Skoumal přeložil Joycova Odyssea, tak se prodával pod pultem a v omezeném množství. Byly tenkrát hrozné fronty, lidi byli úplně jiným způsobem žhaví sehnat dobrou knížku.

I oficiálně, když něco vyšlo třeba v Odeonu nebo v nějakém slušném nakladatelství, tak byly ohromné náklady a byl o ně veliký zájem. Což se pak taky velice rychle změnilo, po roce 1989.

Pane Koubo, ještě by mě zajímalo, jaké byly třeba finanční podmínky? Vy jste říkal, že jste to překládal pro radost, měl jste za ty překlady třeba tenkrát nějakou finanční odměnu?

Ne. To si nevzpomínám a myslím, že to ani nebylo. Ani u Jazzové sekce to, myslím, nebylo ve hře, ani to nikoho moc nezajímalo. Ale u *Sein und Zeit* s 20letým zpožděním, když vyšlo, jsme dostali nějaký honorář, který jsme si rozdělili, ale nebyly to žádné horentní sumy. A to byla, jak říkám, komerčně velice úspěšná knížka, která vyšla opakovaně ... Ony v těch podmínkách peníze, i když jich měli všichni málo, hrály nějak mnohem menší roli, protože ty důležité věci si za ně člověk stejně nekoupil. Cestovat nemohl... Možná později, když bylo možné sem dostat od nějakých nadací nějaké peníze, tak někdo finančně pomáhal výrobě, třeba písarkám se, doufám, platilo. Ale platit za samizdatový překlad, to je komická představa. Ale už si to opravdu nevybavuju, určitě to nebylo v samizdatu, v tom to nehrálo roli. A jestli se tam někde nějaké peníze našly, tak asi na ty vazby, které se musely dělat v knihárně. Já si myslím, že i hodně písarek to dělalo spíše z přesvědčení, že si byly vědomy toho, že to byla důležitá věc. Možná, že ani jim se často neplatilo. To by se ale určitě dalo ještě vyzkoumat.

Co se týče vašich překladatelských dovedností, vy jste říkal, že už jste pak ten jazyk aktivně nerozvíjel. Jak to tedy bylo?

Aktivně jsem se moc nesnažil se zdokonalit, byl jsem skutečně zaměstnán těmi obsahovými otázkami a chtěl jsem dopsat knihu o Nietzscheovi. Co mě u němčiny drželo a nutilo mě se v ní snad trochu zdokonalovat, bylo, že ty filosofické věci jsem pak většinou psal ještě v německé verzi a vydával je německy, což byla moc dobrá zkušenost i pro vlastní psaní, protože jsem zjistil, že v mateřštině se člověk mnohem snáz přenesle přes nějaká slabší nebo nedomyšlená místa a když to potom musíte přeložit, tak to nejde. Takže jsem často ještě zpětně měnil český text, protože jsem zjistil, že některé věci vlastně nejsou dořečené či domyšlené. A to mi přišlo jako velice dobrá zkušenost. Protože když člověk formuluje text v mateřštině, tak má poměrně velký rejstřík výrazových prostředků, které ještě nemá v cizím jazyce, který se naučil; pokud někdo nežil dlouho v zemi, kde se tím jazykem mluví, tak je aktivní znalost poměrně omezená. Ale když už text máte hotový a pak ho sama překládáte do cizího jazyka, tak to zpětně zase vrhne světlo na originál a zjistíte, že je možné nebo nutné ho ještě nějak vylepšit. To jsem pak dělal v podstatě u všeho, co jsem napsal. To bylo všechno až v 90. letech.

A před revolucí jste si němčinu nějak zdokonaloval?

Ono je poměrně velká propast mezi pasivní a aktivní znalostí; v němčině jsem to ještě nějak zvládnul, ale v ostatních jazycích mám problémy používat cizí jazyk nějak slušně aktivně. V té němčině se nějak podařilo, poměrně záhy, možná i díky tlumočnickému tréninku. Měl jsem taky štěstí, že velkou část textů, které jsem pak psal německy, mi četl přítel, německý bohemista, Urs Heftrich, který umí výborně česky. On překládá poezii a je to, myslím, mimořádně dobrý stylist, který pak hotové texty četl, korigoval a navrhoval změny. To je velká škola, když máte někoho, kdo je ochoten tomu věnovat čas. A kdo je tak dobrý jako Urs Heftrich. To byla také dobrá praxe v aktivním používání psané němčiny. Dělán to pořád, už jen proto, abych věděl, že jsem po sobě ten původní český text pořádně přečetl. Velká výhoda je také blízkost češtiny a němčiny. Nevím, jak by to fungovalo s angličtinou nebo nějakým jiným jazykem. Mně se zdá, že aspoň ve filozofii, kde jde trochu o technický jazyk, že jsou si ty dva jazyky skutečně velice blízké, i jejich idiomatika. Většinou, když něco řeknete česky a přeložíte to víceméně doslova do němčiny, tak je to buď dobře, nebo to aspoň dává slušný smysl, což u jiných jazyků vůbec neplatí...

Moc vám děkuji za rozhovor, pane Koubo.

11.6 Příloha č. 6

LUDVÍK FOJTÍK

Rozhovor s Ludvíkem Fojtíkem (Rudolfem Starým) proběhl dne 29. 11. 2018 v kavárně na severu Moravy, kde v nejmenovaném městě pan Fojtík v současné době žije.

Začíná sám...

Připomíná mi to kriminální filmy. Tam se to děje tak, že vyšetřovatel vytáhne mikrofon a řekne: je 15:17, začíná výslech pachatele Rudolfa Starého. První otázka je: Cítíte se vinen? A Rudolf Starý říká: Ano, jsem vinen. Mea culpa, mea maxima culpa. A pak následují další otázky. Například, co jste to spáchal tehdy v té kotelně, když jste překládal Junga?

Můžu vám tedy vylíčit, jak jsem to dělal? Pak můžete pokládat otázky...

Já jsem to už vylíčil někde ve svých knihách. Bylo to hlavně na kotelně Řepská 2, ta stojí v Řepích, blízko Slánské ulice. A bylo to tak, že zejména v tomto období běžely všechny tři kotle, což byla niagára. Zvenčí ze Slánské ulice řvaly nákladáky, kterých tam projíždělo nespočet. Z rádia, abych se nezbláznil, zněl Luciano Pavarotti, La donna é mobile. A já jsem mlátil do psacího stroje značky Corona, abych vyrobil 9 kopií těch mých sešitů, kterým jsem říkal Jungiana. To je vše. Když se mě zeptáte, proč jsem to dělal, tak se přiznám, že to vlastně ani nevím. Byl to projev čirého bláznovství, ale zároveň to znamenalo, že když má člověk zájem něco poznat, zejména proč ten můj život skončil v mých 35 letech, tak hledá odpověď a čte, studuje a já měl to štěstí, že jsem narazil na Junga a tam jsem měl konečně pocit, že u něho nacházím odpovědi na mé otázky, které mě trápily. A právě díky tomu jsem možná tu dobu přežil. A Jung mě zaujal natolik, že jsem potom pokračoval v jeho studiu dále a vlastně od té doby o Jungovi neustále píšu, najdete to v mých knihách.

Jak už jsem říkal, měl jsem předsevzetí, že budu překládat Junga a že ho budu vydávat, protože jsem si založil malé jednomužné nakladatelství. Ukázalo se, že to možné není. Většinu těch licencí ukořistil Janečka z Brna, Janečkovu nakladatelství je známé. A zbylo toho opravdu velmi málo. Ukázalo se, že bych mohl vydat podobnou knížku, kterou vydal Walter-Verlag ve Švýcarsku, byla to knížka, která se jmenovala Hundert Briefe, Sto dopisů a vybrala je Aniela Jaffé, což byla Jungova sekretářka. Já jsem se drze dotázal těch Švýcarů, zda bych mohl takovou knihu vydat ovšem za předpokladu, že bych si sám chtěl vybrat ty dopisy a oni, nevím, z jakého řízení se to mohlo stát, mi k tomu dali placet, souhlasili s tím. Takže jsem měl možnost si vybrat těch 100 dopisů.

Byla jedna letuška švýcarských aerolinií, jmenovala se Mari Theres a byla to nejkrásnější letuška vůbec. Seznámili jsme se při první návštěvě, když jsme s mou ženou navštívili Švýcarsko a dostali jsme se dokonce i do Bulinguenu, jak jistě víte, to bylo Jungovo zvláštní sídlo, které si sám vybudoval. Taky jsme s mou manželkou vylezli na Jungfrau, Marie Theres byla manželkou našeho přítele a já jsem si dovolil je poprosit, jestli by mi nemohli věnovat ty Jungovy dopisy. Nechápu, kde se ve mně vzala ta drzost a troufalost, protože i pro ně to byla docela drahá položka. Nicméně mi řekli, že ano, slíbili mi to, a protože Marie Theres měla volnásky jako letuška, tak přiletěla do Prahy na několik dnů a přinesla mi ty tři svazky. A já jsem takový hlupák, že jsem jí tu knihu nevěnoval, mrzí mě to dodnes. Kdyby náhodou někdo udělal reedici, tak by se to tam opravdu hodilo, protože to byla vlastně její zásluha. To útlé děvče, které táhlo kufr, kde byly tři těžké svazky. Takže takto se mi podařilo si sám vybrat těch 100 dopisů. Jeden z mých známých, co si to přečetl, řekl: co dopis, to perla. Myslím, že je to opravdu docela slušný výběr. Možná že dneska bych, ba jistě, udělal výběr úplně jiný, ale tehdy, myslím, to byl opravdu reprezentativní vzorek. No tak jsem mohl pokračovat v překládání Junga. Tyto překlady už byly kvalitnější než ty, co jsou v těch sešitcích, v té Jungianě, protože když jsem vám vylíčil, za jakých podmínek to vznikalo... Tehdy jsem to skutečně sekal, takže jsem vlastně nedělal žádnou korekturu. Takže tím vlastně moje překlady Junga skončily. Dnes překládám, když cituji některé jeho pasáže, které si raději přeložím sám, než abych použil ty překlady Janečkovy právě v těch vybraných spisech, protože ty překlady bohužel nejsou kvalitní. Mám vůči nim vážné výhrady. Jung tam promlouvá poněkud neohrabaně a bylo by třeba ho svým způsobem tak trochu vylepšovat.

Říká se, že anglické překlady Junga jsou dokonce lepší než originál, Jung totiž nebyl žádný velký literát. Jung tím, že se opravdu pokoušel nacházet úplně jiné věci, on tomu říkal vyvřeniny, bylo opravdu obtížné je ihned zpracovávat a dát jim elegantnější podobu, takže překládat Junga opravdu není snadné, což se skutečně projevilo podle těch překladů u Janečka. Ale co bychom bývali dali kdysi za to, kdyby tehdy takové knihy existovaly.

Jinak Vám ještě chci říct, že jsem očekával, že se u nás Jung bude překládat podobně jako v Německu, z redaktorského hlediska. Tam totiž několik nakladatelství, nejenom Walter-Verlag, který vydával jeho sebrané spisy, mělo možnost si vybrat články nebo části jeho knih a udělat si svou vlastní paperbackovou knížku, která stála kupodivu jen 5 nebo 7 marek. Samozřejmě, že jste musela mít veksláka, který Vám je prodal, ale ta cena na tehdejším veksláckém trhu nebyla tak přehnaná. Takže veškeré úspory padly na to, že jsem sháněl knížky od různých veksláků nebo známých nejlépe. Nejlepší bylo, když to byl někdo ze spřátelených známých, aby z toho nebyly potíže, protože by vás mohli zavřít za maření devizového

hospodářství, kdyby u vás něco takového našli. To si v dnešní době lidé taky neumí vůbec představit. Tedy sehnat 15 marek a požádat někoho, kdo jel zrovna do Německa, anebo kamarádky, které emigrovaly do Německa. Ty knížky mi prostě posílaly nebo mi je přivázely, když přijížděly do Prahy.

To se tehdy nekontrolovalo, když vám někdo ze známých přivázel nějakou knihu?

Tak když někdo jako už občanka Bundesrepublik přijížděla za matkou do Prahy a vezla dvě knížky, tak to ji samozřejmě nekontrolovali, to ne. Jiná věc byla, když přivázeli knihy z Indexu nebo z jiných nakladatelství v těch dodávkách. To samozřejmě většinou kontrolovali estébáci a udělali z toho případ, to můžete dnes ještě vidět v nějakém dokumentárním filmu. To otevřeli zásuvku a vyhrnulo se množství Tigridových Svědectví, což vnímali jako hrůznou, podvratnou činnost, že někdo přivázel knihy. Takže samozřejmě to byl občas problém, ale v zásadě to šlo.

Můj velmi dobrý známý studoval v Anglii, takže ten mi přivázel knihy v angličtině, takže když se podíváte do mé první knihy, kterou jsem napsal o Jungovi, jmenovala se *Potíže s hlubinnou psychologií*, tak je polovina citací z německých knih a polovina z anglických. Domníval jsem se, že u nás by to mohlo probíhat podobně, proto jsem si říkal, že když mi nevyšel ten první sborník, tak bych mohl udělat něco podobného, těch knížeček mám doma ještě několik. A to bych býval opravdu rád udělal, ale bohužel to nebylo možné. Zůstaly tam jen některé věci, které nedávaly šanci na prodej. No a tím mé překládání skončilo až na to, že tedy když teď cituji Junga, tak si ho raději přeložím sám, když mám tu knihu. A když ne, tak ji musím citovat z toho, co je k dispozici. A to je vše, co já můžu o těch překladech říci. Proto jsem vás varoval, říkal jsem, že ty mé překlady vůbec nic neznamenají, že je to něco okrajového a bezvýznamného. Zajímavá je na tom jenom ta bláznivost, to je jistě velmi zajímavé, ale to je jistě tak vše.

Vaše překlady rozhodně bezvýznamné nejsou. Pane Starý, chtěla bych se zeptat, jak jste se vůbec k němčině dostal, kde jste se ji učil?

Představte si, že jsem navštěvoval mikulovské gymnázium. Tak jsme tomu říkali v době, kdy to byla jedenáctiletá nebo dvanáctiletá škola, já už nevím, ale ta tradice piaristického gymnázia tam prostě žila a velmi snadno se obnovilo po převratu. To místo má opravdu zvláštní půvab, až pojedete do Mikulova, tak nezapomeňte toto gymnázium navštívit. A tam se tedy vyučovala především ruština a zároveň němčina, takže ty základy jsem získal vlastně ve škole, což je téměř neuvěřitelné. Dodnes si pamatuju například některé básně, které tam byly, potřeboval bych je doplnit. Zejména jednu Goethovu báseň, kterou bych potřeboval dokonce

citovat a nemůžu ji nikde najít. To jsem se naučil právě tam, kupodivu. Anebo der Rattenfänger von Hameln oder so, tak tato povídka tam taky byla, tu jsme se měli naučit vyprávět. Takže to nebylo tak úplně marné. Mám na mysli takovou báseň, která patří mezi takové sentence, alespoň já je tam zařazuju. Myslím tedy logické sentence vyjádřené básnickými prostředky. Tato báseň měla velmi důležitý význam a nemůžu se právě dobrat toho, co to mělo znamenat. Bylo tam: Du musst steigen oder sinken, du musst Amboss oder Hammer sein. Musíš stoupat nebo klesat, buď budeš kovadlina, nebo kladivo. To je strašně důležitá myšlenka. Buď se postavím k něčemu aktivně a můžu steigen, nebo být Hammer, anebo jsem pasivní a budu bohužel to druhé. To si pamatuju.

Jinak nejmilejší předmět, který jsem tam měl, byla ruská literatura, protože dějiny, které mě vždy zajímaly, se tam podávaly v ryze pozitivistickém, objektivistickém stylu. A to mě iritovalo. Já jsem se pořád ptal, když se tam mluvilo o francouzské revoluci: bylo dobré, že napichovali ty hlavy aristokratů na píky, nebo to nebylo dobré?. A učitel se vyhnul odpovědi. Mně se to nelíbilo, mně se to nezdálo. Přišlo mi to vulgární napichovat hlavy na píky, nicméně se oslavovala francouzská Velká revoluce a já byl najednou zmaten, tak jako mnohokrát během těch studií. Takže dějiny jsem sice četl a odříkával, ale v posledním ročníku jsme dostali učitele z Brna. Ty učitele vyházeli z různých škol a posílali je do pohraničí, takže například učitelem dějepisu nám byl bývalý ředitel zemského archivu a ten, když viděl, z jaké učebnice se učíme, si ji na první hodině vypůjčil, listoval, pak ji odhodil, chodil po místnosti a rval si zbytky vlasů a zoufal si. To jsem v životě neviděl. My jsme seděli, ani jsme nedutali. A on říká, to není možné, to prostě není možné. Kupte si takové a takové sešity a od zítra začneme. Já ten sešit bohužel nemůžu najít, dnes by to byl poklad.

Ta ruská literatura, to byl opravdu můj nejoblíbenější předmět. Nějaká averze vůči ruštině, v důsledku toho, že žijeme v zemi, kde vládne ruské samoděržaví, v komunistickém hávu, to nějak odpadlo. A najednou tam byl ten nádherný jazyk, který Rusům vymyslel Puškin a to mě okouzlo, takže já jsem znal celé pasáže z Evžena Oněgina.

Pane Starý, jak jste se tedy dostal k samotnému překládání?

Když se v 35 letech ocitnete v druhém suterénu nemocnice na okraji města, mám na mysli samozřejmě Motol a nemáte naději na nějakou změnu... Všichni nám tehdy říkali, ať už nám, kteří jsme skončili ve skladech a kotelnách, protože jsme byli protistátní skupina údajně, tak nám řekli jasně: „Nemáte nejmenší šanci se odtud dostat.“ My jsme se samozřejmě potom pokoušeli a skutečně to nešlo. To byla tzv. profylaxe, tak tomu říkali soudruzi. Tak jsme tam měli prostě zůstat už navždy. Tedy koneckonců dobře, říkal jsem si, nebudu tedy dělat kariéru,

nezaložím nakladatelství, nebudu šéfredaktorem časopisu, nebudu moci veřejně publikovat své názory, nebudu moci cestovat a tak dále, a tak dále. Musím tedy alespoň zjistit, jak k tomuto hrůznému průšvihy došlo, jak se to mohlo stát. Tím nemám na mysli pouze své chyby, kterých jsem se dopustil, ty nebyly nějak zvlášť tragické, nemohly být příčinou něčeho tak vážného čili týkalo se to spíše dob a samozřejmě jsem velmi brzy pochopil, že to je otázka lidské psychologie. Že to koneckonců dělají lidé, a proto mě začala zajímat psychologie. Jak to tedy je s tou lidskou psýchou, jak to že se tam rodí takové hrůzy, o kterých jsme se potom začali dovídat díky filmům, ať už hraným nebo dokumentárním. Dnes už toho víme tolik, že, přiznám se, máme opravdu problém to zvládnout. Já mám pocit, že se vůči sobě lidé dopustili takových hrůz, že – a dokonce jsem to někde napsal, je to přehnané, ale já si myslím, že si to myslím –, že ztratili právo na existenci. Ale o tom nechci mluvit.

Zkrátka jsem musel hledat odpovědi, četl jsem všechno, bylo to omnivorní. Úplně všechno a pořád jsem hledal něco, kde bych se alespoň drápkem chytil. A byl to ten Jung. Já jsem četl i ty knihy, které vycházely za totality a týkaly se filozofie. Ta kniha se jmenovala *Člověk v křivém zrcadle* a tam byly dva Jungovy citáty. A tam jsem se chytil. Byla to kritika buržoazní filozofie. Takže i tyto knihy, které vycházely, vám dávaly šanci se zorientovat. Tam je nesmysl a tady je něco zajímavého. A pak už bylo možné jít po stopách. A když jsem přišel do univerzitní knihovny, kde jsem trávil většinu času předtím, než jsem se dostal do kotelny, zjistil jsem, že z Freuda tam není vůbec nic [v knihovně], protože cenzor věděl, že je nekošér, tak ho vyřadil. Ale když jsem si tam vybral jméno Jung, tak jsem zjistil, že je tam asi 5–7 knih. A to byl pro mne zázrak. Takže já jsem četl tyto knihy, které bylo možné číst v univerzitní knihovně, když mi je nechťeli půjčovat domů. Tím jsem se tedy chytil. A musel jsem číst německy. Ale velice ledabyle, já v podstatě německy neumím. Protože jsem nemluvil. Naše generace neměla možnost jet někam alespoň na půl roku, aby se ten jazyk naučila, to je tragédie.

Mohl byste mi sdělit, jak jste se vůbec dostával k samizdatové literatuře?

Pokud myslíte třeba k těm samizdatovým časopisům, jako byl například *Kritický sborník*? Lopatkův *Kritický sborník*... Já jsem se Lopatkovi odvážil nabídnout nějakou recenzi filmu, a protože *Kritický sborník* neměl rubriku film, tak to zřejmě z tohoto důvodu bylo přijato. A já jsem potom už dodával další recenze, kterým jsem říkal filmové hermeneutiky a pak jsem je vydal knižně. Operu tam tehdy operoval Rezek, to byly opravdu velice ostré a vtipné články a už si ani nevzpomínám, co kdo kdy, ale najednou jsem měl šanci vyplňovat film. Takže když jsem viděl nějaký zajímavý film, vzpomínám si právě na Šepoty a podzimní sonáta od Bergmana, tuto kritiku jsem kdysi dodal. A některé další.

Takže byla to otázka známosti. Moje žena byla spolužačkou Lopatky a Lopatka přišel na návštěvu a při té příležitosti se to stalo. Byla to otázka osobních známostí, přátelských vztahů a tak dále, když jsme se k tomu dostávali. A samozřejmě dokud jsme byli ještě na Ústředí vědeckotechnických informací, tak tam jsme měli napojení na jeden kanál, kterým přicházely takové protistátní tiskoviny, jako byly Pelikánovy Listy nebo Tigridovo Svědectví a další knihy a to byl také jeden z důvodů, proč nás sledovali, protože chtěli zjistit, odkud kam to vede. Samozřejmě našinec musel zapírat a tvrdit, že mu to přichází do schránky, čemuž oni nevěřili a pak vám vyhrožovali: „Pošleme vás do Ruzyně a tam se s vámi nebudou mazlit.“ A dokud nesáhli k fyzickému násilí, tak bylo možné to zapírat, což někteří nevyužili. Takže to byl jeden kanál. A pak byl jiný, který šel přes Pitharta a agitátorku, genderovou, teď mi vypadlo její jméno... Takže to byl další kanál a občas Pithart, který byl jinak opravdu velmi skoupý, třeba půjčil Svědectví od Tigrida nebo podobně.

Pak existoval trh překladu, nejrozumnějších knih, a to bylo natolik utajené, že se vlastně dodnes neví, kdo to byl a proč to dělal. Nejspíše to dělal proto, aby nám poskytl možnost si přečíst třeba knihu *Intelektuálové*. To byla kniha, kterou jsme koupili asi za 120 korun, to byla dost velká cena. Nebyli to ovšem ti Johnsonovi *Intelektuálové*, to vyšlo až později, jacísi jiní *Intelektuálové*. Něco jako Bendova kniha *Zrada vzdělanců*. Byly tam tenkrát i jiné knihy, které se takto najednou objevily odněkud někam prostě mezi známými a bylo možné je koupit. A podotýkám, že edice Jungiana byla zdarma. A dokonce jsem nebral ani honoráře za ty filmové recenze, dával jsem je těm děvčatům, co to přepisovaly na stroji. Vlastně jsem nevzal ani korunu.

Tím jsme se tedy plynule dostali k té vydavatelské praxi. Já jsem totiž četla, že se právě Edice Jungiana tiskla přes průklepový papír. Jakým způsobem byly ty sešity vyráběny a následně šířeny?

Ano, na Coroně bylo možné vytisknout 9 kousků, ta desátá byla skoro nečitelná. Sešity jsem vyráběl já sám. Říkám, já jsem v sobě objevil vášeň dělat knihy. A když jsem nemohl dělat knihy, tak jsem dělal sešitky. Pak jsem měl možnost dělat časopis, to byla úžasná věc. A nakonec jsem začal dělat knihy, které, když držím v ruce, tak prožívám velkou radost. Dělal jsem to všechno sám, investoval jsem do toho spoustu úsilí a peněz. Papír byl drahý a kopíráků jsem vymlátil celou spoustu, a tak vůbec. Takhle se to dělalo.

Některým jsem to posílal poštou a většinou jsem to rozdával na těch setkáních, večírcích, které tito hosté pořádali. Těch skupin bylo mnoho, hodně se i střídaly a proměňovaly. Kromě toho jsem to dával samozřejmě i svým kolegům v zaměstnání, mám na mysli Ústav

vědeckotechnických informací, tam byla právě ta „budoucí protistátní skupina“, jejíž vedoucím jsem byl já. *(smích)* Tak a ti to zase dávali někomu jinému. Kolega Brada, to je přezdívka, to se sluší, nosil z domova, tam byl ten kanál, ty zahraniční tiskoviny. Takže takto to kolovalo.

Ty zmíněné večírky byly soukromé, když měl někdo narozeniny nebo byl dokonce nějaký svátek, tak se tam scházeli lidé, kterých nebylo mnoho, dejme tomu 7, 10 nebo 12. A já jsem tam vždy provázel svou ženu, protože jsem byl jejím garde.

Seděl jsem, měl jsem láhev dobrého vína z Blatničky a poslouchal jsem jejich řeči. Na mé názory se nikdy nikdo neptal a já se ani nikdy nevyjadřoval. To, o čem se mluvilo, že ten režim je zkurvený a nemravný a že je třeba ho všemožně odmítat, o tom nebylo pochyb. Stále poukazovat na to, že ten režim je zhovadilý, to mi připadalo jaksí neproduktivní. Takže mě spíše zajímalo, jak je možné že lidé třeba u nás většinou ten režim podporují. Já jsem přesvědčen, že 2/3 lidí naprosto souhlasilo s tím, čemu se říká normalizace. Dnes je to těch 52 %, kteří volí prezidenta. To je právě ten davový člověk, já mu říkám Homolka, má naprostou převahu. A když už o tom mluvím, tak chci dodat, že to, co prožíváme, je skutečná normalizace v tom smyslu, že jsme takoví, jací jsme. Teď můžeme vidět, jací doopravdy jsme. Mám na to jediné slovo: hanba. Proto si myslím, že tento národ v podstatě nemá šanci, ta schizofrenie těch dvou polovin, kdy ta jedna má věčnou převahu, protože jsou to Homolkové a půjdou všichni tam, kde jim někdo slibuje, že se budou mít dobře. Samozřejmě ti Homolkové jdou za nimi a vůbec si nekladou otázku, že je třeba možné to vidět z morálního nebo z jiného hlediska. To je vůbec nezajímá. Proto si zkrátka myslím, že tento národ skutečně nemá šanci. Říkám to nerad, jsem starý, jsem na odchodu a je mi to strašně líto.

Dnes, kdybych věděl to, co vím, bych býval samozřejmě emigroval. Ale pak bych to nebyl já a nedělal bych to, co bylo mým zadáním. Mým zadáním bylo neemigrovat a dělat to, co jsem dělal.

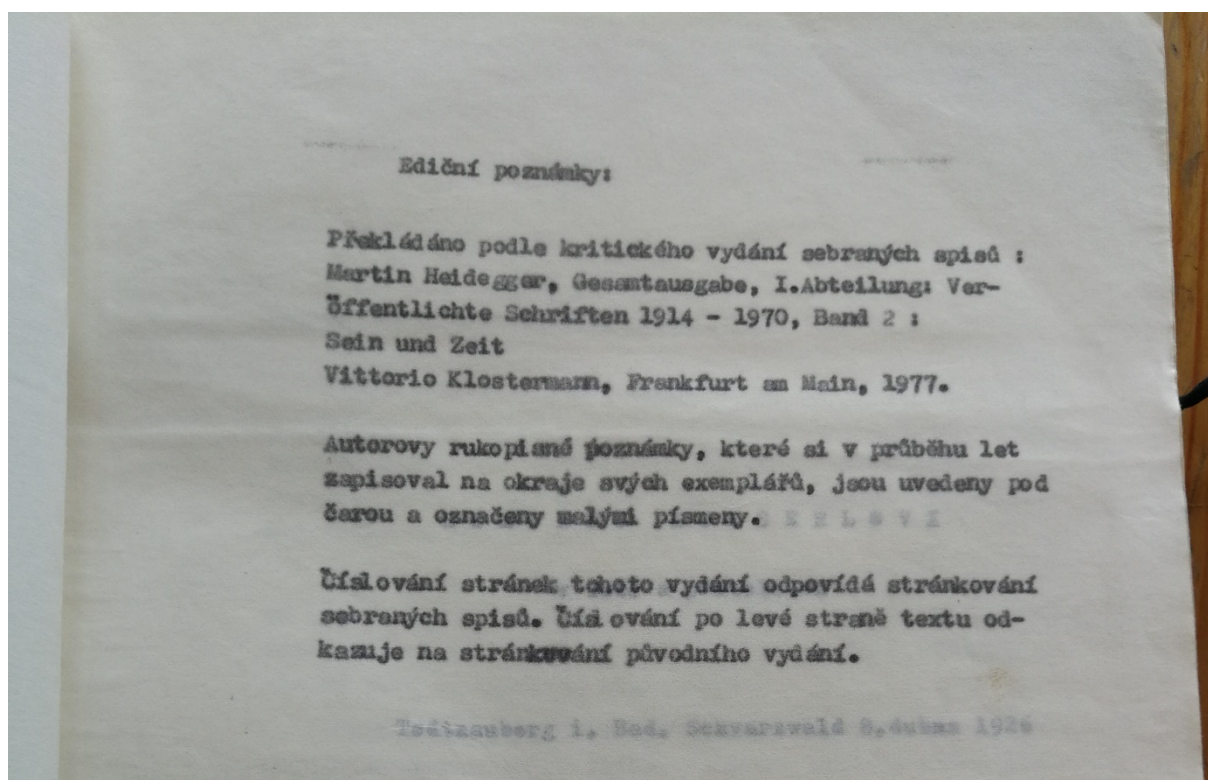
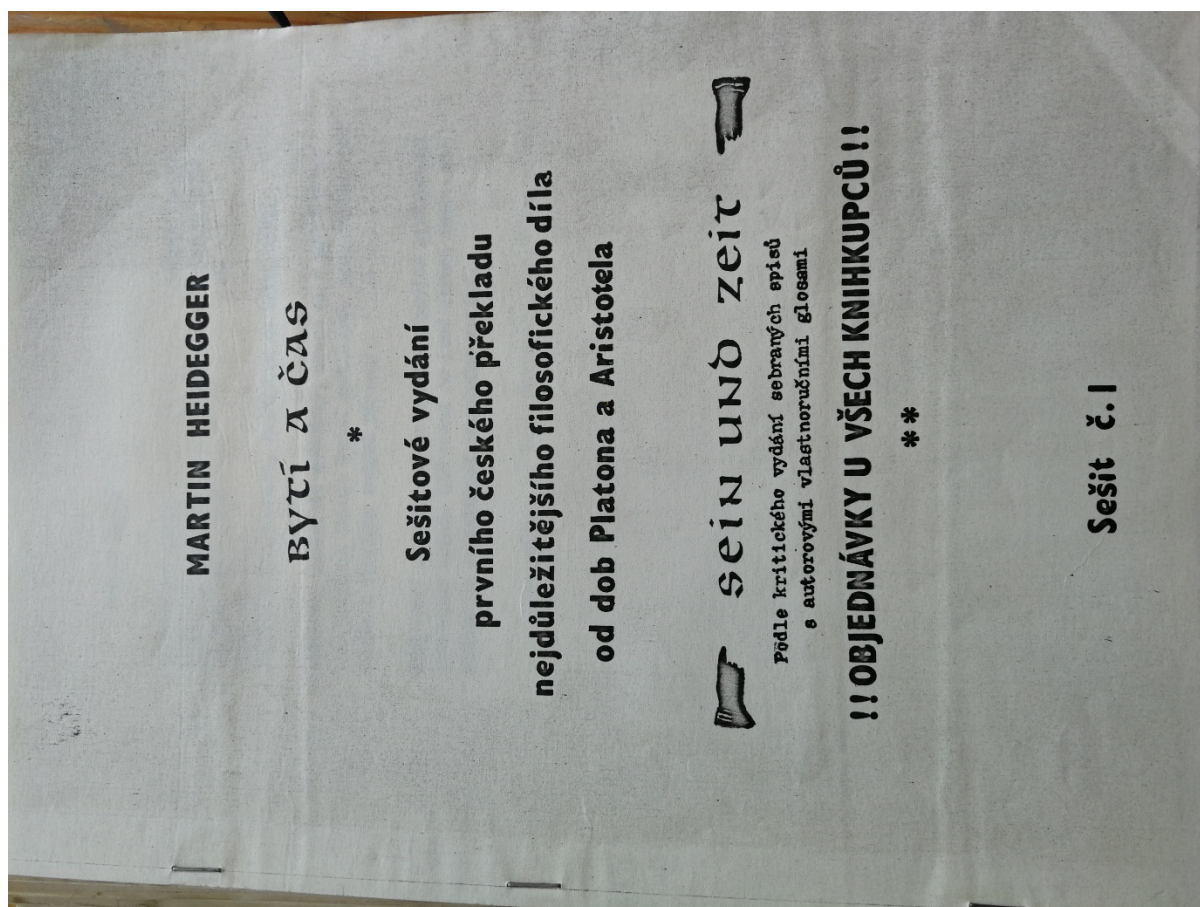
Pane Starý, chtěla bych se na závěr zeptat ještě na Váš pseudonym, který používáte do dnešních dnů. Proč zrovna Rudolf Starý?

Někteří si myslí, že to nějak významově souvisí s Rudolfem Steinerem. Ale tak tomu opravdu není, je to mnohem jednodušší. Když jsem sloužil to první léto nebo to druhé léto v motolské nemocnici, tak jeden z těch výměníků byl nahoře a říkali jsme mu stará kotelna. A když jsi do té staré kotelny vešla, tak první, na co ti padl zrak, byla tabulka, na té tabulce bylo napsáno RSTU. A tam byl rozdělovač, asi osmička pára, vedle byla pára, myslím že to bylo 2,5, prostě se to tam redukovalo a vytápěly se budovy RSTU, což bylo ušní, krční, tuberkulóza a tak, to byly dřevěné baráky, které postavil ještě Hitler pro své vojáky. A když jsem konečně

měl možnost Lopatkovi přispět do Kritického sborníku, tak on mi jen tak mimochodem řekl, tak si zvol nějakou šifru. A první, co mě napadlo, bylo samozřejmě R. S. Takže jsem měl R. S. a pak mi řekl, tak si tam dej nějaké jméno a mě napadlo to jméno Starý taky okamžitě, protože jsem se zabýval mytologií, antickou, archetypy čili proto mě příjmení Starý napadlo okamžitě, protože to dávalo význam. A Rudolf, to už nějak k tomu patří, že jo, Rudolf II. alchymista, alchymie a tak dál, takže jsem měl tento pseudonym a někteří si mysleli, že se považují za avatara Rudolfa Steinera, tak to opravdu není. Já jsem četl Steinera velmi pozorně, opatřil jsem si několik knih, když jsem pak jezdil do Mnichova, ale nic jsem z něj nepřeložil. To je celá historie mého pseudonymu. Pseudonym jsme si dávali proto, že to trvalo nějakou dobu, než ti StBáci, kteří to měli na starost, přišli na to, kdo je kdo. Neznamenal to, že bychom byli uchráněni od jejich pozornosti, takže to bylo jen tak, aby to nebilo do očí, to jméno. Takže všichni měli pseudonym, až na ty hlavní disidenty, kteří se už vystavili přímému boji s režimem. Kdežto já jsem s režimem bojovat nechtěl a asi jsem neměl odvahu. Přímý odpor proti režimu byla jedna věc. Já jsem ale sledoval linii, kterou vyznačil právě Jung: Je to lidská duše, v níž se rodí dobro i zlo, a proto je třeba se pokusit o obnovu zdravého selského myšlení v konfrontaci s dobovým materialismem a pozitivismem, který pokládá duši za pouhý "flatus vocis". A to je práce v ústraní a v osamění.

Pane Starý, velice vám děkuji za rozhovor.

Ukázky ze sešitových vydání překladu díla *Sein und Zeit* od Martina Heideggera

na to ještě ptá, je obviňován z metodického prohřešku.

Na základě tohoto zkoumání poznáme zvrženě pro-

- (3) KAPITOLA PRVNÍ s níž se vždy znovu živí zápas o bytostnost
tato otázka se ptá. Ještě jednou bychom se měli zastavit u antické
nutnosti, struktury a důležitosti otázky po bytí
ontologie. A tu lze doplnit interpretaci - co se týče
předy, a níž základní ontologické pojmy vyřizují, a pokud

§1. Nutnost výslovného opakování otázky po bytí
prve a pomocí přímého ujasnění a zodpovězení otázky po bytí.

- (2) Tato otázka upadla dnes v zapomnutí, přestože si
naše doba přičítá jako pokrok, že opět schvaluje "metafyziku".
Má přece za to, že je ušetřena námahy znovu roznécovat
GIGANTOMACHIA PERI TÉS ÓSIAS^{*/}. Přitom však není uvedena o-
tázka nijak libovolná. Udržovala v napětí bádání Platonovo
a Aristotelovo, aby ovšem také od té doby - jako tématická
otázka skutečného zkoumání - oněměla. Co tito dva myslitelé
vydobyli, udržovalo se v rozmanitých posunech a různě "pře-
malováno" až k Hegelově Logice. A co bylo kdysi s největším
myšlenkovým úsilím, i když zlomkovitě a v prvních nábežích,
na fenoménech vydebyto, je už dávno ztrivializováno.

A nejen to. Na půdě řeckých náběhů k interpretaci
bytí se vytvořilo dogma, které nejenže otázku ^{smyslu} po bytí prohlá-
šuje za zbytečnou, nýbrž její zanedbávání ještě schvaluje.
Říká se: "bytí" je nejvšeobecnější a nejprázdnější pojem.
Jako takový odolává každému pokusu o definici. Tento nejvše-
obecnější a tudíž nedefinovatelný pojem také nemá žádné defi-
nice zapotřebí. Každý jej stále používá a také již vždy rozu-
mí, co jím míní. A tak se to, co jakožto skryté zneklidňova-
lo antické filosofování a udržovalo je v napětí, stalo nad
slunce jasnější samozřejmostí, a to do té míry, že kdo se

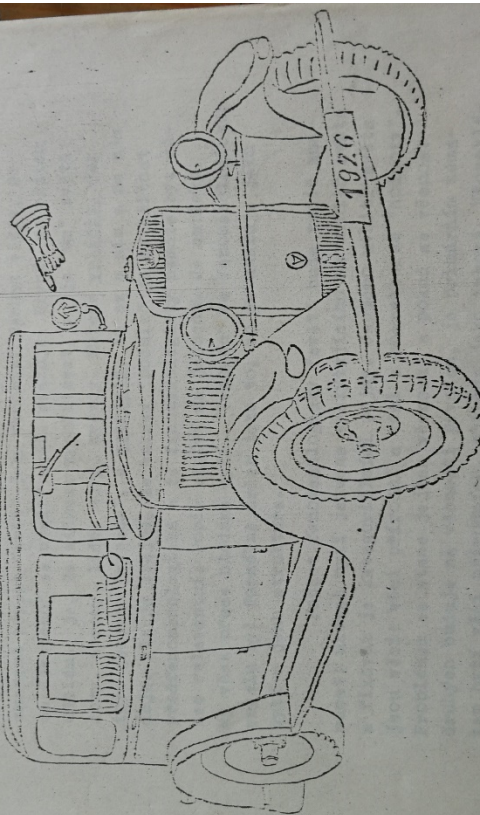
/a/ jsoucnost

/*/ Zápas gigantů o bytostné určení. (pozn.překl.)

MARTIN HEIDEGGER

BYTÍ A ČAS

(Sešitové vydání)

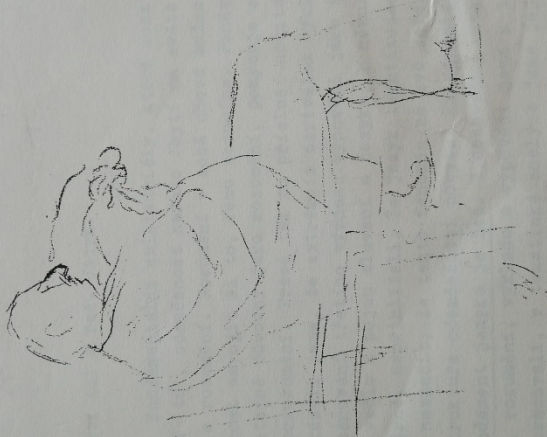

Na automobily se v poslední době montuje červená
otočná šipka ... (viz § 17. Poukaz a znak, str. 104)

Sešit č. 5

MARTIN HEIDEGGER

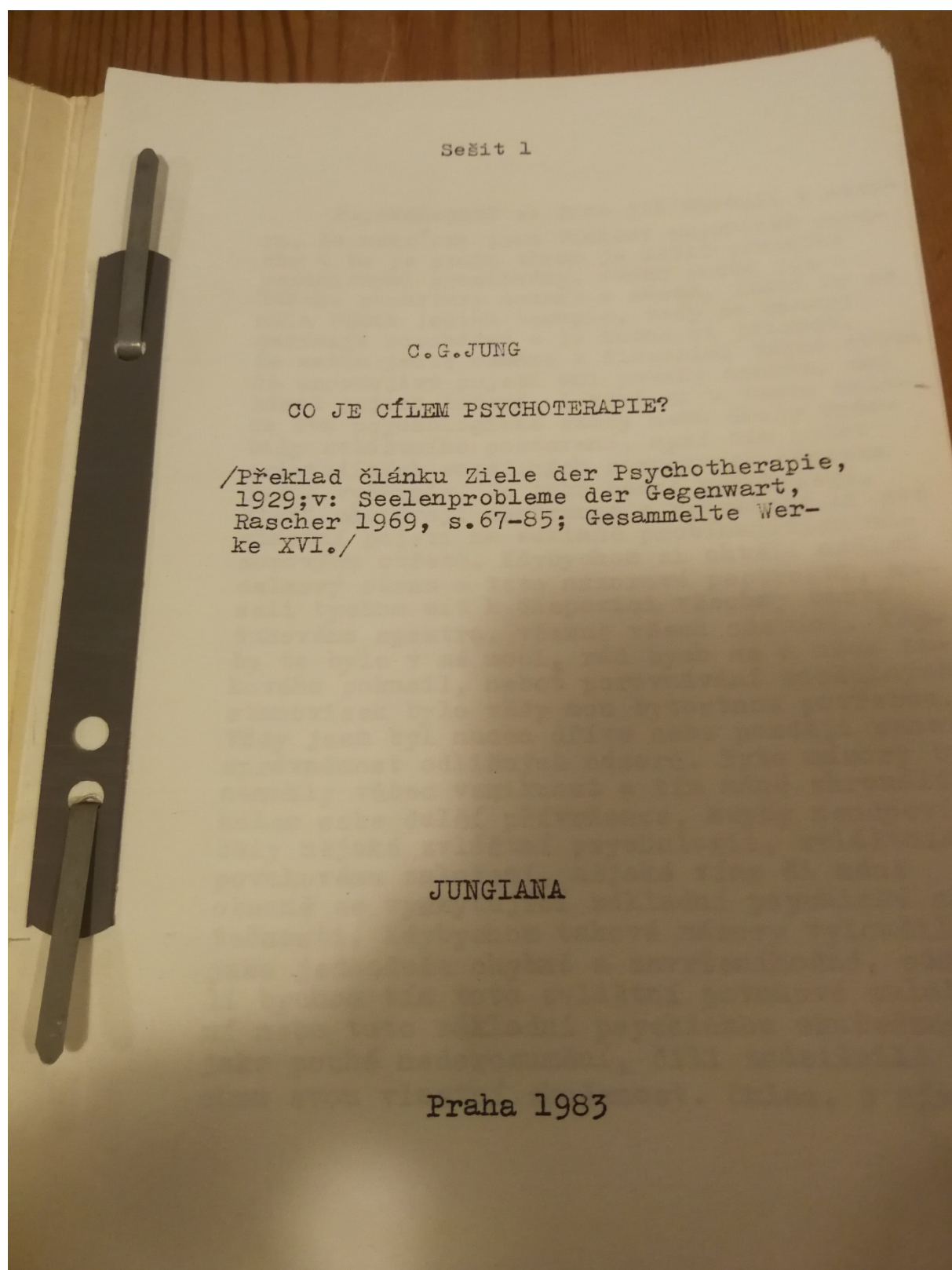
BYTÍ A ČAS

Skica k podobizně. Hans Wimmer, 1958.
(Převzato z Erinnerung an Martin Heidegger,
Verlag Günther Neske Pfullingen 1977.)

Sešit č. 11

Ukázka sešitů z edice Jungiana

novisko misionáře, prohlašujícího bohy ubo-
hých pohanů za pouhé iluze. Toto stanovisko
se bohužel stále ještě ~~uplatňuje~~ dogmaticky
uplatňuje, jako by naše tazvaná realita ne-
byla rovněž jenom iluzorní. V psychické
oblasti, tak jako v celé naší zkušenosti,
jsou skutečností věci, které působí /"wir-
kende Dinge Wirklichkeiten" - "skutečnosti
jsou věci, projevující se skutky"/, bez ohle-
du na to, jaká jména jim dáme. Přitom jde
o to, pochopit tyto skutečnosti v naznačeném
smyslu, a nikoli o to, podsouvat jim nějaká
jiná jména. Tak ani duch nepřestane být pro
duši duchem, i když se mu bude říkat sexuali-
ta.

Musím znovu opakovat, že pouhým označo-
váním a změnami tohoto označení se podstatě
vyličeného procesu nijak nepřiblížíme. Tak
jako veškeré jsoucno, nelze ani tento proces
plně postihnout racionálními pojmy vědomí,
a právě z toho důvodu dávali moji pacienti
přednost tomu, aby jej vyjádřili pomocí adek-
vátějších a působivějších symbolických výk-
ladů.

Tím jsem řekl zhruba vše, co jsem mohl
říci v rámci všeobecně zaměřené přednášky
o svých terapeutických cílech a názorech. Ta-
ková přednáška může sloužit jen jako podnět,
a já bych byl zcela spokojen, kdyby se jím ~~sk~~
skutečně stala.

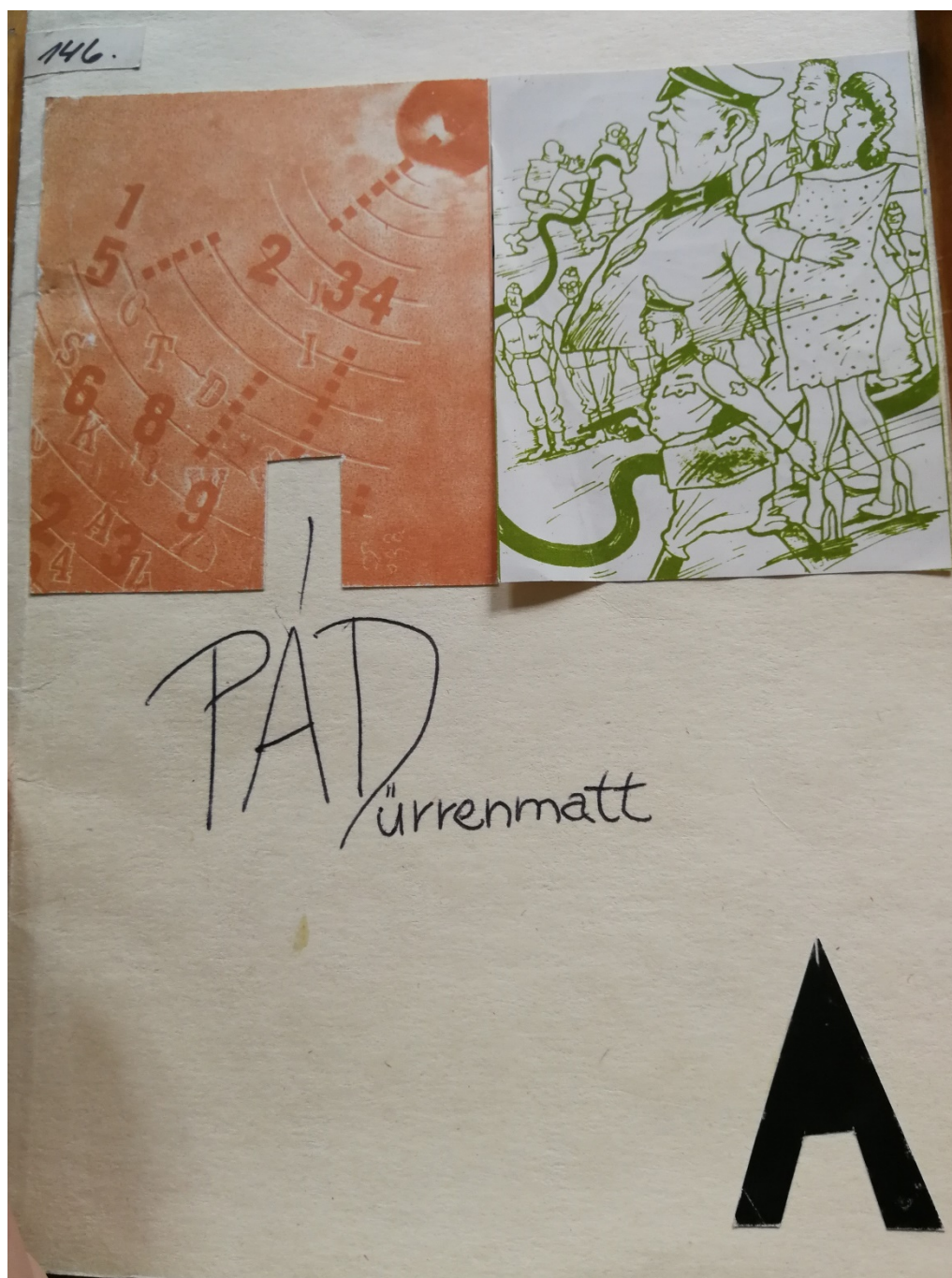
/Přel. R.S./

Edice JUNGIANA

- 1/ C.G.JUNG, Co je cílem psychoterapie?
/Překlad článku Ziele der Psychotherapie.
- 2/ C.G.JUNG, Význam psychologie pro sou-
časnou dobu
/Překlad článku Die Bedeutung der Psy-
chologie für die Gegenwart.
- 3/ F.TILLICH, O úzkosti a odvaze k životu
/Stručný výtah ze studie The Courage
to Be.
- 4/ J.HILLMAN, O zradě poněkud jinak
/Výtah z přednášky On Betrayal.
- 5/ R.S., Platónovo slovo o duši
/Esej
- 6/ C.G.JUNG, Manželství jako psychologický
vztah
/Překlad článku Die Ehe als psychologi-
sche Beziehung.
- 7/ C.G.JUNG, Básník
/Překlad 3.části statí Psychologie und
Dichtung.
- 8/ C.G.JUNG, Psychologické aspekty mateřs-
kého komplexu /u ženy/
/Překlad číste přednášky Die psychologi-
sche Aspekte des Mutterarchetypus.
- 9/ E.NEUMANN, Psychologická stádia ve vývo-
ji ženy
/Překlad článku Die psychologischen Sta-
dien der weiblichen Entwicklung.
- 10/ R.S., Bláznivá échá
/Neobyklý asociální experiment.

- 11/ A.GUGGENBUHL-CRAIG, Archetyp invalidy
aneb proti zdraví - za invaliditu
/Překlad článku Der Archetyp des Inva-
liden etc.
- 12/ S.de VOOGDOVÁ, C.G.Jung jako psycholog
budoucnosti a "filosof" minulosti
/Překlad článku C.G.Jung, Psychologist
of the Future, "Philosopher" of the
Past.
- 13/ P.BERRYOVÁ, Únos Démétrý-Persefóny
a neuroza
/Překlad článku Der Raub der Demeter-
Persephone und die Neurosis.
- 14/ C.G.JUNG, Psychoterapie a světonázor
/Překlad 3.kapitoly knihy Aufsätze zur
Zeitgeschichte, Psychotherapie und
Weltanschauung.
- 15/ C.G.JUNG, Základní problém současné psy-
chologie
/Překlad přednášky Das Grundproblem der
gegenwärtigen Psychologie.
- 16/ C.G.JUNG, Freud kontra Jung
/Překlad článku Der Gegensatz Freud
und Jung.
- 17/ M.BUBER, Platón a Izajáš /Iz 6/
/Překlad přednášky Plato and Isaiah.
- 18/ C.G.JUNG, Analytická psychologie a svě-
tonázor
/Překlad přednášky Analytische Psycho-
logie und Weltanschauung.

Ukázka překladu díla *Pád* od Friedricha Dürrenmatta

KNIŽNICE KONFRONTACE
HELVETIA

Friedrich Dürrenmatt

PÁD

První české vydání

Z německého originálu přeložil
Jiří Musil

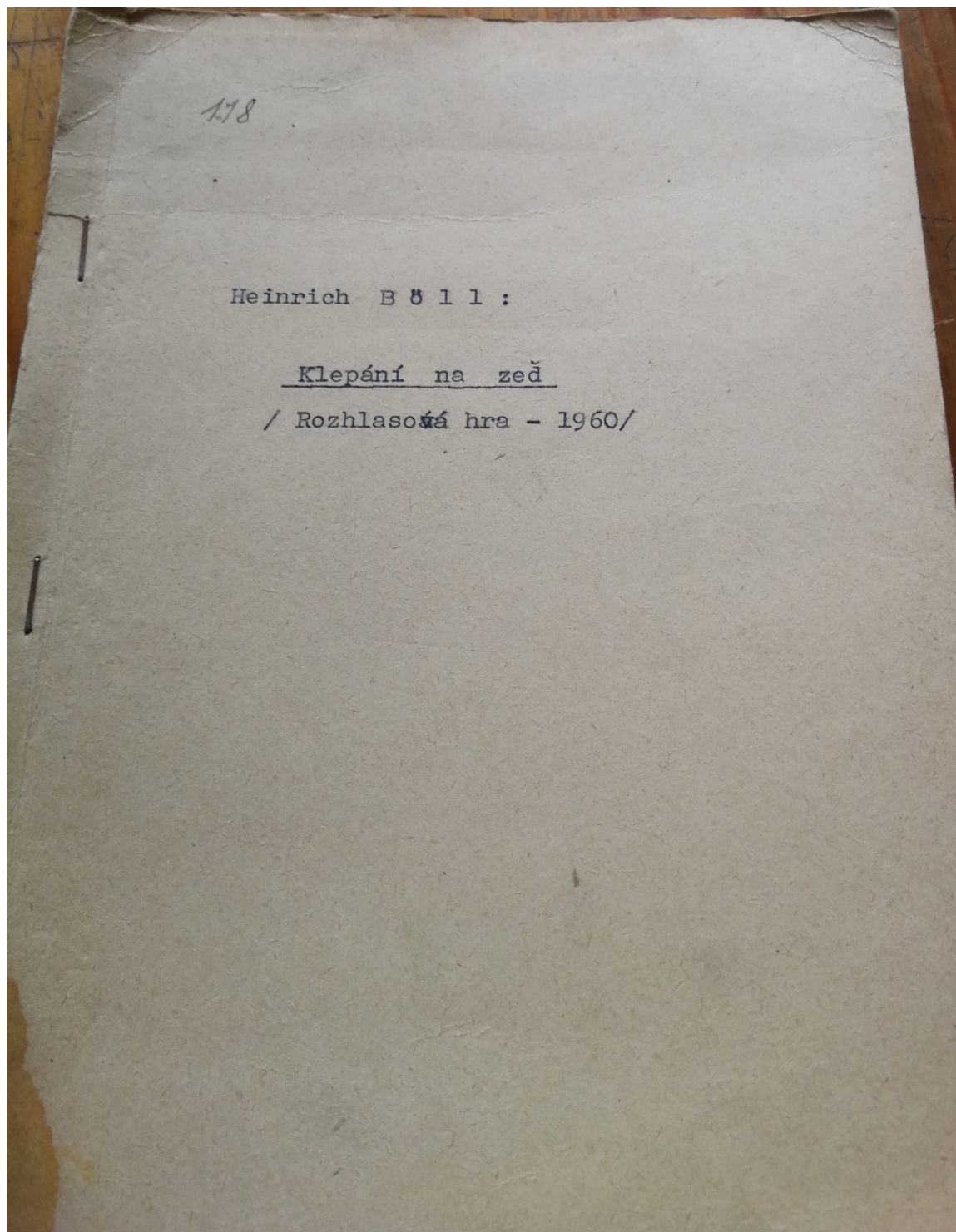
V září 1977 vydalo nakladatelství

KONFRONTATION SA
Postfach 1355, CH-8048 Zürich

Redaktor: Dr. Jaroslav Strnad

N se občerstvil ve slavnostním sále u studeného bufetu plněnými vejci, šunkou, toasty, kaviárem, likéry a šampaňským, jak bylo zvykem politického sekretariátu před poradou, a objevil se v zasedací síni jako první. Od svého přijetí do nejvyššího výboru se cítil jistý jen v této místnosti, ačkoliv byl jen ministrem pošt a známky k mírové konferenci se A líbily, jak se doslechl z kruhů kolem D a přesněji od E, ale jeho předchůdci byli přesto, že pošta měla uvnitř státní mašinerie dost podřízené postavení, nezvěstní, a i když šéf tajné policie C s ním jednal vlídně, nebylo radno po zmizelých pátrat. Před vstupem do zasedací místnosti byl už N prohmátán, nejprve sportovně vyhlížejším podplukovníkem, který to dělal vždycky, potom světlovlasým plukovníkem, kterého N ještě neviděl; plukovník, který ho jindy před zasedací síní prohlížel, byl asi na dovolené nebo byl přeložen, propuštěn, degradován či zastřelen. N položil aktovku na stůl a usedl. L se posadil vedle něho. Zasedací síň byla dlouhá a ne o mnoho širší než stůl. Stěny byly do poloviny obloženy světlehnědými deskami. Neobložené části stěn a strop byly bílé. Zasedací pořádek odpovídal hierarchii systému. A seděl nahoře. Nad ním, na bílé zdi, visela vlajka strany. Protější konec stolu zůstal prázdný a za ním bylo jediné okno zasedací síně. Bylo vysoké, nahoře klenuté, rozdělené do pěti tabulí a bez záclon. B D F H K M seděli (viděno z místa A) na pravé straně stolu a naproti nim C E G I L N, vedle N seděl ještě vedoucí mládežnických skupin Pa vedle M ministr atomové energetiky O, avšak P a O neměli hlasovací právo. L byl nejstarší z výboru a zastával před tím, než A převzal stranu a stát, funkci, kterou teď zastával D. Nož se stal revolucionářem, byl kovářem. Byl velký a ramenatý, ale ne tlustý. Jeho obličej a

Heinrich Böll – překlad rozhlasové hry Klepání na zeď / Signály na zeď

S I G N Á L Y N A Z E D Ě

/Rozhlasová hra - 1960 /

Heinrich Böll

Muž: Často se uprostřed noci vzbudím a čekám na znamení, na klepání. / Klepání na zeď: 3x, 6x, 4x, jednou. / Když znamení nepřichází, vzpomenu si vždycky na onu noc, kdy se neozvalo poprvé. Byla to ta noc, kdy vedli Julia chodbou, aby ho na dvoře zastřelili. Slyšel jsem jeho výkřik, pak se ozvalo temné bubnování na dveře cel, jímž jsme ho chtěli naposledy pozdravit. / Výkřik; duté bubnování na kovové dveře, nejdříve tiché, pak sílí až do dunění. / Julius zemřel bez kněze, bez svátostí - a přitom po svátostech tak velice toužil. Já jsem byl kmotrem, když byl Julius ve sprchách věznice pokřtěn. Kryl jsem svými zády kněze. Julia kryl svými širokými zády jeden zloděj, zatímco kněz spěšně odříkával křestní liturgii.

Kněz: Křtím tě ve jménu Otce i Syna i Ducha sv..

Muž: Julius měl celu vpravo ode mne a kněz vlevo. Musel jsem předávat Juliovo klepání knězi a jeho zase zpátky Juliovi. Juliovy otázky, knězovy odpovědi a zas otázky kněze a odpovědi Julia. Byly to tytéž otázky, tytéž odpovědi, které jsem znovu slyšel dnes odpoledne v kostele při přípravě dětí na první sv. přijímání.

/Nepravidelné klepání, pak:/

toužil. Já jsem byl jen ozvučnou deskou klepání, které jsem přijímal a předával dál: Já věřím. Kdy mi dáš ten chléb života ?

Kněz: Zítřka.

Muž: Pro Julia toto "zítra" už nenastalo. Neboj se, když občas zaklepu na stěny tohoto světa, abych se ujistil o jejich existenci a abych vyslal signál, který snad zaslechnou v onom jiném světě vlastizrádce jménem Julius, vrah jménem Walter, . /Tiché, dutě znějící klepání, které se pomalu ztrácí./ Ještě se nemohu oddělit od tohoto světa, který je stvořen z prachu; ještě je víno v lahvi, která nikdy na sobě neměla nálepku "Proti kašli", v knihovně stojí knihy, ve skleničkách kartáčky na zuby, na dřevěném podnosu čerstvé koláče; před vchodem je pouliční lucerna; soused stále ještě ctí zákony, soudce je stále ještě spravedlivý; já pořád ještě nevím, co dělá Kurt a těmi velkými prackami; dnes už není člověk trestán, když někomu daruje chléb nebo cigarety. A když strkám klíč do domovních dveří, nestojím před přízrakem z prachu, který se začne pomalu ztrácet; jen když slyším modlitby, litanie, liturgii, neslyším je tak, jak jsou vyslovovány, jak je bude zítra říkat moje dcera, ale tak, jak jsem je slyšel od Julia.

/Klepání - tiché, pak hlasité, opět tiché, v měnícím se rytmu; pak se pomalu ztrácí./

Osoby: MUŽ, kolem 45 let; ŽENA, kolem 35 roků.
KNĚZ . JULIUS . SOUDCE.

Přeložil Karel Trusina